

ANARCHIA
A GYAKORLATBAN

STEFAN MOLYNEUX

ANARCHIA A GYAKORLATBAN

A FORDÍTÁS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ MŰ

Practical Anarchy

(The Freedomain Library, Volume 6, Version 1.0, 2008)

Köszönet a szerzőnek a kiadás engedélyezéséért.

A szerző további gondolataiért látogass el

a fdrpodcasts.com oldalra.

Eger, 2021.

Fordította & a borítót és a kötetet tervezte: Táborszki Bálint

Jelen kiadás a *Pénz* fejezet rövidített verzióját tartalmazza.

A kötetben használt betűtípusok:

MONTSERRAT & Sorts Mill Goudy

Ez az alkotás a Creative Commons Nevezd meg! 4.0

Nemzetközi licenc alá tartozik. A licenc megtekintéséhez látogass el

a <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> oldalra.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	11
--------------	----

1. RÉSZ: METODOLÓGIA

Bevezetés.....	14
Korlátok	17
A válasz?	23
Az apokalipszis-érv	29
Egy személyes vallomás.....	40
Néhány alapelv	47
A múlttal igazolni a jövőt... ..	50
Nem te vagy az egyetlen kedves ember a földön	51
Államizmus és izoláció.....	58
Viszonylagos kockázat.....	64
Kollektív védelem: A módszer egy példája.....	65
A megszállás miértje	65
Megszállni az anarchiát.....	68
Deaktivált pénz	73
Államista "honvédelem": egy kritikai példa	76
Melyik szektor tesz többet azért, hogy megvédjen téged és a tulajdonodat – a közszektor vagy a magánszektor?.....	79

2. RÉSZ: ÉRVELÉS

Bevezetés: A hat kérdés	82
1. Valóban megoldja-e az állam a szóban forgó kérdést?	82
2. Alkalmazható-e az államista megoldásra is az anarchista megoldás kritikája?	83
3. Elfogadott-e az anarchia központi értéként a nem-politikai szférákban?	83
4. Végrehajtaná-e az állami funkciókat az, aki az államizmust támogatja?.....	84
5. Lehet-e valami egyszerre önkéntes és kényszerített?	85
6. Megváltoztatja a politikai szerveződés az emberi természetet? ..	85
Anarchizmus: Gyakran Ismételt Kérdések	87

Nem „rossz dolog” az anarchizmus?.....	87
De ha nincsen állam, akkor hogyan oldhatók meg az emberi társadalomban elkerülhetetlenül felmerülő konfliktusok?	87
Pedig anarchistaként nagyon úgy hangzol, mint egy politikus! Nem épp most kerülted ki a válaszádat?	88
De mi a helyzet az utakkal?	89
Oké, akkor itt egy forgatókönyv: egy pasas felépít egy utat, ami teljesen körbekerít egy szomszédságot, aztán 1 milliót követel bárkitől, aki át akar kelni rajta. Nem túsul ejtett mindenkit, aki azon a területen lakik?	90
Oké nagyokos, akkor mit mondasz erre: A cég, ami a vizet biztosította egy környéknek, hirtelen úgy dönt, hogy tízszeresére emeli az árait – az emberek arra lesznek kényszerítve, hogy megfizessék a csillagászati árakat, igaz?.....	91
Oké, mi van akkor, ha két vitarendező szervezetnek különböző szabályai vannak – nem fog az egyszerűen végtelen polgárháborút eredményezni?.....	92
De – nem fog a legsikeresebb vitarendező szervezet egyszerűen felfegyverkezni, erőszakkal eliminálni az összes többi, majd új államként kiemelkedni?.....	93
Van példa sikeres anarchista társadalmakra a múltban?	94
Hogyan finanszírozhatja egy állam nélküli társadalom a honvédelmet?	95
Mi a helyzet az oktatással?.....	97
Oké, de hogyan fognak a szegények gyermekei oktatásban részesülni, ha nem adókkal fizetik azt?	99
Az Állam cáfolata: Négy érv az Állam ellen	102
Anarchia, erőszak és az Állam	107
Valóban kevesebb erőszakot jelent a nagyobb állam?	107
1. elv: Kockázat.....	108
2. elv: közelség	109
3. elv: A költségek externalizálása.....	110
4. elv: Halasztás.....	111
5. elv: Propaganda	111
Háború, profit és az Állam.....	115
A pusztítás költségei	117
A pusztítás kockázatai	119
A személyes megtorlás kockázatai	120
A háború közgazdaságtana	121

A katonai pusztítás költségei.....	122
A megsemmisítés kockázatai.....	123
A katonai megtorlás kockázata	124
A katonai kockázat externalizálása.....	124
A kellemetlen érzések externalizálása	125
Más szóval: az Állam maga a háború.....	126
Az Állam és a közlegelők tragédiája.....	127
1. probléma: Köztulajdonlás.....	128
2. probléma: Az állam, mint 'köztulajdon'	130
Vitarendező szervezetek	134
Szerződésesség	138
Nemfizetés.....	140
Az állam nélküli társadalom: Az alternatívák vizsgálata	143
Vitarendezés.....	146
Kollektív szolgáltatások.....	147
Szennyezés.....	148
Személyközi bűnözés	155
Az állam nélküli társadalom és az erőszakos bűnözés.....	158
Szenvedélyből elkövetett bűncselekmények	164
Ketrecek csakis bestiáknak.....	168
Diktatúra állam nélkül: Hogyan előzi meg egy szabad	
társadalom az állam visszatérését	173
Premissák	174
Kezdőpont	174
A titkos hadsereg	175
Áremelés.....	176
Nyilvános törekvés	176
Alternatív finanszírozás.....	178
Védelmi szervezetek	179
Függetlenül gazdag?.....	180
A nyereség kérdése	182
Irracionális törvények?	186
Tankszabályozás	191
Tank a kertben.....	191
Fegyverszabályozás.....	192

3. RÉSZ: PÉLDÁK

Állam nélküli utak	195
Új utak	197
Az államista póni.....	198
A már létező városi utak	200
Ragadozó útmonopólium?	201
Gépjármű-biztosítás.....	207
A magánutak példája	208
Állam nélküli egészségügy.....	209
Az anarchizmus és az orvosi ellátás.....	211
A jelenlegi rendszerek	212
„Kétszintű” egészségügy	214
Ami nem az anarchista megoldás.....	217
Az államosított egészségügy egy hasonlata	218
Hogyan fog működni	220
Egészségügyi információ	223
Az egészségügy és a szegények	224
Állam nélküli börtönök	227
Az erőszaktevő	228
Pénz	234
Az anarchista hitelkártya.....	237
Milyen problémát próbálunk megoldani?	238
A gyermekek megmentése: Az állam nélküli társadalom és a gyámoltalanok védelmezése	243
Proaktív védelem	248
Egy tanmese a gyermeknevelésről	251
A tragédia megelőzése: Az abortusz anarchista elemzése... ..	252
Az abortusz állami támogatása	253
A családtervezés megadóztatása.....	256
A férfiak.....	257
Az anarchizmus értéke	259
A jövő	259
Az anarchia és a kapcsolatok.....	262

ELŐSZÓ

Azzal az érdekes kihívással szembesül minden szerző, aki ingyen teszi közzé a művét, hogy olyan embereket kell meggyőznie, hogy érdemes annak elolvasásába fektetni idejüket, akik nem fektették a pénzüket a könyv megvásárlásába.

Samuel Johnson egyszer azt írta: „Csak tökfek írtak valaha másért, mint pénzért,” ami még inkább megnehezíti a feladatomat, mivel vagy Johnson úr volt a tökfaj, vagy én vagyok az.

Úgy gondolom, hogy bizonyos esetekben egy mű ingyenes közzététele nem jelenti szükségszerűen azt, hogy pontosan annyit ér, amennyit az olvasók fizetnek érte. Azok, akik radikális új megoldásokat javasolnak ősrégi problémákra – akik új gondolattal járulnak hozzá az emberi kánonhoz – nem fognak egykönnyen rávenni másokat arra, hogy kiadjanak egy jó kis összeget az örült állításaikért. Ha a kereszténységről írok könyvet, akkor eladhatom a keresztényeknek; ha a libertarizmusról írok könyvet, eladhatom a libertáriusoknak; ha a politikáról írok könyvet, eladhatom a téveszméktől szenvedőknek...

Ha a jövőnek írok egy könyvet, egy még nem létező, valóban szabad társadalomnak, kinek adhatom el? Keveset tudok részletekbe menően elmondani erről a társadalomról: nem tudom, hogyan fog kinézni, vagy hogyan lehet megvalósítani - csak azt tudom, hogy biztosan nem találták még meg a módját annak, hogy az időben visszaküldjenek és az ajtóm elé helyezzenek néhány aranyrudat.

Valószínűtlen, de nem *teljesen* lehetetlen, hogy valami radikális, izgalmas és új dologra lelsz ebben a könyvben – az

ártól függetlenül. Az új gondolatok elterjesztésének legjobb módja, ha annyira elérhetővé és hozzáférhetővé teszi őket az ember, amennyire csak lehetséges, és ezért tesztek közzé mindent ingyen, és támaszkodok – nem ok nélkül – olvasóim és hallgatóim nagylelkűségére.

Egyetemes gyűlöletünk ellenére a gonosz továbbra is végeláthatatlanul győtri a világot. Rettegjük és gyűlöljük a háborút, a háború mégis folytatódik. Lázong a lelkünk az igazságtalan bebörtönzés és a kínzás ellen, mégis tovább folytatódnak. Erőtlennek érezzük magunkat a végtelen adóemelésekkel szemben – és jó okkal. Gyötrő együttérzést érzünk azok iránt, akik a törzsi konfliktusok végtelen, véres hálójába ragadtak, akik néma rettegésre és gyötrő éhezésre ítéltettek. A rabszolgák sorsa a hasztalan szimpátia rozsdás láncjaival terheli a szívünket. Szinte bármit megtennénk, hogy felszabadítsuk a világot az ilyesfajta szörnyűséges gonosz alól – viszont tehetetlennek érezzük magunkat! Mindannyian szabad és csodálatos világra vágyunk, mégis teljesen bénultnak érezzük magunkat az olyan szörnyetegekkel szemben, akik ilyen bűnöket hajtanak végre...

Az erőszak, az igazságtalanság és a brutális uralom fajunk rosszindulatú daganatai. A filozófusok mindhiába korholtak és érveltek évezredekken át. Az államokat az emberek szolgálata és a védelem céljából hozták létre – viszont minden alkalommal kiszabadulnak az alkotmányok papírjából épített börtönük vékony falai közül, és kiterjesztik a fojtogató hatalmukat a társadalom felett, sötétségbe borítva a reményt és a jövőt.

Ebben a könyvben elvégzem az én részemet annak érdekében, hogy véget érjenek ezek a gonosztettek.

Pontosan tudom, hogyan lehet véget vetni ezeknek a szörnyűségeknek.

Teljesen tisztában vagyok azzal, hogy mennyire furcsa ez az állítás. Nagyon jól tudom, hogy minden jogod megvan

ahhoz, hogy teljesen szkeptikusan és cinikusan állj ennek a könyvnek a tartalmához. Egyáltalán nem hibáztatnálak, ha az arcomba nevetnél, a lábam elé köpnél – azt tennél, amit csak akarsz – mindaddig, amíg rá tudlak venni, hogy csak még egyet lapozz.

Mivel – mi van, ha *tényleg* lehetséges?

Mi van, ha *tényleg* elérhető egy világ, ami megszabadult a háborús terrortól és mézár lástól? Mi van, ha *tényleg* élhetünk egy világban igazságtalan bebörtönzés nélkül, a motozások intézményesített nemi erőszaka nélkül, a tehetetlenek vég nélküli leigázása, a bűnösök és gonoszok felfegyverzése nélkül?

Mi van, ha a kezekben tartasz egy apró tervrajzot, ami épp ilyen világhoz vezetne? A béke és a bőség – az együttérés, az önkéntesség, az erény és az igaz szabadság világához?

Talán nem ez az, amire mindannyian vágyunk?

Nem ez a világ, amit teljes szívünkből gyermekeinkre szeretnénk hagyni?

Nem ez a világ, ami felé szeretnék akár csak *néhány* lépést tenni?

Adj pár percet ennek a könyvnek, könyörgöm neked.

Eljuthatunk oda.

De miért vizsgáljuk meg a célállomást, mielőtt feltérképeznénk az utat?

Nietzsche azt mondta, „Akinek van egy *miért*-je ... szinte minden *hogyan*-nal elboldogul.”

Mielőtt megvitátnánk, miként lehetséges elérni a szabadságot, tudnunk kell, miért annyira létfontosságú egy állam nélküli társadalom.

Ez a könyv meg fogja mutatni, hogyan néz ki a valódi szabadság.

1. RÉSZ: METODOLÓGIA

BEVEZETÉS

Az elkerülhetetlen – és felettébb intelligens – kérdések, amelyek felmerültek az előző könyvem, az „Anarchia a mindennapokban” kapcsán, főképp akörül a kérdés körül forogtak, hogy miként volna képes az önszerveződésre egy állam nélküli társadalom a gyakorlatban.

Természetesen ezek igen érdekes kérdések, és végtelen intellektuális szórakozást nyújtanak. Ahogyan Alice töprengett, amikor a lyukba zuhant Lewis Carroll híres könyve elején, minket értelmiségieket is csábít, hogy a legapróbb részletekig felvázoljuk a jövőt. Minden elképzelhető ellenvetésre egy újabb esszével válaszolunk arról, hogy miként lehet előállítani az utakat az állam nélkül, vagy miként működhetnek a nemzetközi megállapodások bíróságok nélkül, vagy miként lehet megvédeni a gyermekeket a rendőrség nélkül, vagy miként biztosítható a honvédelem egy állami hadsereg nélkül, és hogyan juthatnak a szegények oktatáshoz a közoktatás nélkül, és hogyan és miért fognak a doktorok segíteni az elszegényedett betegeken anélkül, hogy kényszerítenék őket, és így tovább.

Mindig amellet érveltem, hogy ezek a válaszok – bár szellemi élvezetet és kellemes vitákat nyújtanak – sosem fogják meggyőzni azokat, akik mindenáron tagadni akarják a társadalmi szerveződés problémáira adott erőszakmentes megoldások erkölcsi igazságosságát és gyakorlati hatékonyságát.

Például az utolsó könyvemben és egy újabb videóban bizonyítékot szolgáltatam az anarchiára, ami a feltörekvő politikusok és az érdekcsoportok közötti nem-szerződéses kapcsolatok létrejöttére támaszkodott. Erre sokan válaszoltak, és vagy azt mondták, hogy ilyen kapcsolatok nem léteznek a politikusok és az érdekcsoportok között – ami nyilván nevetséges állítás, tekintve, hogy egyedül Washingtonban több mint 30 000 lobbista szerepel a nyilvántartásban – vagy azt, hogy ha anarchiát szeretnék, a demokrácia pedig kiváló példa az anarchia gyakorlati alkalmasságára, akkor meg kellene elégednem a demokráciával..

Látszólag végtelen az ostoba mondatok száma, amit ki-
ejthetnek azok, akik félnek az igazságtól. Az igazság – aho-
gyan Szókratész az életét adta, hogy azt bemutassa – nagy
veszélyt jelent a hatalmi érdekekre, illetve nagyon szemé-
lyes és lobbanékony hatással van közvetlen kapcsolata-
inkra.

A valóságban nem az állam nélküli társadalom az, amitől
félünk, hanem inkább egy család nélküli és barátok nélküli
társadalom, ahol csendben ringatózunk, mellkasunkhoz
szorítva a hasztalan igazságot; magányosan, kiközösítve,
egyedül, elutasítva, megvetve, kigúnyolva. Attól félünk,
hogy az igazság egy lakatlan sziget, társas lényként pedig in-
kább korrupst baráti köreinket választjuk, ahol kigúnyolják
és támadják az igazságot. Haragot táplálunk azok iránt, akik
az igazságot hangoztatják, mert felfedik a korrupciót, amely
előzőleg csak tudattalanul volt látható – azaz nagyrészt lát-
hatatlan volt.

Fontos a kezdetekkor megérteni, hogy ez a könyv olyan
igazságokat fog tartalmazni, amelyek valószínűleg nagy fe-
nyezetést jelentenek rád – és kétségtelenül a körülötted le-
vőkre. A világ - filozófiai szemmel - mind a mai napig szol-
gatáborok sorozata, ahol a polgárok – az adójószágok – az
illúzió láncára verve robotolnak a gazdáik szolgálatában.

Ahogy arról a *Real-Time Relationships* című könyvemben beszéltem, az uralkodók élőködése a rabszolgák egymás ellen irányuló támadásain keresztül marad fenn. Mivel egymással kegyetlenkedünk, kegyetlen emberek uralkodnak felettünk.

Tehát lehet, hogy a könyv olvasása során egyre növekvő frusztrációt és irritációt fogsz érezni annak tartalma iránt – és a múltbéli tapasztalatok alapján valószínűleg irántam is.

Kétségtelenül szimpatizálok ezekkel az érzelmekkel, és tényleg megértem az okait, de nyomatékosan arra biztatnád, hogy tartózkodj attól, hogy mérges emaileket küldj – a saját érdekedben, nem az enyémben. Ahogy azt te is tudod, igen igazságtalan az igazmondót támadni a kényelmetlenségért, amit okoz.

Nem az én hibám, hogy az egész életedben hazudtak neked.

A hazugságok pedig hazugságok maradnak, akár hallod az igazságot, akár nem – tőlem, vagy bárki mástól.

KORLÁTOK

Egyetlen ember vagy egyetlen csoport sem képes bármilyen társadalom minden részletét megtervezni vagy megjósolni. Ahhoz, hogy a lehető legtöbbet nyújtsa ez a könyv, szeretnék javasolni pár dolgot, amelyek hasznosak lehetnek.

Mindenekelőtt ha azzal az elhatározással vágsz hozzá, hogy fel fogsz kutatni minden lehetséges hézagot az érvekben, vagy minden apró rést és sarkot, ahol bizonytalanság rejtőzhet, akkor ez a könyv teljes időpazarlás lesz, és teljesen hasztalanul fogja felpumpálni a vérnyomásod.

Amikor Adam Smith megfogalmazta a szabad piac melletti érveket a 18. század végén, senki sem követelte tőle, hogy jósolja meg az IBM 1961-es részvényárfolyamát. Foggott néhány megfigyelhető és empirikus alapelveket, majd racionális érvekkel és közismert példákkal bizonyította őket.

A „láthatatlan kéz” érvényessége nem azon múlt, hogy Adam Smith meg tudja-e jósolni és le tudja-e írni részletesen mondjuk az internetet. Nem lehet ésszel előre megjósolni, hogyan oldják majd meg a szabad férfiak és nők a társadalmi problémákat, és felkutatni az összes elképzelhető hibát bármelyik és mindegyik ilyen jóslatban nem több mint egy pusztán elméleti eshetőség ellen érvelni, ami egyszerre haszontalan és nevetséges.

Ennek ellenére még mindig érdemes megvizsgálunk a társadalmi szerveződés néhány olyan megoldását, aminek nem része a monopolisztikus állami erőszak. Amikor a Felvilágosodás gondolkodói aláásták a vallás kizsákmányoló illúzióit, képtelenek voltak megalkotni egy érvényes és tudományos etikai rendszert a történelmi babona örült morális parancsolatai helyett. Kétségtelenül fontos megcáfolni

az uralkodó „igazságokat,” de ha nem hozakodunk elő legalább hihető alternatívákkal, ezek a tévképzetek elkerülhetetlenül alakot váltanak és újra megjelennek más formában. Így a vallás halála elősegítette a totalitarizmus felemelkedését – ami csupán az absztrakt és irracionális erkölcsi abszolútum egy újabb imádata; „Isten” helyett az „Államot” imádják. Egy kisebbség igazságtalan arisztokratikus kiváltságai, amely ellen annyit küzdöttek az Alapító Atyák, egyszerűen átalakultak a többség igazságtalan kiváltságává a demokrácia „tömeguralmának” formájában – ami aztán ismét egy kisebbség igazságtalan arisztokratikus kiváltságait eredményezte egy politikai uralkodó osztály alakjában.

Az embereknek és a társadalmaknak mind szükségük van szabályokra, amelyek alapján élhetnek, és ha ledöntik a jelenlegi szabályokat, azok egyszerűen más formában fognak újra megjelenni, ha nem biztosítanak racionális alternatívát. Egy hazugság felfedése egyszerűen más hazugságokat szül, hacsak nem terjesztik elő az igazságot is.

Amikor elkezdtem megírni ezt a könyvet, számos célt tűztem ki magamnak, amiket szeretnék a legelején megjegezni, hogy megérthesd a módszert, amit használok – úgy mond a tervem erősségeit és gyengeségeit.

Először is megígérem, hogy nem fogom azzal kifárasztani a türelmedet, hogy megpróbálok minden elképzelhető megoldással válaszolni minden elképzelhető problémára. Ez egyrészt idegőrlően unalmas volna, másrészt egy furcsa intellektuális bizonytalanságról is tanúskodna, harmadrészt pedig azt bizonyítaná, hogy nem tisztellek eléggé, hogy feltételezz, magad is egykönnyen át tudod gondolni a könyvben tárgyalt problémák megoldását. A célom, hogy egy keretrendszert adjak neked a problémák átgondolásához, nem pedig az, hogy passzívan ülj, ahogyan kifejtem a megoldások legszélesebb választékát minden elképzelhető problémára.

Más szóval a célom ebben a könyvben, hogy megtanítsalak, miként legyél matematikus ahelyett, hogy megmutassam, én mennyire vagyok jó matematikus.

Megtanítani téged a problémák megoldására sokkal tiszteletesebb, mint a kezébe adni a megoldásokat. Mindig azt mondtam, hogy mindenki géniusz és mindenki filozófus. Nem azért van szükséged rám, hogy a legapróbb részletekig felvázoljam, miként működhet egy állam nélküli társadalom, hanem hogy átadjak neked egy keretrendszert, amit felhasználva kidolgozhatod a saját válaszaidat, és önmagad is megbizonyosodhatsz arról, hogy mennyire jól működne egy igazán szabad társadalom.

Amikor Francis Bacon megalkotta a tudományos módszert a 16. században, nem kellett megoldania minden elképzelhető tudományos problémát a módszere értékének bizonyításához. Kétségtelenül hasznos volt megmutatnia, miként old meg módszere számos bosszantó dilemmát, és hogyan tárja fel a válaszhoz vezető utat számos másik területen, de persze ha Bacon meg tudott volna oldani minden elképzelhető tudományos problémát, ami valaha felütheti a fejét, aligha lenne bármi szükségünk a tudományos módszerére, hiszen csupán az írásait tanulmányoznánk, amikor megoldhatatlannak bizonyuló tudományos problémával szembesülünk.

Ennek megfelelően filozófusként a gondolkodás új módjára szeretném megtanítani az embereket ahelyett, hogy explicit válaszokat adjak nekik minden elképzelhető problémára. A racionális és tudományos etikát – az Egyetemesen Preferálandó Viselkedést (EPV) – is úgy közelítem meg, hogy szeretnék átadni az embereknek egy módszert, amivel kiértékelhetik az erkölcsi parancsokat ahelyett, hogy egy teljesen véglegesített etikai rendszert adnék át. Ha valaha is ki lehetne dolgozni egy végleges etikai rendszert – ami igen valószerűtlennek tűnik, az élet, a társadalom és a

technológia folytonos változását tekintve – akkor soha többé nem kellene senkinek az etikáról gondolkodnia, a filozófia pedig belezuhanna abba a szakadékba, ami a halott vallások és ideológiák sírhelye, amelyek csak a történelem elfeledett téveszméinek újabb példájaként érdekesek, mint Zeusz vagy Mussolini vagy Paris Hilton imádata.

A tudományos módszer kétségtelenül biztosított – és biztosít – egy objektív módszert ahhoz, hogy érvényes tudást és ismeretet szerezzünk a fizikai világról, mint ahogyan az EPV is biztosít egy objektív módszert az igazság és hamiság elválasztásához az erkölcs területén, és ahogyan a szabad piac biztosítja a javak és szolgáltatások értéke meghatározásának objektív módszerét az ármechanizmuson keresztül.

Csak akkor értjük meg igazán a tudományos módszer értékét, ha többé nem hiszük azt, hogy a vallásos vagy babonás kinyilatkoztatások az "igazság" érvényes forrása. Csak akkor nézünk az iránytűre, amikor elbizonytalanodunk az irányunkban. Csak akkor kezdjük elfogadni a szabadpiac értékét, amikor kételkedni kezdünk a kényszeralapú központi tervezés etikájában és működőképességében. Egy személyesebb szinten: csak akkor kezdjük megváltoztatni a kapcsolatainkhoz való hozzáállásunkat, amikor végre elkezdjük gyanítani, hogy *mi magunk* vagyunk problémáink forrása.

Egy folyóhoz hasonlóan, csak akkor bukkannak fel alternatív mellékfolyók, amikor valami akadályt állít az eredeti útvonal elé. A gondolkodás új paradigmáinak kialakulását általában inkább *kiprovokálják*, mint eltervezik, és a jelenlegi „megoldásokból” fakadó egyre növekvő elkeseredésből törnek ki. Az indulatok néha hihetetlen gyorsasággal törhetnek egy lassú halmozódásból hirtelen robbanásba – és úgy hiszem, hogy ebbe az irányba tartunk, amikor az

erőszak használatát vizsgáljuk a társadalmi problémák megoldására.

Eleven, élő értéként a nemzetállam, mint a hódolat tárgya, mint a gyakorlati és erkölcsös megoldások forrása annyira halott, mint Tutanhamon király. Senki sem hiszi többé el igazán, hogy az Állam képes megoldani a szegénység, a hibás oktatás, a háború, az egészségtelenség, az időskori nyugdíj és az összes többi problémát. Az államokra immár rendkívüli gyanúval és cinizmussal tekintenek. Igaz, sokan még mindig hiszik, hogy az állam *intézménye* még mindig menthető, de hatalmas elkeseredés, frusztráció és szorongás társul a társadalmi problémák jelenlegi megoldásaihoz. Amikor valaki azt mondja, hogy egy *újabb* kormányprogramra van szükségünk, hogy „megoldja” az összes problémát, amit az előző kormányprogramok teremtettek és mélyítettek el, a legtöbben ezt el sem fogadják válasznak.

Persze még mindig sokat hallunk az állami „megoldásokról” a médiából, az akadémiától és a művészetektől, de a legtöbben már tudják – legalábbis érzelmileg – hogy a „több szabályozást” automatikus válasza érdekcsoportoktól ered, akiket vagy fenyeget, vagy véd az Állam. Amikor felbukkan egy probléma, ez a követelés többé nem a néptől, hanem azoktól a csoportoktól származik, akik hasznot fognak húzni a megnövekedett szabályozásokból.

Az internet megjelenése úgyszintén lyukat ütött az „erényes kormány” mainstream paradigmájában. Kiváltképp Irak amerikai megszállása járult hozzá az összetett problémák államista megoldásainak erényébe vetett hit végső összeomlásához. Könnyebb elhinni a múlt hazugságait, hiszen nem voltunk ott, amikor mondták őket – nehezebb elhinni a jelen hazugságait, mivel láthatjuk, ahogyan a saját szemünk előtt bomlanak fel.

Tehát két fronton is összedől a hit, miszerint a kormány képes megoldani a problémákat – először, már tudjuk, hogy

a kormány *képtelen* megoldani a problémákat – és másodszor, ami fontosabb, látjuk, hogy a kormány *egyáltalán nem adja fel az uralmat a problémák felett, amiket nyilvánvalóan képtelen megoldani.*

Az utóbbit érdemes részletezni, mivel nagyon fontos, és nagyon sokszor figyelmen kívül hagyják.

Ha a kormány azt állítja, hogy azért veszi el a pénzünket, hogy például megoldja a szegénység problémáját, viszont nemhogy *nem* oldja meg a szegénység problémáját, hanem valójában egyre ront a helyzeten, akkor mi az, amit elkezdünk kapiskálni, látva hogy a kormány továbbra is elveszi a pénzünket?

Ha elveszem a pénzedet és azt mondom, hogy küldök neked egy iPod-ot, mire fogsz rájönni, amikor sem az iPod-ot nem küldöm el, sem a pénzedet nem adom vissza?

Nyilván meg fogod érteni, hogy csak azért ígértem neked az iPod-ot, hogy ellopjam a pénzed.

Ugyanígy, a kormány nem azért növelte az adóinkat, hogy megoldja a szegénység problémáját, hanem azt állította, hogy meg akarja oldani a szegénység problémáját, hogy megnövelje az adóinkat. Ez az egyetlen magyarázata annak, hogy a szegénység problémája nem került megoldásra – és a helyzet valójában rosszabb, mint volt – az adóink viszont egyre növekednek.

Mindannyian kezdjük érteni – legalábbis tudat alatt – hogy a kormány hazudik nekünk mások megsegítéséről, hogy elvegye a pénzünket.

A válasz?

Ha a vallás nem válasz, és az Állam nem válasz, akkor mi az?

Nos, amikor egy bizonyos „válasz” ennyire egyetemesen katasztrofálisnak bizonyult, az első vizsgálandó dolog a válasz ellentéte.

Ha a „tulajdonjogok hiánya” (kommunizmus) katasztrofális, akkor a legnagyobb valószínűséggel a „tulajdonjogok” (szabadpiac) hasznosnak fognak bizonyulni.

Ha a hit katasztrofális, akkor a legnagyobb valószínűséggel a tudomány hasznosnak fog bizonyulni.

Ha a babona katasztrofális, akkor a legnagyobb valószínűséggel a ráció és bizonyítékok fognak hasznosnak bizonyulni.

Ha az Állam katasztrofális, akkor a legnagyobb valószínűséggel az *anarchizmus* fog hasznosnak bizonyulni.

Az utolsó állítás az, amit a legnehezebben dolgoznak fel az emberek.

Legtöbbünk képes elfogadni egy világot istenek és ördögök nélkül, menny és pokol nélkül, eredendő bűn és képzeletbeli megváltás nélkül – de képtelenek vagyunk elfogadni, vagy akár elképzelni egy világot államok nélkül.

A legtöbbünk képes elképzelni egy világot minimális állammal – egy Állammal, ami csak a bírósággal, a rendőrséggel és a katonasággal foglalkozik – de képtelenek vagyunk elképzelni egy világot, amelyben egyáltalán nincsen állam.

Egy Keresztény képes elfogadni egy világot, melyben 9999 isten nevetséges és hamis tévképzet, az ő Istene viszont – az Ószövetség Istene – igaz, valós és élő istenség. Egy Keresztény ateista marad szinte az összes többi isten tekintetében, viszont teljesen teista lesz, ha a saját istenségére kerül

a sor. Teljesen észszerű megszabadulni szinte minden istentől – teljesen felfoghatatlan megszabadulni attól az egy utolsó Istentől.

Ugyanígy, a libertáriusok, az objektivisták és más minarchisták úgy érzik, hogy teljesen helyes dolog felszámolni az állami feladatok 99 százalékát – de megszabadulni attól a maradék 1 százaléktól teljességgel *helytelen!*

Ugyanezt a hozzáállást egyáltalán nem fogadnánk el az életünk összes többi területén, ami elegendő gyanúra ad okot az efféle állítások mögött meghúzódó indítékokról. Egy nő, akit havonta csak egyszer vernek meg, az élete 99,99 százalékát erőszak nélkül éli le, de senki sem mondaná, hogy ennek alapján elfogadható a verése. Még nevetségesebb lenne azt mondani, hogy egy nőt nem kellene minden nap megverni, viszont teljesen helytelen volna azt javasolni, hogy *egyáltalán* ne verjék meg.

Ha azt állítom, hogy helyes csökkenteni az állami erőszakot, állíthatom-e, hogy teljességgel helytelen teljesen eltörölni az állami erőszakot? Elkötelezhetem-e az életem a daganatos betegségek előfordulása csökkentésének, majd állíthatom-e azt, hogy teljesen eltüntetni a daganatos megbetegedéseket teljességgel helytelen volna? Ésszerű volna-e felállítanom egy jótékonytságot a szegénység csökkentése céljából, majd azt állítanom a küldetésnyilatkozatomban, hogy a szegénység eltörlése irtózatosságonos lenne?

Természetesen nem – a legjobb esetben is irracionális örültnek néznének, ha ilyeneket mondanék.

Azoknak, akik azt állítják, hogy az erőszak *csökkentése* egy erkölcsi ideál, viszont aztán azt is állítják, hogy az erőszak *eltörlése* erkölcsi gonosz lenne, legalább annyit el kell ismerniük, ha szeretnék megtartani a hitelességük egy morzsáját, hogy amit javasolnak, az teljes ostobaság.

Az „erőszak” alatt itt nem azt értem, hogy az anarchizmus teljességgel el fogja törölni az emberi erőszakot – az

erőszak, amiről itt beszélek, az az erkölcsileg „igazol” és intézményesített erőszak kezdeményezése, ami az Állam hatalmának alapját képezi. (Nem fogok itt belemenni az Állam természetének hosszadalmas tárgyalásába, vagy az erőszak kezdeményezése elleni erkölcsi érvelésbe, mivel hosszasan foglalkoztam ezekkel a témákkal a podcastjeimben és a többi könyvemben. Elég annyi, hogy az Állam definícióból adódóan az egyének egy csoportja, akik maguknak követelik a jogot ahhoz, hogy kezdeményezzék az erőszak használatát a törvény erejével lefegyverzett emberek ellen egy bizonyos földrajzi területen belül.)

Tehát úgy gondolom, hogy ésszerű azt a megközelítést alkalmaznunk, miszerint ha lehetséges *volna* egy társadalmat állam nélkül üzemelni, ez összességében hatalmas pozitívum lenne.

Az államok mellé elkerülhetetlenül megkapjuk a háborúkat, a politikailag motivált és igazságtalan törvényeket, a nem-erőszakos „bűnözők” bebörtönzését, a pénz túlnyomtatását és az ebből fakadó inflációt, a jövő nemzedékeinek rabigába hajtását immorális deficiteken keresztül, a fiatalok félretanítását, az elvadult szavazatvásárlásokat, a végtelen adóemeléseket, a fegyvereladásokat a világ minden országának, az iparágak igazságtalan állami támogatását, minden elképzelhető gazdasági és gyakorlati hatékonytalanságot, egy állandósult alsóosztály megteremtését a segélyen és az illegális bevándorláson keresztül, a szervezett bűnözés hatalmának és erőszakosságának hatalmas megnövekedését a drogok, a prostitúció és a szerencsejátékok korlátozása miatt – az Állam bűnlajstroma gyakorlatilag végtelen.

Amikor igazoljuk az Államot, „elkerülhetetlenül a hatalmon levők bűneit igazoljuk. Az állam választása egyúttal a háború, a fajirtás, a rabszolgaság, a pénzügyi, erkölcsi és oktatási korrupció, a propaganda, az erőszak terjedésének válsztása.

Sosem kapod az egyiket a másik nélkül. Másképp gondolni olyan, mintha az ember azt képzelné, hogy az ember igazolhatja a maffiát anélkül, hogy igazolná a hatalma fenntartásához alkalmazott erőszakot. Akár azt is elképzelnénk, hogy támogathatjuk a katonákat anélkül, hogy egyszerűs mind támogassuk a gyilkosságokat, amiket elkövetnek.

Az állam hatalmát övező véres és tömeggyilkos büntettek számát tekintve ha más nem is, kétségtelenül nyitottak lehetünk arra a lehetőségre, hogy a társadalmat sokkal hatékonyabban és erkölcsösebben is meg lehetne szervezni egy ilyen gonosz hatalom nélkül a központjában. Ha kiderül, hogy a társadalom állam nélkül is képes elboldogulni – ha akadozva és tökéletlenül is – akkor nyilván el kellene fogadnunk ezt a néhány gyakorlati tökéletlenséget annak érdekében, hogy elkerüljük az emberiség ellen elkövetett bűnök végtelen sokaságát. Ha az anarchiáról be is bizonyosodna, hogy kevesebb és rosszabb utakat állítana elő, el kellene fogadnunk néhány kellemetlen és hepehupás utat azért cserébe, hogy milliárdok felszabadulhatnak politikai mestereik közvetlen vagy közvetett rabszolgatartása alól.

Egy hasonlattal élve: képzeljük el, hogy valaki a 19. században bebizonyítja, hogy a gyapot 10 százalékkal durvább volna, ha eltörölnék a rabszolgaságot. Vajon erkölcsileg helyes vagy ésszerű volna azt mondani erre: „Nos, kétségtelenül igaz, hogy a rabszolgaság rettenetesen gonosz intézmény, de még mindig inkább a valamennyivel kényelmesebb gyapotot választom!”?

Nem, megdöbbenően korruptnak tekintenénk ezt a szörnyű önzőséget. Annak az etikai kétszínűsége, hogy az ember azt állítja, ő ellenzi a rabszolgaságot, viszont nem hajlandó *ténylegesen* ellenezni a rabszolgaságot, amint az a legkisebb gyakorlati kényelmetlenséggel járhat, olyan erkölcsi gonoszság volna, amit felfogni is nehéz.

Tehát amikor az emberek reflexszerűen elutasítják az anarchia lehetőségét azzal, hogy „Ó, de hogyan biztosítanák az utakat?”, amit *valójában* mondanak, az az, hogy támogatják a háborút, a fajirtást, az adó-rabszolgaságot és az ártatlanok bebörtönzését és megerőszakolását, mivel ők maguk képtelenek elképzelni, miként lehetséges utakat biztosítani erőszak nélkül. „Az embereket meg kellene gyilkolni, ki kellene rabolni és be kellene börtönözni, mivel attól tartok, hogy az utak, amiket használnék, valamivel kevésbé lennének kényelmesek.” Képes bárki ránézni egy ilyen erkölcsileg irtózatosságra anélkül, hogy feneketlen és egzisztenciális hányingert érezzen?

Most képzeljük el, hogy a valóságban az utakat sokkal hatékonyabban és produktívabban biztosítják egy állam nélküli társadalomban.

Ha ez a helyzet, akkor a gyakorlati ellenérvekről kiderül, hogy az igazság teljes ellentétei – hogy a gyilkosságot, a fajirtást és a nemi erőszakot a rossz utakért, nem pedig a jó utakért cserébe fogadjuk el!

Az efféle nettó veszteség képezi az állam nélküli társadalom mellett szóló érvek morális és racionális magját. Néha valóban veszteségeket fognak szenvedni az anarchiában, de a gonosz és a korrupt emberek azok, akik a legtöbbet fognak veszíteni, mint ahogyan a papok veszítenek egy ateista társadalomban, a gyermekek megkönnyebbülésére. Egy anarchikus társadalom igaz természete az, hogy minden épeszű emberi lény erkölcsi céljait – a szegénység eltörlését, a „közszolgáltatások” biztosítását, a fiatalok oktatását, a gyerekek, az idősek és a gyengék védelmét – valójában pozitív, produktív, kedves és erkölcsös módon fogják biztosítani.

Az államista társadalom nagy hazugsága az, hogy védelem alatt állnak a gyámoltalanok és a kiszolgáltatottak, míg valójában csapdába szorultak és kizsákmányolják őket.

Az államista társadalom nagy hazugsága az, hogy tanítják a tudatlanokat, míg valójában még tudatlanabbá teszik őket.

Az anarchista társadalom nagy igazsága az, hogy védelmezik a gyámoltalanokat, tanítják a tudatlanokat, kezelik a betegeket – és építenek utakat, méghozzá jobbakat.

Az anarchizmus szépségéért és erényéért nem áldozunk fel semmit, csak az illúzióinkat.

Nyilvánvaló, hogy a segítség színlelése helyett inkább ténylegesen segítenünk kellene az embereken.

Nyilvánvaló, hogy nem szabadna feláldoznunk a világ békéjét a tökéletlen utaktól való félelmünk miatt.

Az apokalipszis-érv

Természetesen az emberek nem azt mondják, hogy azért nem volna jó szabad társadalomban élnünk, mert az utak tökéletlenek lehetnek. A végtelen sokszor hangoztatott érv az anarchizmus ellen az „Apokalipszis-Érv”.

Az Apokalipszis-Érv természetesen egyáltalán nem is érv, hanem inkább megveszekedett riogatás és félelemkeltés.

Lényegében az érv valahogy így hangzik:

„Mindannyian meg fogunk HALNIIIIIIIII!”

Igazából jó lenne, ha ennél valamivel szofisztikáltabb volna, de nem az.

Az alapvető érv az, hogy ha elfogadjuk „X” állítást, akkor össze fog omlani a civilizált társadalom, gyerekek fognak meghalni az utcákon, az idősek egymást fogják felzabálni, a világ pedig a mindenki-mindenki-ellen végtelen, apokaliptikus harcába fog zuhanni.

Ez egyáltalán nem érv, mivel félelemre és fenyegetésre támaszkodik. Darwin ugyanezekkel az „ellenvetésekkel” találta magát szembe, amikor először publikálta evolúciós elméletét. „Ha elfogadjuk, hogy majmoktól származunk, akkor mindenki el fogja hagyni a moralitást, a társadalom össze fog dőlni, mindenki-mindenki-ellen, stb. stb. stb.”

Az abolicionisták ugyanezzel az érveléssel szembesültek, amikor a rabszolgaság eltörlését javasolták; az ateisták ugyanezekkel az ostoba ellenvetésekkel néznek szembe, amikor cáfolják Isten létezését; a filozófusokat a múltban halálra ítélték, mert azt javasolták, hogy az etikát a babona helyett valami másra kellene építeni; a tudósokat ugyanezzel vádolják, amikor valami új gondolat fenyegeti a népszerű tévképzeteket – ez a leghajmeresztőbb ostobaság, ami csak azért maradt fenn mind a mai napig, mert végtelenül hatékony.

Az Apokalipszis-Érv egy olyan logikai hiba miatt marad hatékony mind a mai napig, ami kétségtelenül a beszéd hajnala óta velünk él: „Ha az emberek elkezdenének X-ben hinni, az erkölcstelenséget vagy pusztítást okozna, így egyedül egy ostoba vagy egy gonosz ember terjesztené X-et.”

Mivel kevesen szeretnének ostobának vagy gonosznak tűnni, vagy visszakoznak ennek hallatán, vagy a meggondolatlan utat választják – amit én magam sokszor jártam – és megpróbálják cáfolni az Apokalipszis-Érvet.

„Az anarchizmus szörnyűségeket eredményez!” szól a vitás – az anarchisták pedig a világ minden táján megállás nélkül azzal válaszolnak, hogy „Ez nem igaz!” – így még azelőtt elveszítik a vitát, mielőtt elkezdődött volna.

Az egyetlen releváns dolog bármilyen intellektuális érv kapcsán az, hogy igaz-e vagy sem. Ha azért nem vagy hajlandó megvizsgálni matematikai érv érvényességét vagy következetességét, mert attól félsz, hogy a következményeinek elfogadása végtelen gonoszságot eredményezne, nem több mint megadni magad a babonás félelemkeltésnek és feladni a racionalitást. Egy állítás nem lehet gonosz – a matematika nem lehet gonosz – az államizmus nem lehet gonosz – a hiba nem lehet gonosz – és az igazság nem erényes!

Egy proposíció nem képes megfojtani egy csecsemőt; egy érv nem erőszakol meg egy apácát, és az anarchizmus egy elmélete nem képes az embereket zsugorfejű zombikká változtatni, akik Will Smith után erednek.

Az anarchizmus egy elmélete csak igaz vagy hamis, érvényes vagy érvénytelen, logikus vagy illogikus lehet.

Ha valaki beveti az Apokalipszis-Érvet, azzal csak azt bizonyítja, hogy nincsenek jó érvei, és a proposíció, amivel szembetalálkozik, valamilyen módon érzelmileg felkavaró a számára. Más szóval az Apokalipszis-Érv egyedül azt bizonyítja, hogy aki előhozakodik vele, az intellektuálisan ostoba és érzelmileg éretlen. Filozófiailag egyenértékű azzal,

amikor az ember úgy próbál az ellen az állítás ellen érvelni, hogy „a fagyi tejet tartalmaz,” hogy „egyszer azt álmodtam, hogy egy fagyiszörny megpróbált megenni!” Az Apokalipszis-Érv az a fajta *non sequitur*, amit egy kisgyerektől várnánk. Csupán arról tanúskodik, hogy az emberünk egyáltalán nem értette meg az elhangzott mondatot.

Sokkal jobb lenne, ha azok, akik fenyegetve érzik magukat egy gondolattól, legalább őszinték lennének és azt mondanák: „fenyegetve érzem magam ettől a gondolattól” ahelyett, hogy azt színlelnék, hogy a gondolat valahogyan objektíven fenyegetést jelent a teljes emberi fajra. Ha félek az alacsony emberektől, őszintén beszélnem kellene a félelmemről és azt kellene mondanom: „félek az alacsony emberektől” ahelyett, hogy vehemensen amellet érvelnék, hogy az alacsony emberek valahogyan el fogják pusztítani a világot!

Viszont az anarchisták elleni előítélet – mint az ateisták elleni előítélet – az egyik utolsó elfogadott bigottság a világon. Egyetlen csoport felett sem hozhatunk negatív ítéletet – kivéve azt az egyetlen csoportot, ami a rációra, a bizonyítékokra és az erőszakmentességre támaszkodik.

Tehát semmit sem nyerünk, ha mindenféle démoni rettenettől félve sikítva elmenekülünk egy állam nélküli társadalom gondolatától. Ha hagyjuk, hogy a rémisztgetés ne pusztán informálja, hanem meghatározza és irányítsa a gondolkodásunkat, akkor a gondolkodás képessége nélkül maradunk, és helyette folyton azok szoknyájába kell kapaszkodnunk, akik rettentő mesékkel tömik a fejünket.

Nem ítéelhetjük meg egy ötlet igazságtartalmát a hatásaitól való félelmünk alapján.

Az istenek létezése mellett vagy ellen szóló érveket nem érvényesítik az istentelen univerzumtól való félelmeink – vagy vágyaink. Nem ellenezhetjük a gravitáció elméletét azal, hogy kellemetlen érzés leesni a lépcsőn; ahogy azzal sem

ellenezhetünk egy új elméletet, hogy múltbeli, történelmi példákat követelünk. Pont az a lényege egy új elméletnek, hogy példátlan; az első ember, aki feltalál egy sugárhajtású repülő, aligha tudna példákat mutatni a múltban működő sugárhajtású repülőkre.

Az anarchikus elméletek elleni másik népszerű ellenvetés az, hogy nem vallják vagy helyeslik őket hivatásos értelmiségiek, filozófusok és akadémikusok.

Ez bizony így van, és ahogyan az „Anarchia a minden napokban” című könyvemben részletesen elmagyaráztam, azt hiszem, ezt inkább tekinthetjük pozitívumnak, mint negatívumnak.

De vajon ésszerű-e azt kérnem, hogy utasítsd el az igen intelligens emberek – professzorok, újságírók, akadémikusok és a többi – szinte egyetemes konszenzusát, csak mert éppenséggel nem értenek egyet azzal, vagy figyelmen kívül hagyják azt, amit itt megfogalmazok? Mindannyian hallottunk már szélhámosokról – főleg az interneten – akik hamis megoldásokat árulnak valódi problémákra, akik a gyengéken, a kétségbeesetteken és a hiszékenyeken élősködnek. Vajon ésszerű mindenkit arra kérni, hogy teljesen hagyjanak fel a tudományosság és a szakértelem iránti tiszteletükkel, hogy dobják a szakembereket a saját véleményük érdekében? Talán nem attól félünk, mit fog tenni az internet a társadalmi konszenzussal? Talán nem találhatunk az internet vadnyugatán olyan cikkeket, amik azt állítják, hogy a dohányzás jó neked, hogy az úrlények voltak felelősek 9/11-ért, hogy a testedzés veszélyes, a fluorid meg fog ölni, és segít lefogyni, ha zsírt eszel?

Hogyan lehetnénk biztosak abban, hogy az anarchizmus elmélete nem egy újabb örült ötlet, ami ellentmond azzal, amivel egyetemesen egyetértenek a téma szakemberei, és vad spekulációkkal próbálja helyettesíteni a józan tudományosságot? Talán ez a könyv pusztán egyfajta trükk, valami

szomorú és mélyen gyökerező pszichológiai trauma kifejeződése, amit arra terveztek, hogy elszeparáljon a családotól és a barátaitól azzal, hogy furcsa és tiltott gondolatokkal fertőz meg – miközben lenyúlja a pénzedet, mivel a Freedomain Radio önkéntes támogatásokra támaszkodik!

Természetesen ezek kiváló kérdések, és magam aligha lennék hajlandó a saját ítéletemre támaszkodni mondjuk az orvosom vagy a könyvelőm ítélete helyett. Pontosan azért van szükségünk szakemberekre, mert tömérdek emberi tudást rejtenek a konstraintív paradigmák. Ki gondolta volna, hogy szájhigiéniához vezet, ha fogselyemmel kivéretteted az ínyedet – legalábbis az elején. A testedzés sokszor nehéz, sütit enni pedig mindig nagyon jó, tehát szükségünk van a szakemberekre, hogy segítsenek meglátni a hosszútávú hatásokat a pillanatnyi ösztönzők és elretentők mögött. Gondoljunk arra, hogy inkább azonnal elköltenénk a pénzünket, minthogy elrakjuk a nehezebb napokra; vagy néha nagyon rosszul érezhetjük magunkat attól, amit egy sebész csinál, hogy megelőzzön vagy meggyógyítson egy olyan betegséget, amit még egyáltalán nem is észleltünk; vagy amikor egy barátunk megpróbálja felhívni a figyelmünket az igen vonzó szexuális partnerünkkel járó érzelmi problémákra; vagy arra a sötét kielégülésre, amit az ember a jelenben érez, amikor kitölti a dühét a párján.

Ezeken a területeken a körülöttünk levők objektivitására és szaktudására támaszkodunk, akiknek megvan a képesítése és a tudása ahhoz, hogy eltántorítsanak minket az azonnali vágyainktól, vagy akiket nem befolyásolnak a saját azonnali vágyaink – mint a barátaink esetében – és így tisztábban láthatják a dolgokat.

Mi a helyzet azzal a népszerű gondolattal, miszerint egy téma elmélyül tanulmányozása mérsékletességhez vezet? Gyakran – és jó okkal - azt mondják, hogy egy kevés ismeret

veszélyes dolog. Ha nem ismerjük a korai gyermekkori tapasztalatok hatásait, és hogy miként befolyásolják hosszú távon a személyiséget, úgy egyszerű szimplán „rosszfiúk-ként” tekinteni a bűnözőkre. Ha nem ismerjük azt az alapvető igazságot, hogy a történelem szinte mindig egy mese, amit a hatalmon levők szőnek, hogy alátámasszák és igazolják a saját „erényeiket”, elkerülhetetlenül és őszintén megdöbbenünk, amikor rég elfeledett igazságokra bukkanunk a legyőzöttekről vagy az idegenekről – vagy a halottakról.

Tehát tán nem a mérsékletességre kellene törekednünk az összetett kérdésekre adott válaszainkban? Az egészség egy összetett kérdés, és a táplálkozási szakemberek, az edzők, a doktorok, a pszichológusok mind egyfajta arisztotelészi mérsékletességet fognak javasolni. A túl kevés testedzés törekeny csontokhoz és elhízáshoz fog vezetni; a túl sok testedzés pedig sérüléshez. A túl kevés étel energiahányhoz vezet; a túl sok étel túlsúlyhoz. Ha az ember túl sokat fókuszál mások vágyaira és szükségleteire, az társfüggőséghez vezet; ha túl keveset, az önző narcizmushoz. A szülőknek gyakran meg kell találniuk az összhangot a fegyelem és elkenyeztetés között; a sokaság szükségait egyensúlyba kell hozni a kevesek szükségével, akár csak az üzleti területen is; saját rövidtávú boldogságunk feladása szeretteink hosszútávú boldogságáért alapvető alkotóeleme a bölcs, virágzó és pozitív személyes és szakmai kapcsolatoknak.

Mindezek tekintetében, nem tűnik nagyon leegyszerűsítettnek az a válasz, hogy „egyszerűen szabaduljunk meg az államtól?” Az anyám gyakran beszélt nekem a társadalom három rétegéről – az üzleti rétegről, a kormányról és a munkásokról – illetve a közöttük levő összhang szükségéről. „A társadalom legfőbb kihívása megtalálni az üzleti növekedés módját – de nem a munkások kárára – hogy elég adójövedelme legyen a kormánynak a hatékony szociális szolgáltatások biztosításhoz.”

Az ilyesfajta zsonglőrködés első ránézésre sok tekintetben kimagaslóan érett gondolkodásnak tűnhet. Látszólag elismeri, hogy mint ahogyan minden egyénben van jó és rossz is, úgy minden csoportnak is van jó és rossz oldala. Ha akarsz, találhatsz rossz és korrupt embereket a politikusok, a munkások és az üzletemberek között – de kimondottan előítéletesnek tűnik emiatt teljesen megvetni bármelyik csoportot. Valaki, akit kirabolt egy kínai akrobata, aligha követelhetné joggal, hogy teljesen szabaduljon meg a világ a kínai akrobatáktól. Egy fecske nem csinál nyarat, és a rossz politikusok sem érvénytelenítik az államban rejlő értéket.

Továbbá nem gyerekes azt javasolni, hogy szabaduljunk meg egy intézménytől, ami ennyire nyitott és fogékony a visszajelzésünkre? Hiszen demokráciában élünk, az isten szerelmére – miért öntsük ki a gyereket a fürdővízzel együtt, amikor mi is részt vehetünk a rendszerben és megváltoztathatjuk? Ha nem tetszik egy bizonyos cég üzleti praktikája, nem kell kidobnunk a teljes „kapitalizmust” – tájékoztathatunk másokat az utálatos ügyleteikről, bojkottokat szervezhetünk, stb. Az internet kommunikatív ereje eltörölte az önkifejezés és az információcsere előtti akadályokat, így nem kell ölbe tett kézzel állnunk és néznünk, ha összeomlik egy intézmény, hanem gyorsan és hatékonyan dolgozhatunk azon, hogy változtassunk a politikai rendszeren.

Úgyszintén rémisztőnek tűnik bevállalni az állam eltörlésével járó hatalmas kockázatot. Soha nem tettek még ekkora lépést egy tudatos filozófiai program keretein belül. Természetesen omlottak össze kormányok – és tekintsünk Szomáliára, hogy lássuk a folytonos háborúskodást, amit egy ilyen helyzet eredményezhet. Az is megtörtént, hogy belülről vagy kívülről átvették az állam irányítását. De a történelemben egyetlen példa nincsen az Állam tudatos eltörlésére úgy, hogy ne akarták volna helyettesíteni. Vajon

ésszerűnek tűnik teljesen szembeszegülni fajunk kollektív történelmével, és megszabadulni egy esszenciális intézménytől, ami olyan régóta létezik, mint mi magunk? A társadalom más radikális „újraszervezései” vég nélküli mészárlásba, káoszba, háborúba, vagy olyan megdöbbentő zavarba fajultak, ahol a gyerekeket családok nélkül nevelték, ahol elvadult poligámia, „kommunális” tulajdonlás, stb. uralkodott. Korunk átkának tűnik, hogy szinte minden második generációban felbukkan egy új eszme, ami fel szeretné borítani a teljes emberi történelmet, és Állam által irányított piacgazdaság zűrzavarát valami olyasmire akarja cserélni, mint a fasizmus, a szocializmus vagy a kommunizmus. Aztán megjelenik valami csillagszemű lázadó, kijelenti, hogy „a család diktatúra,” és megpróbálja aláásni és elpusztítani a társadalmi élet leglényegesebb alkotóelemét, a nukleáris családot. Aztán megjelenik valaki más és azt mondja, hogy „a tulajdon rablás,” és a körforgás látszólag ismét újraindul.

Úgy tűnik, hogy az emberi társadalom – és maga az emberi élet – alapja az, hogy a család jó, a magántulajdon fontos, hogy a kapzsiság és a szabadpiac képtelen biztosítani minden lehetséges jószágot és szolgáltatást, hogy létfontosságúnak tűnik a központi szabályozás és törvényhozás valamilyen formája, hogy mindenkiben van jó és rossz, de van néhány nagyon jó és néhány nagyon rossz ember, a jóknak pedig szükségük van egy kormányra, hogy megvédje őket a rosszaktól.

Képzem, hogy fárasztó lehet hallani, ahogyan egy újabb vizsgálat céljából ismét megbolygatják azokat a dolgokat, amiket mindenki tényként elfogad. Talán olyasmi érzés lehet, mint amikor egy biológust oktat ki egy kreacionista egy hosszú interkontinentális repülőúton, vagy amikor egy matektanárt szorít sarokba egy túlpörgött, koffeintúladagolásban szenvedő diák, aki kitartóan bizonygatja, hogy „a számok csak *illúziók*, haver!”

A tudósok nem bolygatják meg újra és újra a tudományos módszer alapvető metodológiáját; a közgazdászok nem döntenek meg folyton saját szakmájuk alapjait – miszerint az emberi vágyak végtelenek, az erőforrások viszont végesek – és az orvosok nem vitatják folyton a Hippokratészi eskü értékét.

Mondhatnánk, hogy kétségtelenül adottnak vehetjük az emberi élet néhány alapvető elemét, hogy legyen egy stabil alapunk, amire felhúzhatjuk az eszmei építményeinket. Van a filozófusoknak egy fajtája, akik szüntelenül újra meg újra feszegetik a metafizika és az episztemológia kérdéseit, és tudni akarják, hogy honnan tudjuk, hogy nem egy egzisztenciális démon álmában élünk, hogy nem minden egy irányított illúzió, és hogy valójában nem egy agy vagyunk egy tartályban a Mátrixhoz hasonlóan! Az efféle „gondolkodók” kétségtelenül felvetnek néhány intellektuálisan stimuláló kérdést, de kevesen vannak közülünk, akik végül nem fogják megvonni a vállukat, miután képtelenek átörni a tudatlanság fátylát, és lerázzák magukról a megválaszolhatatlan kérdések terhét, hiszen tudva, hogy még mindig le kell élnünk egy életet a való világban. Ilyen megválaszolhatatlan kérdéseket fontolgatni egyenlő azzal, ha az ember egy hiper-intellektuális kómába zuhan.

Végül tegyük fel, hogy jó dolog lenne megszabadulni az államtól! – nos, az is jó volna, ha repülhetnénk, ha lélegezhetnénk a víz alatt és aranyat tüszenthetnénk! A racionális fontossági sorrend felállítása az, amikor az ember felismeri és elkülöníti a lehetségest a lehetetlentől. Talán tényleg igaz, hogy egy démon álmában élünk, de mi van akkor? Mit változtat az a mindennapi életünkön, ha ez igaz vagy hamis? Ha teljesen lehetetlen megszabadulni az államtól – legalábbis az életünk során – akkor talán nem pusztán nárcisztikus önkényeztetés tovább játszódni a gondolattal,

mintha valaha is meg lehetne valósítani? Arról is elmélkedhetnénk, hogy kiválóan gyógyítaná a tüdőrákot az, ha az ember eltölt egy hetet zéró gravitációban, de ez aligha segítené azokat, akik itt és most tüdőráktól szenvednek. Kézzelfoghatóbb és azonnalibb dolgokra kellene használniuk a képességeiket azoknak, akik ilyen végtelenül elvont dolgokat fontolgatnak ahelyett, hogy a Klingon biológia részletei kidolgozásával intellektuálisan egyenrangú feladattal bíbelődnének.

Minden jogunk megvan szkeptikusnak lenni azokkal szemben, akik arra használják a szellemi képességeiket, hogy a lehetetlent hajszolják – mi lehet az indítékuk? Miért foglalkozna bárki olyan ötletekkel, amiket soha nem lehet megvalósítani, amelyek megvitatása elidegenítő és frusztráló, amelyek számúzik a gondolkodót a mainstream társadalmi diskurzus köreiből – és amelyek megannyi kellemetlen csöndet teremtenek a vacsorákon; melyeket izzadva kerülget az ember az első randikon; melyek leküzdhetetlen akadályokat állítanak fel az ember tanulmányi környezetében; fogcsikorgató frusztrációt idéznek elő az újságok olvasása vagy filmnézés közben; azt terjesztik el az emberről, hogy furcsa és különc; melyektől az ember intellektuálisan rögeszmés lesz, a rögeszméit pedig folyton kerülgetniük kell az ismerőseinek, ha nem akarják, hogy belekezdjen valami monológba – és végül, de nem utolsó sorban, amelyek végtelen kihívást jelentenek, amikor a gyermeknevelésre kerül a sor, a gyerekeket pedig olyan gondolatokkal tömik meg, amelyek kétségtelenül körülbelül egy naprendszernyi távolságba viszik őket társaiktól.

Bőkezű becslésnek tűnik azt gondolni, hogy 100 emberből egyet valaha is érdekelni fogja az anarchizmus – és talán ezerből egy fogja mohón tanulmányozni az eszmét és fog teljes anarchistává válni. Mik az esélyei annak, hogy ezek az

elképesztően ritka teremtmények véletlenül épp az anarchista szociális, családi és oktatási köreiben mozognak?

Statisztikailag az anarchizmus a szociális és családi elszigetelődés halálbiztos receptje. Miután elkapod az anarchizmus vírusát, nagyon kicsi lesz annak az esélye, hogy másoknak is átadod – tehát vagy vissza kell vonulnod valami mentális barlangba, vagy egy pszichológiailag veszélyes kettős életet kell élned, amelyben el kell hallgatnod és el kell fordítanod a tekintetedet, amikor a politika, a közgazdaságtan, vagy az Állam témája merül fel.

Tekintve ezeket irtózatos szociális következményeket – és a tényt, hogy az anarchizmus soha nem fog megvalósulni az életünkben – hogyan tekinthetnénk másképp az anarchizmusra, mint valamiféle intellektuális burokra egy hiperérzékeny személyiség körül, amit arra terveztek, hogy elidegenítse, frusztrálja és elűzze az embereket, talán a szülői elutasítás kínzó múltja miatt?

Egy perverz érzelmi mazochizmust leszámítva milyen elképzelhető indítéka lehet valakinek, aki egy ilyen örült, haszontalan, hiábavaló és megvalósíthatatlan intellektuális utat választ?

Ha az anarchizmus nem is örültség, az anarchisták minden bizonnyal örültek.

Vitathatatlanul igaz, hogy megannyi furcsa ember van a földön, akik furcsa dolgokban hisznek – és hogy néhányan közülük anarchisták. Sztálin egyszerre volt gonosz szociopata és ateista; Hitler egy gyilkos rasszista volt, aki úgyszintén tudta, hogyan kell bekötni a cipőjét – ez semmit nem mond nekünk az általánosságban ateistákról vagy az olyan emberekről, akik tudják, hogyan kell bekötni a cipőjüket.

EGY SZEMÉLYES VALLOMÁS

Elmondhatom magamról – és ezt csak magamra értem – hogy bár az igazság egy katedrális súlyával nyomja a néha görnyedt vállamat, és bár valóban egy sötét és fodrozott üvegfalat húz fel köztem és családom illetve fiatalkorom társasága közé, és bár instabillá teszi a jelent és bizonytalanná a jövőt, és ha még azt is beleszámítom, amit az igazság elvár tőlem és rám ró... bármilyen erőknél is parancsolj, nem hagynám, hogy elszakítsd tőlem.

Az igazság nem olyasvalami volt, amit kutatni kezdtem. Amikor gyerek voltam, épp úgy érdekelték az eszmék, mint néhány hangszer vagy a vízfestés – de sosem álmodtam, hogy ez valaha bármi több lesz egy enyhén szórakoztató hobbinál. Sok évtizeddel későbből visszanezve ez azokra a horrortörténetekre emlékeztet, amik annak a rettentő következményeit mutatják, amikor az ember „túl mélyre merészkedik”. Valami szentségtelen szörny emelkedik ki a mélyből és rombolni kezd – egy szörny, ami évszázadokig vagy évezredekig szunnyadt, hirtelen felébredt, vérfa-gyasztó üvöltéssel és a pusztítás kegyetlen, olthatatlan vágyával.

A kezdeti sokkhatás alatt - amikor a gondolatok, amikkel az elején csak játszottunk, úgy kelnek hirtelen önálló életre, mint Mickey egér egyre fokozódó varázslatai - visszahőkölünk, mintha egy vérszomjas mesterlövész lézer-irányzéka vett volna célba, de egyhamar megtanuljuk minden horrortörténet tanulságát, ami az, hogy a szörnyek sosem az ember elméjén kívül léteznek.

Az igazság egy mérges, szigorú és felszabadító edző, aki felrángat minket egy meredek és omladozó hegyoldalon miközben rúgkapálunk és kiabálunk, aztán gyengéden leültet minket, hogy lélegzetvisszafojtva csodáljuk a leggyönyörűbb kilátást, amit valaha láttunk. Ahogyan panaszaink némán ködbe vésznek, szemünk könnybe lábad a szemünk elé táruló kilátás iránti hálából.

Az ilyen boldog és motivált emberek gyakran örültnek tűnnek a körülöttük levők szemében. Az igazság egy drog, ami érthetlenné és nyugtalanítóvá teszi azok indítékait, akik kutatják azt. Az igazság gyönyörűsége teljességgel addiktív; az ember szenvedéllyel, és majdhogynem kétségbeesve törekszik arra, hogy ismét átélje a következő gondolkodás tökélyét és azt az érzést, amikor a gondolatai teljes összhangban állnak a megfigyeléseivel. Az igazság még akkor is ébren tart minket, amikor teljesen kifáradtunk; akkor is szenvedéllyel tölt el, amikor csendben, mozdulatlanul kell maradunk; a puszta arcokat ködbe borítja, az igazi elméket pedig felnyitja; leradírozza a világról mindazt, ami kicsinyes és sekélyes, és feltárja a valódi mélység összes dicsőségét és rettenetét.

És emiatt teljesen megéri. Az igazság keresése csak azoknak tűnik mazochizmusnak, akik nem kóstoltak még bele az örömeibe. Ha a társadalmi elfogadásból nyered az élvezetedet, akkor tudattalanul – vagy talán tudatosan – tisztában vagy azzal, hogy a filozófiai igazság és bölcsesség keresése el fogja ragadni tőled azt, ami jelenleg a legtöbb boldogságot nyújtja neked. Nagyon valós értelemben a szűk látókörű szociális élmények oázisánál kuporogsz, és nem látod nagyobb és szélesebb világot a körülötted levő sivatagon túl.

Sajnos nagyon kevés filozófus van, aki segít megszabadulni ettől az illúziótól. A legtöbb filozófus végeláthatatlan tirádákat zeng a sivatagon túli világ gyönyöréről, de nem

fogja magabiztosan elvezetni az embereket az oázistól, amihez ragaszkodnak. „Tényleg velem kellene jönnöd” mondják, „mert tudod, ez az oázis elég rossz, és van ez a csodálatos világ a sivatagon túl, amit mindenkinek látnia kellene.” És elkezdik mások pólóját húzogatni, és megállás nélkül próbálnak rávenni mindenkit arra, hogy végigmasírozzanak a sivatagon ebbe a csodálatos új világba – ami mindenkit zavar és irritál.

„Ha ez az új világ annyira csodálatos, és ha állítólag felszabadít, akkor miért van az, hogy a teljes szabadságod pusztán annyinak látszik, hogy megállás nélkül nyaggatsz minket, hogy kövessünk a sivatagba? Ha a világunk tényleg annyira kicsi, sekélyes és kiábrándító, akkor miért itt töltöd az életedet ehelyett az új világ helyett, ami végtelen örömet és szabadságot ad? Őszintén meg kell mondanunk, hogy úgy tűnik, hogy te is félsz a sivatagtól, és nem szeretnél egyedül átjutni rajta, szóval kétségbeesetten keresel embereket, akik veled tartanak, mivel valójában nem hiszel a boldogság és szabadság csodás új világában. Ha rákos lennél, és feltalálnál rá egy ellenszert, nem várnál azzal, hogy bevedd az orvosságot, amíg meg nem győztél mindenki mást, aki rákos, hogy vegye be. Ehelyett bevennéd te magad, és a lehető legnagyobb részletességgel dokumentálnál mindent, hogy a legjobban meg tudj győzni másokat arról, hogy vegyék be az orvosságot. De te nem ezt csinálod. Te azt mondod, hogy van egy „bölcesség” nevű orvosságod a boldogtalanság ellen, de ez az „orvosság” látszólag azt követeli, hogy mindenki más is egyszerre bevegye. Látszólag nem vagy hajlandó példát mutatva vezetni, hanem rabigába hajt annak a kényszeres szükségére, hogy mindenki más is veled együtt vegye be ezt a piros pirulát. A bölcesség hajszolása nyilvánvalóan nem adta meg neked azt a szabadságot, boldogságot és lelki békét, amiről beszélsz – amit haszonként állítasz be, hogy eladd másoknak. A világ tele van

olyan emberekkel, akik olyan „orvosságokat” próbálnak eladni, amiket ők maguk nem vennének be, és semmi jó okunk sincsen azt hinni, hogy az állításod, miszerint a filozófiai bölcsesség boldogsághoz vezet, bármennyire is különb.”

Ez az alapvető ellentmondás mindenkit az oázishoz láncol. Kiderül, hogy az anarchistát vagy a filozófust csak kínozza a sivatagon túli világ víziója – és valójában csak megerősíti a hitet, hogy a boldogság eléréséhez és megtartásához elengedhetetlen a szociális konformitás. Így a filozófus valójában mindenkit a bölcsesség keresése *ellen* fordít a saját szociális szorongásaival. Valójában úgy állítja be a filozófiát, mint ami olyan látomással kínozza az embert, amit képtelenség elérni, viszont folyamatosan azzal kell zaklatnia másokat, hogy hajszolják azt.

Végül mivel a filozófus látszólag még *meglátni* is teljesen képtelen ezt az alapvető ellentmondást – nem beszélve annak megoldásáról – mennyire fognak hinni a körülötte levők abban, hogy képes meglátni, hajszolni és megragadni az igazságot? Ha azt állítom, hogy csodálatos matematikus vagyok, és folyton arról beszélek, hogy milyen csodálatos is a számokkal foglalkozni, viszont mindenki csak azt látja, hogy folyton frusztrált vagyok, mert senkit sem érdekel a matek – illetve azt, hogy teljesen képtelen vagyok vezetni a csekkfüzetemet, vagy egyáltalán észrevenni a hibákat – akkor talán nem teljes bolondnak fognak tekinteni, akit isten tudja mi motivál?

A „sivatag” hasonlat valamelyest korlátozott, hiszem amikor elhagyjuk az oázist és átkelünk a sivatagon, teljesen eltűnünk a látótérből. Viszont amikor az igazság iránti odaadásunkból kutatjuk az igazságot, és figyelmen kívül hagyjuk azokat, akik nem akarnak csatlakozni hozzánk, akkor jelzőfényként emelkedünk ki a társas környezetünkben, egyfajta világitótoronyként, ami képes utat mutatni annak

a néhányinak, akik megérint annyira az igazság szeretete, hogy hajlandóak feladni egy hazug világ azonnali szociális kényelmét.

Nevezhetjük a legbátrabbaknak azokat, akik először keltek át a sivatagon, de be kell vallanom, én nem úgy éreztem magam, mint mint amit az a hal érez, aki a vízből a szárazföldre merészkedik. Az én utam inkább olyan érzés volt, mint amit egy hal érez, akit elkapott a filozófia horga és teketória nélkül kirántott a mélyből. Maga felé húzott a jövő – néha akaratom ellenére – és nagy megbánással hagytam szinte mindenkit magam mögött. Nem voltam meggyőződve a sivatag mögött húzódó világ gyönyörűségéről, inkább attól félttem, hogy a sivatag örökké fog tartani, és hogy valójában bele is örülhetek. Szerencsére – finoman fogalmazva – ez nem történt meg, és felfedeztem a sivatag mögött húzódó világot, és az összes gyönyört és igazságot, ami benne rejlik.

Amikorra a saját utazásom lelassult egy kellemes séta sebességére, kevés vágyat éreztem arra, hogy visszamenjek az oázishoz, és megpróbáljam rávenni a múltbeli társaimat, hogy tartsanak velem az új világba. Miután átéltük a tudatlanságból a bölcsességbe vezető fájdalmas átmenetet, őszintén megértjük és értékeljük a folyamat nehézségét, és épp annyira nem képzelnénk azt, hogy majd átrángatjuk a múltbeli társainkat ezen a sivatagon, mint hogy egy véletlenszerű járókelőt társként válasszunk egy Mount Everest-i expedícióra.

Az utolsó könyvem végén egy apró faluról beszéltem, ahol azok élnek, akik áthaladtak a sivatagon. Úgy hiszem, hogy az a feladatunk – ha választjuk – hogy ezt a kis falut a lehető leginkább vendégszeretővé és hívogatóvá tegyük a pár bátor, szomjas szellem számára, akik épp átküzdik magukat a homokdűnék vibráló hőségén. Úttörőként a legelső célunk megteremteni egy olyan helyet, ahol örömmel

fogadják az igazságot. Tudjuk, hogy nem térhetünk vissza ahhoz a fél-élethez, amit előtte éltünk; tudjuk, hogy önző dolog lenne egyre tovább és tovább haladni a bölcsesség útján anélkül, hogy alkotnánk néhány útjelzést és pihenőt azoknak, akik követnek minket; és tudjuk, hogy a kommunikációs technológia elképesztő előrelépései a történelem során először lehetővé tették a sivatagon keresztül vezető út feltérképezését.

Soha nem volt ennyire hívogató az igazság és bölcsesség útja. A végállomás többé nem a szókratészi bürokpohár, vagy Nietzsche örülete, vagy Rand kései szektája, vagy az akadémiai konformitás áporodottsága – hanem egy gyülekezőhely – egy fórum, úgymond – ahol gondolatokat és tapasztalatokat cserélhetünk, és támogathatjuk egymást, és megtanulhatjuk, hogyan védjük meg magunkat azoktól, akik kárt akarnak tenni bennünk, ahol felépíthetjük új otthonainkat – ami bár sokaknak virtuális – mások társaságában ahelyett a magány helyett, ami az igazság keresőire várt a múltban.

Ahogy kényelmesebbé és hívogatóbbá tesszük az új otthonunkat, valójában egyre több és több embert fogunk átvonzani a sivatagon, mivel látni fogják, hogy van egy cél, ami elérhető, és egy pillantásnál többet fognak látni a hazugságokon túli életből. Egyetlen tengerész sem navigálhat a csillagok mentén, ha beborult az ég – vagy ha csupán egyetlen csillag látható. Ahogy egyre több és több csillag jelenik meg, a navigáció egyre egyszerűbbé válik.

Ha csábít az igazság és a bölcsesség szabadságának kutatása – vagy pontosabban, ha az igazság és a bölcsesség égi horga valami ismeretlen sztratoszférába ránt – akkor a választást valamilyen szinten meghozták helyetted. A konformitás és a bölcsesség között lebegni olyan, mintha az ember egyfajta null zónában élné az életét, ahol sem a konformitásból fakadó megelégedést, sem a bölcsesség örömét nem

élvezheti. Tényleg nehéz lehet hátra hagyni azokat, akik nem képesek vagy nem akarnak csatlakozni hozzád ezen az úton, és az egyetlen vigasz, amit képes voltam adni magamnak – és amit most neked is átadok – az, hogy semmi jobbat nem tehetünk az életünkkel, mint felépíteni egy világot, ahol nem kell a bölcsesség és a társak, az erény és a társadalom között döntenünk – ahol az igazsággal kötött egyezség nem jelenti az elszakadást azoktól, akik körbevesznek minket.

NÉHÁNY ALAPELV

Szeretnék az elején lefektetni néhány alapelvet ahelyett, hogy minden érvnél újra megfogalmazom őket.

Mindenekelőtt, bár anarchista vagyok, nem vagyok utópista. Nincsen olyan társadalmi rendszer, amely teljesen el fogja törölni a gonoszt. Egy állam nélküli társadalomban is lesz nemi erőszak, rablás, gyilkosság és bántalmazás. Az igazságosság és az ésszerűség kedvéért az állam nélküli társadalmat nem valami túlvilági tökéletesség mércéjéhez kell hasonlítanunk, hanem a világhoz, ahogyan a jelenben látjuk. Az állam nélküli társadalom mellett szóló erkölcsi érv annyit takar, hogy az anarchizmus jelentős mértékben el fogja törölni az intézményesített erőszakot és bántalmazást, nem pedig azt, hogy tökéletesen békés világot fog eredményezni, ami természetesen lehetetlen. Tekinthezünk úgy az anarchiára, mint a daganatos megbetegedések és a szívbetegségek gyógymódjára, nem pedig az idők végezetéig tökéletes egészség gyógyszerére. Ésszerűtlen volna azért ellezni a rák ellenszerét, mert nem gyógyít meg minden lehetséges betegséget – ugyanígy ésszerűtlen volna azért ellezni az állam nélküli társadalmat, mivel vannak gonosz emberek, és egy szabad társadalom nem fogja őket jóvá változtatni.

Másodjára, ebben a könyvben nem az emberi természet egyfajta manicheus nézetét fogalmazom meg. Nem hiszem, hogy az emberi lények vagy természetüknél fogva jók vagy rosszak. Egy konzervatív és a többség által vallott nézetet tartok igaznak, ami szerint az emberek ösztönzőkre reagálnak, ami a közgazdaságtan alapját is képezi. Az emberek nem természetükből adódóan korruptak, viszont elkerülhetetlenül meg fogja rontani őket a hatalom. A legtöbb ember úgy fog reagálni a helyzetére és a körülményekre, ami a

leginkább maximalizálja az előnyét, nem kimondottan mások kárára - bár természetesen ez is megeshet - de egyszerre vagyunk biológiai és erkölcsi lények, és kevesen vannak, akik feláldoznák a családjuk által nyújtott biztonságot, hogy valami elvont erkölcsi elvet kövessenek. Amikor az emberek arra kényszerülnek, hogy az erény és a szükség között válasszanak, általában a szükségét fogják választani, aztán át fogják alakítani az erényről alkotott definíciójukat, hogy igazolják a döntésüket.

Ettől függetlenül világosan látszik, hogy az embereket jelentős mértékben és mélyen az *erény* vezeti. Egy embert szinte sosem lehet rávenni arra, hogy azt tegye, amit ő gonosznak definiál – viszont ha a gonosz átdefiniálható a jóra, akkor az emberek szinte elkerülhetetlenül el fogják követni és dicsérni fogják. Nagyon kevesen mennének bele abba, hogy pénzért gyilkoljanak – de nagyon kevesen fogják gyilkosoknak nevezni a katonákat.

Nagyon kevesen mondanák azt nyíltan, hogy bár ellenzik a nemi erőszakot, támogatják az erőszaktevőt – viszont amikor ugyanezt az erkölcsi egyenletet jónak definiáljuk, szinte mindenki azt fogja mondani, hogy ellenzik a háborút, de támogatják a katonákat.

Ez az egyik lecke, amit kimondottan az uralkodó osztályunktól tanultam: az emberek irányításának egyik legfőbb módszere a gonoszt jóra definiálni a propaganda használatával. Ezzel lehet rávenni őket arra, hogy azt tegyék, amit akarsz. Mielőtt bármelyik állam ténylegesen megnövekedhet, először át kell vennie a hatalmat a pénzkínálat felett, hogy lefizethesse a polgárokat, illetve az oktatás felett, hogy indoktrinálhassa a gyermekeket. A hadsereg kommunikációs költségvetésének nagy részét propagandára költik, és feltételezem, hogy ezek az emberek igen sokat tudnak arról, hogy mire a legjobb elkölteni a pénzt, ha mások elméjét szeretnék irányítani.

Tehát megértem, miért annyira lobbanékony és agreszív az állam nélküli társadalomról szóló vita, hiszen az anarchisták lényegében megpróbálják visszaszerezni az erény definícióját – és mivel a társadalmat kollektíven az erény általánosan elfogadott definíciója határozza meg, az etika anarchista megközelítése lényegében megpróbálja teljesen átírni a társadalmat.

Az erre törekvő próbálkozások a múltban szinte mindig katasztrófába torkolltak, mivel a terv mindig az volt, hogy megkaparintják az államhatalmat, majd azzal egy új erkölcsöt kényszerítenek a lefegyverzett népeiségre. Az anarchista módszer kiváltképp nyugtalanító, mivel mi azt mondjuk, hogy gonosz – talán a leggonoszabb – erőszakot kezdeményezni a társadalmi problémák megoldásához, és határozottan elutasítjuk a politikai megoldásokat.

Az államok által uralt jelenlegi világban nem pusztán használják a politikai erőszakot az erkölcsi problémák megoldásához, hanem erényesnek és bölcsnek gondolják az erőszak ilyesfajta használatát. Tehát az anarchisták teljeséggel a vitán kívül állnak, mivel nem próbáljuk megragadni a fegyvert és olyan cél felé irányítani, amit mi helyesnek tartunk. Ehelyett azt mondjuk, hogy erőszakkal nem lehet pozitív társadalmi eredményeket elérni. Tehát a jelenlegi megoldások nem csak immorálisak, hanem a problémák megoldásának teljes módszere az erkölcsi gonoszra alapul – az erőszak használatának kezdeményezésére.

Ez a társadalom alapvető újraírása, és az emberek joggal nyugtalanok és tekintenek gyanúval az anarchista megközelítésre. Ez az elképzelhető legnagyobb átalakulás – a különbség aközött a kérdés között, hogy miként bánhatunk jobban a rabszolgákkal, és az állítás között, miszerint a rabszolgotartás egy megválthatatlan erkölcsi gonosz. Ez a különbség aközött a kérdés között, hogy milyen szabályszerűségekért kellene megverni a gyerekeket, és az állítás között,

miszerint a gyermekek verése mindig és mindörökké gonosz.

A múlttal igazolni a jövőt...

Egy gyakran hangoztatott ellenvetés az, hogy az emberek képtelenek eredményesen és okosan uralkodni önmaguk felett.

Ez az ellenvetés egy olyan alapvető tévedésen nyugszik, hogy érdemes külön foglalkozni vele, hiszen újra és újra fel fog bukkanni az anarchizmus melletti érvek során.

Mindannyian értjük, hogy teljesen irracionális lenne azt mondani, hogy nem lehet felszabadítani a rabszolgákat, mert nincs kezdeményezőkézségük és tanulatlanok. Mindannyian tökéletesen tudjuk, hogy a rabszolgákat eltiltják az oktatástól, és megbüntetik a kezdeményezőkézségükért. Ez olyan, mintha azt mondanánk, hogy nem privatizálható egy totalitárius gazdaság, mivel a munkások lusták – nyilvánvaló, hogy ez a „lustaság” valójában a totalitárius gazdaságból fakad, nem pedig a munkások természet adta habitusából. A táplálkozási szakértők ezzel az erővel azt is mondhatnák, hogy a kövér emberek képtelenek lefogyni, mert kövérek. Pontosan az a szakember feladata, hogy segítsen visszafordítani a tudatlanság és a lehetőségek hiánya teremtette szokásokat, és racionálisabb, pozitívabb viselkedéssel helyettesítse őket.

Kétségtelenül igaz, hogy azok, akik átestek az állami oktatási rendszeren, sok tekintetben funkcionálisan retardáltak – nem értik a törvényt, nem értik a politikát, nem értik a közgazdaságtant, nem értik a filozófiát, valószínűleg sosem tanultak – vagy sosem volt lehetőségük tanulni – logikát, nem értik a tudományos módszert, és lényegében nem tudják, hogy miként lehet alapelvekből kiindulva gondolkodni és érvelni.

Ezek pusztán a mostani rendszer természetes és undorító eredményei – azt mondani, hogy az emberek nem lehetnek szabadok, mert nem rendelkeznek azokkal a szokásokkal, amire a szabadság tanította volna meg őket, egy teljesen körkörös érvelés – olyan, mintha azt mondanánk, hogy sosem lesznek képesek repülni az olyan libák csibéi, akiknek levágták a szárnytollaikat, vagy hogy egy lábelkötést elszenvedett kínai nő gyermeke megkötözött lábbal fog születni.

A jövő erényeit a múlt gonoszágai miatt elutsítani egy körforgásba zárt rendszert eredményez, amiből sosem szabadulhatunk. Amikor elérkezik az anarchizmus, kétségtelenül sokaknak kihívást és fájdalmat fog jelenteni az átmenet – és akkor? Ez igazából egy érv az anarchizmus *mellett*, nem pedig ellene. Minél nehezebb az átmenet egy erőszakos államista társadalomból, annál szükségesebb megtenni és megelőzni, hogy valaha visszatérjen. Nem mondjuk azt, hogy a heroin kevésbé veszélyes, mert annyira nehéz leszokni róla, vagy annyira addiktív – ez a fő oka annak, hogy egyáltalán miért nem kellene senkinek heroint használni! Aligha nevezhetnénk a halálos függőség racionális megoldásának a dózis folyamatos emelését, mert nehéz abbahagyni. Minél nehezebb abbahagyni, annál fontosabb próbálkozni vele, és annál inkább törekednünk kellene arra, hogy elkerüljük az újabb függőséget.

Nem te vagy az egyetlen kedves ember a földön

Egy másik dolog, amit a kezdetekkor szeretnék megemlíteni, hogy látszólag mindig van egy furcsa szakadék vagy izoláció abban, ahogyan az emberek a társadalom védtelen és kiszolgáltatott tagjaiért aggódnak.

Például amikor a közoktatás megszüntetéséről beszélek, elkerülhetetlenül felbukkan a válasz – látszólag automatikusan, mint az összes többi jó propaganda – hogy az rettenetes volna, mivel senki nem oktatná a szegények gyerekeit.

Ebben a válaszban van egyfajta furcsa, gondolkodás nélküli nárcizmus, ami mindig irritál, bár meg tudom érteni. Mindenekelőtt igen sértő dolog, amikor valaki azt mondja neked, hogy egy olyan rendszert próbálsz megalkotni, ami megtagadná az oktatást a szegény gyerekektől. Sosem kimondottan felemelő érzés, ha a „szemét kapitalista” általános kategóriájába sorolnak.

Az ember teljesen komoly arccal fogja felhozni ezt az ellenvetést, mintha *ő lenne az egyetlen a földön*, akinek fontos a szegény gyerekek oktatása. Tudom, hogy ez a tiszta indoktrináció eredménye, mert annyira illogikus.

Ha elfogadjuk a premisszát, miszerint *nagyon kevesen* törődnek a szegények oktatásával, akkor teljességgel elleneznünk kellene a többséguralomra alapuló demokráciát amiatt a nyilvánvaló tény miatt, hogy ha csak egy apró kisebbséget érdeklí a szegények oktatása, akkor sosem lesznek annyian, hogy befolyásolják a demokráciát, tehát sosem fogják oktatni a szegényeket.

Vizont azok, akik helyeslik a demokráciát, és elfogadják, hogy a demokrácia biztosítani fog oktatást a szegényeknek, elkerülhetetlenül elfogadják azt is, hogy az emberek jelentős többsége törődik a szegényekkel annyira, hogy politikai megoldásokat pártoljanak és fizessék a közoktatásra szánt adókat.

Tehát minden demokrata, aki törődik a szegényekkel, automatikusan elfogadja azt, hogy az emberek jelentős többsége egyszerre képes és hajlandó segíteni és pénzelni a szegények oktatását.

Ha az emberek hajlandóak támogatni és adójukkal finanszírozni az oktatás problémájára adott állami megoldást, akkor az állami megoldás pusztán annak a *tükörképe*, hogy az emberek szeretnék és hajlandóak feláldozni saját önérdüküket a szegények oktatása érdekében.

Ha fizetek egy betegségem orvosságáért, aztán kiderül, hogy az orvosság valójában ront az állapotomon, vajon felhagyok azzal, hogy működő orvosság után kutassak? Természetesen nem. Az orvosság felkutatásának *vágya* volt az, ami a hamis megoldáshoz vezetett – amikor elfogadom, hogy a megoldás hamis, szabadon kereshetek egy másik megoldást. (Ami azt illeti, mindaddig, amíg nem fogadom el, hogy az első „orvosságom” valójában ront az állapotomon, folyamatosan pazarolni fogom az időmet és az erőforrásaimat.)

A szegények oktatására adott demokratikus „megoldás” a közoktatás – ha megszabadulunk attól a megoldástól, akkor a szegények megsegítésére irányuló többségi vágy pusztán egy másik alakot fog ölteni, méghozzá garantáltan egy sokkal hatékonyabb alakot.

„Ó” mondják a demokraták, „de ha nem kényszerítenék őket arra, hogy fizessenek a köziskolákért, akkor senki nem adná önként a pénzét a szegény gyerekek oktatására.”

Nos, ezzel pusztán beismerik, hogy a demokrácia egy totális és teljes hazugság – hogy a köziskolák *nem* a többség akarátát, hanem egy erőszakos kisebbség szeszélyeit képviselik. Tehát a szavazatok egyáltalán nem is számítanak, és nem számolják őket, és a legkevésbé sem befolyásolják a politikát, így tehát meg kellene szabadulnunk a demokráciával járó nevetséges költségektől, és térjünk vissza a kisebbség diktatúrájának régi és jó platóni rendszeréhez.

Erre természetesen leplezetlen rettenettel reagálnak, és tiltakoznak, hogy a demokráciát igenis meg kell tartani,

mert ez a legjobb rendszer, mert a politika *igenis* tükrözi a többség akaratát.

Ebben az esetben nem kell félnünk attól, hogy a szegényeket nem fogják oktatni egy szabad társadalomban, mivel az emberek többsége egyébként is nagyon szeretné, hogy ez megtörténjen.

Pontosan ugyanez az érv vonatkozik a jelenlegi problémák számos másik államista „megoldására” is, mint:

- nyugdíjak
- munkanélküli segély
- egészségügyi ellátás a szegényeknek
- további segélyek, stb.

Ha ezek az állami programok a többség kívánságait és akaratát tükrözik, akkor az államok eltörlése nem fogja eltörölni az adományozásokat, mivel a kormánypolitika pusztán azt tükrözi, hogy a többség szeretne segíteni ezeken az embereken.

Ha ezek a programok *nem* reprezentálják a többség kívánságait és akaratát, akkor a demokrácia egy teljes hazugság, és nem kellene a figyelemelterelő és pazarló „szavazásunkkal” beavatkoznunk vezetőink egyetemes jószívúságába.

Ebbe később részletesen is belemegyünk, de szerettem volna az elején megfogalmazni az érvet, csak hogy válaszoljak arra a nevetséges ellenvetésre, miszerint a demokratikus állam eltörlése úgyszintén eltörli a politikáját irányító jószívúséget.

Az egyik alapvető anarchista érv az, hogy a demokratikus állam a többség őszinte jószívúségét használja saját hatalma kiterjesztéséhez, illetve hogy hatalma kiterjesztésének igazolása és folytatása érdekében súlyosbítja a szegénységet, a tudatlanságot és a betegséget.

Ez nem az első alkalom, amikor arra használják az emberek jószívűségét, hogy irányítsák őket.

Elég csak a szervezett vallásra gondolnunk, hogy ezt megértsük...

Egy utolsó dolog, aztán tényleg elkezdhetjük feltúrni az ingujjunkt és elszórakozni annak kidolgozásával, hogy hogyan is működhetne egy szabad társadalom.

Bár az anarchia ötlete rémisztő lehet, fontos emlékezni, hogy az anarchia nem egy kipróbálatlan rendszer. Ahogyan arról az előző könyvemben beszéltem, az anarchia az alapja annak, ahogyan a saját életünket szervezzük, és úgyszintén a gyökere annak, ahogyan az állam fenn tud maradni – legalábbis ideig-óráig, korrupt és gonosz természete ellenére.

A társadalmi etika újraírására törekvő múltbéli próbálkozások azért buktak meg, mert nem azokat a dolgokat fejlesztették tovább, amik már beváltak és működnek a személyes életünkben. Teljesen elfogadjuk azt, hogy a fizika elméletei nem mondhatnak ellent annak, ami közvetlenül megfigyelhető a saját életünkben; az, ami leír egy zuhanó bolygót, nem mondhat ellent a zuhanó tégláról alkotott közvetlen észlelésünknek.

Ami azt illeti, mivel annyira fáradhatatlanul elleneznénk az állami hatalom betörését saját személyes és gyakorlati „anarchiánkba,” könnyebb megérteni azt, hogy az *államizmus*, nem pedig az anarchia az erőszakos és mesterséges megoldás.

Ha ránézünk mondjuk a kommunizmusra, láthatjuk, hogy a kommunizmus megpróbálta radikálisan visszafordítani mindazt, ami ténylegesen működik a személyes életünkben. A saját életünkben folyamatosan birtoklunk és cserélünk tulajdont. Megfosztani minket a tulajdon birtoklásának és elcserélésének jogától egy teljességgel mesterséges „ellentétes megoldás,” és ezért kellett végtelen erőszak,

gyilkosság és bebörtönzés használatával az emberekre kényszeríteni.

Ugyanígy, amikor valami olyasmire tekintünk, mint a vallás, láthatjuk, hogy a vallás megpróbálja radikálisan visszafordítani azt, amit ténylegesen igaznak hiszünk a személyes életünkben. A gyerekeknek nincs szükségük fenyegetésre, lefizetésre és propagandára, hogy elhiggyék, hogy holnap fel fog kelni a nap, hogy a gravitáció működik, és a beton rosszat tesz a térdnek. Nem kell bántalmazni őket, hogy nyelvet tanuljanak, vagy fizikailag és mentálisan növekedjenek, vagy végtelen kérdéseket tegyenek fel és felfedezzék a környezetüket.

Viszont elhinni, hogy valami ősi és fantasztikus zsidó zombi meghalt a „bűneikért,” és hogy egy mindenható és láthatatlan szellem figyeli és ítéli meg őket, és hogy szimbolikus húst és vért kell enniük, hogy valamiféle egyetemes és testetlen elmével társalogjanak – nos, ehhez hatalmas mennyiségű propaganda, megvesztegetés és bántalmazás kell. A vallás a létezés és az etika kérdéseire adott teljességgel mesterséges „ellentétes megoldás”. Ismételten és agresszíven a gyerekekre kell kényszeríteni, mivel aligha természetes dolog számukra.

Az anarchia viszont nem ebbe a kategóriába tartozik.

Például amikor egy problémával találkozol a munkád során, nem tudom elképzelni, hogy leülsz a csapatoddal és azt mondod:

„Kitaláltam a tökéletes megoldást a problémánkra – azt fogjuk csinálni, hogy kiválasztunk két embert közülünk, fegyvereket adunk nekik, aztán az a kettő arra fog kényszeríteni mindenki mást, hogy azt tegyünk, amit csak szeretnének a következő pár évben, és aztán talán kiválasztunk kettő *másik* embert akik majd megkapják a fegyvereket, és *ők* fognak arra kényszeríteni minket, hogy azt csináljunk,

amit akarnak a következő pár évben, majd újrakezdjük az egészet...”

Még egyetlen üzleti könyvet sem láttam, aminek a címe valami olyasmi lett volna, hogy: „Így alkoss egy erőszakos belső monopóliumot hogy megold a vevőszolgálati problémákat!”

Ugyanígy, ha problémák merülnek fel a párkapcsolatban, elmehetsz egy házassági tanácsadóhoz, de soha nem hallottam még egy párról, akik a maffiához mentek, és azt mondák. „Nem igazán tudunk egyetértésre jutni annak kapcsán, hogy miként költjük el a pénzünket, szóval venni fogunk nektek egy nagy adag fegyvert és bombát, és azt szeretnénk, hogy mondjátok meg nekünk, hogy mit csináljunk, ha pedig ellenállunk a parancsaitoknak, szeretnénk, hogy elraboljátok minket és zárjatok valami bűdös és szörnyű zárkába, ahol az egyetlen reményünk, hogy mások megerőszakolnak!”

Ha munkát keresel, nem hiszem, hogy el fogsz rabolni valakit, és arra fogod kényszeríteni, hogy béreljen fel téged. Ha barátot vagy barátnőt szeretnél, nem hiszem, hogy elkábítasz és elrabolsz valakit, akihez vonzódasz, mint a főhős John Fowles *Lepkegyűjtőjében*.

Ha nehézségeid adódnak a gyermeknevelés területén, egyáltalán nem tűnik valószínűnek, hogy felbérelsz valakit, hogy elraboljon téged, amikor úgy neveled a gyerekedet, amivel valami oknál fogva nem ért egyet.

A listát persze a végtelenségig folytathatnánk. Az igazság az, hogy sosem folyamodunk államista megoldásokhoz a saját életünk problémái esetén. Sosem teremtünk egy helyi monopóliumot, fegyverezzük fel és ruházzuk fel annak jogával, hogy a fegyvereit használva elvegye jövedelmünk felét, majd arra kényszerítsen, hogy engedelmeskedjünk szeszélyeinek.

Államizmus és izoláció

Van valami az államizmusban, egy alkotóeleme, ami mélységesen elszigetel bennünket polgártársainktól. Élettel teli problémamegoldókból a *status quo* agyatlan védelmezőivé változunk. Példának okáért hadd hozzam fel az elkerülhetetlen választ, amit akkor kapok, amikor egy anarchista megoldást kínálok fel egy jelenleg létező állami funkcióra. Amikor azt mondom, vitarendező szervezetek juttathatnák érvényre a szerződéseket és védelmezhetnék a tulajdonjogokat, az azonnali válasz az, hogy ezek a vitarendező szervezetek elkerülhetetlenül egyetlen monopóliummá fognak változni, és végül ismét megteremtik az Államot, amit elméletileg helyettesíteniük kellett volna.

Vagy amikor magánutakról beszélek, elkerülhetetlenül azt az érvet hallom, hogy valaki csak építhetne egy utat, ami körbeveszi a telked, és kérhetne egy millió dollárt minden alkalommal, amikor át szeretnél haladni rajta.

Vagy amikor magán védelmi ügynökségekről beszélek, amik védelmezhetnek egy földrajzi területet a támadás ellen, azonnal felvilágosítanak arról, hogy ezek a magánszervezetek pusztán vásárlóik felé fogják fordítani a fegyvereiket, uralom alá hajtják majd őket és megalkotnak egy új Államot.

Vagy amikor azt mondom, hogy a gazdasági kiközösítés a rend és az alapvető társadalmi és gazdasági szabályok betartatásának legalapvetőbb és egyik legerősebb eszköze, azonnal értesítenek arról, hogy az embereket „meg fogják jelölni kirekesztésre”, hacsak nem fizetnek jelentős összegű kenőpénzt annak az ügynökségnek, ami kezeli ezt az információt.

A történet ugyanaz újra és újra – felvetül egy anarchista megoldás, és egy azonnali „katasztrófa-forgatókönyvet”

adnak válaszul gondolatok nélkül, elmélkedés nélkül, *kíváncsiság nélkül*.

Természetesen nem zavar a tény, hogy az emberek kritikával illetik az új és lobbanékony elméleteket – úgy gondolom ez egy elengedhetetlen folyamat minden új ötlet életében.

Ami zavar, az a *viszonosság* teljes hiánya azoknak a fejében, akik gondolkodás nélkül elutasítják a nehéz problémákra adott kreatív megoldásokat.

Nem úgy értem, hogy *viszonosság* az én irányomba – bár az is kétségtelenül hiányzik – hanem általánosan viszonyosság bármiféle autoritás vagy befolyás irányába.

Például ha az emberek egy földrajzi területen belül szeretnének szerződést kötni egy ügynökséggel vagy az ügynökségek egy csoportjával a kollektív védelem érdekében, mi lesz elsősorban a legnagyobb félelmük?

Természetesen az, hogy valamelyik védelmi ügynökség elveszi majd a pénzüket, vesz egy adag fegyvert, és azonnal rabigába hajtja őket.

Hogyan oldaná meg egy szabad társadalom ezt a problémát? Nos, ha a kollektív védelemre van piaci szükség vagy kereslet, számos cég versenybe fog szállni, mivel hosszútávon annyira jövedelmező üzlet. Gazdaságilag hatékony volna, ha a többség ugyanattól a cégtől vásárolná a védelmi szolgáltatást, mivel az csökkentené a védelem árát – viszont minél több ember köt szerződést a céggel, annál nagyobb lesz mindenki félelme attól, hogy ez a védelmi ügynökség megpróbál valamiféle állammá változni.

Tehát egyetlen vállalkozó sem lesz képes gazdaságilag a leghatékonyabb módon eladni a termékét, *ha nem kezeli közvetlenül és hitelesen a félelmet attól, hogy egy új államot próbál majd megteremteni*.

Annyira hozzászoktunk ahhoz, hogy a hatalmon levők diktatórikus rendeleteinek egyoldalú, befogadó végén helyezkedünk el – legyenek azok szülők, tanárok vagy állami hivatalnokok – hogy még annak a *gondolata* is szinte felfoghatatlan számunkra, ha valakinek el kell nyernie a bizalmunkat. „Ha tartok valamitől, amit valaki el akar adni nekem, akkor arra a személyre hárul megnyugtadni a félelmeimet, ha szeretne üzletet kötni velem” – ez annyira távol van attól, ahogyan most viszonyulunk az államista hatalomhoz, hogy ezzel az erővel egy új bolygót is feltalálhatnánk.

Nagyon fontos megérteni, hogy amikor egy szabad társadalomról beszélünk – és később elmondom, hogy miért olyan fontos megszokni ezt a gondolatot a boldogságodhoz, akkor is, ha az anarchizmus *soha* nem valósul meg – lényegében egy tárgyalásztal két oldaláról beszélünk.

Amikor a jelenlegi államról – és minden elképzelhető államról – beszélünk, *soha* nem a tárgyalásztal két oldaláról van szó. Kapsz egy levelet, ami arról értesít, hogy öt százalékkal emelkedni fog az ingatlanadód – nincs semmilyen tárgyalás; senki sem ajánl fel alternatívát; nem kéri ki előzőlegesen a véleményedet, és nem kéri a beleegyezésedet utólag, mivel ha nem fizeted ki a megemelkedett adót, a levelek és telefonhívások egy viszonylag hosszú sorozata után otthon nélkül maradsz.

Kétségtelenül igaz, hogy a helyi kábeltévé-szolgáltató úgyszintén küldhet neked értesítést arról, hogy öt százalékkal megemelik az árakat, de ez *még mindig* egy tárgyalás! Átválthatsz műholdas tévére, vagy lemondhatsz a kábeltévé-ről és kikölcsönözheted a filmeket vagy sorozatokat, vagy lemondhatsz pár jelenlegi extra szolgáltatásról, vagy csak egyszerűen dönthetsz úgy, hogy megszabadulsz a tévétől és olvasol vagy beszélgetsz helyette.

Ezek közül egyik sem választható az állam esetén – az állam esetén vagy fizetsz, odaadod a házadat, börtönbe vonulsz vagy egy másik országba költözöl, ahol előlről kezdődik ugyanez a folyamat.

El tudnád képzelni, hogy ezt a levelet kapod a kábeltévé-szolgáltatótól?

Kedves értékes ügyfelünk.

A kábeltévé-számlája innentől havonta öt százalékkal megemelkedik. Nem mondhatja le az előfizetését. Soha. Semmilyen módon nem csökkentheti a számlát. Ha kikapcsolja a tévét, a számla ugyanakkora marad. Ha kitépi a kábelt a falból, a számla ugyanakkora marad, azzal a kivétellel, hogy önre fogjuk hárítani a károkozás költségeit. A gyermekei sem lesznek képesek felbontani a szerződést.

Továbbá tájékoztatjuk önt, hogy az elérhető csatornák számát körülbelül eggyel csökkentjük minden hónapban. Mivel kevesebb csatornát fogunk biztosítani, számíthat arra, hogy a számlája jelentősen megnövekedik.

Ha nem fizeti ki időben a számláját, a háza tulajdonjoga hozzánk kerül, és be fogjuk zárni önt egy nem nyilvános helyre, ahol arra kényszerítjük, hogy technikai segítséget nyújtson a vásárlóinknak, és ahol képtelenek leszünk megvédeni önt a fizikai támadásoktól vagy a nemi erőszaktól.

Ha megpróbál önvédelmet alkalmazni amikor megérkezünk hogy átvegyük a házát, teljességgel jogosultak vagyunk lelőni önt.

Tisztelettel:

Az államista tévészolgáltató.

Abszolút kriminálisnak tekintenénk egy ilyen levelet – és felháborodnánk a levél diktatórikus egyoldalúságán, illetve az erőszakos fenyegetéseken.

Sajnos folyamatosan ilyen kommunikációban részesít minket a kormányunk – és sok szempontból kapcsolatban áll azokkal a tárgyaláson felüli parancsokkal, amit a tanárainktól kaptunk, amikor gyerekek voltunk.

Tehát amikor egy anarchista filozófus magán megoldásokat javasol a közszolgáltatások helyett, automatikusan és majdnem tudattalanul azt érezzük, hogy ismét az egyoldalú és diktatórikus parancsok fogadó végén találjuk magunkat. Félünk az apró „kvázi-államok” sokaságától, és azt képzeljük, hogy ahelyett, hogy évente pár ehhez hasonló rút levelet kapunk, talán havonta kapunk majd tucatot.

Viszont ha nem érted meg, hogy az anarchizmus mindig és mindörökké egy *kétoldalú tárgyalás*, akkor sosem fog elcsábítani a racionális és empirikus élvezete, és tovább fogod keverni a kényszert az önkéntességgel, ami körülbelül a legelemibb hiba, amit elkövethet az ember az erkölcs megértése során.

Ha szükségesnek tartod a kollektív védelmet, de attól félsz, hogy akárkivel is szerződj ilyen védelemre, végül uralni fog téged, akkor nyugodtan hátra dőlhetsz, felrakhatod a lábad az asztalra, összekulcsolhatod a kezed a tarkódon, és nézd meg, hogy érkezik-e valaki olyan ajánlással, ami kielégítő a számodra.

Miután megérted ezt a gondolkodásban – a megértésben – beálló alapvető változást, akkor „átválthatsz” az asztal másik oldalára, és elkezdheted használni a kreativitásod a probléma megoldásához.

Megkérdezheted magadtól, „Ha nagyon el szeretném adni a kollektív védelmi szolgáltatásaimat egy csoportnak, hogyan tudnám a legjobban megnevezni és enyhíteni a félelmüket attól, hogy valamiféle helyi diktátorra változok?”

Mit gondolsz? Ha te személyesen kereshetnél évente 10 millió dollárt, ha megoldod ezt a problémát, mivel rukkolnál elő? Hogyan enyhítenéd az emberek félelmét attól, hogy fogod a pénzünket, veszel belőle egy hadsereget és uralkodni kezdesz felettük?

Annyi kreatív és produktív válasz létezik, ahány ember érdekelt a problémában – itt van egy, ami épp az eszembe ötlött.

Elhelyeznék 5 millió dollárt egy harmadik félre bízott bank-számlán, és ingyenes fizetségként ajánlanám fel bárkinek, aki be tudja bizonyítani, hogy nem teljesítem a fogyasztóimmal kötött szerződést az utolsó szóig. A lehető legnagyobb mértékben nyilvánosságra hoznám a könyveléseimet és a leltáromat, és szabad belépést adnék mindenkinek, aki meg szeretné vizsgálni a vállalkozásomat és a tulajdonaimat.

Így az emberek megbizonyosodhatnának arról, hogy nem építék valami fekete helikopterekből és robotruhás emberekből álló titkos hadsereget.

„Ó” mondhatnád, „de mi van akkor, ha senki sem szeretné elvégezni ezeket a vizsgálatokat?”

Ismét, ezt könnyű megoldani, csak fizetnék egy szervezetnek évi 1 millió dollárt, hogy átvizsgálják a cégemet – és megígérném nekik, hogy ha *valaha* úgy találják, hogy titkos hadsereget vagy fegyverarzenált építék, akkor kifizetném nekik az 5 millió dollárt. Így kétségtelenül végeznének külső vizsgálatokat, és a vizsgálószerveknek minden ösztönzőjük meg volna ahhoz, hogy átkutassanak minden irat-tartó szekrényt egy miniatúr robothadsereg után kutatva.

„Ó” mondhatnád, „de mi van akkor, ha titokban évi 2 milliót fizetsz ennek a vizsgálószervezetnek, hogy csupán *színeljék* a vizsgálatokat?”

Nos, itt már kezdünk igen furcsa gazdasági területre lépni, ami teljesen fenntarthatatlan lenne egy szabad piacon, mivel akkor a cégem a kezdetben 5 millió dollárral kevesebbel rendelkezne, fizetne 1 milliót a vizsgáló cégnek, aztán fizetne további 2 milliót, hogy hamis vizsgálatokat végezzenek – egy ilyen cég sosem volna képes kompetitív árat ajánlani egy olyanhoz viszonyítva, ami becsületesen üzemel.

De ha ez lehetséges is volna, még mindig könnyű lenne megoldani, ha egyszerűen 5 vállalattal végeztetik el a vizsgálatokat, ha szükséges – évi 5 milliót kifizetni az évi 10 millió dolláros nyereségből még mindig 5 millió profitot jelent!

„Ó, de mi van ha...?”

Mindannyian tudjuk, hogy ezt a játékot a végtelenségig lehet játszani – viszont a gondolkodásmód, amit nagyon ajánlok neked, az az, hogy *nem szükséges szerződést kötnöd senkivel, aki nem hajlandó kielégíteni a kívánságaidat!*

Viszonylagos kockázat

Mi történik, ha egyetlen vállalkozó sem tud olyan ajánlattal előhozakodni, ami sikeresen csitítja a félelmeidet?

Nos, akkor egyáltalán nem kell elfogadnod semmilyen ajánlatot.

„Ó” mondhatnád, „de akkor ki leszek téve az idegen megszállás kockázatának!” Nos, ez teljesen igaz, de ha elutasítod az összes ajánlatot, ami olyan vállalkozóktól jön, akik védelmezni szeretnének téged, mert attól tartasz, hogy a védelmük túl sok kockázattal jár, akkor nyilván előnyben részesíted a megszállás kockázatát a védelem kockázatával.

Ennek tudatában akár választhatnád is valamelyik vállalkozó ajánlatát – nem azért, mert kockázatmentes, hanem azért, mert *kevésbé* kockázatos, mint az idegen megszállás kockázata.

Ha kockázatmentes dolgok közül szeretnél választani, akkor sajnos egy másik univerzumot szeretnél választani, mint amiben mi lakunk, mivel a kockázat az élet elkerülhetetlen és természetes része.

Ennek tudatában tekintsük meg az állam nélküli társadalom ötletével szemben felhozott első nagy ellenvetést, ami a kollektív védelem, hogy példát biztosítsunk azokra a módszerekre, amiket a könyv során használni fogunk.

KOLLEKTÍV VÉDELEM: A MÓDSZER EGY PÉLDÁJA

Ideális esetben jobb megelőzni a megszállásokat mint visszaverni őket, mint ahogyan egy betegséget is jobb megelőzni, mint meggyógyítani.

Az anarchizmus melletti legerősebb érv az, hogy egy állam nélküli társadalom természetéből adódóan *megelőzné* a megszállást ahelyett, hogy pusztán képes lenne erőszakkal visszaverni azt.

Szóval mielőtt kiderítjük, hogy miként lehet visszaverni egy megszállást, tekintsük meg, hogy egyáltalán milyen célok vezérelnek egy megszállást.

A megszállás miértje

Képzeljünk el egy földterületet, ahol két tanya található, amit Bob és Jim birtokol. Bob egy telhetetlen és utálatos ember, aki szeretné kibővíteni a tanyáját és több pénzt keresni.

Bobtól keletre található Jim farmja, ami rendezett, hatékony és produktív, a tehenek, csirkék és takarosán beültetett földek palettájával.

Bobtól nyugatra egy vadon húzódik, tele medvékkel, farkasokkal, prérifarkasokkal, szúnyogokkal és ingoványokkal, és mindenféle kellemetlen és veszélyes dologgal.

Pusztán gyakorlati szempontból, hogyan képes Bob a leghatékonyabban bővíteni a tanyáját és növelni a jövedelmét?

Kétségtelenül úgy, hogy befektet pár fegyverbe, keletnek indul és elfoglalja Jim tanyáját. Egy apró befektetésért cserébe Bob kap egy működő és termelékeny tanyát, ami kész tejet, tojást és termést adni neki.

Másrészről Bob úgy is dönthet, hogy nyugatnak indul a vadonba, és megpróbálja megritkítani a veszélyes ragadozók számát, lecsapolni az ingoványokat, kivágni és kiirtani az összes zavaró fát és bokrot. Egy-két évnyi rettenetes munka után talán megtisztított magának pár hektárnyi területet – ami aligha tűnik jövedelmező befektetésnek.

Ha Bob terjeszkedni szeretne, és nem érdekli őt az erkölcs, „meg fogja szállni” Jim tanyáját és át fogja venni azt, mivel azzal uralma alá hajthatja a kizsákmányolás és a termelés egy máris üzemelő rendszerét.

Tehát azt látjuk, hogy egy szomszédos terület megszállását elsősorban egy létező produktív rendszer feletti uralom megkaparintása motiválja. Ha nincs meg a produktív rendszer, akkor szertefoszlik a megszállás indítéka. Egy autótolvaj sosem fog „ellopni” egy vén, rozsdás tragacsot, ami téglákon pihen egy elhagyatott szeméttelen. Olyan autókat próbál ellopni, amik jó állapotban vannak.

A megszállás költségeinek és nyereségének elemzése elengedhetetlen annak megértéséhez, hogy miként akadályozza meg egy állam nélküli társadalom a megszállást ahelyett, hogy pusztán visszaverné azt.

Amikor az egyik ország megszáll egy másikat, a fő cél átvenni a létező kormányzati rendszert, és így adókat szedni a polgároktól. Mint ahogy Bob csak azért fogja megszállni Jim tanyáját, hogy átvegye a megszelídített állatai feletti uralmat, úgy az egyik állam is csak azért fog megszállni egy másikat, hogy átvegye a hatalmat a másik ország állama felett, és az új adószedővé változzon. Ha nincsen adórendszer, akkor nincsen produktív erőforrás, amit átvehet a megszálló ország.

Továbbá egy bolondos példával élve könnyen megérthetjük, hogy Bob csak akkor fogja megszállni Jim tanyáját, ha tudja, hogy Jim tehenei és csirkéi nincsenek felfegyver-

kezve, és nem veszélyesek. Kissé a valósághoz igazítva a hasonlatot, képzeljük el hogy Jimnek van egy csoport alkalmazottja, akik mind veterán katonák, jól felfegyverkezve, és akik a halálukig fognak harcolni, hogy védjék a farmot. A megszállást elrettentő tényezők így jelentősen megerősödnek.

Az államok általában viszonylag lefegyverezve tartják a lakosságukat, hogy hatékonyabban megadóztathassák őket, mint ahogyan a gazdák is levágják a libáik és csirkéik szárnytollait, hogy hatékonyabban összegyűjthessék a tojásukat és a húsukat.

Tehát a megszállás költség-haszon számításának eredménye csak akkor pozitív, ha a haszon könnyen megszerezhető – egy fennálló adórendszer formájában – a megszállás költségei pedig viszonylag alacsonyak – egy javarészt lefegyverzett lakosság képében.

Tehát egy állam nélküli társadalmat nagyon is valós értelemben *nem lehet* megszállni, mivel igazából semmi nincs, ami megszállható. Nincsenek középületek, amikbe beköltözhetnek, nincsen regnáló kormány, aminek átvehetik a helyét, nincsen adórendszer, amit átvehetnek, és amiből hasznot húzhatnak – továbbá semekkora bizonyossággal nem tudhatják, mennyi fegyvert birtokolnak a polgárok (ne aggódj, később részletesen belemegyünk a fegyvertartásba...).

Egy megszálló ország teljesen biztos lehet abban, hogy amint áttöri a másik állam katonai védelmét, akkor nem fog jelentős ellenállásba ütközni a lakosság részéről. Egy államista társadalom egy tojáshoz hasonlítható – ha áttörsz a héján, akkor belül nincsen második védvonal. A megszálló államok nagyon jól ismerik a fegyvertartást tiltó törvényeket az országban, amit megszállnak – tehát garantáltan lefegyverzett lakossággal találják majd szembe magukat mindaddig, amíg képesek áttörni a katonai védelmen.

Megszállni az anarchiát

Képzjük el, hogy Franciaország állam nélküli társadalommá válik, Németország és Lengyelország viszont nem. Élünk egy klisével és képzeljük el, hogy Németország nagyon vágyik a katonai terjeszkedésre. A német vezető aztán ránéz a térképre, és megpróbálja eldönteni, hogy keletre menjen Lengyelország felé, vagy nyugatra Franciaország felé.

Ha keletre indul Lengyelország felé, akkor – ha át tud törni a lengyel katonai védelmen – táplálkozhat a létező adóbázisból, és egy szinte teljesen lefegyverzett lakossággal találja szembe magát. Saját kormánya meggazdagítására használhatja majd a lengyel adószedőket és adóztatási rendszert, mivel a lengyeleket már előzőleg uralták és úgymond „megszelídítették.”

Másszóval csak egyetlen ellenfelet kell legyőznie és elpusztítania, ami a lengyel kormány hadserege. Ha képes átjutni azon az egyetlen védvonalon, több milliárd dollárnyi létező adóbevételhez jut minden egyes évben – és egy kész hadsereghez illetve annak felszereléséhez.

Másrészről, ha úgy dönt, hogy nyugat felé, Franciaországba indul, akkor néhány igen félelmetes akadállyal találja szembe magát.

Nincsenek fegyverbirtoklásra vonatkozó törvények egy állam nélküli társadalomban, szóval elképzelése sincs arról, hogy melyik polgárnak milyen fegyvere van, és kétségtelenül nem számíthat arra, hogy csupán egyetlen hadsereget kell legyőznie, és egy törvényesen lefegyverzett lakosságon élőskezdhet.

Másodszor, képzeljük el, hogy átgurul a hadserege a határon és belép Franciaországba – mi a céljuk? Ha Franciaor-

szágnak még mindig lenne kormánya, akkor a célja nyilvánvalóan az volna, hogy elfoglalják Párizst, átvegyék a regnáló kormány helyét, illetve az uralmat az adórendszer felett.

Viszont hova menjen a hadserege, miután átlépte a határt? Nincsen főváros egy állam nélküli társadalomban, nincsen székhelye a kormánynak, nincsen létező adóztatási rendszer, nincsen a polgárokat irányító rendszer, nincsen központi hatalom, amit meg lehet ragadni és át lehet venni. A két tanya fenti példájában ez nem azzal egyenértékű, hogy Bob átveszi Jim farmját, hanem azzal, hogy Bob elindul a vadonba, és szembenéz a prérifarkasokkal, medvékkel, ingoványokkal és szúnyogokkal – nincsen egyetlen ellenség, nincsenek átvehető erőforrások, és semmi nincsen, ami „elkoboZHató.”

De tegyük fel, hogy a német vezetés teljesen retardált, és úgy dönt, hogy ennek ellenére is nyugatnak indul, Franciaországba – és tegyük fel azt is - hogy a lehető legerősebb legyen az érv - hogy Franciaországban mindenki úgy döntött, hogy lemond bármiféle kollektív önvédelemről.

Mit fog tenni a német hadsereg Franciaországban? Ajtó-ról ajtó-ra fognak járni, bekopogva az emberekhez, az ezüst étkészletüket követelve? Ha ez lehetséges is volna, és ténylegesen megvalósítanák, annyi történe, hogy visszavinnék az ezüstöt Németországba, és ezzel megszüntetnék a német ezüst étkészletgyártók munkáját. Amikor a német gyártók csődbe mennek, kirúgják a munkásaikat, ezzel elpusztítva a német kormány adóbevételeit.

A német hadsereg képtelen Németországba szállítani a francia házakat – talán elkobozzák a francia autókat és a francia elektronikai berendezéseket, és azokat fogják Németországba szállítani.

És mit kezdjen a német kormány több ezer francia autóval és iPoddal? Adják el őket a saját polgársaiknak jelentő-

sen lecsökkentett áron? Képzelem, hogy néhány német polgár ennek nagyon is örülne, de ismét, annyi történne, hogy csődbe mennének a német autók és elektronikai termékek gyártói, így ismét jelentősen lecsökkenne a német kormány adójövedelme, nettó veszteséget eredményezve.

Továbbá azzal, hogy elpusztítják a belföldi iparokat a francia javak egyszeri beszállításával, a német kormány a saját jövőbeli jövedelmét csonkítja meg, mivel a belföldi ipar egy állandó adójövedelmet jelent – ez az aranytojást tojótúyk levágásának tökéletes példája lenne.

Nos, talán azt tehetné a német kormány, hogy megfogja a francia polgárokat, és rabszolgaként Németországba szállítja őket. Mi lenne ennek az eredménye?

Sajnos ez sem működne, legalábbis nem sokáig, mivel a rabszolgák nem adóztathatók, és a rabszolgamunka helyettesítené a német munkaerőt, ami megadóztatható. Tehát ismét, a német kormány permanensen csökkentené a saját jövedelmét, amit nem tenne.

Egy másik ok, amiért az egyik ország megszállhat egy másik országot, hogy megszerezze az állami vagyont – a pénznyomtatás feletti uralmat, és számos fizikai vagyontárgyat, mint az épületek, autók, arany, üzemek, stb.

Viszont semmi sem marad tulajdonos nélkül egy állam nélküli társadalomban, leszámítva azt, aminek nincsen értéke, vagy amit nem lehet tulajdonolni, mint a levegőt. Nincsenek elragadható „közjavak” és nincsenek állami tulajdonban levő nyomdák, amiket arra használhatnak, hogy pénzt nyomtassanak és Németországba szállítsák a tőkét. Nincsenek kirabolható széfek végtelen állami arannyal, nincsen egyetlen hadsereg, aminek elkobozható a felszerelése.

Továbbá ha odamegyünk egy rablóhoz, és azt mondjuk neki: „Szeretnél kirabolni egy házat?”, vajon mi lesz az első kérdése?

„Nem is tudom – mi van benne?”

Egy rabló mindig tudni akarja egy betörés hasznát – teljesen tisztában van a kockázatokkal és a költségekkel, természetesen, és hozzá kell vetnie azokat a jutalomhoz. Sosem fog felmászni valami önkormányzati lakás falán, hogy lenyúljon egy öreg tévét és egy kazettalejátszót. Minél inkább ismeri egy otthon tartalmának az értékét, annál inkább képes lesz felbecsülni a betörés értékét.

Amikor a német vezetés arról dönt, hogy melyik országot szállja meg, szinte az utolsó dollárig tudni fog a lengyel kormány által beszédett adóbevételekről, illetve a kormány vagyontárgyairól, amit elkobozhatnak, ha megszállják az országot. Könnyű felmérni a „fizetséget.”

Másrészről ha nyugat felé tekintenek, a francia állam nélküli társadalomra, honnan fogják tudni, hogy mit fognak ténylegesen szerezni? Nincsenek közzétett adatok a társadalom teljes vagyonáról, nincsen beszédhető adóbevétel, és nincsenek állami vagyontárgyak, amiknek könnyen fel lehet becsülni az értékét a megszállás előtt. Semmiféleképp nem lehet megbecsülni egy megszállás költséghatékonyságát.

Megszállni egy államista társadalmat olyan, mintha megragadnál egy ketrecet, amibe sok-sok csirkét zártak – megkapod az összes tojást az örökkévalóságig. Megszállni egy állam nélküli társadalmat olyan, mintha nekiiramodnál egy csoport sirálynak – pusztán el fognak repülni, és semmi mást nem kapsz, csak némi madárszart a fejedre.

Tehát teljesen lehetetlen, hogy a német vezetés jó ötletnek tartsa, hogy nyugatnak induljanak Franciaországba a keleti Lengyelország helyett.

Ezt itt annyiban is hagyhatnánk, és teljességgel megelégedhetnénk a válaszukkal, de mindig hajlandó vagyok megtenni az extra mérföldet, és elfogadni a lehetséges legrosszabb forgatókönyvet.

Tegyük fel, hogy valami őrült német kezébe kerül az államhatalom, akit gyerekként francia tankönyvekkel vertek, és egyáltalán nem érdekli Franciaország megszállásának költsége és nyeresége, csak azért szeretné megszállni, hogy – nem is tudom, hogy elégesse az összes tankönyvet, vagy valami ilyesmi.

A magánügynökségek természetébe és tartalmába a következő fejezetben fogunk belemenni, de mondjuk azt, hogy számos magán védelmi ügynökséget fizetnek azért, hogy egy ilyen megszálló őrülttől védelmezze Franciaországot.

Nos, ha valamiféle magán katonai védelmi ügynökséget állítanék fel, az első dolog az lenne, hogy kitaláljam, hogyan védelmezhetem a fogyasztóimat a leghatékonyabb módon a lehető legkisebb költségekkel.

Az első dolog, amit figyelembe vennék, az lenne, hogy a nukleáris fegyverek a megszállás leghatékonyabb elrettentői, amit valaha feltaláltak. Egyetlen nukleáris hatalmat sem szálltak még meg vagy fenyegettek megszállással – és így nincs is jobb befektetés védelem szempontjából, mint néhány jól elhelyezett nukleáris fegyver.

Ha feltételezzük, hogy egy millió fogyasztó hajlandó fizetni néhány nukleáris fegyverért a megszállás elrettentése céljából, és hogy a nukleáris fegyverek megvásárlása és évi fenntartása körülbelül 30 millió dollárba kerül, akkor fogyasztónként évente 30 dollárról beszélünk – vagy naponta 10 centnél is kevesebbről.

A védelmi ügynökségek csak akkor keresnek pénzt, ha nem történik megszállás, mint ahogy az egészségbiztosítók is csak akkor keresnek pénzt, amikor egészséges vagy.

Tehát a kérdés, amit a leginkább meg szeretnék válaszolni, ha egy védelmi ügynökséget üzemelnék: „Hogyan tudok a legjobban megelőzni egy megszállást?”

Tegyük fel, hogy az állam nélküli francia társadalom a szabadság jelzőfénye az agresszív és államista nemzetek tengerében. A francia védelmi ügynökségek éjt nappallá téve azon dolgoznának, hogy a megszállás költségei a lehető legmagasabbak legyenek, a nyereségek pedig a lehető legkisebbek. Ha én vezetném az egyik ilyen ügynökséget, valami ilyesmi lenne a megoldásom...

Deaktivált pénz

Ha attól tartanék, hogy egy megszálló hadsereg kirabolhatja a vásárlóimat, kedvezményes árakat ajánlanék azoknak, akik hajlandóak elfogadni, hogy az elektronikus pénzüket ne lehessen azt elkölteni a saját ujjlenyomatuk nélkül, vagy valami ilyesmi. (Természetesen minden rendszer feltörhető, és elrabolhatják az embereket a pénzüikkel együtt, de itt a cél nem megakadályozni minden lehetséges lépést, hanem egyszerűen csökkenteni Franciaország megszállásának anyagi hasznát.)

Hasonlóképpen kedvezményes védelmi szolgáltatásokat ajánlhatnék azoknak a gyártóknak, akik hajlandóak beépíteni egy kis GPS szerkezetet a gépezetük gyomrába, ami működésképtelenné teszi, ha egy másik országba szállítják. Ezt a szerkezetet autókba és egyéb értéktárgyakba is be lehetne szerelni, és így vagy Franciaországban kellene használni őket, vagy használhatatlanok lennének.

Tekintve, hogy a hidak irányítása egy elsődleges katonai cél a seregek és a járművek mozgatása érdekében, úgyszintén ösztönözném, hogy bizonyos készülékeket építsenek a belföldi autókba és kamionokba, amik automatikusan hozzáférést biztosítanak a hidakhoz. Így a megszálló hadseregek sokkal nehezebben férnének hozzá a hidakhoz, ami ismét csökkentené a megszállás sebességét.

Továbbá ha egy megszállás fenyeget, felfegyvereznék és kiképeznék annyi polgárt, amennyit csak lehet. Egy megszálló hadsereg igen más kihívással találná szembe magát egy állam nélküli társadalomban. Ha Németország megszállja Lengyelországot, mennyi polgár fogja kockáztatni egy életét egy újabb kormány elleni harcban? Viszonylag kevés különbséget jelent, hogy egy lengyel vezető vagy egy német vezető adóztat meg – ezért nem törődik az átlagpolgár azzal, hogy ki a helyi maffia főnöke. Viszont egy állam nélküli társadalom polgárai ellenállnának annak, hogy adóztatást és egy államot kényszerítsenek rájuk, és így sokkal inkább hajlamosak lennének olyan végtelenül kimerítő felkeléseket folytatni, amiket gyakran látunk a megszállások krónikáiban.

Ez csupán néhány bevallottan rögtönzött ötlet, de viszonylag egyszerű látni, hogy hogyan lehet jelentősen lecsökkenteni, vagy talán eltörölni Franciaország megszállásának a hasznát, és jelentősen megnövelni a megszállás költségét és korlátozni azt.

Fel lehetne vetni az ellenérvet, miszerint valami őrült csoport egyszerűen felrobbanthatna egy nukleáris bombát valahol Franciaországban, valami elmebeteg vagy gonosz indítékból – de ez nem a magán védelmi ügynökségek és az állam nélküli társadalom elleni érv, hanem épp az ellenkezője.

A „nukleáris őrült” érvet nem oldja meg egy állam léte, mivel egyetlen állam sem nyújthat védelmet ennek az eshetőségétől – viszont egy szabad társadalom sokkal kevésbé volna egy ilyen támadás célpontja, mivel egyedül védelmi hadsereggel rendelkezne, és nem folytatna agresszív és intervencionista külpolitikát, így pedig végtelenszer kisebb eséllyel provokálna ki egy ilyen őrült és tömeggyilkos megtorlást. Svájcot például nem fenyegeti annak a valós veszélye, hogy repülőek csapódnak az épületeikbe.

Én úgy hiszem, hogy idővel csökkenne a proaktív és védelmi stratégiák szükségessége, mivel az egyetlen, amire tényleg szükség lenne, az néhány elrettentő nukleáris fegyver – és idővel még ezeknek a szükségessége is csökkenne, mivel vagy maga a világ válna állam nélkülivé, amivel eltűnne a háború fenyegetése - vagy továbbra is csak egymást támadnák az államista társadalmak a fentebb felsorolt okokból, és eltűnne az állam nélküli társadalom folyamatos védelmezésének a szüksége.

Végül tekintsünk meg néhány történelmi tévképzetet az államista „védelemről,” hogy bemutassuk, miként értékelhetjük ki kritikusan az állami feladatok egyik példáját.

ÁLLAMISTA "HONVÉDELEM": EGY KRITIKAI PÉLDA

Röviden fogalmazva, a „honvédelem” a hit, miszerint szükség van egy államra ahhoz, hogy más államok agressziójától védje a polgárokat.

Ez egy érdekes ellentmondás, még attól is eltekintve, hogy egy „államot” használunk arra, hogy megvédjük magunkat az „államoktól”. Ha elvégezhetnél egy mágikus közvéleménykutatást a történelmen visszamenőleg, mit gondolsz, melyik államtól félnének a leginkább az emberek, és melyik állam hajtaná őket a leginkább rabigába? Vajon (a) a helyi állam vagy uralkodó lenne az, vagy (b) valamelyik másik ország állama vagy uralkodója? Mi a helyzet Róma esetén – vajon a helyi uralkodók lennének azok, akik 20 vagy több éven keresztül katonai szolgálatra kényszerítették a fiatal rómaiakat, vagy a karthágóiak? Mi a helyzet Angliával a középkorban? A helyi uralkodójuk által kirótt megnyomorító adóztatás és a mobilitás fojtogató korlátozása rémisztette meg jobban a parasztokat, vagy Franciaország királya? Álljunk meg Oroszországban a 18. században, és kérdezzük meg a jobbágyokat: „A cár katonáitól vagy a német császártól félsz jobban?” Lépünk oda napjaink egyik amerikai állampolgárjához, és kérdezzük meg: „Attól félsz jobban, hogy a külföldi megszállók átveszik az uralmat Washington felett, vagy attól, hogy börtönbe fog zárni a saját kormányod, ha nem fizeted be neki a jövedelmed felét adó formájában?”

Természetesen meg kell vizsgálnunk a Második világháborút, amit több propaganda övez, mint bármelyik más konfliktust. Talán nem a Brit kormány védte meg az országot Németországtól? Ez egy érdekes kérdés. A Brit kormány belépett az Első világháborúba, segített kivetni a brutális

Versailles-i békeszerződést, aztán hozzájárult az 1920-as évek üzleti ciklusához, ami elpusztította a német középosztályt és segítette Hitler hatalomra emelkedését. Az 1930-as években a Brit kormány támogatásokkal, kölcsönökkel és mézesmázos megbéküléssel nyújtott támaszt Hitler növekvő agressziójának. Aztán, amikor minden kudarcba fulladt, több ezer fiatal férfit küldött a halálba a német légiereő ellen az Angliai csata során. Végül több százezer másik Brit polgár halálát okozta Afrika védelmezésével és Franciaország megszállásával ahelyett, hogy hagyta volna, hogy a náciizmus magától összeomoljon – ahogyan az szükségszerűen megtörtént volna, mint minden más zsarnokság a történelem során. Tehát tényleg mondhatjuk azt, hogy a Brit kormány védelmezte a polgárait a 20. század első felében? Milliókat gyilkoltak meg, családok hullottak szét, a gazdaság elpusztult, Európa fele Sztálin kezére jutott, Kína pedig Mao-hoz... Ezt tényleg nagy sikerként könyvelhetjük el? Nem hiszem. Egyedül az államok nyernek háborúkat – a polgárok sosem.

Az igazság az, hogy nem a *külföldi* államok jelentenek veszélyt az életünkre és a tulajdonunkra, hanem a sajátunk. Az állam azt mondja nekünk, hogy léteznie kell, ha más nem, azért, hogy megvédjen minket az idegen államoktól. De ez erkölcsileg egyenrangú azzal, amikor a helyi maffia-vezér azt mondja, hogy azért kell átnyújtanunk neki a jövedelmünk 50 százalékát, hogy megvédjen a paraguayi maffiától. Lehetőségünkben áll venni egy fegyvert és megvédeni magunkat? Természetesen nem. Ki veszélyeztet minket jobban – a helyi maffia, vagy valami tag Paraguayban, akivel sosem találkoztunk, akiről a helyi maffia-vezér azt mondja, hogy ránk feni a fogát? Azt tudom, hogy *én* melyiket választanám.

Az idegen megszállással való szembeszállásnak van egy jól bevált módszere, amihez nem szükséges semmilyen állam – aminek napról napra szemtanúi lehetünk a hírekben. A legújabb megszállás alkalmával az Egyesült Államok teljesen elpusztította az iraki kormányt, és most teljes uralmat gyakorol az emberek és az infrastruktúra felett. És mi történik? Addig támadják és zaklatják a megszállókat, amíg el kell hagyniuk az országot – mint ahogyan el kellett hagyniuk Koreát és Vietnámot, és mint ahogyan a Szovjetunióknak el kellett hagynia Afganisztánt. Egyáltalán nem volt kormány az iraki felkelők felett – mint ahogy az afgáni harcosok felett sem volt az 1980-as években.

Tekintsünk az iraki konfliktusra egy másik szemszög-ből. Amerikát azért támadták meg szeptember 11-én, mert az amerikai kormány csapatokat állomásozott Szaúd-Arábiában, és mert több százezer iraki halálát okozta Irak bombázása során az 1990-es években. Tekintve, hogy az Egyesült Államok provokálta ki a támadásokat, mennyire védte meg a kormányuk 9/11 ártatlan áldozatait? Ha nem is számoljuk a háború fizikai áldozatait, a masszív államadósságot tekintve, amivel finanszírozzák az iraki háborút, mekkora védelem alatt áll az amerikai polgárok *tulajdona*? Mennyire volna képes Bush háborút vívni, ha nem állna hatalmában elrabolni a teljes ország vagyonának majdnem a felét? Az államnak nem azért van szüksége adókra, hogy háborúkat vívjon; azért háborúzik, mert *már* rendelkezik az adóztatás hatalmával – és a háborút használja az adók növelésére, amit vagy a jelenlegi polgárokra vet ki adóemelés és infláció formájában, vagy a jövőbeli polgárokra deficit formájában.

Ez az egyszerű tény segít megmagyarázni azt, hogy miért nem voltak szinte egyáltalán háborúk Nyugat-Európában a Napóleoni háborúk 1815-ös végétől az Első Világháború kezdetéig 1914-ben. Ez javarészt annak volt köszönhető,

hogy a kormányok nem tudták megengedni a háborúkat – aztán mindegyikük szert tett a saját Központi Bankjára, és képesek voltak pénznyomtatással és államadóssággal kikövezni a Nagy Háborúhoz vezető véres utat. Az állam hatalmának növekedése *eredményezte* az Első Világháborút – ami pedig tovább növelte az állam hatalmát, és előkészítette a terepet a következő háborúhoz. Tehát az az elképzelés, hogy biztosítanunk kell az államnak az adóztatás hatalmát ahhoz, hogy *megvédjen* minket, nevetséges – mivel az adóztatás teszi lehetővé, hogy az állam háborúkat vívjon.

A pacifista országoknak ez a „háború” lehet a háború a szegénység ellen, az írástudatlanság vagy a kábítószerek ellen, az ingyenes egészségügyi ellátásért, vagy bármi más. Nem számít. Abban a pillanatban, ahogy az állam megkaparintja a hatalmat – és az erkölcsi „jogot” – ahhoz, hogy erővel elvegye a polgárok pénzét, elkészült a terep az államhatalom folyamatos növekedéséhez.

Ekkor felmerül a kérdés – hogyan tartja biztonságban egy polgár a személyét és a tulajdonát? Az első válaszom egy másik kérdés, ami pedig az, hogy:

Melyik szektor tesz többet azért, hogy megvédjen téged és a tulajdonodat – a közszektor vagy a magánszektor?

Vessünk egy pillantást azokra a biztonsági mechanizmusokra, amit az elmúlt pár évtizedben bevezetett a magánszektor:

- ATMek/bankkártyák (kevésbé szükséges készpénzt hordozni);
- Telefonok (bármikor lehet segítséget hívni);
- Hívószámkielzés (gyakorlatilag megszünteti a zaklató telefonhívásokat);

- Szofisztikált otthoni biztonsági rendszerek;
- Nyomon követhető azonosító;
- Paprikaspray;
- GPS;
- Biztonsági kamerák;
- Bolti lopás elleni rendszerek;
- Biztonságos online tranzakciók;
- és nagyon sok más...

Mit tett a közszektor? Nos, ártalmatlan droghasználókat lőttek le és elkobozták a tulajdonukat. Téged is le fognak löni, ha nem fizeted meg a masszív adóemeléseket, amit követelnek. A rendőrség lényegében hasznavethetetlen a nagyon elleni bűncselekmények esetén – és számos erőszakos bűnözőt szabadon engedtek, mert a bíróság túl lassú, vagy „házi őrizetbe” helyezték őket, mert a börtönök túlságosan tele vannak erőszakmentes bűnözőkkel.

Szóval ki segített a legtöbbet a személyed és tulajdonod védelmezésében az elmúlt pár évtized során? A kormányod, vagy a barátságos helyi vállalkozók? Azok, akik közbeléptek, hogy megvédjenek, vagy akik megkétszerezték az adóidat, míg szabadon engedték a bűnözőket? A kapitalista vállalatok bőszítették fel a külföldieket a terrorizmus fókáig? Természetesen nem – 9/11 terroristái a World Trade Centert (az amerikai kormány finanszírozása elleni tiltakozásul), a Pentagont és a Fehér Házat támadták meg. Nem egy Ford gyárnak vagy egy Apple boltnak mentek neki – és miért is tennék? Senki sem gyilkol iPhone-okért. Azért gyilkolnak, hogy a katonai erő ellen tiltakozzanak, amit az állam pénzel.

Tehát összefoglalva, körülbelül annyi értelme van az államhoz fordulni biztonságért, mint a maffiára támaszkodni „védelemért.” A maffia valójában csak önmagától véd téged, mint ahogy a kormányok is. Bárki, aki odalép hozzád,

és azt mondja: „Meg kell hogy fenyegetsek és el kell lopnom a tulajdonodat, hogy megvédehesselek téged és a tulajdonodat,” az nyilvánvalóan vagy elmebeteg, vagy finoman szólva nem érdekli a személyed és tulajdonod védelme. Mindaddig, amíg újra meg újra bedőlünk a régi hazugságoknak, örökké ki fognak rabolni minket az állítólagos tulajdonjogaink érdekében, és háborúba fognak küldeni minket külföldi vagy belföldi „ellenségeink” ellen, hogy a hatalmon levők továbbra is kirabolhassák azokat, akiket magunk mögött hagyunk.

2. RÉSZ: ÉRVELÉS

BEVEZETÉS: A HAT KÉRDÉS

Amikor az anarchista megoldásokkal szemben felmerülő államista ellenvetéseket fontolgatjuk, felettébb hasznos lehet a következő hat kérdés.

1.

Valóban megoldja-e az állam a szóban forgó kérdést?

Az emberek gyakran azt mondják, hogy az állami bíróságok „megoldják” az igazságtalanság problémáját. Azonban ezeknek a bíróságoknak sok évbe telhet, mire ítéletet hoznak – a vádlottnak és a felperesnek pedig mindez több százezer dollárba, vagy annál is többbe kerülhet. Továbbá zaklatásra és megfélemlítésre is használják az állami bíróságokat, ami egyfajta „dermesztő hatást” kelt a népszerűtlen vélemények vagy csoportok körében. Tehát létfontosságúnak tartom kérdőre vonni az államizmus alapvető premiszáit:

- Valóban védelmezik az állami hadseregek a polgárokat?
- Valóban védelmezi az állami rendőrség a magántulajdont?
- Valóban megoldja az állami segélyezés a szegénység problémáját?

- Valóban megoldja a drogtilalom a függőség és a bűnözés problémáját?

- Valóban rehabilitálják az állami börtönök az elítélteket és csökkentik-e a bűnözést?

Nagyon csábító lehet beleesni annak a gondolatnak a csapdájába, hogy a jelenlegi államista hozzáállás egy valódi megoldás – de én megpróbálom ezt nem magától értetődőnek venni, mivel nagyon ritkán igaz.

2.

Alkalmazható-e az államista megoldásra is az anarchista megoldás kritikája?

Az állam nélküli társadalom ellen egyik leggyakrabban felhozott érv a félelem attól, hogy valahogyan megjelenhet egy monopólium a versengő igazságszolgáltató ügynökségek szabadpiacán. Más szóval azért utasítják el az anarchiát, mert magába foglalja a politikai monopólium pusztaság *lehetőségét*. Azonban ha a politikai monopólium annyira gonosz dolog, akkor annál is szigorúbban el kell utasítani az államista társadalmat – aminek az alapját pont egy ilyen politikai monopólium képezi – mint ahogy mindig a daganatos betegség pusztaság *lehetőségét* választanánk a tényleges daganat helyett.

3.

Elfogadott-e az anarchia központi értéként a nem-politikai szférákban?

Az előző, *Anarchia a mindennapokban* című könyvemben rámutattam a társadalom számos területére, ahol az anarchiát mind nagyra értékelik, mind védelmezik, mint a randizás, a karrierválasztás, az oktatás, és a többi. Ha az

anarchiát általánosságban „rossz” dolognak tartjuk, akkor úgyszintén „rossz” dolognak kell lennie ezeken a területeken is. Hacsak nem hajlandó az anarchiát kritizáló személy támogatni egy Társkeresési Minisztériumot, akkor el kell fogadni az anarchia értékét legalább bizonyos területeken. Tehát az anarchia nem utasítható el, mint ami teljességgel negatív – és minimum el kell ismerni, hogy az elfogadott értéke és a produktivitása *talán* más területeken is értékes lehet.

4.

Végrehajtaná-e az állami funkciókat az, aki az államizmust támogatja?

A legtöbben elismerjük és elfogadjuk az erőszak használatához való jogot az önvédelem végső eszközeként. Azok, akik az államizmust támogatják, elismerik, hogy az állami rendőrség ezen a területen pusztán formálissá tesz egy olyan jogot, amivel mindenki rendelkezik, nevezetesen az önvédelemhez való jogot. Egy rendőr használhat erőszakot, hogy megvédjen egy polgárt egy támadás ellen, mint ahogy maga a polgár is használhat erőszakot az önvédelemhez. Azonban ha valaki úgy érvel, hogy erkölcsös az erőszak használatával elvenni mások pénzét, hogy azzal finanszírozzák az állami iskolákat, hajlandó volna-e *ő maga* elkövetni ezt az erőszakot? Hajlandó volna-e ajtóról ajtóra járni egy fegyverrel, hogy elkobozza a köziskolákhoz szükséges pénzt? Hajlandó volna-e a társadalom minden tagjának megadni ezt a jogot? Ha nem, akkor két ellentétes etikai kategóriát alkotott – egyrészt ott az állami rendőrség, akinek *erkölcsös* alkalmazni ezt az erőszakot, másrészt ott van mindenki más, akinek *erkölcstelen* alkalmazni ezt az erőszakot. Hogyan lehetséges igazolni ezeket az ellentétes morális kategóriákat?

5.

Lehet-e valami egyszerre önkéntes és kényszerített?

Mindenki elismeri, hogy egy tett nem lehet egyszerre „nemi erőszak” és „szeretkezés.” A nemi erőszakhoz kényszer szükséges, mivel az áldozat tiltakozik; a szeretkezéshez nem. Mivel egyetlen tett sem lehet egyszerre önkéntes és kényszerített, az államisták nem hivatkozhatnak az „önkénység” elvére, amikor az állami erőszakot védelmezik. Az államisták nem mondhatják, hogy „beleegyeztünk” az adóztatásba, majd azt, hogy az adóztatásnak kényszerrel kell történnie. Ha beleegyeztünk az adóztatásba, akkor szükségtelen a kényszer – ha nem egyezünk bele az adóztatásba, akkor akaratunk ellenére kényszerítenek.

6.

Megváltoztatja-e a politikai szerveződés az emberi természetet?

Ha az emberek törődnek annyira a szegényekkel, hogy állami segélyezési programokra szavazzanak, akkor törődni fognak annyira a szegényekkel, hogy magán jótékonyásokat támogassanak. Ha az emberek törődnek annyira a tanulatlanokkal, hogy állami iskolákra szavazzanak, akkor törődni fognak velük annyira, hogy magániskoláknak adományozzanak. Az Állam eltörlése nem fogja alapjaiban megváltoztatni az emberi természetet. A jóakarát és a bölcsesség, amire a demokrácia támaszkodik, nem fog mágikusan rideg önzéssé változni, amint megszűnik az Állam. Az államizmus a szavazók, a politikusok és az állami alkalmazottak érettségére és jóakarására támaszkodik. Ha nincs meg ez az érettség és jóakarát, akkor az Állam csupán egy

brutális zsarnokság, és el kell törölni. Ha az emberek többsége *valóban* érett és jószívű – ahogyan én is gondolom – akkor az Állam egy szükségtelen pazarlás, ami túlságosan hajlamos az erőszakos igazságtalanságra ahhoz, hogy tovább létezhessen. Más szóval nem lehet „erényesnek” tartani az embereket, amikor ez az államista érvet szolgálja, és „önzőnek”, amikor nem.

Van számos másik elv is, ami sokkal inkább körülményfüggő, de az iménti hat újra meg újra fel fog bukkanni.

Most egy rövid túra keretén belül áttekintjük az anarchizmust, és elkezdjük felvázolni a világszerte elterjedt erőszak rettetére adott megoldásunkat.

ANARCHIZMUS

GYAKRAN ISMÉTELT KÉRDÉSEK

Nem „rossz dolog” az anarchizmus?

Sajnos a szót addig torzította a mitológia, amíg a jelentése „szabályok nélküli világgá” nem változott – amit általában poszt-apokaliptikus ruhába öltöztetnek és jól felfegyverzett motorra ültetnek. Az „anarchia” pusztán annak az erkölcsi premisszának a logikailag következetes alkalmazása, miszerint az erőszak használatának kezdeményezése helytelen. Ha nem az erőszak a problémák megoldásának helyes módja, akkor az állam definícióból adódóan immorális, mivel az „állam” mindig egy csoport embert jelent, akik maguknak követelik a jogot ahhoz, hogy erőszakot kezdeményezzenek mindenki más ellen az adóztatás, szabályozások, stb. formájában.

De ha nincsen állam, akkor hogyan oldhatók meg az emberi társadalomban elkerülhetetlenül felmerülő konfliktusok?

A legfontosabb dolog a filozófiában következetesen kérdőre vonni a propozíciók premisszáit. Például a fenti kérdésben benne rejlik a premissza, miszerint az emberi társadalomban felmerülő konfliktusokat jelenleg megoldja az állam. Ez teljességgel nonszensz. Az államok az erőszak intézményei – az államok nem meggyőzést használnak, nem érvelnek, nem motiválnak, nem biztatnak, nem oldanak meg vitákat. Az államok épp úgy nem képesek moralitást teremteni, mint ahogyan a nemi erőszak képtelen szerelmet teremteni. Egy fegyver csakis önvédelem céljából hasznos; nem használható arra, hogy erényt teremtsenek.

Pedig anarchistaként nagyon úgy hangzol, mint egy politikus! Nem épp most kerülted ki a válaszádat?

Kiváló meglátás! Ez épp olyan jó alkalom arra, hogy bemutassam neked a *vitarendező szervezetek* fogalmát, mint bármelyik másik. Ez a fogalom nem válaszol meg minden elképzelhető kérdést az állam nélküli társadalmon belüli vitarendezéssel kapcsolatban, hanem ez inkább egy keretrendszer, amivel megérthető a vitarendezés *módszere* – mint ahogyan a tudományos módszer sem válaszol meg minden elképzelhető kérdést a természetes világgal kapcsolatban, hanem egy olyan módszert biztosít, ami lehetővé teszi, hogy racionálisan megválaszolják ezeket a kérdéseket.

A vitarendező szervezetek olyan cégek, amik az egyének közötti szerződések biztosítására, illetve az esetlegesen felmerülő konfliktusok megoldására szakosodnak. Például ha kölcsönveszek tőled 1000 dollárt, talán fizetnem kell 10 dollárt egy vitarendező szervezetnek, hogy biztosítsa a kölcsönt. Ha nem fizetem vissza a pénzed, akkor a vitarendező szervezet fog fizetni neked. Nyilvánvalóan csökkenni fognak a szerződéseim biztosításának a költségei, ahogyan egyre javul a minőségem.

A vitarendező szervezetek elmélete van olyan komplex, mint bármely más szabadpiac-elmélet – és jelentős intellektuális erőfeszítés került annak kidolgozásába, hogy miként bonyolíthatnak le különböző tranzakciókat, mint mondjuk egy sokmillió dolláros nemzetközi szerződést. Úgyszintén megfogalmazásra kerültek hitelt érdemlő vitarendező szervezet-elméletek olyan problémák megoldására, mint az abortusz, a gyermekbántalmazás, a gyilkosság vagy a környezetszennyezés. vitarendező szervezetek elméletéről és gyakorlatáról részletesen lásd az „Az állam nélküli társadalom: Az alternatívák vizsgálata” fejezetet lentebb.

De mi a helyzet az utakkal?

A legfontosabb, amit meg kell érteni az anarchiáról, hogy az egy morális elmélet, amit logikailag nem lehet megítélni kizárólag a következmények szempontjából. Például a rabszolgaság eltörlése egy morális szükségszerűség volt, mivel a rabszolgaság intézménye természetéből adódóan gonosz. A rabszolgaság eltörlése *nem* attól függött, hogy talál-e munkát minden felszabadított rabszolga. Hasonlóképpen, az anarchista elméletnek nem kell elmagyaráznia, hogy miként fog megtörténni minden elképzelhető társadalmi, jogi vagy gazdasági tranzakció egy kényszerítő állam nélkül. Amit fontos megérteni, az az, hogy az erőszak használatának kezdeményezése erkölcsileg gonosz. Ennek tudatában sokkal világosabban megközelíthetjük az utak kérdését.

Mindenekelőtt az utakat jelenleg az erőszak kezdeményezésén keresztül finanszírozzák. Ha nem fizeted be az adókat, amik pénzelik az utak építését, akkor kapni fogsz egy szigorú levelet a kormánytól, amit egy bírósági tárgyalás időpontja követ, ami után rendőrök fognak megjelenni a házad előtt, ha nem jelensz meg és adod meg magad a bíróság ítéletének. Ha erőszakot használsz, hogy megvédjed magad a rendőrök ellen, akik betörnek a házadba, nagy valószínűséggel le fognak löni.

Más szóval az utakat fegyveres kényszerrel építik. Az erőszak használata a fő probléma, nem az, hogy mi történhet erőszak nélkül.

Miután ezt tisztáztuk, az utakat ingatlanfejlesztők, plázaépítők, iskola- és városépítők fogják építeni – mint ahogyan azelőtt történt, mielőtt az állam átvette az utakat a 19. században. Erről részletesen lásd az „Utak” szekciót lejjebb.

Oké, akkor itt egy forgatókönyv: egy pasas felépít egy utat, ami teljesen körbekerít egy szomszédságot, aztán 1 milliót követel bárkitől, aki át akar kelni rajta. Nem túsul ejtett mindenkit, aki azon a területen lakik?

Ez alapján véve lehetetlen. Mindenekelőtt senki sem fog venni egy házat egy környéken, hacsak nem biztosítanak neki szerződésesen hozzáférést az utakhoz. Tehát lehetetlen volna, hogy valaki teljesen körbekerítse a környéket. Másodjára, ha lehetséges is volna, igen kockázatos befektetés lenne. El tudnád képzelni, hogy olyan üzleti tervvel állsz a befektetők elé, ami úgy szól, hogy „Fel fogom vásárolni az összes telket, ami körbe veszi a szomszédságot, aztán csillagászati összeget fogok követelni mindenkitől, hogy átkelhessenek.” Egyetlen épeszű befektető sem adná a pénzét egy ilyen tervhez. Túl magas lenne a bukás kockázata, és egyetlen vitarendező szervezet sem juttatna érvényre egy olyan szerződést, ami ennyire pusztító, népszerűtlen és gazdaságilag kivitelezhetetlen. Ha egy vitarendező szervezet belekeveredne egy környék körbekerítésébe és bebörtönzésébe, annyira népszerűtlenné válna, hogy sokkal több vevőt veszítene, mint amennyit esetleg nyerne.

Oké nagyokos, akkor mit mondasz erre:
A cég, ami a vizet biztosította egy
környéknek, hirtelen úgy dönt, hogy
tízszeresére emeli az árait – az emberek
arra lesznek kényszerítve, hogy
megfizessék a csillagászati árakat, igaz?

Mindenekelőtt, ha annyira aggódsz amiatt, hogy az emberek egyre nagyobb összegeket fizetnének a szolgáltatásokért, akkor aligha tűnik logikusnak az *államot* javasolni a probléma megoldására! Az adók hatalmas mértékben megemelkedtek az elmúlt 30 évben, míg az állami szolgáltatások minősége egyre csak zuhan.

Viszont ha el is fogadjuk a probléma premisszáját, ez a gond még mindig könnyen megoldható egy állam nélküli társadalomban. Mindenekelőtt senki sem fog házat vásárolni egy környéken anélkül, hogy ne foglalná szerződésbe a víz biztosításának a kötelezettségét egy ésszerű áron. Másodjára, ha a vízszolgáltató csillagászati árakat kezd követelni, egyszerűen belép egy másik vállalat és más formában fogja biztosítani a vizet – hordókban, palackokban vagy akárrhogy. Tehát az áremelés következtében a vállalat örökre elveszíti a fogyasztóit – és minden potenciális fogyasztót eltántorít, akik attól tartanának, hogy ugyanez fog velük is történni. A befektetők egyhamar rá fognak jönni arra, hogy a vállalat önmagát lövi lábon, és összefognak a többi részvényessel, hogy átvegyék az irányítást a vállalat felett és csökkentse az árakat, végtelen bocsánatkérés és talpnyalás közepette. Tekintve, hogy a következmények előre láthatóak, egyetlen vállalatvezetőnek sem engednék, hogy ilyen önpusztító pályára lépjen. Egyedül az veszélyezteteti ténylegesen a fogyasztót, hogy a vállalatok rávehetik az államot a verseny megakadályozására.

Oké, mi van akkor, ha két vitarendező szervezetnek különböző szabályai vannak – nem fog az egyszerűen végtelen polgárháborút eredményezni?

Mindenekelőtt valószínűtlen, hogy a vitarendező szervezetek szélsőségesen eltérő szabályokat fognak előírni, mivel ez gazdaságilag nem lenne hatékony. A mobiltelefon-társaságok hasonló protokollokat használnak, hogy együttműködhessenek egymással. A vasúttársaságok általában ugyanakkora nyomtávot használnak, hogy a vonatok a lehető legmesszebbre utazhassanak. Az internetszolgáltatók adatot cserélnek más szolgáltatókkal, e-maileket és más adatot küldenek egymás között. Mint az evolúció, a szabadpiac is inkább az együttműködésről szól, mint a szintizta versenyről. Ha egy vitarendező szervezet új szabályt szeretne alkotni, az a szabály viszonylag haszontalan lesz, hacsak nem hajlandó más vitarendező szervezet is együttműködni vele – mint ahogyan egy új e-mail program is viszonylag használhatatlan, hacsak nem a létező protokollokat használja. A vitarendező szervezetek közötti együttműködés szükségessége elkerülhetetlenül a gazdaságilag leghatékonyabb minimum szintjén fogja tartani az új szabályok számát. A vásárlók a több kölcsönös megállapodással rendelkező vitarendező szervezeteket fogják előnyben részesíteni, mint ahogyan azokat a bankkártyákat választják, amelyek több helyen használhatók.

Az új szabályok továbbá emelni fogják a vitarendező szervezet költségeit – és ha a szabály többbe kerül nekik, mint amennyit megtakarítanak, el fogják veszíteni a vásárlóikat.

De – nem fog a legsikeresebb vitarendező szervezet egyszerűen felfegyverkezni, erőszakkal eliminálni az összes többi, majd új államként kiemelkedni?

Mindenekelőtt ha olyan nagy problémát jelent egy új állam lehetséges megjelenése valamikor a jövőben, akkor kétségtelenül érdemes cél eltörölni a jelenlegi államokat. Ha daganatos megbetegedéstől szenvedünk, kemoterápián esünk át, hogy a jelenben meggyógyuljunk, akkor is, ha talán ismét megjelenhet a daganat valamikor a jövőben.

Másodjára, az államokkal ellentétben a vitarendező szervezetek nem erőszakos intézmények. A vitarendező szervezeteket elsősorban irodai dolgozók fogják alkotni: könyvelők, közvetítők, cégvezetők, és így tovább. A vitarendező szervezetek épp akkora eséllyel válnak félkatonai szervezetté, mint amekkora eséllyel az átlagos könyvelőcég a halálos nindszaharcosok elitosztagává válik. Tekintve a nukleáris arzenállal felfegyverezett államok jelenlegi létezését, én személy szerint hajlandó vagyok vállalni ezt a kockázatot.

Harmadjára, ha egy vitarendező szervezet megpróbálja állammá alakítani magát, a többi vitarendező szervezet kétségtelenül lépni fog, hogy megakadályozza azt. A vitarendező szervezetek egyszerűen nem lennének hajlandóak együttműködni egyetlen olyan szervezettel sem, ami nem hajlandó „fegyverellenőrzésnek” kitenni magát. Továbbá a vitarendező szervezetek fogyasztói sem fogadnák nagy örömmel, ha a saját szervezetük fegyveres intézménnyé válna – és az áraik kétségtelenül az egekbe emelkednének, mivel a vitarendező szervezetnek egyrésztől biztosítania kellene a szokásos szolgáltatásokat, másrészt ki kellene fizetnie a fekete helikoptereket és a rakétavetőket. Bárme-

lyik vitarendező szervezet, ami olyan javakért és szolgáltatásokért fizet, amit a fogyasztói nem szeretnének – mint egy hadsereg – egyhamar csődbe menne, mivel nem lenne kompetitív az árak tekintetében. Erről részletesebb lásd a „Háború, Profit és az Állam” fejezetet.

Van példa sikeres anarchista társadalmakra a múltban?

Van, de nem ez a fontos kérdés. Ismét, az anarchista elmélet lényeges eleme az erőszak kezdeményezését tiltó erkölcsi szabály. Az anarchisták azért támogatják az állam nélküli társadalmat, mert az államok gonoszak. Amikor a világtörténelem során először eltörölték a rabszolgaságot, nem volt példa sikeres rabszolgaságmentes társadalomra – ha ez követelmény lett volna, akkor a rabszolgaság mind a mai napig velünk lenne.

Ettől eltekintve teljes magabiztossággal rá tudok mutatni egy erőszakmentes társadalomra, amit te is közelről ismeresz: - *te magad*. Feltételezem, hogy nem használsz közvetlenül erőszakot, hogy elérd a céljaidat. Valószínűnek tartom, hogy nem ejtetted túsul a munkaadódat, amíg munkát nem kaptál; úgyszintén kétlem, hogy a pincébe zárva tartod a párodát, vagy azzal fenyegeted a „barátaidat”, hogy lelövöd őket, ha nem csatlakoznak hozzád a táncparketten. Más szóval *te* vagy az állam nélküli társadalom tökéletes példája. Minden személyes kapcsolatod önkéntes, és senki nem használ bennük erőszakot. Egy anarchista mikrokozmosz vagy – hogy lásd, miként is működne egy állam nélküli társadalom, csak a tükörbe kell nézned.

Hogyan finanszírozhatja egy állam nélküli társadalom a honvédelmet?

Amikor először hallanak az állam nélküli társadalom gondolatáról, sokan nem tudják elképzelni, hogyan lehetne adók nélkül finanszírozni a kollektív védelmet. Erről már fentebb röviden beszéltem – íme néhány további részlet.

Ez egy fontos kérdés, de meg lehet válaszolni úgy, hogy azzal számos másik kérdést is megválaszoljunk a kollektív cselekvéssel kapcsolatban.

A kollektív védelem esetén négy lehetőség állhat fenn bármilyen társadalomban. Az első az, hogy *senki* sem akar fizetni a kollektív védelemért. A második az, hogy csak egy *kisebbség* akar fizetni a kollektív védelemért. A harmadik az, hogy az emberek *többsége* szeretne fizetni a kollektív védelemért, a negyedik pedig az, hogy *mindenki* szeretne fizetni a kollektív védelemért.

Nézzük meg, hogy hogyan valósul meg egy államista demokráciában ez a négy lehetőség:

1. *Senki sem akar fizetni a kollektív védelemért.* Ebben az esetben a szavazók egyetemesen el fognak utasítani minden politikust, aki bármiféle kollektív védelmet javasol.

2. *Csak egy kisebbség akar fizetni a kollektív védelemért.* Ebben az esetben soha egyetlen politikus sem fog hivatalba jutni, aki a kollektív védelem finanszírozását pártolja, mivel sosem fogja megszerezni a szavazatok többségét.

3. *A többség fizetni akar a kollektív védelemért.* Ebben az esetben meg fogják szavazni a védelempárti politikusokat, az adóforintokat pedig védelemre fogják költeni.

4. *Mindenki fizetni akar a kollektív védelemért.* Ez ugyanazt eredményezi, mint a harmadik pont.

Tehát ha minden más tényező változatlan marad, egy demokrácia szinte pontosan ugyanazt eredményezi, mint egy állam nélküli társadalom – a kettes pont fontos kivételével. Ha

csak egy kisebbség szeretne védelemre költeni, azt nem tehetik meg a demokráciában, viszont megtehetik egy állam nélküli társadalomban.

Ha egy állam nélküli társadalomban a többség finanszírozni szeretné a kollektív védelmet, akkor azt finanszírozni fogják. Teljesen felesleges hozzáadni a képlethez az államot – ez épp olyan, mintha létrehoznánk egy minisztériumot azzal a céllal, hogy édességet próbáljanak rátukmálni a gyerekekre, vagy a szex örömről próbálják meggyőzni a kamaszokat.

Viszont fennáll annak a lehetősége, hogy az emberek csak akkor hajlandóak fizetni a kollektív védelemért, ha tudják, hogy mindenki más is fizetni fog érte. Ez az érv számos tekintetben megbukik, mind empirikus mind racionális szempontból.

1. Az emberek akkor is adnak borralalót vagy akkor is adakoznak, ha tudják, hogy néhányan sosem teszik.

2. Minden lehetőség adott arra, hogy egy állam nélküli társadalomban az emberek teljes tudatában legyenek annak, hogy ki adott bele a kollektív védelembe. A kollektív védelmet biztosító szervezetek könnyen kibocsáthatnának egy „befizetői kártyát”, a boltok vagy a munkaadók pedig kérhetik a kártya felmutatását, mielőtt üzletelnének. A befizetők nevét úgyszintén közzé lehet tenni egy könnyen kereshető weboldalon, ami társadalmi nyomást teremt.

3. Amikor az adófizetőktől fegyverrel veszik el a kollektív védelemhez szükséges pénzt, azzal megsértenek egy alapvető erkölcsi elvet és egy racionális kritériumot. A polgárok azért akarnak kollektív védelmet, hogy védjék a tulajdonukat – egyáltalán semmi értelme nincsen megalkotni egy szervezetet a tulajdonvédelem céljából, majd felruházni ezt a szervezetet a joggal ahhoz, hogy tetszés szerint megsértse mások tulajdonjogait.

4. Amikor az erőszak használatának kezdeményezésével finanszírozzák a kollektív védelmet, semmilyen racionális költségplafon nincsen, és semmi nem ösztönzi a hatékonyságot – ez pedig biztosítja, hogy addig a pontig fognak emelkedni a költségek, amíg fenntarthatatlanná nem válnak, ami pedig a gazdasági rendszer összeomlását okozza és kiszolgáltatottá teszi az országot.

Mi a helyzet az oktatással?

Az oktatás kérdése ugyanazt a mintát követi, mint a kollektív védelem fentebb felvázolt esete. Viszont érdemes megemlíteni néhány további információt, ami megerősítheti a szabadpiaci oktatás mellett szóló érvet.

Mindenekelőtt meg kell érteni, hogy az állami oktatást nem azért vezették be, mert a gyermekek nem részesültek oktatásban. Az állami oktatás bevezetése előtt az amerikaiak funkcionális alfabetizmusa meghaladta a 90%-ot – ami *sokkal* jobb, mint a jelenlegi helyzet, miután több százmilliárd dollárt elköltöttek a gyermekek „oktatására.” Mielőtt az állam kényszerrel átvette az iskolákat, szinte egyáltalán nem volt iskolai erőszak, nem voltak iskolai lövöldözések, erőszakos bandák, nem támadták meg a tanárokat – és nem kellett több mint két évtized és több százezer dollár ahhoz, hogy egy viszonylag tanult felnőttet kapjanak. A tizenharmadik és a tizenkilencedik század legtöbb nagy szellemi örököse – az Alapító Atyákat beleértve – még a középiskolát sem fejezte be, az egyetemről nem is beszélve.

Az állami oktatást Amerikában a kulturális kontroll céljából vezették be, mivel egyre fokozódott a nem-protestánsok iránti törzsi félelem a társadalomban – ez volt annak a kornak a „bevándorlás-kérdése”.

Az állami oktatás sokféleképpen nyomorítja meg a gyermekek elméjét; a rövidség kedvéért itt csak egyet fogunk foglalkozni.

Észszerű feltételezni, hogy a szülők többsége szeretne jó oktatást biztosítani a gyermekének – és ennek az oktatásnak szükségszerűen magába kell foglalnia az értékek tanítását, vagy a személyes erkölcs és a való világban meghozott döntések közötti kapcsolatot. Azonban egy általános tanterv egyetlen multikulturális társadalomban sem foglalhat magába alapvető értékeket, nehogy megsértsék velük valamelyik csoportot. Tehát ki kell gyomlálni az értékeket az oktatásból, a hangsúlyt pedig a gépies magolásra, az unalmas technikai képességekre (geometriára, sportokra, fafaragásra), illetve a társadalomról és a politikáról alkotott semleges és propagandisztikus nézetekre („A demokrácia jó!” „Tiszteld a multikulturalizmust!” „Az újrahasznosítás helyes!”) kell helyezni. Ez gyakorlatilag meggyilkolja a fiatalság energetikus kíváncsiságát, az iskolákat a jelentéktelen gyakorlatok agyzsibbasztó sorozatává változtatja, frusztrációt ébreszt azokban, akiknek szükségük van a stimulációra, és mélyen gyökerező ellenségességet alakít ki a diákokban az oktatási rendszer – illetve a tanárok – iránt, akik intézményes közönnyel tekintenek a diákok jólétére. Ha ezt az ellenségességet és a frusztrációt kombináljuk a kábítószerekkel, a drogokból jövő könnyű pénzzel – és annak a lehetőségével, hogy az ember segélyen éljen – a fiatalok teljes nemzedéke válik mentális nyomorékká. Ennek a költségei kiszámíthatatlanok, hiszen a károk jóval meghaladják a gazdaságtan területét.

Oké, de hogyan fognak a szegények gyermekei oktatásban részesülni, ha nem adókkal fizetik azt?

Ez egy régi szovjet képregényre emlékeztet: két öregaszony áll egy végtelen hosszú sorban, hogy kenyeret vegyenek. Az egyik azt mondja: „Milyen rettentően hosszú sor!” A másik azt válaszolja: „Igen, de képzeld el – a kapitalista országokban az állam nem is oszt kenyeret!”

Amikor egy állam nélküli társadalom mellett érvelek és azt mondom: „Nem az államnak kellene X-et biztosítania,” mindig azt a választ kapom: „De akkor hogyan fogják X-et biztosítani?”

Ahogy azt fentebb említettem, a válasz egyszerű: „Mivel mindenki aggódik amiatt, hogy nem fogják X-et biztosítani, X-et természetes módon azok fogják biztosítani, akik aggódnak a hiánya miatt.” Más szóval, mivel mindenki amiatt aggódik, hogy a szegények gyermekei talán nem részesülnek oktatásban, mert túl sokba kerülne, *ezek a gyermekek mindenki aggodalmának közvetlen eredményeképpen fognak oktatásban részesülni.*

Nézd, vagy segíteni fogsz a szegényeknek abban, hogy oktatáshoz jussanak adományozással vagy önkénteskedéssel, vagy nem. Ha segíteni fogsz a szegényeken, nem kell aggódnod emiatt. Ha semmit nem fogsz tenni az ügy érdekében, szintiszta képmutatás azt színlelni, hogy aggódsz értük.

Mindezt tisztázva, számtalan módja van annak, hogy egy szabad társadalom oktatást biztosítson a szegények gyermekeinek, és ezek mind sokkal jobbak, mint az a szörnyűség, amit ma a gyerekekre kényszerítenek.

Mindenekelőtt, a szegények gyerekei *most sem részesülnek semmilyen rendes oktatásban.* Egy állam nélküli társadalom vélt kockázatait nem vethetők össze racionálisan egy tö-

kéletes megoldással, ami itt és most létezik. Azoknak kellene a leginkább támogatniuk a jelenlegi rendszer eltörlését, akik a leginkább aggódnak a szegények oktatásáért. A szegények gyermekeire vonatkozó oktatási statisztikák abszolút megdöbbentőek – és ennek igen sürgetővé kellene tennie a probléma megoldását. Egy dolog azt mondani, „Sosem szabad átkelned a piros lámpán, még akkor sem, ha nincsen semmi forgalom,” de egészen más azt mondani, hogy „Sosem szabad átkelned a piros lámpán, még akkor sem, ha üldöz egy oroszlán!” Azok, akik ellenzik az állam nélküli társadalmat, mindig figyelmen kívül hagyják az oroszlán létezését, és ezzel a szellemi tunyasággal támogatják a status quo-t.

Másodjára, a kollektív védelem kérdéséhez hasonlóan, az oktatás költségei sokkal alacsonyabbak lesznek egy állam nélküli társadalomban. Az a 10-15000 dollár, amit évente diákonként elköltenek az állami iskolák, nevetségesen magas. Egy felgyorsított oktatás hozzájárulna ahhoz, hogy a gyerekek évekkel hamarabb befejezzék az iskolát – még hozzá valódi, piaci képességekkel! Az ebből fakadó jövedelemnövekedésből bőven ki lehetne fizetni az oktatást – és számos vállalat versengene azért, hogy kölcsönöket ajánljának a fiataloknak, tudva, hogy egyhamar visszafizetnék azt az iskola befejeztével. Tehát az oktatás sokkal előnyösebb lenne – és mivel egy szabad társadalomban nem lenne háború a drogok ellen vagy automatikus segély, sokkal kevesebb önpusztító alternatíva állna rendelkezésre.

A felsőoktatással kapcsolatban pedig azt vagy szabadidős tevékenységként, vagy szakmai célból végzik. Ha szabadidős tevékenység, akkor épp annyira fontos, mint egy hobbi, és nem tekinthető szükségesnek. Ha szakmai célból végzik, mint az orvosi képzést, akkor a képzésből származó jövedelem bőven fedezni fogja az oktatás költségeit. A vállalatoknak szüksége van könyvelőkre – így ezek a vállalatok

nagy örömmel fogják finanszírozni a tehetséges fiatalok oktatását, ha cserébe a képzés után hozzájuk szegülnek dolgozni. (Az édesapám is így kapta a doktorátusát.)

Az iskolák kutatni fogják a tehetséges, de szegény gyerekeket, azért is, mert tanúsíthatják a jószívűségüket azzal, hogy támogatják őket, illetve azért is, mert a kiváló tanulók megemelik az iskola hírnevét, ez pedig lehetővé teszi, hogy emeljenek a tandíjon.

Egy állam nélküli társadalomban a szegény gyerekek egy apró kisebbsége talán lemarad – de ez sokkal jobb, mint a jelenlegi helyzet, ahol a *legtöbb* szegény gyerek lemarad. Az a tény, hogy néhány nemdohányzó is tüdőrákot kaphat, nem jelenti azt, hogy dohányzásra kellene biztatnunk az embereket. Az állam nélküli társadalom nem egy utópia – pusztán az állami megoldásokhoz képest az.

Most pedig tényleg elkezdhetjük megfogalmazni az érvet az anarchizmus mellett azzal, hogy megvizsgáljuk a kérdést, hogy egy érvényes erkölcsi entitás-e az állam.

AZ ÁLLAM CÁFOLATA: NÉGY ÉRV AZ ÁLLAM ELLEN

Két ellenérv szokott újra meg újra felbukkanni, amikor felmerül az Állam megszüntetésének a témája. Az első az, hogy egy szabad társadalom csak akkor lehetséges, ha az emberek tökéletesen jók vagy racionálisak. Más szóval a polgároknak szüksége van egy központosított Államra, mivel vannak gonosz emberek a világon.

Az első és legnyilvánvalóbb probléma ezzel az állásponttal az, hogy ha vannak gonosz emberek a társadalomban, akkor az Államon belül is lesznek gonosz emberek – ezzel pedig sokkal veszélyesebbé válnak. A polgárok megvédhetik magukat a gonosz egyénektől, azonban semmi esélyük nincs egy agresszív Állam ellen, ami tetőtől talpig felfegyverezte magát a rendőség és a katonaság erejével. Tehát az érv, miszerint azért van szükségünk Államra, mert vannak gonosz emberek, hamis. Ha vannak gonosz emberek, akkor *meg kell szüntetni* az Államot, mivel a gonosz embereket csábítani fogja, hogy a saját céljaikra használják az államhatalmat – és a magánbűnözőkkel ellentétben a kormányzaton belüli gonosz emberek használhatják a rendőséget és a katonaságot, hogy rákényszerítsék a szeszélyeiket egy védetlen és javarészt lefegyverzett lakosságra.

Logikailag négy opció létezik azzal kapcsolatban, hogy hogyan oszlanak meg a jó és a rossz emberek a világban:

1. Minden ember jó;
2. Minden ember gonosz;
3. A többség jó, és egy kisebbség gonosz;
4. A többség gonosz, és egy kisebbség jó.

(A jók és a rosszak tökéletes egyensúlya statisztikailag lehetetlen.)

Az első esetben (minden ember jó) az Állam nyilvánvalón szükségtelen, mivel nem létezik gonosz.

A második esetben (minden ember gonosz) nem engedhető meg az Állam létezése, méghozzá egy egyszerű oknál fogva. Az Állam – ahogy gyakran érvelnek – azért szükséges, mert vannak gonosz emberek a világon, akik szeretnének kárt okozni másokban, és akiket kizárólag az Állam büntetésétől (a rendőrségtől, a börtöntől, stb.) való félelem korlátoz. Ennek az érvelésnek egy folyománya, hogy minél kevésbé félnek az emberek a büntetéstől, annál több gaztettet fognak elkövetni. Azonban magára az Államra nem sújt le semmilyen büntetés, hanem ő maga a törvény. Még a nyugati demokráciákban is, vajon mennyi rendőr és politikus vonul börtönbe? Tehát ha a gonosz emberek szeretnének kárt okozni, azonban csak az erő állítja meg őket, akkor a társadalom sosem engedheti meg egy Állam létezését, mivel a gonosz emberek azonnal át fogják venni az Állam irányítását, hogy gaztetteket cselekedjenek és elkerüljék a büntetést. A színtiszta gonoszság társadalmában tehát csak egy természeti állapot nyújthatja a stabilitás egyetlen reményét, ahol az általános felfegyverkezés és a büntetéstől való félelem csorbítja a különböző csoportok gonosz szándékait.

A harmadik lehetőség az, hogy a legtöbb ember gonosz, és csupán néhányan jók. Ha ez a helyzet, akkor az Állam létezése *úgyszintén* nem engedhető meg, mivel az Államot irányító emberek többsége gonosz lesz, és uralkodni fognak a kisebbség fölött. A demokrácia kiváltképp nem engedhető, mivel a jó emberek kisebbségét alárendelnék a gonosz többség demokratikus akarátának. A gonosz emberek, akik büntetéstől való félelem nélkül akarnak károkat okozni, elkerülhetetlenül az irányításuk alá vonnák az Államot, és arra használnák a hatalmát, hogy félelem nélkül gaztetteket hajthassanak végre. A jó emberek azért cselekednek erkölcsösen, mert szeretik az erényt és a lelki békét, nem pedig

azért, mert félnek a büntetéstől – így a gonosz emberekkel ellentétben, keveset nyerhetnek az Állam irányításából. Tehát teljesen biztos, hogy az Államot a gonosz emberek többsége fogja irányítani, akik uralkodni fognak mindenki fölött – minden jó ember kárára.

A negyedik opció az, hogy a legtöbb ember jó, és csupán néhányan gonoszak. Erre a lehetőségre ugyanazok a problémák vonatkoznak, mint amit fentebb felvázoltunk, nevezetesen hogy a gonosz emberek mindig az irányításuk alá akarják vonni az Államot, hogy védjék magukat a büntetéstől. Ez az opció természetesen megváltoztatja a demokrácia kulcsínyét: mivel az emberek többsége jó, a hataloméhes gonosz embereknek hazudniuk kell, hogy hatalomra jussanak, és miután kormányra kerülnek, azonnal meg kell szegniük az ígéreteiket és saját korrump céljaikra kell törekedniük, amit kieroszakolhatnak a rendőri és a katonai erővel. (Természetesen ez a demokráciák jelenlegi helyzete.) Tehát az Állam ugyanúgy a legnagyobb kincs marad a legtöbb gonosz ember számára, akik egyhamar irányításuk alá vonják annak kolosszális erejét – minden jó ember kárára – így tehát az Állam léte ebben a forgatókönyvben sem engedhető meg.

Nyilvánvaló tehát, hogy nincs olyan helyzet, amiben egy Állam léte logikailag vagy erkölcsileg megengedhető. Az volna egy Állam létének egyetlen lehetséges igazolása, ha az emberek többsége gonosz, azonban az államhatalom mindig a jó emberek egy kisebbsége kezében rejlik. Ez a forgatókönyv – bár elméletben érdekes – logikailag összeomlik, mivel:

1. A gonosz többség egyhamar szavazati fölényre tenne szert a kisebbséggel szemben, vagy átvinnék a hatalmat egy államcsínnyel;

2. Sehogy sem lehet biztosítani, hogy mindig kizárólag a jó emberek kezében lesz az Állam, és;

3. Abszolút semmilyen példa nincsen arra, hogy ez valaha megtörtént volna az Állam brutális történelmének sötét krónikájában.

Mindig azt a logikai hibát követik el az Állam védelmezése során, hogy azt gondolják, hogy a kollektív ítélet, amit az emberek egy csoportjára alkalmaznak, *nem vonatkozik egyszerre a csoportra is, ami uralja őket*. Ha a polgárok 50%-a gonosz, akkor azoknak is *legalább* az 50%-a gonosz, akik uralkodnak felettük (és valószínűleg annál is több, mivel a gonoszt mindig vonzza a hatalom). Tehát a gonosz létezése sosem igazolhatja az Állam létét. Ha nincs gonosz, az Állam szükségtelen. Ha létezik gonosz, az Állam léte túlságosan nagy veszélyt jelent.

Miért követik el mindig ezt a hibát? Megannyi oka van, amit itt csak röviden tudunk érinteni. Az első az, hogy az Állam a köziskolák tanárainak képében mutatkozik be először a gyerekeknek, akiket erkölcsi tekintélynek tartanak. Ezzel kialakítják az asszociációt a moralitás és a tekintély, illetve az Állam között, amit aztán megerősítenek éveken át tartó ismétléssel. A második az, hogy az Állam sosem tanítja meg a gyerekeknek azt, hogy mi a hatalmának a forrása – az erőszak; helyette azt színleli, hogy csupán egy társadalmi intézmény, mint egy vállalkozás, egy egyház vagy egy jótékonyági szervezet. A harmadik az, hogy a vallás mindig is elfedte az Állam gonoszságát – ezért van az, hogy az Állam mindig annyira érdekelt volt az egyházak érdekeinek elősegítésében. A vallásos világnézetben az abszolút hatalom a tökéletes jóság szinonimája egy istenség képében. Az emberi politika való világában azonban a hatalom növekedése mindig a gonosz növekedését jelentette. A vallás esetén továbbá minden, ami történik, jó okkal történik - tehát a betolakodó politikai hatalom elleni küzdelem az istenség akaratára elleni küzdelem. Természetesen megannyi más okot is felsorolhatnánk, de ezek a legmélyebbek.

A fejezet elején megemlítettem, hogy az emberek általában két hibát követnek el, amikor szembetalálkoznak az Állam megszüntetésének a gondolatával. Az első azt hinni, hogy az Állam azért szükséges, mert vannak gonosz emberek. A második a hit, miszerint Állam nélkül a megjelenő társadalmi intézmények elkerülhetetlenül át fogják venni az Állam helyét. Így a vitarendező szervezeteket, a biztosítótársaságokat és a magán védelmi erőket mind potenciális daganatként látják, ami növekedni fog és fel fogja emészteni a társadalom testét.

Ez a nézet ugyanabból a tévedésből fakad, mint ami fentebb bemutatásra került. Ha minden társadalmi intézmény folyamatosan növelni akarja a hatalmát, és másokra akarja kényszeríteni az akaratát, akkor *ennél az érvnél fogva nem engedhető meg egy központi Állam léte*. Ha vastörvény az, hogy a csoportok mindig megpróbálnak hatalmat szerezni más csoportok és egyének felett, akkor a hataloméhség nem fog megszűnni, ha valamelyikük győzedelmeskedik, hanem addig fog terjedni, amíg be nem köszönt a rabszolgaság.

Úgyszintén nagyon nehéz megérteni annak az érvnek a logikáját és az értelmét, miszerint ahhoz, hogy megvédjük magunkat egy csoporttól, ami legyűrhet minket, támogatlunk kell egy csoportot, ami már legyűrt minket. Ez hasonló a magán monopóliumokkal kapcsolatos államista érvhez – miszerint a polgároknak meg kell teremteniük egy Állami monopóliumot, mert félnek a magán monopóliumtól.

Amint elkezdjük az érvekkel eloszlatni a propaganda kódét, nem kell sasszem ahhoz, hogy átlássunk az ilyen ostobaságokon.

ANARCHIA, ERŐSZAK ÉS AZ ÁLLAM

Valóban
kevesebb erőszakot jelent
a nagyobb állam?

Egy másik közkeletű ellenvetés az állam nélküli társadalommal szemben az, hogy óhatatlanul szaporodni fog az erőszak egy központi Állam nélkül. Ez egy igen érdekes ellenérv, és látszólag azok az emberek szokták hangoztatni, akik hatalmas mennyiségű propagandát fogyasztottak az Állam természetéről és szerepéről. Nehéz elképzelni, hogy valaki erre a következtetésre juthat az alapelvekből kiinduló érvelés módszerével, ahogy azt lentebb látni fogjuk.

Számos olyan körülmény létezik, amelyben vagy növekedik, vagy csökken az erőszak használata – és ezek a körülmények általában a közgazdaságtan legalapvetőbb elveivel kapcsolatosak. Például az emberek hajlamosak ösztönzőkre reagálni, és hajlamosak olyan körülmények felé orientálódni, ahol a legtöbb erőforrásra tehetnek szert a legkevesebb erőbefektetéssel. Egy lottórendszerben például az emberek azzal reagálnak a milliódolláros nyereség ösztönzőjére, hogy a legkevesebb erőbefektetéssel lottószelvényt vásárolnak.

Számos olyan körülmény létezik, amelyben az erőszak hajlamos növekedni, nem pedig csökkenni – és érdekes módon, az Állam teremti meg és súlyosbítja ezeket a körülményeket.

1. elv: Kockázat

Gazdasági szempontból a kockázat a jutalom nagy ellensúlya. Ha egy ló kisebb eséllyel nyerhet meg egy versenyt, a fogadás nyereségének magasabbnak kell lennie, hogy rávegyék az embereket, hogy arra a lóra fogadjanak. A spekulatív befektetéseknek a természetüknél fogva potenciálisan magasabb megtérülést kell hozniuk, mint a blue chip részvényeknek. Hasonlóképpen, a fehérgalléros bűnözés általában kisebb fizikai kockázattal jár, mint a zsebtolvajlás. Egy rabló akaratlanul belefuthat egy judomesterbe, és a dolgok számára egyhamar rosszra fordulnak – míg ez a kockázat nem fenyeget egy hackert, aki elektronikusan tulajdonítja el az értékeket. Azok, akik rabolni szeretnének, általában olyan helyzetek felé vonzódnak, ahol alacsonyabb a megtorlás kockázata.

Ha a rabláshoz erőszak vagy annak fenyegetése szükséges – mint az adók esetén – a legjobban úgy lehet csökkenteni a megtorlás kockázatát, ha az elsőprő túlerő elvét alkalmazzák. Ha öt hatalmas rabló körbe vesz egy hatvankilós embert a pénztárcáját követelve, a megtorlás kockázata sokkal alacsonyabb, mintha a hatvankilós ember lépne öt hatalmas emberhez, és azt követelné, hogy *ők* adják át a pénztárcájukat.

Nyilvánvaló, hogy egy központi Állam léte olyan hatalmas erőkülönbségeket teremt, hogy gyakorlatilag lehetetlen ellenszegülni az állami élőködésnek. Az ember szembeállhat a Maffiával vagy elköltözhet, azonban szinte semmit nem tehet, hogy ellenezze az államhatalom kiterjesztését.

Tehát láthatjuk, hogy egy Állam léte a következő problémákat teremti meg az erőszakkal kapcsolatosan:

1. Az erőszak használata hajlamos növekedni, amikor csökken az erőszak használatával járó kockázat;

2. Az erőszak kezdeményezésével járó kockázat hajlamos csökkenni, amikor növekedik az erőkülönbség;

3. Nincs nagyobb erőkülönbség, mint a különbség a polgár és az Állam ereje között;

4. Tehát az erőszak használatát a legnagyobb mértékben egy központi politikai Állam megteremtése növeli.

2. elv: közelség

Az erőszak használata a legtöbbek számára egy brutális és rettentő feladat. A legtöbb ember egyszerűen fizikailag és mentálisan nincs felkészülve arra, hogy erőszakot használjon, vagy a fizikai erő hiánya miatt, vagy a harcművészeti tudás hiánya miatt, vagy a szociopátiás hajlamok hiánya miatt. Azonban az Állam egy hatalmas, viszonylag hatékony és jól elosztott rendszert működtet az erőszak használatának kezdeményezéséhez javarészt lefegyverzett polgárok ellen. Tehát azok, akik szeretnék megkaparintani az erőszak gyümölcsét, hasznot húzhatnak a végrehajtók állami hálózatából anélkül, hogy valaha közvetlenül erőszakot kelljen alkalmazniuk vagy látniuk.

Mondhatjuk, hogy általánosságban növekedik az erőszak használata, ahogy csökken annak láthatósága és közelsége. Más szóval, ha képes vagy rávenni másokat, hogy elvégezzék a piszkos munkát, általában több piszkos munka lesz elvégezve. Ha azoknak, akik szeretnék learatni az állami erőszak gyümölcsét, maguknak kellene fegyvert tartaniuk mindenki más fejéhez, szinte mindegyikük tartózkodna az ilyen közvetlen és veszélyes brutalitás alkalmazásától.

Tehát egy központi Állam léte a közelség tekintetében is hajlamos eltávolítani és elrejteni az erőszak valóságát azok elől, akik szeretnék learatni annak gyümölcsét – ezzel biztosítva, hogy szaporodni fog az erőszak használata,

3. elv: A költségek externalizálása

Egy állam nélküli társadalomban lehetetlen „kiszervezni” az erőszakot a rendőrségre vagy a katonaságra, mivel nem kollektív kényszerrel finanszírozzák őket. Viszont ahol van egy Állam, ott azok, akik szeretnék megkaparintani az erőszak gyümölcsét – tehát az adóbevételt, a versenytársak szabályozását, az import korlátozását, és így tovább – lobbizhatnak a kormánynál, hogy rákényszerítse ezeket az előnyös korlátozásokat mások szabad kereskedésére és döntéseire. Fizetniük kell a lobbitevékenységükért, azonban nem kell közvetlenül finanszírozniuk a rendőrséget, a hadsereget, a bírói rendszert és a börtönöröket, hogy a szeszélyeiknek való engedelmességre kényszerítsenek másokat. Ez a „költségek externalizálása” egy elengedhetetlen hozzávaló az erőszak használatának kiterjesztéséhez.

Például képzeld el, hogy egy acéliparos vagy, és szeretnéd betiltani az acélimportokat más országokból – mekkora költséggel járna, ha neked kellene megalkotnod a saját tengerészetedet, a saját radarrendszeredet, a saját parti őrségedet, felbérelned a saját ellenőreidet, és így tovább? Hogyan győznéd meg a szállítmányozókat és a kikötőtulajdonosokat, hogy vizsgáljanak át minden konténert az érdekedben? Megfenyegetnéd őket? És ha úgy is találnád, hogy gazdaságilag előnyös megtenni *mindext*, tudnád-e garantálni, hogy egyik versenytársad sem fog ugyanígy eljárni? Még akkor is gazdaságilag előnyös volna, ha belekeverednél egy fegyverkezési versenybe az összes többi iparossal? És mi van akkor, ha a fogyasztók megtudják, hogy a saját magánseregedet használod arra, hogy meggátold az acélimportokat – lehet, hogy kifogásolni fogják az erőszak használatát és bojkotálni fognak. Nem. Egy központi Állam nélkül, amire ráterhelheted az összes végrehajtási költséget, sokkal olcsóbb

lesz nyíltan versenyezni, mint kialakítani a saját elsőprő erejű magánhadseregedet.

Tehát minden helyzetben, ahol valami központi szervezetre externalizálható az erőszak használatával járó költség, az erőszak használata mindig hajlamos lesz sokasodni. Az erőszakkal járó költségek adófizetőkre hárítása mindig nyereségesse fogja tenni az erőszakot bizonyos szervezetek számára – legyen az magán vagy állami. És ismét azt látjuk, hogy egy Állam léte mindig hajlamos növelni az erőszak használatát.

4. elv: Halasztás

Mit gondolsz, mennyit költenél, ha tudnád, hogy rég halott leszel, mire megérkezik a számla? Ez természetesen az államháztartási hiány alapelve – a fizetés elhalasztása egészen addig, amíg a következő nemzedéknek kell állnia a számlát – ami az adóztatás talán legaljasabb formája. A tulajdon kényszerrel történő átruházása azokról, akik még meg sem születtek, a legnagyobb „költség-externalizálás”, amit csak létezhet! Természetesen a meg-nem-születettek általi megtorlás kockázata semennyi – mint ahogy az ellenük elkövetett közvetlen erőszaké is. Tehát a „halasztás” elve talán az egyik legnagyobb módja annak, ahogy egy központi Állam léte megnöveli az erőszak használatát.

5. elv: Propaganda

A totalitárius rezsimek nagyon jól tudják, hogy ahhoz, hogy elfogadtassák az emberekkel az erőszak használatát, az erőszakot mindig nemes fényben kell feltüntetni. Sosem lehet úgy hivatkozni az állami erőszakra, mint pusztán a nyers erő használata, hogy anyagi haszonra tegyenek szert a

politikusok és a bürokraták – az erőszaknak mindig a fő társadalmi vagy kulturális értékek megtestesülését kell képviselnie, mint a szegényekkel, a betegekkel vagy az idősökkel való törődés. Az erőszakot mindig el kell rejtetni a szemek elől, hatását pedig magasztos retorikával szentimentális köntösbe kell öltöztetni. Továbbá az erőszak megszüntetésének hatásait mindig katasztrófának és gonosznak kell feltüntetni. Így a jóléti állam megszüntetése tömeges éhezést eredményezne; az egészségügyi támogatások megszüntetése tömeges elhalálozást okozna; a kábítószer elleni háború megszüntetése hatalmas mértékű függőséget és társadalmi összeomlást okozna – és magának az *Államnak* a megszüntetése közvetlenül előidézné a kegyetlen és végtelen háborúban álló bandák posztapokaliptikus cyberpunk rémálomvilágát.

A propaganda abban különbözik a reklámozástól, hogy a reklám maximum arra képes, hogy rávegyen valakit először kipróbálni egy terméket – ha a termék minősége nem elégíti ki a szükségleteidet vagy az elvárásaidat, akkor egyszerűen nem fogod újra megvenni azt. A propaganda azonban egészen más. A reklámozás a választásra és az önérdekre apellál; a propaganda arra használja a retorikát, hogy erkölcsileg igazolja a választás és az önérdek *hiányát*. A reklámozás csak egy egyszeri keresletet tud stimulálni; a propaganda permanensen elnyomja a racionalitást. A reklámozás általában a következményekből kiinduló érvelést alkalmazza (jobban fogsz járni); a propaganda mindig erkölcsi érvelést alkalmaz (gonosz vagy, ha kételkedsz).

A propaganda magánkézből történő finanszírozása gazdaságilag sosem életképes, mivel az a mennyiségű idő és energia, ami ahhoz szükséges, hogy az átlagember fejébe sulykolják a propagandát, túlságosan hatalmas a költségek igazolásához. Egy önkéntes rendszerben, mint a szabadpiacon, sosem éri meg éveken át finanszírozni a propagandát

(ami csupán egy jószág vagy szolgáltatás „legelső” vásárlását eredményezheti). A propaganda csak akkor „éri meg”, ha arra lehet használni, hogy passzívan tartsa az embereket egy olyan kényszerítő rendszerben, mint az állami adóztatás vagy szabályozás. Például itt Kanadában az államosított egészségügyet mindig egy „fő kanadai értéknek” nevezik, és nem lehet többé alávetni racionális, gazdasági vagy erkölcsi elemzésnek. (Természetesen ha *valóban* egy „fő kanadai érték” volna, aligha lenne szükségünk arra, hogy az Állam kikényszerítse azt!) Mivel a rendszer annyira szörnyű, így éveken át tartó – elsősorban gyerekekre irányuló – állami propagandára van szükség ahhoz, hogy felülírja az emberek *valódi* tapasztalatát az államosított egészségügyi rendszer végtelen katasztrófaival. A propagandára mindig ott van szükség, ahol az emberek sosem választanák önként azt a helyzetet, amit a propaganda dicsér. Ezért van szükség végtelen propagandára, ami a jóléti állam, a kábítószeres elleni háború és az államosított egészségügy erényeiről áradozik, míg a csokoládétorta erényeit mi magunk is szabadon felfedezhetjük.

Az állami propaganda elsősorban a gyerekeket célozza az állami iskolákban, és a gyakori formája az, hogy bizonyos témák *nem* merülnek fel. Sosem említik az Állam erőszakos természetét, természetesen, mint ahogy azokat a pénzügyi előnyöket sem, amiket azok élvezhetnek, akik az Államot irányítják. A gyerekek viszont végtelenül sokszor hallanak arról, hogy az Állam óvja a környezetet, eteti a szegényeket és meggyógyítja a betegeket. Ez a propaganda elrejti az állami erőszak valódi természetét – és ezzel biztosítja, hogy az állami erőszak viszonylag kevés vagy semennyi ellenállás nélkül sokasodhat.

A szülőket arra kényszerítik az adóztatással, hogy finanszírozzák az állami iskolákban zajló propagandát. Ezzel megalkotnak egy rettenetes helyzetet, ahol az adófizetőket

kényszerítik arra, hogy fizessék saját és gyermekeik indoktrinációját. Ez a „költség-externalizálás” talán a legfőbb eszköz, amivel az Állam biztosítja, hogy szinte semmilyen ellenállásba vagy racionális elemzésbe nem fog ütközni az állami erőszak növelése. Semmilyen vállalat vagy magánszervezet nem profitálhatna a gyermekek 14 éven át tartó indoktrinációjából – az Állam azonban egy olyan helyzetet teremt azzal, hogy a szülőkre hárítja az indoktrináció költségeit, ahol a rabszolgáknak kell fizetniük a saját láncaikért. És ahogy azt mindannyian tudjuk, amikor a rabszolgák nem ellenkeznek, ott sokkal gazdaságosabbá válik a rabszolga-tartás.

A fentebbi okokból nyilvánvalóvá válik, hogy egy központi Állam létezése hatalmas mértékben megnöveli mind az erőszak előfordulását, mind annak nyereségességét. A tény, hogy az erőszakot elrejtje az engedelmesség, a legkevésbé sem törli el a kényszer brutalitását. Minden erkölcsfilozófus, akit érdekel az etika egyik legnagyobb témája – az erőszak csökkentése vagy eltörlése – jól tenné, ha megértené, hogy milyen mértékben növeli és fokozza az erőszakot – illetve profitál abból – egy Állam létezése. A magánérszak egy negatív dolog, de el lehet vele bánni – azonban ahogy a történelem számos példája mutatja, az állami erőszak mindig addig súlyosbodik, amíg nem jelent súlyos fenyegetést a polgári társadalomra. Mivel az Állam annyira közvetlenül profitál az erőszakból, az Állam eltörlése semmilyen módon nem növelheti az erőszak használatát a társadalomban. Épp ellenkezőleg – mivel a magánszervezetek nem profitálnak az erőszakból, az állam eltörlése történelmileg példátlan mértékben el fogja törölni az erőszakot is.

HÁBORÚ, PROFIT ÉS AZ ÁLLAM

Gyakran hangoztatják, hogy *a háború az Állam egészsége* – azonban mellett is lehetne érvelni, hogy ennek az ellentéte annál is igazabb: hogy *az Állam a háború egészsége*. Más szóval, hogy a háború – minden emberi gonosz közül a leg-hatalmasabb – lehetetlen az Állam nélkül.

A nagy osztrák közgazdászt, Ludwig von Mises-t egyszer megkérdezték, hogy mi a szabadpiac fő jellemvonása – tehát mivel minden gazdaság többé-kevésbé a szabadság és az állami kényszer keveréke, melyik intézmény választja el ténylegesen a szabadpiacot és a tervutasításos gazdaságot – és ő úgy válaszolt, hogy a részvénytőke. A részvénytőkepiacra a vállalkozók *externalizálhatják a kockázataikat*, vagy átruházhatják az esetleges veszteségek egy részét önmagukról a befektetőkre. E nélkül szinte lehetetlen az üzleti növekedés.

Másképpen fogalmazva, amikor csökken a kockázat, növekedik a kereslet. A gazdaságok stagnálása a részvénytőkepiacok nélkül tanúsítja, hogy az emberek, ha lehetne sem volnának hajlandóak magukra vállalni egy gazdasági vállalkozás *minden* kockázatát. Amikor *megoszthatóvá* válik a kockázat, tér nyílik új lehetőségeknek, amelyek eddig megvalósíthatatlanok voltak – erre az Ipari Forradalom talán a legdrámaibb példa.

Sajnos ezek közül a lehetőségek közül az egyik – annak minden rettenetével, korrupciójával, brutalitásával és mérsárlásával – a háború. Ebben a fejezetben szeretném megmutatni, hogy mint az erőszak költségének és kockázatainak csökkentője, az Állam gyakorlatilag *a háború részvénytőkepiaca*.

Minden közgazdász ismeri a „betört ablak tévedést,” miszerint az abból fakadó keresletnövekedés, hogy egy vandál betört egy ablakot, nem *ad* a gazdasági növekedéshez, hanem elvesz belőle, mivel az ablakjavításra költött pénzt elvonják más lehetséges vásárlásoktól. Ez mindannyiunknak magától értetődő – nem próbáljuk azzal növelni a jövedelmünket, hogy szakadékba hajtjuk a kocsinkat vagy felgyújtjuk a házunkat. Bár örömteli fejlemény volna az autógyárak és a házépítők számára, viszont nem lenne az sem számunkra, sem azok számára, akik hozzájutottak volna az új autóhoz és házhoz, ha nekünk nem lett volna szükségünk rá. A pusztítás mindig elvonja az erőforrásokat, és ezzel felciticítja az árakat, ami mindenki számára költségekkel jár.

(Ami azt illeti, ha betörnek egy 100 dolláros ablakot, az 100 dollárnál *többet* töröl el a gazdaságból, mivel ugyanúgy elvonja azt az időt, amit az ablak megjavítására – az ablakos felhívására, az új ablak kiválasztására, a feltakarításra, stb. – szentelnek.)

Természetesen mindig lesznek balesetek, így a javítási szolgáltatók a szabadpiac egy teljesen helyénvaló részét képezik. Azonban a *háború* sosem nevezhető balesetnek, sosem része a szabadpiacnak, mégis sokan úgy hiszik, hogy jó a gazdaságnak – és kétségtelenül jó, legalábbis néhány ember számára, hiszen olyan gyakran törekednek rá. Hogyan lehet feloldani ezt az ellentmondást? Hogy lehet gazdaságilag előnyös a pusztítás, amikor olyan nyilvánvalóan rossz a teljes gazdaságra nézve?

El tudunk képzelni egy erkölcstelen ablakost, aki ablakokat tör be, hogy növelje a vállalkozása iránti keresletet. Ez kétségtelenül segítené a jövedelmét – viszont mégis azt látjuk, hogy a valóságban szinte sosem tesznek így a szabadpiacon. Miért nem?

Az egyik nyilvánvaló válasz az, hogy a vállalatvezetők nem akarnak börtönbe vonulni – és ez kétségtelenül egy valós, bár nem olyan hatalmas kockázat. A gyűjtogatókat például hírhedten nehéz kézre keríteni, és megannyi nehezen felderíthető szabotázszt el lehet követni. Meg lehet mérgezni a vízkészletet, ami rettentően csorbítaná a vízszolgáltató hírnevét, és hónapokba telne felgöngyölíteni az ügyet – addigra pedig rég kihűlnek a nyomok. Fel lehet bérelni külföldi hackereket, hogy betörjenek egy versenytárs hálózatába vagy DDOS támadást intézzenek az oldala ellen – ami kétségtelenül végzetes azoknak, akik az interneten értékesítenek.

Nem elég meggyőző? Akkor mi a helyzet az eBay-jel? Ha van egy versenytársad, aki magához vonzza az összes vásárlót, miért ne foghatnál száz közeli barátot, hogy lepontozzák őt és bezuhanjon a reputációja – és a vállalkozása?

Ezek a praktikák nagyon ritkák egy szabadpiacon, három fő oknál fogva. Az első az, hogy költségesek; a második az, hogy növelik a kockázatokat; a harmadik pedig a megtorlástól való félelem.

A pusztítás költségei

Ha szeretnél felbérelni egy gyűjtogatót, hogy felgyűjtsa a versenytársad gyárát, az alvilági üzletkötés mesterévé kell válnod. Az is lehet, hogy odaadod a pénzed, a gyűjtogató pedig elutazik Hawaiiira ahelyett, hogy tüzet gyűjtana. Azaz a kockázattal is szembe fogod találni magad, hogy a gyűjtogatód a versenytársadhoz viszi az ajánlatodat, és pénzt kér azért, hogy ne gyűjtson tüzet – vagy még rosszabb, hogy viszonzozza a szívességet és a te gyáradat gyűjtsa fel. Annyi biztos, hogy pénzbe fog kerülni, ha a vandalizmus útjára akarsz lépni, és semmi nem garantálja, hogy az a végén kifizetődik.

Egyéb, harmadlagos ára is van annak, ha pusztítással akarod lerendezni a versengést. Egyszerre csak egy versenytársat tudsz megcélolni, ami csak részben előny, hiszen a legtöbb vállalkozás egyszerre számtalan másikkal áll versenyben – melyek közül néhány helyi, néhány pedig a tengeren túli, valószínűleg elérhetetlenül messze. Még ha sikerrel is jársz versenytársad elpusztításában, teremtettél egy “rést” a piacon, ahova egyszerűen mások fognak belépni – és talán sokkal elszántabban fognak versenybe kelni veled. Amikor versenyről beszélünk, a legjobb az ellen harcolni, akit legalább már ismersz. Semmi értelme nem lenne kiütni egy versenytársat a szoftverpiacon, hogy aztán jó okot szolgáltatass a Microsoftnak arra, hogy a piacra lépjen.

Továbbá ha üzlettulajdonos vagy, a verseny igen hasznos a számodra. Mint ahogyan egy sportcsapat is lustává és képzetlenné válik, ha sosem játszik kompetens ellenféllel, a versenytárs nélküli vállalkozások is terméketlenné, lustává és hatékonytalanná lesznek – amely hívószó volna másoknak, hogy belépjenek és versenyezzenek. A sikeres vállalkozásnak szüksége van a versenyre, hogy fitt maradjon. Az ellenállás teremti az erőt.

Továbbá mi történik, ha sikeresen szabotálod az ellenfeled? Ha jól csinálod, senki nem fogja tudni, hogy te álltál a hirtelen gyújtogatás mögött. Szóval mi történik a biztossádsággal? Az egekbe fog szökni – ha egyáltalán tudsz biztosságot kötni. Azzal, hogy véletlenszerű gyújtogatók terrorizálják a környéket, a legjobb alkalmazottjaid valószínűleg más munka után fognak nézni, attól féltve, hogy nálad élve elégnék – vagy egyszerűen attól tartva, hogy leáll a termelés. Tehát megemelted a költségeidet és destabilizáltad a munkásaid hűségét – így egy olyan veszélyes helyzetet teremtettél, ami épp akkor motiválja a versenytársakat a belépésre, amikor a legsebezhetőbb vagy.

A pusztítás kockázatai

Tegyük fel, hogy megfizeted Stant, hogy gyűjtsa fel az ellenfeled gyárát – a tranzakció alapvető ténye az, hogy Stan, mint hivatásos gyűjtogató, sokkal jobban tudja, hogy miként képes előnyt kovácsolni magának a helyzetből, mint te, mivel te, khm, új vagy a pályán. Stan tudja, hogy bármit is tesz, nem mehetsz a rendőrséghez védelemért. Mi van, ha titokban felveszi a beszélgetéseket, majd pedig megszarol? Abban az esetben az erkölcstelen versengés költsége az egész életen át tartó félelem, büntudat és harag.

Ahogy fentebb említettük, mi történik, ha Stan úgy dönt, hogy elsétál a versenytársadhoz és felfedi a tervedet? A versenytársad nyilván jó pénzt fizetne azért az információért, hiszen elmehetne a rendőrségre és törvényesen mérhetné rád azt a pusztítást, amit te illegálisan terveztél. Nem. A bűnözés alapvető ténye az, hogy amint leveszik a kesztyűt, a következmények teljesen kiszámíthatatlanná válnak.

És mi van akkor, ha Stan elmegy a versenytársadhoz és azt mondja, hogy “25.000 dollárért fel kellene gyűjtanom ezt a helyet – 30.000-ért megfordulhatok, és egy egészen más tüzet gyűjthatok.” A licitálás háborúja könnyen veszteséges üzletté fajulhat minden résztvevő számára (kivéve Stant).”

És honnan tudhatnád, hogy Stan egyáltalán “valódi” gyűjtogató? Mi van, ha valamiféle beépített ügynök? Mi van, ha valaki más küldte őt azért, hogy információt szerezzen rólad? Mi van, ha kiderül, hogy az egész csak a versenytársad zsarolási cselszövése? Honnan tudhatnád? Ismét – igen kockázatos.

A személyes megtorlás kockázatai

Tegyük fel, hogy minden éppen úgy alakul, ahogy te akarod, Stan elmegy és felgyújtja a versenytársad gyárát – szóval mi történik azután? Most életre hívtál egy dühös ellenfelet, akinek nincs több veszítenivalója, aki ármányt sejt és tudja, hogy jó okod volt felgyújtani a gyárát. Magándeaktíveket fog felbérelni, és minden helyi újságban 1 millió dolláros pénzjutalmat fog ígérni annak, aki bizonyítékot szolgáltat a bűnösségről, hogy bepereljen, és egy millió dollárnál jóval többet nyerhessen.

Az új ellenséged vagy talál döntő bizonyítékot, majd pedig a rendőrségre megy, vagy nem döntő bizonyítékot talál – azaz utalásokat, nem pedig bizonyítékot – amely esetben a bosszú mellett dönthet. Mivel képes voltál bizonyíthatatlanul elvégezni a piszkos munkát – és már tudja is, hogyan – sikeresen megtanítottál egy elkeseredett és dühös embert arra, hogy miként gyújthat fel egy gyárat, majd menekülhet meg a lebukástól. Vajon békésen fogsz aludni éjszaka? Biztos vagy abban, hogy nem kizárólag a gyáradat fogja célba venni?

Hogyan néz ki ez az egész a gazdasági kalkulációt nézve? Vess egy pillantást a lenti táblázatra, ami a gyújtogatás költségeit és hasznát mutatja. Ha a gyújtogatást 50000 dollár ár-cédulával illetjüt 50%-os sikerlehetőséggel és 1 millió dolláros profittal, 450 ezer dolláros hasznot látunk. (1 millió 50 százaléka, mínusz 50 ezer dollár költség). Ez eddig elég jó. Ha azonban hozzávesszük a zsarolás 10 százalékos, a bosszú 20 százalékos és a megnövekedett verseny 25 százalékos kockázatát – mind igen mérsékelt becslés – végül pedig a 100 ezer dollár megnövekedett biztosítási költséget, azt látjuk, hogy igen gyorsan elillan minden pénzügyi haszon (lásd lentebb).

Tett	Költség	A siker valószínűsége	Gazdasági hatás	Nettó haszon (haszon x kockázat - költség)
Gyűjtogatás	(\$50,000)	50%	\$1,000,000	\$450,000
Zsarolás	(\$250,000)	10%	(\$250,000)	(\$25,000)
Bosszú	(\$1,000,000)	20%	(\$1,000,000)	(\$200,000)
Megnövekedett verseny	(\$500,000)	25%	(\$500,000)	(\$125,000)
Megnövekedett költségek (biztosítás, védelem)	(\$100,000)	100%	(\$100,000)	(\$100,000)

(Megjegyzendő, hogy a fenti táblázat csak a gazdasági számítást mutatja – nem számolja bele a lelkiismeret-furda-lás, a félelem és az aggodalom érzelmi tényezőit, amelyek nagy fontossággal bírnak, azonban nehéz pénzben kifejezni őket. Ez azért fontos, mert ha a fenti számok vitathatóak is, még akkor is le kell gyűrni az érzelmi korlátokat.)

Ahogy a fenti konzervatív példa mutatja, nem igazán érdekes megpróbálkozni azzal, hogy az ember pusztítással tegyen szert gazdasági előnyre – és ennek pontosan így kell lennie. Természetesen szeretnénk, hogy az emberek jók legyenek, azonban azt is szeretnénk, hogy a biztonság kedvéért erős gazdasági ösztönzők készítsék az embereket az erényre, a szabad akarat bizonytalan integritása miatt!

Hogyan kapcsolódik ez a háborúhoz és az Államhoz? Igazából nagyon szorosan – azonban ellentétes hatásokkal.

A háború közgazdaságtana

A háború közgazdaságtana végső soron nagyon egyszerű, és három fő szereplője van: azok, akik *döntenek* a háborúról; azok, akik *profitálnak* a háborúból; és azok, akik *finanszírozzák* a háborút. Azok, akik döntenek a háborúról, a

politikusok. Azok, akik profitálnak belőle, a hadifelszerelések gyártói, vagy akiket hadi képességükért fizetnek. Azok pedig, akik finanszírozzák a háborút, az adófizetők. (Az első és a második csoport természetesen átfedi egymást.)

Más szóval az állami adóztatáson keresztül a polgárokon való élőködésből finanszírozzák a vállalatokat, akik profitálnak abból, hogy felszereléssel látják el a hadsereget – és ez a tranzakció semmilyen más körülmények között nem létezhetne, mivel a pusztítással járó fentebb felvázolt kockázatok egyenlőek vagy nagyobbak a profitnál, ami származhat belőle.

Kétségtelen, hogy egyáltalán nem létezne háború, ha azok *finanszíroznák* a háborúkat, akik *döntenek* róluk, hiszen a háborúra ugyanazok a gazdasági ösztönzők érvényesek, amiket fentebb felvázoltunk.

Vizsont nem azok finanszírozzák a háborút akik döntenek róla – ezt a kellemetlen feladatot az adófizetőkre hárítják (mind a jelenlegi adófizetőkre, a közvetlen adók és az infláció formájában, mind a jövő adófizetőire az államadóság formájában).

Vizsgáljuk meg, hogyan változik a pusztítás költségeinek fenti elemzése, amikor belép a képbe az Állam.

A katonai pusztítás költségei

Ha szeretnéd háborút indítani, szükséged van egy nagyon drága hadseregre – amit akkor is fenn kell tartani és ki kell képezni, amikor nincsen háború. Egyszerűen sehogyan nem lehet egy másik ország megszállásával megtéríteni a hadsereg költségeit – máskülönben a szabadpiac közvetlenül finanszírozná a seregeket és a megszállásokat, amit sosem tesz. Vagy, ha másik szemszögből akarod vizsgálni, csak úgy tudsz megszállni egy másik országot, ha elpusztí-

tod annak hatalmas részeit, megölsz megannyi polgárt, aztán harcolsz a felkelések végtelen sora ellen. A megszállások költségeit tekintve – ami mindig százmillió vagy milliárd dollár – mégis milyen elképzelhető nyereséget lehetne kipréselni a lebombázott és megszállt országból? Ez olyan, mintha arra kérnénk egy betörőt, hogy úgy keressen pénzt, hogy lebombázza a házat, amibe be akar törni, majd maradjon ott és ejtse túsul a lakókat. Örület! A rablók nem így működnek – és a háborúk sem így működnének egy Állam és az adófizetők pénze nélkül.

Mivel az adófizetők pénze finanszírozza a háborút, a pusztítás nagyon kevés költséggel jár azoknak, akik elkezdik a háborút – mennyit kellett George Bushnak *személyesen* fizetnie az iraki megszállásért? Igaz, hogy azok is fizetik a háborúzáshoz szükséges adókat, akik profitálnak a háborúból, viszont sokkal kevesebbet fizetnek be, mint amennyit nyereség formájában kapnak – ismét, ezt onnan tudjuk, hogy mindig vannak, akik lelkesen ellátnák a hadseregeket.

A megsemmisítés kockázatai

Azok, akik döntenek a háborúról, és akik profitálnak a háborúból, csak akkor fognak háborúba, amikor személyesen semmilyen pusztítás veszélye nem fenyegeti őket. Ez egy egyszerű történelmi tény, amit levonhaunk abból, hogy egyetlen nukleáris hatalom sem kezdett háborút egy másik nukleáris hatalom ellen. Az Egyesült Államok pénzzel és bűzával látta el a Szovjetuniót, azonban megszállta Grenadát, Haitit és Irakot. (Ami azt illeti, az egyik legfőbb tény, amiből előre tudni lehetett, hogy Iraknak nincsenek tömegpusztító fegyverei, amivel elérhetné az Egyesült Államokat, az, hogy az Egyesült Államok hajlandó volt megszállni.)

A pusztítás kockázatainak elkerülése volt az oka annak, hogy a Szovjetunió és az Egyesült Államok (hogy két nyilvánvaló példát vegyünk) „proxyháborúkat” vívott olyan messzi helyeken, mint Afganisztán, Vietnám és Korea. Ahogy azt lentebb látni fogjuk, a tény, hogy a pusztítás költségeit az adófizetőkre (és az adókból fizetett katonákra) terhelik, jelentősen megváltoztatja a gazdasági egyenletet.

A katonai megtorlás kockázata

A „megtorlás kockázatát” a háborúval kapcsolatos gazdasági számításokban nem *általános* kockázatként kell venni, hanem olyan kockázatként, ami azokat érinti, akik döntenek a háborúról, vagy profitálnak belőle. Például Rooseveltnak tudta, hogy ha blokádot alá veszi Japánt az 1940-es évek elején, az a megtorlás hatalmas kockázatával jár – azonban ez a megtorlás távoli és ismeretlen katonákra fog lesújtani a Csendes-óceánon, nem a barátaira vagy a családjára Washingtonban. (Ami azt illeti, pontosan azért eszkalálták a blokádot, hogy kiprovokálják a megtorlást és az Egyesült Államok beléphessen a Második Világháborúba.)

Ha *másokat* fenyeget a megtorlás kockázata, maga a megtorlás irrelevánssá válik egy amorális, gazdasági szempontból. Ha dohányzók, azonban egy számomra teljesen ismeretlen valaki kaphat tüdőrákot, az kétségtelenül befolyásolni fogja a dohányzás folytatásáról hozott döntésemet!

A katonai kockázat externalizálása

Az Államhatalom, ami olyannyira hatalmas mértékben megváltoztatja az erőszak költségeit és előnyeit, a háború legfőbb tényezője – és a legfőbb oka a háború folytatódó létezésének. Ahogy a gyűjtogatással kapcsolatos fenti táb-

látásban láthattuk, ha azt az embert terhelik a következmények, aki profitálni akar a pusztításból, szinte semmilyen gazdasági ösztönző nem készíti a puasztításra. Azonban ha képes másokra hárítani a kockázatokat és a veszteségeket – és megtartani az előnyöket – teljesen megváltozik a gazdasági látkép! Sajnos ekkor nyereségessé válik megadóztatni a polgárokat, hogy – tegyük fel – finanszírozzanak 800 amerikai katonai bázist a világ minden táján, amennyiben New York-i idegenekre sújt le az elkerülhetetlen megtorlás. Ugyanúgy nyereségessé válik tanulatlan fiatalokat küldeni Irakba, hogy viseljék a felkelés következményeit.

A kellemetlen érzések externalizálása

Érzelmi szempontból nagyon fontos a tény, hogy az Állam az adófizetőkre és a katonákra hárítja a kockázatot és a fizetést. Ha a „gyűjtogató” példáját meg lehetne változtatni, hogy nyereségessé váljon a pusztítás – mondjuk a megvesztegetés vagy a megtorlás kockázatának csökkentésével – a többi kockázat ugyanúgy felmerülne, ha valaki ilyen erőszakot fontolgat. Az efféle kockázatok a legkritikább szociopatakon kívül mindenki kellemetlen érzéseket keltenének – és a félelem, a lelkiismeret-furdalás és az aggodalom miatt még mindig *több* profitot kellene hoznia a pusztításnak, mint amennyit a modell ésszerűen generálhat.

Tehát a tény, hogy az állam externalizálja a pusztítás szinte *minden* kockázatát és költségét, egy *további* pozitív motiváció azoknak, akik az állami erőszak hatalmát akarják használni saját céljaikra. Amint hozzáadjuk a képlethez a végtelen háborúpárti propagandát, a mások által finanszírozott háború indítása és vezetése kétségtelenül pozitív lehet – ami biztosítja, hogy a háborúk tovább folytatódjanak, amíg össze nem omlik az Állam, vagy el nem pusztul a világ.

Más szóval: az Állam maga a háború

Ha megértjük a fentieket, akkor talán egy kicsit érthetőbb az ellenségesség, amivel az anarchisták viszonyulnak az Államhoz. Az anarchista szempontból az Állam egy alapvető erkölcsi gonosz, nem csak azért, mert erőszakot használ, hogy elérje a céljait, hanem azért is, mert az Állam az egyetlen társadalmi szervezet, ami képes gazdaságilag előnyössé tenni a háborút azok számára, akiknek hatalmában áll kikiáltani és profitálni belőle. Más szóval egyedül az adóztatás állami hatalmával lehet úgy pénzelni a háborút, hogy nyereségessé váljon a társadalom bizonyos csoportjainak. A pusztítás csak azért lehet nyereséges, mert az erőszak költségeit és kockázatait az adófizetőkre hárítják, míg az előnyeiket a néhány ember élvezzi, aki közvetlenül irányítja vagy befolyásolja az Államot.

A költségek, ösztönzők és jutalmak eme erőszakos eltorzítását nem lehet kontrollálni vagy megszüntetni, mivel a gazdasági ösztönzők mesterséges kiegyensúlyozatlansága mindig (vagy legalábbis a közpénztárca elkerülhetetlen csődjéig) fenn fogja tartani és fokozni fogja önmagát. Vagy másképpen fogalmazva: mindaddig, amíg létezik az Állam, együtt kell élnünk a háború rettenetével. A háborút ellenezni az Államot ellenezni. Nem lehet elszigetelten vizsgálni őket, vagy külön ellenezni őket, mivel – nem csak metaforikusan – a háború és az Állam ugyanannak a véres értménének a két oldala.

AZ ÁLLAM ÉS A KÖZLEGLŐK TRAGÉDIÁJA

A legtöbb libertárius szembetalálkozott már a *köztulajdon* problémájával – hogy miként védheti meg és allokálhatja legjobban a piac az olyan közösen „birtokolt” javakat, mint a halakat a tengerben, az utakat, a rádióhullámokat, stb. Egy régi közgazdaságtani példabeszéd remekül összefoglalja a problémát – vessünk rá egy pillantást, mielőtt nekiveselkednénk a köztulajdon problémájának megoldásához.

A problémát a közlegelők tragédiája nevű példabeszéd foglalja össze, ami valahogy így hangzik: számos gazda tulajdonolja azokat a telkeket, amelyek gyűrűként ölelnek körbe egy közlegelőt. Személyesen mindegyik hasznot nyer abból, ha hagyják a birkákat legelni a közös területen, mivel az felszabadítja a saját telküket más célokra. Azonban ha mindannyian hagyják, hogy a birkák a közös területen legeljenek, mindannyian szenvedni fognak, mivel a birkák az utolsó fűszálig le fogják legelni a területet, így végig kell nézniük, ahogy éhen halnak a birkáik, miután a saját területüket más célokra szentelték. Bizonyos körökben ezt az abszolút magántulajdonjogok – és általánosságban a szabadpiac – elleni végérvényes halálos csapásnak tekintik, mivel „bebizonyítja,” hogy ha az egyének racionálisan az önérdekükre törekednek, az gazdasági katasztrófához vezethet. A közlegelők tragédiája miatt – mondják – meg kell szegni a magántulajdonjogokat a „nagyobb jó” érdekében. Így be kell vezetni a szabályozást és az állami tulajdonlást, hogy kontrollálják az egyéni önérdek túlkapásait a hosszútávú stabilitás érdekében, bla, bla, bla.

Van azonban egy jelentős probléma a közlegelők tragédiájával, nevezetesen hogy képtelen bebizonyítani, hogy szükséges az állami szabályozás és tulajdonlás, vagy hogy a köztulajdon átadása az Államnak bármilyen mértékben megoldja a problémát. Ami azt illeti, könnyen bebizonyítható, hogy amennyiben tényleg valódi dilemma a közlegelők tragédiája, *annak a lehető legrosszabb megoldása az állami szabályozás és a köztulajdonlás.*

1. probléma Köztulajdonlás

A közlegelők tragédiájának legegyszerűbb cáfolata természetesen rámutatni arra, hogy a probléma, amivel a gazdák szembetalálják magukat, nem a *túlzott* magántulajdon, hanem annak *hiánya*. Ha elképzeljük, hogy a magánbirtokok fánk alakban ölelik körbe a közlegelőt, akkor világos, hogy a közlegelők tragédiájának legjobb megoldása, ha egészen a középpontig kiterjesztik a birtokok határát, pizzaszettekhez hasonlóan (igen, én is megéheztem ezektől a hasonlatoktól!). Ha a magántulajdont tehát kiterjesztik, hogy *magába foglalja* a közlegelőt, a gazdákat többé nem sújtja az a probléma, hogy mindenki ki akarja zsákmányolni a tulajdonos nélküli erőforrásokat. Mindenki használhatja a saját extra földterületét, hogy legeltesse a bárányait, és mindenki elégedett. (Alternatív megoldásként valaki közbelephet, megvásárolhatja a közlegelőt és legelési díjat számolhat fel. Hogy biztosítsa az erőforrásának hosszútávú fennmaradását, az új tulajdonos természetes módon ügyelni fog, hogy megelőzze a túllegeltetést.)

De fogadjuk el, hogy bizonyos körülmények között való probléma a közlegelők tragédiája, és nem lehet azt megoldani a magántulajdonjogok kiterjesztésével. Milyen megoldásokat lehet ekkor alkalmazni a problémára?

A társadalmi problémákra adott megoldások mindig két kategória valamelyikébe sorolhatók: önkéntes vagy kényszerített. A közlegelők tragédiájának önkéntes megoldására megszámlálhatatlan példát biztosít a történelem – a leginkább említésre méltóak azok a megállapodások, amiket halászok kötöttek. Amikor számos halászközösség ölel körbe egy tavat, a falvak lakói komplex és hatékony intézkedéseket fejlesztenek ki, azt biztosítandó, hogy ne halászszak túl a tavat. Az emberek rosszálló szemekkel néznek minden vagyonszerzésre, mert nyilvánvaló, hogy a vagyonszerzés csak a túlhalászból származhat. A közösségi vezetők összeülnek, hogy megbeszéljék, mennyi halat foghat mind-egyik falu – és nagyon nehéz egy kis faluban elrejtetni, hogy mennyit halásztál. Továbbá annak a problémája, hogy senki nem tudja pontosan, mennyit halásznak ki mások – illetve a halkészlet természetes éves változása – a kifogható mennyiség jelentős alulbecsléséhez vezet, ami biztosítja, hogy a termelés mindig fenntartható maradjon. A baloldali közgazdászoknak talán hatalmas probléma a közlegelők tragédiája, de a történelem aligha szolgáltat sok bizonyítékot arra, hogy a halászfalvak írástudatlan lakói rendszeresen haltak volna a túlhalászból (kivéve talán ha a falvak vezetői is baloldali közgazdászok voltak).

A közlegelők tragédiája egy újabb megtestesülése annak a régi mumusnak: a vak hitnek, miszerint az ember egy olyan lény, amit egyedül az azonnali pénzügyi megfontolások vezérelnek. (Ilyen tekintetben a legmegdöbbentőbbek azok a közgazdászok, akik ezt hiszik, azonban gyermekeik is vannak!) „Ó – mondja az 'azonnali kielégülés' tündérmeséjének fősvény gazdája – éjszaka fogom legeltetni a birkáimat és érzéketlenül lecsupaszítom a közlegelőt, hogy megtermelhessek egy tucat extra karfiolt!” De mire lesz jó az extra karfiol, ha senki sem fog szóba állni vele a faluban, vagy ha senki nem fog segíteni neki felépíteni egy istállót,

vagy amikor lebetegedik, és szüksége van másokra, hogy gondozzák a birkáit? Nem, még a fősvény gazdák is jobban járnak, ha engedelmeskednek a szabályoknak és elfelejtik az extra karfiolt – mivel sokkal több veszítenivalójuk van, mint amennyit nyerhetnek azzal, ha megszegik a szociális normákat. A közösségek kezében rejlő kiközösítés és megvetés fegyvere *jelentősen* kiegyensúlyozza az azonnali pénzügyi számítást.

(Meváltozott-e ez az internet korában? Bizonyára sokkal kevésbé korlátoznak minket a szociális normák most, mint régebben! Épp ellenkezőleg – most, amikor olyan eszközök állnak a rendelkezésünkre, mint a hitelminősítés, az internetes keresés és a könnyű hozzáférés az előző munkaadókhoz, az alapvető tisztességesség sokkal fontosabb, mint valaha.)

2. probléma Az állam, mint 'köztulajdon'

Tegyük fel azonban, hogy a közlegelők tragédiájának fenti cáfolata közül egyik sem állja meg a helyét, és bizonyos körülmények között egyszerűen nincs lehetőség kiterjeszteni a tulajdonjogokat vagy társadalmi kontrollt gyakorolni azok felett az erőforrások felett, amiket nem lehet tulajdonolni – akkor mi a helyzet? Bizzuk az Állam lágy ölelésére ennek az összetett és komoly problémának a megoldását?

Az egyik legérdekesebb aspektusa annak, amikor az Államot használják a közlegelők tragédiájának megoldására, hogy *magára az Államra is vonatkozik a közlegelők tragédiája.*

Mivel az Állam egy olyan entitás, amelyben a tulajdont „közösen” birtokolják, az általános pusztításhoz vezető önös kizsákmányolás problémája kétségtelenül ugyanúgy érvényes az állami „tulajdonra,” mint ahogyan a kapzsi és

szűk látókörű gazdák által körbevett közös legelőre. Ahogy a gazdák is elpusztíthatják a közlegelőt, miközben az egyéni önérdekükre törekednek, úgy a politikusok, bürokraták, lobbisták, és a többi állami varangy és udvaronc is elpusztíthatja a teljes gazdaságot, miközben a saját önös gazdasági és politikai érdekükre törekednek.

A közlegelő tragédiája úgy érvel, hogy a „közös tulajdonlás” miatt feláldozzák a hosszútávú bőséget a rövidtávú előnyért. Mivel senki sem védi és tartja fenn a mindenki által használható tulajdont, azt a tulajdont végeláthatatlanul kifosztják. És az *Államnak* kellene megoldania ezt a problémát? Mégis hogyan? Pontosan így működik az Állam!

Vegyünk néhány példát arra, ahogyan az Állam kifosztja a jövőt a jelenbeli kapzsiság érdekében:

- Államadósság
- Inflációs hitelexpanzió
- Államkötvények, amiket a következő nemzedékeknek kell kifizetnie
- A társadalombiztosítás keretein belül befolyt pénz elköltése, amit aztán a következő nemzedékeknek kell kifizetnie
- Agresszív 'honvédelmi' kiadások, amikért a jövő polgárai fizetnek majd a megnövekedett belföldi támadások kockázata képében
- Hatalmas oktatási kudarcok, amiknek rettenetesen káros hatásai vannak a jövőbeli produktivitásra és boldogságra
- A különleges hatalmak, jogok és kiváltságok biztosítása lobbistáknak, mint a szakszervezeteknek, az állami szférában dolgozóknak és a nagyvállalatoknak, amik nagyobb árakat és államháztartási hiányt eredményeznek (az Egyesült Államokban csupán a szakszervezeti törvények költségeit az elmúlt 50 év során 50 *billió* dollárra becsülik)

- A közszolgáltatások, mint az utak, az iskolák, a hidak, a vízszolgáltatás, stb., fenntartásának kudarca, ami hatalmas költségekkel terheli a következő nemzedékeket
- Hatalmas kiadások a kábítószer-ellenes háborúra, ami megnöveli a jövőbeli bűnözést
- Az állami tulajdonban levő természetes erőforrások és más vagyontárgyak szennyezése, amivel pénzt takaríthatnak meg a jelenben, míg hosszútávon csökkentik azok értékét
- ...és isten tudja, mennyi minden még!

A fenti példákból könnyen láthatjuk, hogy a közlegelők tragédiája sokkal nagyobb mértékben vonatkozik az Államra, mint bármilyen társadalmi csoportra vagy egyénre. Ha visszatérünk a kapzsi gazdák példájához, könnyen láthatjuk, hogy erős ösztönzők készítetik őket arra, hogy elkerüljék vagy megoldják a közlegelők tragédiáját, mivel *ők maguk* fognak szenvedni, ha kisémmizik a tulajdonos nélküli földet. Azonban az Állam esetében azok, akik kisémmizik és kifosztják a közpénztárcát, *sosem fognak szembesülni a fosztogatásuk közvetlen következményeivel*. Így lényegében semmilyen ösztönző nem készíteti őket arra, hogy megelőzzék, megoldják vagy megszüntessék a problémát.

Továbbá ha a gazdák el is pusztítják a tulajdonos nélküli földet, ők legalább összeülhetnek és önként elkezdhetnek dolgozni azon, hogy találjanak egy jobb megoldást a jövőre nézve. Viszont amint az Állam átvesz egy problémát, a magánszféra kezéből az állami szféra végrehajtásának, korrupciójának és politikájának kezébe kerül a befolyás. Ha egyszer szorosan az Állam markába kerül, a közös tulajdonlás problémája nem csupán mérhetetlenül rosszabbodik, hanem teljesen megoldhatatlanná válik, hiszen a közpénztárcán való élösködést immár az állami hadsereg állig felfegyverzett osztagai védelmezik. A következmények semmivé lesznek, a versenyt megsemmisítik és addig fokozódik az

őrült aki-kapja-marja, amíg teljesen kiürül a közpénztárca és összeomlik az Állam. (Ez történt a Szovjetunió esetén; az 1980-as években, ahogy nyilvánvalóvá vált, hogy a kommunizmus fenntarthatatlan, a bennfentesek a Kremlben egyszerűen kifosztották az állami kincstárat és az állam csődbe ment.)

Tehát az a javaslat, hogy bízzuk meg az Államot a közle-
gelők tragédiájának megoldásával, olyan, mint a régi orvosi
vicc arról, hogy a beavatkozás teljes siker volt, azzal az apró
kivétellel, hogy a páciens meghalt. Ha a közle-
gelők tragédiája *valóban* egy jelentős probléma a magánszektorban, ak-
kor megdöbbentő mértékben ront rajta az, ha átadjuk az
Államnak – ez egy valamelyest nehéz gazdasági problémát
az állami hatalom és erőszak öngyilkos kiterjesztésévé ala-
kít. Ha pedig a közle-
gelők problémája *nem* egy jelentős
probléma, akkor kétségtelenül nincs szükségünk az Ál-
lamra, hogy megoldja azt.

Akárhogy is, semmilyen meggyőző bizonyítékot vagy
érvet nem lehet felhozni amellett, hogy hatékony vagy er-
kölcös megoldás volna az Állam felfegyverzett hatalma alá
vonni a közös tulajdon problémáját. Ez mind logikailag,
mind etikailag egyenlő azzal, mintha lefejezéssel próbálná-
nak gyógyítani egy enyhe fejfájást.

Ha az Állam egy gonosz, korrump és pusztító megoldás a
társadalmi szerveződés problémájára, milyen alternatívát
nyújthat az anarchia?

VITARENDEZŐ SZERVEZETEK

A gazdasági élet egyik kulcsfontosságú eleme a szerződések végrehajtásának és a makacs viták rendezésének képessége. Hogyan biztosíthatja ezeket a funkciókat egy állam nélküli társadalom?

Az első dolog, amit meg kell érteni a szerződésekről, hogy azok egyfajta biztosítások olyan értelemben, hogy céljuk minimalizálni a nemteljesítés kockázatait. Ha ötéves jelzáloghitel-megállapodásba lépek egy bankkal, megpróbálom minimalizálni a kockázataimat azzal, hogy a szerződés időtartamára rögzített kamatokat várok el a banktól. A bankom pedig azzal fogja minimalizálni az ő kockázatait, hogy fedezetként megtartja a házam tulajdonjogát arra az esetre, ha nem törlesztem a hitelt.

Egy kockázatok nélküli világban szükségtelenek volnának a szerződések és mindenki pusztán kézfogással kötne üzletet. Azonban vannak becstelen, szétszórt, manipulatív és hazug emberek, így szükségünk van a szerződésekre, amik lényegében lefektetik a bizonyos követelmények nemteljesítéséből fakadó büntetéseket.

A modern államista társadalomban a szerződéseket rendszerint nem a bíróság rendszerén, hanem a bírósággal való *fenyegetéssel* hajtják végre. Sok évet töltöttem az üzleti szférában vezetői szinten, és soha egyszer sem hallottam olyan esetről, amiben sikeresen kikényszerítettek egy szerződést az állami bíróság rendszerén keresztül, bár hallottam időnként peres fenyegetésekről – ami egészen más. Nem az volt a fenyegetés, hogy „a bíróságokhoz fogok fordulni, hogy kikényszerítsem ezt a szerződést,” hanem inkább, hogy „a bíróság elé állításoddal való fenyegetéshez fogok

fordulni, hogy kikényszerítsem ezt a szerződést.” Egy költséges és hosszadalmas peres eljárás kilátása mindig elég volt ahhoz, hogy valamiféle megegyezésre bírja a feleket. Soha semmilyen *tényleges* bírói kényszerre nem volt szükség.

Igen egyszerű belátni, hogy amikor egy folyamat, amit arra terveztek, hogy elrendezze a vitákat, önmagában fenyegetéssé válik, ami miatt magánúton rendezik a vitákat, akkor az javarészt kudarcot vallott célja elérésében. Az állami bíróságok olyanokká váltak, mint a kvázi-magán gépjármű biztosító társaságok – igénybevételek fenyegetése és kényelmetlensége arra készítette a legtöbb embert, hogy magánúton rendezzék a vitáikat ahelyett, hogy olyasvalamihez fordulnának, aminek a finanszírozására kényszerítik, de szinte sosem vehetik igénybe.

Ez roppant jó jel a szerződéses viták anarchista megoldásainak.

Egy állam nélküli társadalomban a vállalkozók roppant hajlandóak és lelkesek lesznek kreatív megoldásokat biztosítani a szerződéses nemteljesítés problémáira. Akkor lesznek képesek maximalizálni a profitjaikat, ha erőszakmentes módon *megelőzhetik* a nemteljesítést ahelyett, hogy utólag kellene elbánni vele.

Hogy egy egyszerű példával éljünk, tegyük fel, hogy te egy banki hitelszakértő vagy, én pedig megkereslek, hogy felvegyek 10 000 dollár kölcsönt. Természetesen örömmel biztosítod számomra az összeget, ha időben visszafizetem kamatostul, mivel te így csinálsz profitot. Azonban ennek a garanciája teljességgel lehetetlen, mivel ha rendelkezek is a pénzzel és szándékomban is áll a visszafizetés, elüthet egy busz, miközben a bankba tartok, te pedig talán hoppon maradsz.

Milyen kérdéseket kell megválaszolnod ahhoz, hogy felmérd a kockázatokat? Konkrétan két dolgot szeretnél megtudni:

1. Következésképpen visszafizettem-e a kölcsöneimet a múltban?

2. Van-e bármi fedezetem a hitelre?

Ez a két információ valamelyest kapcsolódik egymáshoz. Ha következetesen visszafizettem a kölcsöneimet a múltban, azzal csökken a fedezet iránti szükségem. Minél több fedezetet tudok nyújtani, annál kevésbé fontos, hogy jó hitelmúlttal bírjak.

Az oka annak, hogy annyira fontos egy jó hitelmúlt, nem csak az, hogy megállapítsák a hitelérdemességemet, hanem az is, hogy segít a banknak felbecsülni, mennyit fektettem bele a jó hírnevembe. Ha a múltban több százezer dollár hitelt vettem fel és mindet időben visszafizettem, akkor aligha tűnik valószínűnek, hogy átmentem volna mindazon csak azért, hogy ellophassak 10 000 dollárt.

Ha feltesszük, hogy a jó hiteltörténetemmel két százalékpontot takarítok meg a kamatjaimon, az életem során pedig szükségem lesz további 500 000 dollár hitelre, akkor a jó hiteltörténetem minimum tízezer dollárt fog megtakarítani nekem. Így *elveszíteném* a pénzem, ha felvennék egy 10 000 dolláros hitelt és nem fizetném vissza, mivel az ezzel járó előny nem fedezné a veszteséget, amelyet a hitelminősítésem elpusztítása révén szenvednék. A fizikai „fedezet” így nem annyira szükséges, mivel rendelkezem a jó hitelminősítés nagyon is valós „fedezetével.”

Az efféle gazdasági kalkulációk rendszeresen felmerülnek egy államista társadalomban, és nem tűnnének el, mint a reggeli harmat, egy állam nélküli társadalomban.

Vannak ugyanakkor bizonyos kölcsönök, amiket a pénzintézetek a magas kockázat ellenére is hajlandóak lennének biztosítani. A pályakezdő fiatalok – család nélkül, ami biztosíthatná a fedezetet – magasabb kockázati csoportba kerülnének, ahogy azok is, akik a múltban nem tör-

lesztették a részleteiket. Ahogy azt a késő esti tévés reklámokból láthatjuk, még a semmiféle hiteltörténet – vagy akár egy rossz hiteltörténet – sem zárja ki örökre, hogy az ember alkalmas legyen a kölcsönökre.

Bármilyen komplex helyzetben két fő módszerrel lehet kezelni a kockázatokat – *veszteségminimalizálással és biztosítással*. A veszteségminimalizálás módja az, amikor fogadást tesznek mind egy bizonyos kimenetel *mellett*, mind *ellene*. A valutakereskedelem világában ez azt jelenti, hogy bizonyos összeggel arra fogadnak, hogy a dollár fölfelé, egy másik összeggel pedig arra, hogy a dollár lefelé fog menni. A lóversenyek világában ez azt jelenti, amikor több mint egy lóra fogadnak. Ezért van az is, hogy az emberek diverzifikálják a befektetéseiket.

A „biztosítási” módszert rendszerint akkor használják, amikor a veszteségminimalizálás lehetetlen. Amikor cégvezető voltam a szoftvervilágban, az alkalmazottaim gyakran vásároltak biztosítást arra az esetre, ha lebetegednék vagy meghalnék. Relatíván lehetetlen volt „minimalizálni” ezt a kockázatot, mivel nem túl költséghatékony – vagy erkölcsös – „tartalékdolgozókat” tartani a pincében. Az életbiztosítás egy másik példa erre.

Ezek a stratégiák most is jól működnek a jelenlegi államista rendszerben. Azonban a kétszemélyes szerződések fölött az állami bíróságok rendelkeznek monopóliummal. Ha munkavállaló vagyok, kétszemélyes szerződés van a munkaadómmal; nem „minimalizálhatom” a szerződéssel járó kockázatokat, és jelenleg biztosítást sem vehetek annak a kockázatnak a csökkentésére, ha a munkaadóm csődbe menne, miközben tartozik nekem a költségeimmel és a fizetésemmel.

Az állam hiányában változatlanul felmerülne a szerződésekkel járó kockázatok racionális csökkentésének szükségése, a vállalkozók pedig elkerülhetetlenül kreatív és intelligens megoldásokat biztosítanának erre a szükségre.

Szerződészegés

Vegyünk egy viszonylag apró példát arra, hogy miként rendezhetők a szerződéses viták egy állam nélküli társadalomban.

Tegyük fel, hogy fizetek neked 15 000 dollárt azért, hogy parkosítsd a kertemet, de te nem jelensz meg, hogy elvégezd a munkát. Szeretném visszakapni a 15 000 dolláromat, plusz még néhány ezret a kényelmetlenségért. Egy állam nélküli társadalomban, amikor megírunk egy szerződést, választhatunk egy elfogulatlan harmadik felet bármiféle felmerülő vita elrendezéséhez. Ha felmerülne egy konfliktus, amit nem tudunk megoldani magunk között, szerződésesen előre megegyezünk abban, hogy ennek a vitarendező szervezetnek a döntéséhez fogjuk tartani magunkat.

Mivel nem vagyok szakértője az emberek lenyomozásának és a náluk levő pénz megszerzésének, ha bármi kétséggem volna a szándékaidat, képességeidet és becsületességedet illetően, egyszerűen fizetnék a vitarendező szervezetnek egy díjat arra, hogy kárpótoljanak, amennyiben kudarcba fullad az üzlet. Ha felszívódsz a munka elvégzése nélkül, egyszerűen jelentem a vitarendező szervezetnek, aki aztán fizet nekem 20 000 dollárt.

Amikor először igénylem ezt a biztosítást, a vitarendező szervezet el fog kérni tőlem egy bizonyos összeget annak alapján, hogy mennyire becsülik kockázatosnak azt, hogy veled üzletelek. Ha átverted az utolsó tíz vásárlódat, a vitarendező szervezet egyszerűen nem fogja biztosítani a szer-

zódést, amivel hallgatólagosan tudatná velem a kockázatomat. Ha kétes múltad van, akkor a vitarendező szervezet el kérhet tőlem néhány ezer dollárt a munkád biztosításához – amivel ismét elég jól tudatják velem, hogy mennyire vagy megbízható.

Ha azonban 30 éve a szakmában vagy és egyszer sem vettél át egyetlen vásárlót sem vagy tettek panaszt miattad, akkor a vitarendező szervezet egyszerűen a hirtelen bekövetkező örültség vagy a váratlan halál esetére nyújt biztosítást. Erre talán csak 50 dollárt kérne el.

Az efféle szerződésbiztosítás egy roppant erős pozitív ösztönzője a becsületes üzletkötéseknek. Egy szerződés biztosításának költségei közvetlenül hozzáadódnak az üzletkötés költségeihez, így mindkét fél számára nyilvánvalóak a pénzügyi előnyei annak, ha a lehető legalacsonyabban tarthatják őket.

Egy szerződés biztosításának a költsége még alacsonyabban is tartható, ha hajlandó vagy előzetesen fedezetet biztosítani. Ez azt jelenti, hogy ha átversz 15 000 dollárral, a vitarendező szervezetnek pedig 20 000 dollárt kell fizetnie neked, te megígéred, hogy 25 000 dollárt fizetsz a szervezetnek. Ha átversz, a vitarendező szervezet közvetlenül levonhatja ezt az összeget a bankszámládról.

A szerződések így végrehajthatók anélkül, hogy erőszakhoz vagy hosszú és elképesztően költséges pereskedéshez folyamodnának. A szerződéskötéssel járó kockázatok a legelején világosak, a becsületes embereket pedig közvetlenül megjutalmazza az alacsonyabb biztosítási költségek, ahogyan a nemdohányzókat is közvetlenül megjutalmazza az alacsonyabb életbiztosítási költségekkel.

Nemfizetés

Tegyük fel, hogy szerződésbe léptem egy vitarendező szervezettel, miszerint kártérítést fizetek, ha képtelen vagyok elvégezni az üzleti kötelezettségeimet, végül pedig úgy alakulnak a dolgok, hogy 100 000 dollár tartozásom lesz feljük. Mi történik, ha nem tudok, vagy egyszerűen nem vagyok hajlandó fizetni?

Jelenleg az állam erőszakot fog használni ellenem, ha nem fizetek. Míg talán ez a középkori bosszú kielégítő formája, aligha segít nekem abban, hogy előteremtsem azt a 100 000 dollárt, amit a vitarendező szervezet követel tőlem. Milyen lehetőségei vannak a szervezetnek egy állam nélküli társadalomban arra, hogy megkapja a pénzt?

Az embereket bármilyen modern gazdaságban a kötelezettségek és szerződések tucatjai kötelezik, a lakásuk bérleti szerződésétől kezdve az edzőtermi tagságukon keresztül a hitelkártya- és biztosítási szerződéseikig. Sokkal alacsonyabbak a költségei az olyanokkal való üzletelésnek, akikről köztudott, hogy betartják a szerződéseiket, ezért nagy a valószínűsége annak, hogy egy állam nélküli társadalomban a vitarendező szervezetek mellett úgyszintén megjelenének a *szerződésminősítő ügynökségek*.

A szerződésminősítő ügynökségek független entitások volnának, akik objektíven felmérnék, mennyire tartják be az egyének a szerződéseiket. Ha olyan emberként híresülök el, aki rendszeresen megszegi a szerződéseit, akkor egyre nehezebbé és nehezebbé válik számomra, hogy részt vegyek egy komplex gazdaságban. Az efféle gazdasági kiközösítés egy roppant erős – és erőszakmentes – eszköz a társadalmi normáknak és az erkölcsi szabályoknak való engedelmesség elősegítéséhez.

Ha valaki rettenetesen megszegi a társadalmi normákat – és lentebb foglalkozni fogunk az erőszakos bűnözés kérdésével – akkor egy elképesztően hatásos opció, ami a társadalom rendelkezésére áll, *ha egyszerűen nem kötnek semmiféle üzletet azzal az emberrel.*

Ha hatalmas összeget csalog ki a vitarendező szervezetből – vagy másvalakiből, a szerződésminősítő ügynökség egyszerűen teljesen hatálytalanítaná a szerződésminősítésemet.

A vitarendező szervezetek valószínűleg előírnák, hogy nem fognak végrehajtani semmilyen szerződést, amit olyan emberrel kötöttek, akinek hatálytalanították a szerződésminősítését. Más szóval, ha egy hotelt üzemlelek és egy „száműzött” ki akar bérelni egy szobát, azonnal értesülök róla, mivel leolvasom a bankkártyáját és rögvést értesítenek arról, hogy semmilyen szerződést nem fognak teljesíteni ezzel az egyénnel. Azaz ha felgyújtja a hoteletem, ellopja vagy elpusztítja a tulajdonomat, vagy zaklatja a többi vendéget, akkor a vitarendező szervezetem egyáltalán nem fog segíteni nekem. Vajon az a valószínűbb, hogy késséggel kiadok egy szobát ennek a fickónak, vagy az, hogy közlöm vele, hogy sajnos telt ház van?

Ugyanígy, az élelmiszerboltok, a taxik, a buszvállalatok, az áramszolgáltatók, bankok, éttermek és más hasonló szervezetek is a legnagyobb valószínűséggel tartózkodnának attól, hogy üzleteljenek egy ilyen száműzöttel, mivel semmi védelmet nem élvezhetnek, ha rosszul viselkedik.

A gazdasági interakciók természetesen teljességgel önkéntesek és erkölcsileg senkit sem lehet arra kényszeríteni, hogy üzleteljen valakivel. Azok, akik hazudnak, akik átvernek és meglopnak másokat, nagyon is láthatóak lesznek egy állam nélküli társadalomban, és azzal fognak szembeülni, hogy az esetek többségében kitessékelik őket, hacsak

nem hajlandóak megváltozni és kártérítéssel helyrehozni az előző vétkeiket.

Egy száműzött elérheti a szerződésminősítésének visszaállítását, ha hajlandó visszafizetni azokat, akiket rászedett. Ha szerez egy munkát és engedi, hogy letiltsák a bérét, amíg ki nem fizette az adósságait, visszaállítható a minősítése, legalábbis a minimális szintre ahhoz, hogy dolgozhasson és lakást bérelhessen. Egy vitarendező szervezet – ami mindig érdekelt abban, hogy megelőzze a kihágások megismétlődését ahelyett, hogy a következményekkel kelljen elbánnia – úgyszintén csökkentheti a terhet, ha hajlandó részt venni pszichológiai és hiteltanácsadási oktatáson.

A szerződések így erőszak nélkül végrehajthatók – a gazdasági és társadalmi kiközösítés eszköze a legnagyobb hatalmú eszköz azokkal szemben, akik ismételen megszegik az erkölcsi és társadalmi szabályokat. Nem kell gazdaságilag improduktív „adósbörtönbe” zárunk az embereket, vagy felfegyverzett csapatokat küldeni, hogy elrabolják és bezárják őket – csak annyi kell, hogy nyilvánosságra hozzuk a bűntetteiket, hogy mindenki láthassa őket, majd hagyjuk, hogy a társadalom természetes igazságossága gondoskodjon a többiről.

Ah, de mi van akkor, ha igazságtalanul bántak egy száműzöttel, és egy vitarendező szervezet vagy egy szerződésminősítő ügynökség zsarolásának áldozata lett?

Nos, emlékezzünk, hogy az anarchizmus mindig egy *kétoldalú* tárgyalás. Milyen fékeket és ellensúlyokat foglalnál a szerződéseidbe, hogy csökkentsd az emberek félelmeit és elérd, hogy igénybe vegyék a vitarendező vagy szerződésminősítő szolgáltatásodat?

AZ ÁLLAM NÉLKÜLI TÁRSADALOM

AZ ALTERNATÍVÁK VIZSGÁLATA

Vizsgáljuk meg részletesebben, hogyan működhetnének a vitarendező szervezetek egy szabad társadalomban.

Tartsuk észben, hogy ezek pusztán lehetséges ötletek arról, hogy miként működhetnének ezek a szervezetek – biztos vagyok benne, hogy neked is van számos hasonló ötleted, amik talán az én felvetéseimnél is jobbak. Ennek a szakasznak a célja nem az, hogy megalkossunk valamiféle végérvényes tervrajzot egy állam nélküli társadalomhoz, hanem hogy bemutassuk, miként képesek a szabadság különböző ösztönzői és módszerei erős és produktív megoldásokat nyújtani összetett társadalmi problémákra úgy, ahogyan arra sosem lesz képes egy államista társadalom.

Ha a 20. század bizonyított bármit is, az az, hogy az emberi életre a legnagyobb veszélyt a központosított állam jelenti, ami meggyilkolt több mint 200 millió embert. A modern államok a legvégső és leghatalmasabb megmaradt ragadozók. Nyilvánvaló, hogy nem tűnt el a veszély a kommunizmus és a faszizmus bukásával. Jelenleg minden nyugati demokrácia az államhatalom, a gazdasági és polgári élet feletti uralom hatalmas és egyre gyorsuló növekedését éli át. Szinte minden nyugati demokráciában az állam dönti el:

- Hova járjanak iskolába a gyerekek és hogyan oktassák őket;
- A kamatokat, amelyeken a polgárok kölcsönöket vehetnek fel;
- A valuta értékét;
- Hogyan lehet alkalmazni és elbocsátani a munkavállalókat;

- Hogyan kerüljön felhasználásra a polgárok idejének és pénzének több mint 50%-a;
- Kit választhat orvosának egy polgár;
- Miféle egészségügyi beavatkozásokat vehet igénybe – és mikor;
- Mikor vívjanak háborút;
- Ki élhet az országban;
- ...hogyan csak néhányat említsünk.

A személyes szabadság ezen megdöbbentő megsértéseinek legtöbbször az elmúlt 90 év során jelent meg, a jövedelemadó bevezetése óta. Elfogadta őket egy népesség, ami tehetetlen az államhatalom terebélyesedésével szemben – és annak ellenére, hogy a legtöbb polgárt végtelen állampárti propagandának vetik alá az állami iskolákban, elkezdett megjelenni egy egyre növekvő lázadás. A végtelen és egyre növekvő állami ragadozás immár annyira intruzív, hogy gyakorlatilag megállította a társadalom haladásának lendületét, ami most szakadék előtt áll. A gyerekek silány oktatásban részesülnek, a fiatalok képtelenek elboldogulni, a gyerekes párok a hitelek egyre mélyebb csapdájába esnek, az idősek egyre növekvő szükségletei alatt pedig összeomlik az egészségügyi rendszer. És mindez nem is számol az egyre növekvő államadósságokkal.

A 21. század ezen első éveit tehát egy korszak végét jelentik, egy mitológia összeomlását, ami a kommunizmus, a monarchia és a politikai kereszténység bukásához hasonlítható. Immár nagy szkepticizmussal tekintenek arra a gondolatra, hogy az állam egyáltalán képes volna megoldani a társadalmi problémákat – ami előrejelzi a közelgő véget, mivel amint alkalmazzák a szkepticizmust az államra, az állam összeomlik, mivel kudarcot vall a terjeszkedésen kívül mindenben, így csakis a propaganda képes életben tartani.

Míg azonban a legtöbben megbékélnék az állam mérete és hatalma csökkentésének *gondolatával*, érezhetően kényelmetlen számukra a gondolat, hogy teljesen megszabaduljanak tőle. Egy egészségügyi hasonlatot használva, ha az állam egy rákos daganat, jobb szeretnék addig kezelni, amíg remisszióba nem kerül ahelyett, hogy teljesen megszabaduljanak tőle.

Ez sosem fog működni. Ha a történelem bizonyított bármit, akkor az az egyszerű tény, hogy az államok mindig addig terebélyesednek, amíg végül elpusztítják a társadalmat. Mivel az állam erőszakot használ a céljai eléréséhez, és az erőszak terebélyesedésének nincs racionális vége, az államok addig növekednek, amíg el nem pusztítják a gazdatest-civilizációjukat a pénz, a szerződések, a civilizáltság és a szabadság megrontásával. A daganatos hasonlat ennél fogva nem téves. Akik azt hiszik, hogy az államot lehetséges valahogy korlátok között tartani, nem fogadták el a tényt, hogy a történelem során soha egyetlen államot nem sikerült korlátozni.

Még a ritka csökkentések is pusztán ideiglenesek. Az Egyesült Államokat a korlátozott állam elvére alapították; mindössze néhány évtizedre volt szüksége az államnak, hogy kiszabadítsa magát az Alkotmány korlátai alól, bevezesse a jövedelemadót, hatalma alá vonja a pénzkínálatot és elindítsa katasztrofális terebélyesedését. A történelemben egyetlen példa sincs egy állam méretének permanens csökkentésére. Egy adólázas vagy egy polgári felkelés esetén csak annyi történik, hogy az állam visszavonul, kideríti, mit csinált rosszul, és újrakezdi a terebélyesedését – vagy kiprovokál egy háborút, ami a szélsőségesek kritikusokon kívül mindenkit elhallgattat.

A közismert történelmi tények tükrében miért hisznek mégis az emberek abban, hogy megszelídíthető ez a halálos

ragadozó? Ez kétségtelenül csak azért lehet, mert úgy gondolják, hogy valahogyan jobb a társadalom lassú halála a terebélyesedő állam fojtogatásában, mint az államtól megfosztott társadalom „gyors halála.”

Miért hisznek a legtöbben abban, hogy szükséges egy kényszerítő és monopolisztikus társadalmi ügynökség a társadalom működéséhez? Számos válasz adható erre a kérdésre, de rendszerint mindegyik négy központi kérdést érint, amelyek:

1. Vitarendezés
2. Kollektív szolgáltatások
3. Szennyezés és
4. Bűnözés.

Az első hárommal ebben a fejezetben fogunk foglalkozni, a negyedikkel pedig a következőben.

Vitarendezés

Egészen megdöbbentő, hogy az emberek még mindig hisznek abban, hogy az állam elősegíti a viták rendezését, tekintve a tényt, hogy a modern bíróságok igénybevehetetlenek a leggazdagabbakon és a legtürelmesebbeken kívül mindenki számára. Tapasztalatom szerint, ha az ember a bíróságon keresztül szeretné rendezni a vitáját egy tőzsdeügynökkel, az több mint negyedmillió dollárba és 5-10 évbe kerülne – egy magán közvetítő azonban lerendezte az ügyet néhány hónap alatt csekély összegért. A házasságok felbomlásának területén mindennaposak a magánközvetítők. A szakszervezetek sérelmezési folyamatokat alkalmaznak és rengeteg szakember bukkan fel a vitarendezés területén, hogy betöltsék a nevetségesen hosszadalmas, költséges és inkompetens állami bíróság által hagyott űrt.

Így nem lehet, hogy az emberek ténylegesen elhiszik, hogy szükséges az állam a vitarendezéshez, mivel a bírói apparátus elérhetetlen a népesség elsöprő többsége számára, akik vagy magánúton, vagy előzetesen elfogadott közvetítőkkal rendezik a vitáikat.

Kollektív szolgáltatások

Az utakra, a szennyvízcsatornákra, az elektromosságra és hasonlókra szokás hivatkozni annak megokolásához, hogy miért kell léteznie egy államnak. Az, hogy miként lehetne magánúton fizetni az utakért, olyan megfejthetetlen rejtély marad, hogy a legtöbben hajlandóak támogatni az államot – ezzel biztosítva a polgári társadalom folytatólagos aláásását – annak beismerése helyett, hogy ez egy megoldható probléma. Sokféleképpen lehet fizetni az utakért, mint az elektromos vagy készpénzes útdíjak, GPS alapú díjlevonások, lehetnek utak, amiket azok a vállalatok tartanak fenn, akikhez vezetnek, vagy amiket közösségi szervezetek üzemeltetnek, és így tovább. Az a probléma, hogy egy vízszolgáltató lefekteti a vízvezetékeket egy közösség számára, aztán hatalmas vízdíjat követel, úgyszintén könnyen megcáfolható, ahogy az fentebb említésre került. Ezek közül a problémák közül egyik sem érinti az állam létének központi indokát. Ezek *ex post facto* igazolások, amiket arra terveztek, hogy elkerülhető legyen a kritikus vizsgálatnak, vagy – Is ten ments – az anarchizmus támogatásának a szüksége.

Teljességgel ellentmondás úgy érvelni, hogy az önkéntes szabadpiaci kapcsolatok „rosszak” – és hogy az egyetlen mód, amivel küzdeni lehet ellenük, ha egy kötelező monopóliumot kényszerítünk a piacra. Ha az önkéntes interakciók rosszak, hogyan lehetnek jobbak a kényszerítő monopóliumok?

A közszolgáltatások állami biztosítása elkerülhetetlenül a következőkhöz vezet:

- Előnyös megbízások és szerződések biztosítása politikai szövetségesek számára;
- Túlhasználat és sokgenerációs adósság a költségek adókon keresztül való finanszírozása következtében;
- A felújító infrastrukturális befektetések elmulasztása, ami költséges rosszabbodáshoz vezet;
- A jelenlegi termelési és elosztási rendszereket helyettesíthető innovációk és alternatívák felfedezésének hiánya;
- Veszedelmes társadalmi függés egyetlen ellátótól;
- ...és megannyi másik hatékonytalanság, probléma és ragadozás.

A problémára adott szabadpiaci megoldások megszámlálhatatlan listája következtében ez az érv elveszítette azt a meggyőző erejét, amivel egykor bírt, így az embereknek máshoz kell folyamodniuk az állam további létezésének igazolásához.

Szennyezés

A szennyezés talán a legnagyobb probléma, amivel a szabadpiaci teoretikusok szembetalálják magukat. Érdemes némi időt szentelni a legrosszabb forgatókönyv felvázolására annak megértéséhez, hogy miként oldhatná meg egy állam nélküli társadalom. Azonban fontos először leszámolni azzal az elképzeléssel, hogy az állam jelenleg hatékonyan kezeli a szennyezést. Mindenekelőtt, a bolygó legtöbb szennyezett területe állami tulajdonban áll, mivel az államok nem profitálnak abból, ha megőrzik a tulajdonuk értékét. Másodjára, az ásványok és faanyagok kinyerési engedélyeinek, valamint a fúrási engedélyek kibocsátását a kenőpénz és a korrupció irányítja, mivel az államok sosem adják el a földterületet, hanem csak az erőforrások kinyerési

jogát. Egy faipari cég nem vásárolhat erdőket az államtól, hanem csak fakivágási engedélyeket. Ezzel az állam szert tesz egy megújuló jövedelemforrásra, miközben újraültetésre kényszeríti a faipari cégeket. Ez természetesen elősegíti a megvesztegetést és a korrupciót, valamint az éjszaka leple alatt dolgozó cégeket, akik megkopasztják a földterületet, majd eltűnnek, amikor az újraültetésre kerülne sor. Az állami területek értékesítése magánvállalatok részére egyszerűen megoldja ezt a problémát, mivel az a cég nyerné ki a legtöbb hosszútávú nyereséget az erdőből, amelyik hajlandó újraültetni a területet, így ők lennének képesek a legmagasabb ajánlatot tenni a területre.

Úgyszintén emlékeznünk kell, hogy a légszennyezés területén az államok voltak azok, amelyek megteremtették a problémát. Angliában, amikor az ipari gyárkémenyek elkezdtek füstöt okádni az almatermelők gyümölcsöseire, a gazdák bíróságra vitték a gyártulajdonosokat a tulajdonban okozott károk megtérítésének szokásjogi hagyományára hivatkozva. Sajnos azonban a tőkésék értek oda elsőként az állami bíróságokhoz, és több kenőpénz volt a zsebükben, több szavazójoggal bíró munkást alkalmaztak, valamint többet adóztak, mint a gazdák – így elutasították a gazdák indítványát. A bíró amellet érvelt, hogy a gyárak által biztosított „közjó” felülírja a gazdák „magánszükségletét.” *Nem* a szabadpiac vallott kudarcot a légszennyezés problémájának megoldásában – az állami korrupció *gátolta meg*, hogy megoldja azt.

Ez azonban egy kényes pont, így érdemes részletekbe menően megvizsgálni, miként volna képes a szabadpiac megoldani a légszennyezés problémáját. Egy gyakran felmergetett, felháborító példa annak a házcsoportnak az esete, amik egy újonnan felépített gyár közelében helyezkednek el, ami éjjel-nappal üzemel és korommal fedi be őket.

Mármost, amikor valaki vásárol egy házat, talán nem fontos számára annak biztosítása, hogy nem fogja ellepni őt másvalaki hulladéka? A tiszta és biztonságos környezet iránti szükség olyan erős, hogy egyértelmű ösztönzöt nyújt a kezdeményezőkéss vállalkozók számára, hogy vért izzadjanak, amíg rá nem jönnek, hogyan is biztosíthatják.

Ha a háztulajdonosok egy csoportja fél a szennyezéstől, a legelső dolguk, hogy *szennyezésbiztosítást* vásárolnak, ami egy természetes reakció arra a helyzetre, ahol a költségeket nem lehet előrejelezni, a következmények azonban súlyosak.

Tételezzük fel, hogy egy John nevű háztulajdonos szennyezésbiztosítást vásárol, ami kétmillió dollárt fizet neki, ha a háza körüli levegő szennyezetté válik. Más szóval mindaddig, amíg John levegője tiszta marad, a biztosítócég pénzt termel.

Egy nap eladásra bocsátanak egy telket John háza mellett. Ez természetesen nagyon felkelti a biztosítócége érdeklődését, ami figyelemmel kísérné az eladást. Ha a vásárló valami magániskola, minden rendben (feltételezve, hogy John nem vásárolt zajszenyezés-biztosítást). Ha a biztosítócég azonban felfedezi, hogy Sally Szennyező Festékgyára is meg szeretné vásárolni a telket, valószínűleg cselekvésbe lendül és az alábbiak egyikét teszi:

- Ő maga vásárolja meg a telket, majd eladja egy nem-szenyező vásárlónak;
- Biztosítékot szerez Sally-tól arra, hogy a cége nem fogja szennyezni a levegőt;
- Fizet Sally-nak, hogy „nem-szenyező” szerződésbe lépjen.

Ha azonban a biztosítócégnél valaki elaludt a kormánykeréknél, Sally megvásárolja a telket és felhúzza a légszennyező gyárát, akkor mi történik?

Nos, a biztosítócég tartozik John-nak kétmillióval (feltételezve egyelőre, hogy kizárólag John vásárolt szennyezés-biztosítást). Így megengedheti, hogy kétmillió dollár erejéig fizessen Sallynak, hogy az csökkentse a légszennyezését és még mindig nyereséges maradjon. Ez a fizetség számtalan alakot ölthet, szennyezéscsökkentő berendezések felszerelésétől kezdve felvásárláson át a termelés-csökkentésért cserébe adott támogatásig.

Ha a kétmillió dollár nem elég a probléma megoldásához, akkor a biztosítócég kifizeti John-nak a kétmilliót, ő pedig vásárol egy házat egy légszennyezés nélküli szomszédságban. Ez a forgatókönyv azonban rendkívül valószínűtlen, mivel a biztosítócég egy szomszédságban valószínűleg nem kizárólag egyetlen embernek nyújtana biztosítást a légszennyezés ellen.

Szóval így néz ki a helyzet John biztosítócége szemszögéből. Hogyan állnak a dolgok Sally Szennyező Festékgyára nézőpontjából? Mögötte is kell állnia egy vitarendező szervezetnek ahhoz, hogy telket vásárolhasson, pénzt kölcsönözhessen és alkalmazottakat bérelhessen. Hogyan fogja a vitarendező szervezet kezelni az ő szennyezésre való hajlamát?

A légszennyezés kártérítési követelésekkel jár Sally-val szemben, mivel a légszennyezés definícióból adódóan személy vagy tulajdon elleni károkozás. Így Sally vitarendező szervezete szigorúan kezelné a légszennyezését, mivel a szervezet volna felelős a károkért, amit a gyár okoz. Valójában igen valószínűtlen volna, hogy Sally vitarendező szervezete biztosítást nyújtson számára a kártérítésekkel szemben, hacsak nem volna képes bebizonyítani, hogy anélkül is képes üzemeltetni a gyárát, hogy károkat okozna a környező tulajdonokban. És egy vitarendező szervezet képvisellete nélkül természetesen képtelen volna elindítani a gyárát, kölcsönözni, alkalmazottakat bérelni stb.

Fontos emlékezni, hogy a vitarendező szervezetek – a telefoncégekhez hasonlóan – csak akkor sikeresek, ha együttműködnek egymással. Sally szervezete csak akkor keres pénzt, ha Sally nem szennyezi a levegőt. John biztosítója úgyszintén csak akkor keres pénzt, ha Sally nem szennyezi a levegőt. A két cégnek így közös a célja, ami elősegíti az együttműködést.

Végül, ha John nem is rendelkezik légszennyezés elleni biztosítással, akkor is fordulhat saját és/vagy Sally vitarendező szervezetéhez, hogy kártérítést nyerjen a légszennyezés által a tulajdonában okozott károkra. Sally és John vitarendező szervezetei között kölcsönös megállapodások volnának érvényben, mivel Sally szeretné, hogy védjék John tetteivel szemben, John pedig szeretné, hogy védjék Sally tetteivel szemben. A kölcsönös védelem iránti vágyból fakadóan azt a vitarendező szervezetet választják, amely a legszélesebb körű kölcsönös megállapodásokkal rendelkezik.

Így egy valóban szabad piacon számos szint és ügynökség tevékenykedik aktívan a légszennyezés ellen. John biztosítója aktívan figyelni fogja a szomszédságot, megelőzhető légszennyezők után kutatva. Sally nem fogja tudni megépíteni a festékgyárát, ha nem tud bizonyítékot szolgáltatni arra, hogy nem fogja szennyezni a levegőt. A kölcsönös vagy független vitarendező szervezetek rendezni fogják Sally szennyezése révén fellépő anyagi károkkal kapcsolatos konfliktusokat.

További előnyöket is felsorolhatunk, amelyek szinte teljesen megoldhatatlanok a jelenlegi rendszerben. Képzeljük el, hogy Sally gyárkéményei olyan magasak, hogy a légszennyezés elkerüli John házát és Reginald házát éri száz mérföld távolságban. Reginald ezután panaszt tesz a vitarendező szervezeténél vagy a biztosítójánál, hogy kár éri a tulajdonát. A vitarendező szervezete megvizsgálja a levegő-

tartalmat és a szélirányokat, aztán visszaköveti a légszennyezést a forrásához és Sally vitarendező szervezetével rendezi le a konfliktust. Ha a légszennyezés különösen összetett, akkor Reginald képvisellete nem illékony anyagokat fog elhelyezni Sally gyárkérményében, hogy megnézzé, hol érnek földet. Ez a megoldás használható azokban a helyzetekben, amikor számos különböző gyár is hozzájárulhat a légszennyezéshez.

Az országok közötti légszennyezés nehéz problémának tűnik, de könnyen megoldható – ha el is fogadjuk, hogy még mindig lesznek országok. Nyilvánvaló, hogy egy kanadai, aki a határ mentén lakik Kanada és az Egyesült Államok között, nem fog olyan vitarendező szervezetet választani, aki nem hajlandó biztosítani őt az Amerikából származó légszennyezéssel szemben. Így a vitarendező szervezet kölcsönös megállapodást fog kötni a határ másik oldalán levő szervezetekkel. Ha az amerikai szervezetek nem hajlandók kölcsönös megállapodásokat kötni a kanadai vitarendező szervezetekkel – ami elképzelhetetlen, mivel a légszennyezés mindkét irányba terjedhet – akkor a kanadai szervezet egyszerűen megalapít egy amerikai leányvállalatot és versenybe száll.

A különbség az, hogy az államokkal szemben a nemzetközi vitarendező szervezetek valójában profitálnak az együttműködésből. Például aligha motiválja valami a kormányt arra, hogy légszennyezési bírságokat szabjon a gyárrakra a kanadai/amerikai határon, ameddig a légszennyezés a másik országot éri. A vitarendező szervezetek esetén ennek az ellentéte volna igaz.

Az állam nélküli vitarendező szervezetek elképzelése annyi előnnyel járna, hogy köteteket lehetne megtölteni vele. Megemlíthetünk itt néhányat, hogy még inkább kiemeljük a gondolat értékét.

Egy társasházban bizonyos szabályokhoz kötött a tulajdonlás. Bár az ember „tulajdona” a lakás, nem szervezhet egész éjszakás bulikat, tarthat öt nagy kutyát vagy üzemeltethet bordélyházat. A központi állam kényszerítő leple nélkül lehetőség nyílik számtalan különböző közösség megjelenésére, ami javarészt meg fogja szüntetni a jelenlegi társadalmi konfliktusokat a társadalmi célokat illetően.

Néhányan például azt szeretnék, ha elérhetőek volnának a fegyverek, míg mások azt, hogy ne legyenek. Jelenleg háborút vívnak az állam irányításáért, hogy az egyik csoport rákényszerítse az akaratát a másikra. Ez szükségtelen. A vitarendező szervezetekkel közösségek alakulhatnak, amelyekben megengedettek vagy tiltottak a fegyverek vagy például a marihuána; amelyekben levonják jövedelmed felét különböző szociális programokra vagy megtartod az egészséget magadnak; amelyekben engedélyezett vagy tiltott a vasárnapi boltnyitás. Teljesen az egyénen múlik, hogy miféle társadalomban szeretne élni. Az ingatlan-tulajdonlás az efféle közösségekben bizonyos szabályok betartásához kötött, és ha azok a szabályok megterhelőnek vagy kellemetlennek bizonyulnak, a tulajdonos bármikor eladhatja az ingatlanát és elköltözhet. Egy másik előny, hogy ezek a „társadalmak” apró laboratóriumként működnek, és bebizonyíthatnak vagy megcáfolhatnak különböző elméleteket a fegyvertartásról, kábítószer-legalizációról és így tovább, hozzájárulva ezzel az emberek tudásához a legjobb közösségi szabályokat illetően.

Van azonban egy-két probléma, amit nem lehet félresöpörni. Ha valaki úgy dönt, hogy „kivonul a társadalomból” – vagy bármi vitarendező szervezet képviselte nélkül él – elméletileg sok mindent megúszhat. Ez azonban úgyszintén igaz a fennálló államista rendszerre. Ha valaki jelenleg úgy dönt, hogy hajléktalan lesz, többé-kevésbé kedvére bűnöz-

het – ugyanakkor lemond a társadalmi együttműködés összes előnyös és végrehajtható formájáról. Így bár a vitarendező szervezetek nem oldják meg a teljes törvénytelenység problémáját, a jelenlegi rendszer sem, tehát egyenlőek.

Személyközi bűnözés

A személyek elleni bűncselekményeket – mint a gyilkosságot és a nemi erőszakot – rendszerint a bűnözés elkövetett és eltérő formájának tekintik a tulajdon ellen elkövetett bűntettekkel szemben. Ez azonban egy viszonylag modern megkülönböztetés. Az európai szokásjogi rendszerben a személyek elleni bűncselekményeket gyakran az elkövető tulajdonának elkobzásával büntették. Egy nemi erőszak ennyibe és ennyibe került az erőszaktevőnek, egy gyilkosság ötször annyiba, és így tovább. Ezt a módszert rendszerint előnyben részesítik az áldozatok, akik jelenleg nem csak a testi sértést szenvedik el – hanem adót is kell fizetniük, hogy börtönben tartsák a bűnözőt. Egy nő, akit megerőszakoltak, rendszerint inkább elfogadna negyedmillió dollárt ahelyett, hogy évente ezer dollárt kelljen fizetnie, hogy ketrecbe zárják az erőszaktevőjét, ami csak sértéssel tetézi a sérelmet. Így a személy és tulajdon elleni bűncselekmény nem annyira különböző, amennyire elsőre látszik, mivel rendszerint mindkettő megköveteli a tulajdont kártérítés gyanánt. Aki megerőszakol egy nőt, annak néhány százezer dollár adósságot kell törlesztenie az áldozatának, amit vagy megfizet, vagy megvonják tőle a társadalom összes gazdasági előnyét.

Végül, az állam nélküli társadalom másik előnye, hogy – a vitarendezéssel járó költségek miatt – a vitarendező szervezetek nagyon ügyelnének arra, hogy akik hamis vádakkal hozakodnak elő, azokat megbüntessék extra díjakon és a

szerezésminősítésükön keresztül, valamint azzal, hogy rájuk terhelik az eljárás teljes költségét. Ez jelenösen lecsökkentené a pereskedéssel való visszaélést, mindenki legnagyobb előnyére.

Egy személyes megjegyzés erejéig, tapasztalatom szerint, miután több mint húsz éven át beszélgettem erről a témáról, az emberek őszintén azt állítják, hogy képtelenek elképzelni egy társadalmat központi és kényszerítő állam nélkül. Ilyenkor késztetést érzek megkérdezni: pontosan mennyi pert csináltál végig az életed során? Eddig egyetlen embert sem találtam, aki végig vitt volna egy pert annak konklúziójáig. Úgyszintén megkérdezem, hogy zsarolással tartják-e meg az állásukat. Egyikük sem. Leláncolva tartják a pincében a feleségüket? Nem. Kényszerítik a barátait arra, hogy időt töltsenek velük? Lopnak a sarki ábécéből? Nem bizony.

Más szóval nyilvánvaló, hogy – bár azt mondod, nem tudsz elképzelni egy társadalmat kényszerítő állam nélkül – csak a tükörbe kell nézned, hogy meglásd, hogyan működhetne egy ilyen világ. Mindenki a szabad döntése révén része az életednek. Mindenki, akivel személyes vagy szakmai kapcsolatot ápolsz, önkéntes alapon társul veled. Egyáltalán nem használz erőszakot a saját életedben. Ha nem vagy megelégedve egy termékkel, visszaviszed. Ha nem vonzódsz többé egy szeretőhöz, elválnak útjaitok. Ha nem tetszik a munkád, kilépsz. Senkit sem kényszerítesz – mégis azt mondod, hogy nem maradhat fenn a társadalom kényszer nélkül. Nagyon nehéz ezt megérteni. Az emberek ekkor azt válaszolják, hogy azért nem használnak kényszert, mert az állam megvédi őket. Ekkor megkérdezem tőlük, hogy tudják-e, mennyire lehetetlen ténylegesen *igénybe venni* a bíróságokat. Persze egyetértenek, mert tudják, hogy sok-sok évbe és egy kisebb vagyonba telik akár csak megközelíteni az igazságszolgáltatás halovány lehetőségét. Úgyszintén

megkérdézem tőlük, hogy égnék-e a vágytól, hogy leüsse nek egy öregasszonyt és elvegyék a pénztárcájukat, de túlságosan félnék a rendőrségtől. Természetesen nem. Csúpan azt gondolják, hogy mindenki más igen. Nos, húsz év beszélgetései után azt mondhatom: nem ez a helyzet. A legtöbb ember – a helyes ösztönzők megléte esetén – teljességgel becsületesen viselkedik.

Természetesen vannak gonosz emberek. Vannak hideg, szociopata szörnyetegek a köreinkben. Pontosán a gonosz-ságra való emberi képesség miatt van az, hogy egy központi állam mindig aláássa a társadalmat. A szadizmusra való képességünk miatt az egyetlen reményünk, ha decentralizáljuk a hatalmat, hogy a köztünk levő gonosz sohase emelkedhessen a száműzött, vadászott bűnözők szintjénél magasabbra. Azzal nem oldjuk meg az emberi gonoszság problémáját, ha megteremtünk egy államot és felruházzuk az élet és halál feletti hatalommal; pusztán átalakítjuk a könnyű tulajdonszerzés iránti sekély vágyat a politikai hatalom iránti feneketlen éhséggé.

Az elképzelés, miszerint a társadalom létezhet – és léteznie is kell – központi állam nélkül, a legnagyobb tanulság, amire a 20. század rettenetes évei taníthatnak bennünket. A mi társadalmunk is képtelen kikerülni a történelem általános végzetét, a társadalmi összeomlás elkerülhetetlen sorsát, ahogy az állam felfalja saját lakosait. Az előttünk álló választás nem a döntés az állam és a szabadpiac között, hanem a döntés az élet és a halál között. Bármik is legyenek a központi állam megszüntetésének a kockázatai, eltörpülnek a biztos pusztítás mellett, ami akkor jelentkezik, ha hagyjuk, hogy növekedjen, amit elkerülhetetlenül meg fog tenni. Mint a daganatos beteg, akire biztos halál vár, meg kell próbálnunk bármilyen gyógymódot, ami a legígéretebb, és nem várhatunk addig, amíg túl késő lesz.

AZ ÁLLAM NÉLKÜLI TÁRSADALOM ÉS AZ ERŐSZAKOS BŰNÖZÉS

Most arra gondolhatsz: hogyan tudna elbánni egy állam nélküli társadalom az erőszakos bűnözőkkel?

Ezt a fogós kérdést három lépésben lehet megválaszolni. Az első, ha megvizsgáljuk, hogyan bánnak el jelenleg az ilyen bűnözőkkel; a második, ha kettévesszük az erőszakos bűnözést haszonszerzésből és szenvedélyből elkövetett bűncselekményekre; a harmadik pedig annak bemutatása, hogy miként bánná el az állam nélküli társadalom a bűnözés mindkét kategóriájával sokkal jobban, mint bármelyik jelenlegi rendszer.

Az első kérdés: hogyan kezelik az erőszakos bűnözőket jelenleg? Bármilyen elfogulatlan megfigyelő őszinte válasza kétségtelenül az, hogy *biztatják őket*.

Az élet egyik alapvető ténye, hogy az emberek ösztönzőkre reagálnak. Minél kifizetődőbb a bűnözés, annál többen lesznek bűnözők. Bizonyos közismert szokások – különösen a kábítószer-használat, a szerencsejátékozás és a prostitúció – természetüknél fogva erőszakmentesek, de feltétebb vágynak rá a társadalom bizonyos szegmensei. Ha betiltják ezeket az erőszakmentes viselkedéseket, megemelkedik a nyereség, amit ezeknek a szolgáltatásoknak a biztosításából lehet keresni. Az önkéntes kapcsolatok betiltása elpusztítja az összes stabilizáló társadalmi erőt (szerződés, nyílt színi tevékenység, tudásmegosztás és közvetítés), így az erőszak válik a vitarendezési normává.

Továbbá ott, ahol a törvény olyan környezetet teremt, amelyben a legtöbb bűnöző több pénzt keres, mint a rendőrség, a rendőrséget egyszerűen lefizetik az engedelmességért cserébe. Az erőszakmentes tevékenységekből származó

nyereségek megnövelésével az állam biztosítja a rendőrség és a bíróság korrupcióját – ezzel biztonságosabbá és nyereségesebbé téve a törvényen kívüli tevékenységet. Tucatnyi letartóztatás is kellhet ahhoz, hogy ténylegesen bírósági tárgyalás elé nézzen valaki – és számos tárgyalás ahhoz, hogy elítéljék. A rendőrök az idejük körülbelül egyharmadát papírmunkával töltik – és fennmaradó idejük 90%-át erőszakmentes bűnözők üldözésével. Egyes városokban teljes körzeteket bűnbandák irányítanak, a börtönök pedig csordultig teltek ártalmatlan, alacsony rangú csicskásokkal, akiket azért küldtek börtönbe, hogy legyen valami látogatmunkája az igazságszolgáltatási rendszernek – ezzel folyton növelve a bűnüldözési költségeket. A békés polgárokat úgyszintén lefegyverezték a fegyvertilalmi törvényekkel. Így szó szerint a modern állam az, ami megteremti a bűnözőket, védelmezi őket és profitál belőlük.

Tehát a mérce, amihez hozzá kell hasonlítani az állam nélküli társadalom reakcióját az erőszakos bűnözésre, nem valami tökéletes világ, ahol hatékonyan elbánnak a gengszterekkel, hanem a jelenlegi zűrzavar, ahol mind ösztönzik, mind védelmezik az erőszakot.

Mielőtt azonban rátérnénk arra, hogy miként bánik el a bűnözéssel egy állam nélküli társadalom, elengedhetetlen emlékeznünk, hogy az állam nélküli társadalom automatikusan eltörli a legnagyobb erőszakot, amivel szinte mindannyian szembetaláljuk magunkat: az államot, ami fegyverrel fenyeget minket, ha nem adjuk át a pénzünket, valamint az életünket, ha úgy dönt, hogy háborút deklarál. Így nem lehet azt mondani, hogy a jelenlegi rendszer az, ami minimalizálja az erőszakot. Épp ellenkezőleg – a becsületes népességet erőszakkal rabigába hajtja az állam, a becstelenekeket pedig pénzüstönzőkkel és védelemmel látják el.

Az állami erőszak – annak megannyi formájában – sebesen burjánzott a nyugati társadalmakban az elmúlt ötven év

során, ahogy a szabályozások, vámok és adók exponenciálisan megnövekedtek. Az államadósság a nemzedékek közötti rablás nyilvánvaló formája. Más országok támogatása úgyszintén megnöveli az erőszakot, mivel ezek az államok arra használják a támogatásokat, hogy fegyvereket vásároljanak és tovább terrorizálják saját népességüket. A fegyverpiacot úgyszintén az államok pénzelik és irányítják. Az állami büntettek listáját a végtelenségig lehetne bővíteni, de érdemes megemlíteni egy utolsó gulágot – mindazt a millió szegény lelket, akiket elraboltak és túsul ejtettek a börtönökben erőszakmentes „bűncselekményekért.”

Mivel a fennálló államok szó szerint polgárok *milliárdjait* terrorizálják, hajtják rabigába és börtönzik be, nehéz megérteni, hogyan lehetne úgy tekinteni őket, mint amik bármiféleképpen hatékonyan dolgoznak az erőszak ellen.

Hogyan bánik el egy állam nélküli társadalom az erőszakkal? Mindenekelőtt fontos megkülönböztetni az erőszak használatát *haszonszerzésből* és *szenvedélyből elkövetett* bűncselekményekre. A haszonszerzésből elkövetett bűncselekmények korrigálhatóak az ösztönzők megváltoztatásával; bármi olyan rendszer, ami csökkenti a tulajdon elleni bűncselekményekből származó profitot – míg megnöveli a becsületes munkából származó profitot – csökkenteni fogja ezeket a büntetteket. Ennek a fejezetnek az utolsó szakaszában látni fogjuk, hogyan tudja ez elérni egy állam nélküli társadalom sokkal jobban, mint bármely másik opció.

A haszonszerzésből elkövetett bűncselekmények redukálhatóak azzal, ha a bűnözést alacsony nyereséget hozó tevékenységgé változtatjuk a becsületes munkavégzéshez képest. A bűnözés is munkavégzéssel jár, és ha a legtöbb ember több pénzt kereshetne azzal, ha ugyanannyit dolgozik becsületesen, sokkal kevesebb lesz a bűnöző.

Ahogy azt fentebb olvashattad, egy állam nélküli társadalomban virágoznak a vitarendező szervezetek az érdekelt

felek közötti önkéntes szerződéseken keresztül, és minden tulajdon magántulajdon. Milyen befolyást gyakorol ez az erőszakos bűnözésre?

Vizsgáljuk meg a betörést. Háztulajdonosként valószínűleg biztosítást kötnék lopás és betörés ellen. A biztosító-cégem nyilván azzal profitál a legtöbbit, ha megelőzi a lopást, így ösztönözni fog arra, hogy telepítsek egy riasztóberendezést és hasonlókra, ahogyan az most is történik.

Ez a helyzet többé-kevésbé megegyezik azzal, ahogyan jelenleg működik a rendszer – azzal a nem elhanyagolható igazítással, hogy mivel a vitarendező szervezetek gondoskodnának a *rendőrségről* is épp úgy, mint a *kártérítésről*, sokkal nagyobb a motivációjuk arra, hogy megelőzzék a lopást vagy használhatatlanná tegyék a lopott tulajdont, mint jelenleg. Ennélfogva megérné sokkal többet fektetni a bűnmegelőzésbe, mint például hanggal aktivált készülékekbe, amik csakis a tulajdonosuknak működnek.

Egy állam nélküli társadalom azonban ennél sokkal többet tesz a bűnmegelőzés érdekében – nevezetesen azzal, hogy *azonosítja azokat, akik bűnözőkké fognak válni, és megakadályozza annak megtörténtét*. Ebben az esetben sokkal hatékonyabb az állam nélküli társadalom, mint bármilyen állami rendszer.

Egy állam nélküli társadalomban megkövetelt egy vitarendező szervezettel kötött szerződés ahhoz, hogy az ember bármiféle gazdasági életet élhessen – vitarendezői képviselő nélkül az emberek nem tudnak munkát szerezni, dolgozókat alkalmazni, autót bérelni, házat vásárolni vagy iskolába küldeni a gyerekeiket. Minden vitarendező szervezet természetes módon gondoskodni fog arról, hogy szerződésai tartalmazzák az erőszakos bűncselekmények büntetését – így ha ellopsz egy autót, a vitarendező szervezeteknek jogában áll kényszerrel vagy kiközösítéssel alkalmazni ellened,

hogy visszaszerezze azt, valamint hogy emellett pénzbeli bírságot is kiszabjon.

Hogyan működik ez a gyakorlatban? Vegyünk egy teszt esetet. Tétélezzük fel, hogy egy nap felébredsz és úgy döntesz, tolvajnak állsz. Nos, az első teendőd felmondani a szerződésed a vitarendező szervezeteddel, hogy a szervezetnek kevesebb ösztönzője legyen fellépni veled szemben, amikor ellopsz valamit, mivel többé nem leszel az ő ügyfelük. A vitarendező szervezetek szerződéseik rendelkeznének záradékokkal, amik engednék a szerződés felbontását, ahogyan a biztosítócégek is működnek jelenleg. Így értesítened kellene a vitarendező szervezetedet arról, hogy lemondod a szolgáltatásukat. Semmi gond, kihúznak a listájukról.

Azonban a vitarendező szervezetek összességének nagyon is figyelniük kell, kik azok, akik kiléptek a teljes vitarendező rendszerből, mivel azok nyilvánvaló jelét adták a szándékuknak arra, hogy eltűnjenek a radarról és „kivonuljanak a társadalomból.” Így ha lemondod a vitarendező szervezettel kötött biztosításodat, a neved bekerül egy adatbázisba, ami elérhető lesz az összes vitarendező szervezetnek. Ha leszerződsz egy másik szervezettel, semmi gond, kiveszik a neved. Ha azonban nem kötsz szerződést *egyetlen másik* vitarendező szervezettel sem, figyelmeztetés jelenik meg a neved mellett a rendszerben.

Mi történik ekkor? Emlékezzünk, hogy egy állam nélküli társadalomban nincsen köztulajdon. Ha tehát eltűntél a radarról, hova fogsz menni? Nem szállhatsz buszra – a busztársaságok nem fognak felvenni olyanokat, akik kivonultak, mert az ő vitarendező szervezetük megköveteli, hogy csak vitarendezői képviselettel rendelkező utasokat vegyenek fel, ha esetleg sebesülés vagy konfliktus támadna. Szeretnél feltankolni? Póruul jársz, egyazon okból. Persze megpróbálhatsz stoppolni és esetleg össze is jöhet, de mi történik, ha odaérsz a célállomásodra és megpróbálsz kivenni

egy szobát? Nincs vitarendezői kártyád, nincs szerencséd. Szeretnél a parkban aludni? A parkok magántulajdonban állnak, szóval haladj tovább. Megéheztél? Bezárnak előtted a boltok és az éttermek ajtajai. Mit fogsz tenni?

Szóval miféle ösztönző volna, ami bűnözésre készítetné az embert? A becsületes munka – és egy vitarendező szervezet általi védelem – nagyon jól fizet. A társadalomból való kivonulás és az eltűnés a radarról a teljes vitarendezői rendszert ellened fordítja – és ha sikerül is túlélned és lopnod valamit, azt valószínűleg hangfelismerő vagy valami másféle védelemmel látták el az engedély nélküli használat ellen.

Tegyük fel, hogy sikerül valahogy megkerülnöd mind ezt és sikerül lopnod valamit; hol fogod eladni a lopott holmidat? Nem védelmez semmi vitarendező szervezet, így ki vásárolna tőled annak tudatában, hogy senkihez sem fordulhatnak, ha valami balul sül el? Emellett talán azt is kitörlik a vitarendezői rendszerből, aki kapcsolatba lépne veled, így ők is szembetalálnák magukat az összes ebből fakadó problémával.

Lesznek-e *underground* piacok? Talán – de hol működnének? Az embereknek szükségük van arra, hogy lakjanak valahol, autót bérelhessenek, ruhát és élelmiszert vásároljanak. Ha nincs vitarendezői képviselőjük, nem vehetnek részt a gazdasági életben.

Továbbá a prostitúció, a szerencsejátékok és a kábítószerek nem volnának „illegálisak” egy állam nélküli társadalomban – és becslések szerint a kábítószerek elleni háború eltörlése önmagában megszüntetné az erőszakos bűnözés 80%-át. Nem volnának behozatali vámok vagy korlátozások, így teljesen feleslegessé válna a csempészet. Magánvaluta létezne, ahogy lentebb látni fogjuk, így sokkal nehezebb volna a pénzhamisítás.

Emellett nem volna adóztatás, így a fizetés, amit hazavihetne egy becsületes munkás, *sokkal* nagyobb volna egy állam nélküli társadalomban!

Kevesebb lehetőség, kisebb nyereség – és nagyobb ösztönző a becsületes munkára; nincs jobb módja annak, hogy eltereljük a bűnözéstől azokat, akik csakis ösztönzőkre reagálnak.

Így megalapozottan mondhatjuk, hogy egy állam nélküli társadalom sokkal jobban képes lesz védelmezni a polgárait a haszonszerzésből elkövetett bűnözéstől. Mi a helyzet a szenvedélyből elkövetett bűncselekményekkel?

Szenvedélyből elkövetett bűncselekmények

A szenvedélyből elkövetett bűncselekményeket nehezebb megelőzni – ugyanakkor sokkal kisebb fenyegetést jelentenek azokra, akik nem tartoznak abba a körbe, amelyben megtörténnek.

Tegyük fel, hogy valaki meggyilkolja a feleségét. Természetesen mindketten rendelkeznek vitarendezői képviseléssel, a szerződésük pedig tiltaná a gyilkosságot. Így a férfit mindaz a büntetés sújtaná, amiket a szerződése tartalmaz – valószínűleg kényszermunka és rehabilitáció, amíg ki nem fizetett egy meghatározott pénzbeli büntetést, mivel a vitarendező szervezetek volnának felelősek ennek a büntetésnek a megfizetéséért a rokonok számára.

Rendben, mondod, de mi van akkor, ha a férfi vagy a nő nem rendelkezett vitarendezői képviseléssel? Nos, hol élnének? Senki sem adna nekik bérbe lakást. Ha teljes mértékben tulajdonosai lennének a házuknak, ki adna el nekik ételt, gázt, vizet vagy áramot? Ki foglalkoztatná őket? Melyik bank fogadná el a pénzüket?

Tegyük fel, hogy egyedül a feleségét megölni szándékozó férj lépett ki a vitarendezői rendszerből anélkül, hogy közölte volna vele. A feleségét képviselő vitarendező szervezet azonnal közölné vele férje döntését – és az ártó szándékot, amit az jelenthet – és segítene neki a költözésben, ha úgy kívánja. Ha elutasítja a költözést, a vitarendező szervezete azonnal felmondaná a szerződését, mivel azzal a döntésével, hogy egy, a vitarendezői rendszerből kivonult ember közelségében kíván élni, elfogadhatatlan mértékű veszély kockázatának teszi ki magát (így a vitarendező szervezetet a veszteségek súlyos veszélye fenyegeti). Így mind a férj, mind a feleség úgy döntött, hogy vitarendezői képviselő nélkül kíván élni, egyfajta természeti állapotban, és szembeállják magukat az étel-, lakás- és pénzszerzés leküzdhetetlen nehézségeivel.

Így a gyilkosoknak vagy a vitarendezői szerződésükben lefektetett büntetéseket kellene elszenvedniük, vagy előre jeleznék a szándékukat azzal, hogy megszüntetik a vitarendezői képviselőt, így lehetséges volna időben beavatkozni.

Vegyünk egy valamivel összetettebb problémát, a zaklatást. Egy nő megszállottan hívogatni kezd egy férfit a nap minden órájában és követni kezdi őt. Talán egy-két nyulat is feláldoz. Ha a férfi vásárolt zaklatás elleni biztosítást, a vitarendező szervezete cselekvésbe lendül. Kapcsolatba lép a nőt képviselő szervezettel, ami aztán közölni fogja vele, hogy vagy felhagy a zaklatással, vagy felmondják a szerződését. És honnan fogja tudni a nő vitarendező szervezete, hogy valóban abbahagyta a zaklatást? Nos, a férfi nem jelenti őt többé. És ha kérdéses volna, egy ideig nyomkövetőt hordana, hogy biztosra menjenek. És emlékezzünk – mivel nincs köztulajdon, kitiltható a járdákról, utcákról és a parkokból.

(Ha a férfi nem vásárolt zaklatás elleni védelmet, semmi gond, mindössze drágább lesz megvásárolni a „már fennálló állapottal.”)

Bár talán ismeretlen lehet számodra, a vitarendező szervezet nem új elgondolás – annyira ősrégi, mint maga a civilizáció, de félresöpörte azt az államhatalom folyamatos terebélyesedése az elmúlt egynéhány évszázad során. A múltban kiközösítéssel büntették a nemkívánatos társadalmi viselkedést, a kockázatokat pedig önkéntes „felebaráti szervezetek” (friendly societies) segítségével csökkentették. Egy férfit, aki elhagyta a feleségét és gyermekeit – vagy egy nőt, aki házasságon kívül teherbe esett – nem láttak többé szívesen a tisztességes társadalomban. A vitarendező szervezetek egy lépéssel tovább viszik ezeket a gyakorlatokat azzal, hogy minden információt, amit egykor csak a helyi közösség ismert, az egész világ számára nyilvánossá teszik, a hitelminősítésekhez hasonlóan. (Ha azt szeretnéd, hogy kevésbé legyenek nyilvánosak a veled kapcsolatos információk, a vitarendező szervezetek kétségtelenül fel fogják ajánlani ezt az opciót is.)

Határtalan azoknak az előnyöknek a száma, amit a vitarendező szervezetek biztosítanak egy szabad társadalomnak. Olyan alkalmakra is lehetne biztosítást kötni, mint amikor egy ember felesége más férfitől származó gyermeknek ad életet, valakinek a lánya házasságon kívül teherbe esik, ha termékenységi problémák jelentkeznek egy házaspárnál, és így tovább.

Mindezek a biztosítások megkövetelnék a vitarendező szervezetektől, hogy aktív lépéseket tegyenek az efféle viselkedések megakadályozása végett – és naphosszat sorolhatnánk a megelőző lépéseket, amiket tenni lehetne! Amire emlékezni kell, az az, hogy ezek a szerződések mind *önkéntesek*, így nem szedik meg az erőszakmentesség erkölcsi elvét.

Összefoglalva – hogyan bánik el az állam nélküli társadalom az erőszakos bűnözőkkel? Zseniális módon! Egy állam nélküli társadalomban kevesebb volna a bűnöző, több volna a bűnmegelőzés, súlyosabbak volnának a büntetések – és azonnali figyelmeztetést lehetne kiadni azok ellen, akik bűnözésre adnák a fejüket és kiléptek a vitarendezői rendszerből. Több ösztönző volna a becsületes munkára, kevesebb a bűnözésre, sehova sem bújhatnának azok, akik el akarnak tűnni a radarról és általános társadalmi kítaszítással találnák szembe magukat azok, akik a szerződések, kölcsönös védelem és általános biztonság civilizált világán kívül szeretnének élni. És emlékezzünk, az államok a 20. században több mint 200 millió embert öltek meg – ekkora számok mellett komolyan magán útonállóktól és ékszertolvajoktól félünk?

Egyetlen rendszer sem fogja tökéletes angyalokkal helyettesíteni a hibás embereket, de egy állam nélküli társadalom – a jóság megjutalmazásával és a gonoszság büntetésével – legalább gondoskodni fog arról, hogy a gonoszok láthatóak legyenek ahelyett, hogy elrejtjené őket a hatalom, politika és propaganda jelenlegi halálos kódében.

KETRECEK CSAKIS BESTIÁKNAK

Ahogy az fentebb említésre került, a vitarendező szervezetek magán biztosítócégek, amiknek az egyetlen feladata közbenjárni az egyének közötti vitákban. Ha te és én aláírunk egy szerződést, előtte mindketten megegyezünk abban, hogy egy bizonyos vitarendező szervezethez fordulunk, amennyiben olyan konfliktus merülne fel közöttünk, amit nem tudunk megoldani. Továbbá azt is választhatjuk, hogy megengedjük a vitarendező szervezetnek, hogy például pénzbeli büntetést szabjon ki vagy vagyonelkobzást alkalmazzon, ha valamelyikünk nem tartja be a döntését.

Eddig világos. Azonban probléma merül fel, ha nincs szerződésem semmilyen vitarendező szervezettel és rablásra, gyilkosságra vagy gyújtogatásra adom a fejem. Hogyan lehet ezzel elbánni? Fentebb azt mondtam, hogy a vitarendező szervezetek egyszerűen összefognának, hogy megtagadják a javakat, szolgáltatásokat és szerződéseket az erőszakos bűnözőktől.

Néhány olvasó talán aggódik a hatalom miatt, amivel a vitarendező szervezetek bírnanak egy állam nélküli társadalomban. Amikor leírjuk, hogyan bánhatna el egy állam nélküli társadalom a gyilkosokkal, egy szélsőséges helyzetet elemzünk, nem pedig a mindennapos gazdasági és társadalmi kapcsolatokat. Egy orvos azt mondhatná: *ha egy betegnek elfertőződött a lába és nincsenek rá antibiotikumok, amputálni kell a lábát.* Ez nem azt jelenti, hogy az amputálást pártolja kevésbé komoly helyzetekben is. Amikor azt mondom, hogy a vitarendező szervezetek nyomon fogják követni az erőszakos bűnözőket és megpróbálják megtagadni tőlük a javakat és szolgáltatásokat, nem úgy értem, hogy a

vitarendező szervezetek képesek lesznek ezt megtenni bárkivel. Ezt mindenekelőtt ellehetetlenítené a fogyasztói választás. Egy bolttulajdonos kitilthat bárkit, akit nem szível – de nem tehet így önkényesen, különben egyhamar csődbe megy. Hasonlóképp, ha azt látják az emberek, hogy egy vitarendező szervezet igazságtalanul vagy büntetően viselkedik, egyhamar ügyfelek nélkül találja magát.

A legfontosabb dolog, amire emlékezni kell, hogy a vitarendező szervezetekkel kötött szerződések teljesen *önkéntesek* – valamint hogy a vitarendező szervezetek százai fognak folyton arra törekedni, hogy az ügyfeleiknek tudhassanak bennünket. Ha attól tartunk, hogy kvázi-rendőrállamokká fognak változni, akkor gondoskodniuk kell ennek a félelemnek a csillapításáról, ha szeretnék, hogy az ügyfelük legyünk.

Hogyan fogják elérni ezt? Nos, természetesen szerződéses kötelezettségek vállalásával! Ahhoz, hogy magukhoz csábítsanak bennünket, a vitarendező szervezetek fel fogják ajánlani, hogy azonnal megszüntetik a szerződést – és bőkezű pénzjutalomban részesítenek – ha valaha zaklatnak vagy önkényesen bánnak velünk. A vitarendező szerződések természetes módon tartalmazni fognak egy kikötést, hogy egy, az *ügyfél által választott* vitarendező szervezetet fognak megbízni az ügyféllel való esetleges konfliktusok kezelésével. Mindez alapvető eljárás a szerződéses kockázatok csökkentése érdekében.

Más szóval mindenki, aki azt mondja, hogy „*a vitarendező cégek veszélyes fasiszta szervezetekké fognak változni,*” egy fantasztikus üzleti lehetőséget jelent bárki számára, aki képes pozitívan kezelni ezt az aggodalmát. Ha nem szíveled a vitarendező szervezetek gondolatát, tedd fel magadnak a kérdést: *van-e bármi módja* annak, hogy enyhüljenek az aggodalmaim? *Van-e bármilyen szerződéses kikötés,* ami szerződéskötésbe csábíthatna egy vitarendező szervezettel? Ha

van, a szabadpiac varázsa biztosítani fogja azokat. Egyes vitarendező szervezetek felajánlják, hogy egymillió dollárt fizetnek neked, ha igazságtalanul bánnak veled – és te választhatod azt a szervezetet, ami így dönt! Más vitarendező szervezetek összefoghatnak és felügyelő tanácsot alkothatnak, ami rendszeresen átkutatja a raktáraikat tiltott fegyverek és hadseregek után. A vitarendező szervezetek felügyelő társaságokat fognak finanszírozni, amelyek rendszeresen értékelik a vitarendezők integritását.

Ha a fentiek közül egyik megoldás sem nyeri el a tetszésedet, a vitarendező rendszer nem neked való – de akkor a jelenlegi állami rendszer sem, ami egyoldalú, elnyomó és diktatórikus. És emlékezzünk arra, hogy egy szabad társadalomban, mint amit itt felvázoltam, természetesen mindig dönthetsz úgy, hogy vitarendezői képviselő nélkül élsz vagy akkor fizetsz a szolgáltatásukért, amikor szükséged van rá – amíg nem kezdesz lopni és gyilkolni.

Azokat, akik még mindig úgy gondolják, hogy a vitarendező szervezetek államokká fognak válni, arra biztatnám, hogy vessenek egy pillantást a vitarendező szervezetek egy valódi példájára a világunkból – a világ egyik legnagyobb „munkaadójára,” nevezetesen az *eBay*-re. Jelenleg több mint 300 000 ember jövedelmének jelentős része származik belőle. A legtöbb eladott árucikk annyira alacsony árú, hogy nem érné meg pereskedni, a tranzakciók pedig rendszeresen inkompatibilis határokon keresztül történnek – más szóval egy állam nélküli társadalomban zajlanak. Tehát hogyan oldja meg az *eBay* a vitákat? Egyszerűen párbeszédrel és az információ közzétételével. Ha nem fizetek ki valamit, amit megkaptam, megrovásban részesítenek. Ha nem küldök el valamit, amit kifizettek, úgyszintén. Bárki, akivel üzletelek, értékelheti a termékemet, szolgáltatásomat és ügyfélszolgálatomat. Ha rossz az értékelésem, olcsóbban kell eladnom a termékeimet, hiszen – minden más tényező

változatlansága esetén – az emberek inkább üzletelnek egy magasabbra értékelt eladóval (vagy vásárlóval). Ha elég ember hagy negatív értékelést, túlságosan magas lesz a velem való üzletelés kockázata és csődbe megyek. Nincs rendőrség, bíróság vagy erőszak – a lopást egyszerűen kommunikációval és az információ megosztásával kezelik.

Így az eBay a létező legnagyobb vitarendező szervezetének példája – tényleg tartunk attól, hogy kvázi-állammá fog változni? Valóban álmatlanul fekszünk éjszaka, azon tanakodva, hogy mikor fogja berúgni az ajtónkat az eBay kommandós csapata és fog minket elhurcolni valami tengerentúli J2EE programozógulágba?

Minden rendszerrel vissza lehet élni – ezért olyan irtózatos az állam – így minden javasolt társadalomszervezési forma számára elengedhetetlenek a fékek és ellensúlyok. Ebben rejlik a vitarendező szervezetek szépsége. Akiknek nem tetszenek a vitarendező szervezetek, akik tartanak és félnek tőlük, azoknak nem kell igénybe venniük őket és támaszkodhatnak helyettük a kézfogásra, hírnévre és bizalomra – vagy megalakíthatják saját vitarendező szervezetüket. Azok, akiknek a helyzete nem teszi lehetővé, hogy ezeket válasszák – gondolhatunk a sokmillió dolláros vagy a hosszútávú bérleti szerződésekre – fordulhatnak a vitarendező szervezetekhez. Akik attól tartanak, hogy ezek a szervezetek mini-államokká válnak, felállíthatják saját felügyelő ügynökségüket és figyelhetik őket (amit esetleg mások finanszíroznának, akik hasonló félelmeket táplálnak).

Röviden, vagy képes az emberek többsége együttműködni a kölcsönös előny érdekében, vagy nem. Ha képesek, működni fog az állam nélküli társadalom – főleg azért, mert az enyémnél sokkal jobb elmék milliói folyamatosan a legjobb megoldásokat fogják kutatni. Ha képtelenek, akkor soha *semmilyen* társadalom nem fog működni, az emberiség sorsa pedig természeténél fogva a rabszolgaság és a vadság.

Ennélfogva csak megerősíteni tudom a fenti tézisemet – ha meglopsz, megerőszakolsz vagy meggyilkolsz másokat, támogatni fogok bármilyen társadalmi cselekvést, ami meggátolja a képességedet arra, hogy túlélj a társadalomban. Azt szeretném látni, hogy kikergessenek a vadonba, megtagadják tőled a hotelszobákat és az élelmiszert – és szeretném mindenhol kiplakátolva látni az arcodat, hogy az ártatlanok biztonságban lehessenek azzal, hogy távol tartanak téged. Épp annyira gyűlölöm a bűnözőt, amennyire gyűlölöm az államot – és pontosan azért nem viselhető el tovább az állam léte, mert léteznek ilyen bűnözők, hiszen az állam mindig lefegyverzi a becsületes polgárokat és ösztönzi, elősegíti és védelmezi a bűnözőket.

DIKTATÚRA ÁLLAM NÉLKÜL

HOGYAN ELŐZI MEG EGY SZABAD TÁRSADALOM AZ ÁLLAM VISSZATÉRÉSÉT

Az állam nélküli társadalommal szemben felhozott messze legnépszerűbb ellenvetés a hit, miszerint egy vagy több magán vitarendező szervezet legyűrné az összes többet és új államot alakítana. Ez a hit minden szinten téves, de már-már csodálatra méltóan megingathatatlan.

Így szól az általános ellenvetés:

Egy állam nélküli társadalomban bármilyen szervezet, ami megjelenik arra a célra, hogy segítsen megoldani a vitákat, elkerülhetetlenül az állam helyébe fog lépni. Ezek a szervezetek a kezdetben talán versenytársként kezdik a szabadpiacon, de ahogy telik az idő, az egyik gazdaságilag dominálni fogja a többit, aztán háborút fog vívni a versenytársai ellen, végül egy új államot kényszerít a népességre. Ez az instabilitás és erőszak, amit a „vitarendezői polgárháború” mér a lakosságra, sokkal rosszabb, mint bármelyik fennálló demokratikus államrendszer. Így egy állam nélküli társadalom túlságosan is kockázatos kísérlet, mivel végül egyébként is csak egy új államot fogunk kapni!

Magától értetődőnek tartják ezt az ellenvetést az anarchista társadalm szerkezettel szemben, így sosem támasztják alá tényleges bizonyítással. Természetesen mivel az állam nélküli társadalom megvitatása egy jövőbeli, elméleti helyzetről szól, nem lehet empirikus példákra hivatkozni. Azonban, mint az emberi motivációt érintő összes állítás, a „helyettes állam” hipotézis is logikai vizsgálat alá vehető.

Premisszák

A „helyettes állam” hipotézis alapja a premissza, miszerint az emberek előnyben részesítik a jövedelmük maximalizálását a lehető legkisebb energiabefektetéssel. Egy vitarendező szervezetet az motiválná az erőszak használatára, hogy minden versenytárs eliminálásával és egy földrajzi terület fölötti katonai uralommal sokkal több pénzt kereshetne, mint a szabadpiaci versennyel, így megérné katonai konfliktusba fektetni az erőforrásait, hogy bebiztosítsa magának az új adófizetőktől származó permanens jövedelemforrást.

Teljesen elfogadhatjuk ezt a premisszát, amennyiben azt következetesen alkalmazzuk *minden* emberre egy állam nélküli társadalomban. A „helyettes állam” érvének megerősítéséhez azt is feltételezzük, hogy semmilyen erkölcsi megfontolás nem fogja útját állni bármilyen döntéshozatalnak. Azzal, hogy a „dominálás iránti vágyat” pusztán a gazdasági hatékonyság kiszámítására redukáljuk, eltörlünk minden etikai féket a forgatókönyvből.

Kezdőpont

Induljunk ki egy állam nélküli társadalomból, amelyben a polgárok önként választhatják, hogy szerződésbe lépnek egy vitarendező szervezettel a tulajdonuk védelme és a konfliktusaik rendezése érdekében. Minden polgárnak úgyszintén jogában áll felbontani a szerződését a vitarendező szervezetével.

Lényegében három lehetséges mód létezik arra, hogy egy vitarendező szervezet katonai uralom alá hajtson egy teljes területet:

1. Ha titokban összeállít egy sereget, majd hirtelen megtámadja vele az összes versenytársát;

2. Ha *nyíltan* összeállít egy sereget, majd ugyanazt teszi;

3. Ha önkéntes „védelmi szervezetnek” állítja be magát, ami állítólag a polgárok védelme érdekében halmozza a fegyvereket, majd a polgárok ellen fordítja azokat a fegyvereket és új állammá teszi meg magát.

Van egy további lehetőség, nevezetesen az, hogy egy magánpolgár próbál összeállítani egy sereget.

Vizsgáljuk meg sorban ezeket.

A titkos hadsereg

Eszerint a forгатókönyv szerint egy vitarendező szervezet vezetője, akit – tegyük fel – Bobnak hívnak, úgy dönt, hogy elege van abból, hogy önkéntes alapon foglalkozzon az ügyfeleivel. Elhatározza, hogy arra fogja költeni a vállalat pénzét, hogy hatalmas mennyiségű fegyverzetet vásárol és kiképez egy hadsereget. (Egyelőre tételezzük fel, hogy Bob teljesen önállóan meghozhatja ezt a döntést, és nem kell semmi testület, bank vagy befektető beleegyezését kérnie.)

Tegyük fel, hogy Bob vitarendező szervezetének éves jövedelme 500 millió dollár, a nyeresége pedig évi 50 millió.

A legközvetlenebb kihívás, amivel Bob szembetalálja magát: *hogyan a fenébe fogok finanszírozni egy hadsereget?* Tekintve, hogy egy szabad társadalomban sehogyan sem lehet tudni, hogy pontosan hány polgár van felfegyverezve – vagy miféle fegyverekkel rendelkeznek – biztosra kellene mennie és egy igen bámulatos és elsöprő hadsereget kellene összeállítania, hogy uralma alá hajtson egy egész területet, különben Bob befektetése azonnal elveszne egy katonai vereséggel. Egy ilyen hadsereg aligha olcsó mulatság. Az érv kedvéért tételezzük fel, hogy 5 év távlatában 500 millió dollárba kerülne Bobnak, hogy összeállítsa a hadsereget – ami kétségtelenül szerény becslés. Honnan fogja szedni a pénzt arra, hogy finanszírozza mindezt?

Áremelés

A legnyilvánvalóbb módja annak, hogy Bob összeszedje azt az extra 500 milliót, ha magasabb árat kér az ügyfeleitől. Az 500 millió dollár, amire Bobnak szüksége van, vitarendező szervezete évi 50 millió dolláros nyereségének tízszerese. Így ahhoz, hogy öt év alatt finanszírozhassa a hadseregét, Bobnak a *kétszeresére* kellene növelnie az árait. Mivel abból a feltételezésből indultunk ki, hogy Bob *kapzsisága* az, ami új állam megalapítására készíti – és hogy a kapzsiság a társadalom minden tagjának közös vonása – úgyszintén feltételezhetjük, hogy az ügyfeleit is ez motiválja. Tehát épp úgy, ahogy Bob *szeretne* egy hadsereget, hogy maximalizálhassa a jövedelmét, az ügyfelei *nem szeretnék*, hogy Bobnak legyen egy hadserege egyazon oknál fogva. Abban a pillanatban, hogy Bob közli a vásárlóival, hogy ezentúl kétszer annyit kér egyazon szolgáltatásért, el fogja veszíteni az összes ügyfelét és csődbe fog menni. Sajnos hadsereg nélkül marad.

Nyilvános törekvés

Azonban Bob talán felismeri ezt a problémát és a tervei szerint azzal fogja megtartani az ügyfeleit, hogy közli velük, hogy egy hadsereg finanszírozása céljából növeli az árait. „Segítsetek vásárolni egy hadsereget azzal, hogy a jelenleginél kétszer magasabb árat fizettek, én pedig megosztom veletek a zsákmányt, miután meghódítom ezt meg ezt a területet!” Ha feltételezzük is, hogy Bob ügyfelei hisznek neki és hajlandóak finanszírozni egy ilyen örült tervet, Bob titka immár napvilágra került és a teljes társadalom – beleértve az *összes többi* vitarendező szervezetet – megismerte Bob aljas szándékait. Nyilvánvaló, hogy az összes többi vitaren-

dező szervezet azonnal felhagy azzal, hogy Bob szervezetével üzleteljen. Mivel minden vitarendező szervezet központi értéke az, hogy képes kapcsolatba lépni a többi vitarendező szervezettel – mint ahogyan egy telefonszolgáltató központi értéke is az, hogy képes kapcsolatba lépni a többi telefonszolgáltatóval – Bob szervezete így súlyos károkat szenved. Más szóval, Bob sok-sok évre megkésztetve az árait – míg sokkal alacsonyabb rendű szolgáltatást biztosít – valami roppant bizonytalan és veszélyes „nyereség” reményében.

Emellett Bob bankja azonnal megszüntetné a kapcsolatot Bobbal, így képtelen volna kifizetni az alkalmazottjait, bérleti díjait vagy számláit. Bob áramszolgáltatója nem biztosítana neki áramot többé, kiszáradnának a csapok az épületében, megszüntetnék a telefonszolgáltatását és számos másik balszerencse érné annak következtében, hogy kinyilvánította a szándékát arra, hogy új diktátor legyen. Nehéz elképzelni, hogy öt napot kibírjon ebben a helyzetben, azt pedig végképp, hogy megtartsa az összes fizető ügyfelét kétszeres áron öt éven keresztül, hogy felállíthassa a seregét!

Ha valahogyan meg is lehetne birkózni az összes fenti problémával, nehéz elképzelni, hogy Bob ügyfelei boldogan felfegyvereznék Bobot annak reményében, hogy osztozkodhatnak a zsákmányon. Az államokkal ellentétben, amik kedvük szerint adóztathatnak, a vitarendező szervezeteknek *ténylegesen* védelmezniük kell az ügyfeleik tulajdonát ahhoz, hogy továbbra is az ügyfeleik maradjanak. Tekintve, hogy azok érdekeltek a leginkább a tulajdonuk védelmében, akik szerződést kötnek egy vitarendező szervezettel, egészen értelmetlen a feltételezés, hogy ők finanszíroznák Bob seregét, hiszen semmilyen tényleges irányítást nem gyakorolhatnának a hadsereg felett, miután megalkoták, így sehogy sem tudnának kikényszeríteni bármiféle előtte megalkotott „fosztogatósi szerződést.” Egy szabad

társadalomban az emberek nem próbálnák azzal „megvédeni” a tulajdonukat, hogy finanszíroznak egy hatalmas sereget, ami aztán szabadon megfoszthatná őket a tulajdonuktól. Az efféle őrültség megköveteli egy állam létét!

Alternatív finanszírozás

Bob talán megpróbálja másféleképp finanszírozni a hadseregét. Megpróbálhat kölcsönök útján hozzájutni a pénzhez, de a bankja csak akkor fog neki kölcsönt biztosítani, ha hihető és mérhető üzleti tervvel áll elő. Ha Bob üzleti terve nyíltan kijelenti egy hadsereg felállításának vágyát, bankja felhagyva Bob bárminemű támogatásával, mivel csak veszítenivalója volna, ha megalakulna ez a hadsereg. Ha Bob azal tenne szert a pénzre, hogy hamis üzleti tervet mutat be a bankjának, a bank ezt szinte azonnal megtudná és visszavenné a megmaradt pénzt – valamint súlyos büntetést szabna ki Bobra! Ismét, Bob hadsereg nélkül marad.

Mi lenne akkor, ha Bob azzal próbálná finanszírozni a hadseregét, hogy csökkenti a részvénytulajdonosoknak fizetett osztalékot? Ezt természetesen kifogásolnák a részvényesek és vagy leváltanák, vagy egyszerűen eladnák a részvényüket és máshova fektetnék a pénzüket, ezzel csapást mérve Bob szervezetére. Megpróbálhatna kevesebbet fizetni az alkalmazottjainak, de ezzel csak más vitarendező szervezetek karjaiba kergetné őket – és elpusztítaná a saját cégét.

Biztosan kijelenthetjük, hogy gyakorlatilag lehetetlen Bob számára megszerezni a pénzt, amivel finanszírozhatná a hadseregét – és ha sikerülne is, a vállalkozása képtelen volna túlélni a társadalmi és gazdasági normák ilyen súlyos megszegését.

Azonban más veszélyek is felmerülnek, amiket érdemes megvizsgálni.

Védelmi szervezetek

Legvalószínűbben a „védelmi vitarendező szervezetek” jelentenének veszélyt, mivel ezek az ügynökségek máris rendelkeznek a fegyverekkel és a személyzettel, ami felhasználható a népesség ellen. Ez azonban két okból kifolyólag roppant nehéz volna. Egyrészt, a védelmi szervezeteknek befektetésekre és banki kapcsolatokra van szükségük ahhoz, hogy növekedjenek és virágozzanak. Tekintve, hogy a befektetők és a bankok nem finanszíroznának olyan hadsereget, ami elrabolhatná a tulajdonukat, ügyelnének arra, hogy belefoglaljanak számtalan „biztonsági mechanizmust” a védelmi szervezetekkel kötött szerződéseikbe. Gondoskodnának arról, hogy figyelemmel kísérhetik az összes vásárlásukat, elszámolhatnak minden pénzüikkel és nem állítanak össze semmilyen titkos hadsereget.

A védelmi szervezetek úgyszintén ugyanazzal a finanszírozási problémával találnák szembe magukat, mint Bob vitarendező szervezete. Tétélezzük fel, hogy Dave az egyik védelmi szervezet vezetője, és egy nap arra ébred, hogy ellenállhatatlan vágyat érez arra, hogy összeállítsa saját seregét és kifossza a társadalmat.

Mindenekelőtt, a polgárok sosem szerződnének olyan védelmi szervezettel, ami nem volna hajlandó rendszeres vizsgálatnak alávetni a szervezetét, fegyvereit és számláit, annak bizonyítása végett, hogy nem állítanak össze semmilyen titkos hadsereget. Ha Dave úgy dönt, hogy megkerüli ezt a szerződéses kötelezettséget és titkon elkezdi finanszírozni a seregét, hogyan fog fizetni érte? Abban a pillanatban, hogy felemeli az árait anélkül, hogy bővítené a szolgáltatásait, a vásárlói pontosan tudni fogják, hogy mire készül, és visszavonják a támogatásukat. Agyó, hadsereg. Dave úgyszintén szembetalálná magát az összes fentebb említett finanszírozási problémával.

Látható tehát, hogy semmilyen járható út sincsen egy vitarendezési szervezet számára, hogy finanszírozzon egy titkos sereget anélkül, hogy közben elpusztítaná a saját vállalatát. A hadseregek csak akkor lehetségesek, ha az állam rákényszerítheti az adófizetőket annak finanszírozására.

Függetlenül gazdag?

Vegyük Bob vagy Dave helyett egy Bill nevű kőgazdag multimilliárdost, aki úgy dönt, hogy felállít egy sereget és diktátorrá teszi magát. Hatalmas vagyona révén nem függ semmilyen vásárlótól, munkavállalótól vagy részvénytől. Tegyük fel, hogy képes volna azonnal zsebből finanszírozni egy hadsereget.

A kihívás, ami Bill előtt áll, természetesen az, hogy egy szabad társadalomban nincs éppen lehetősége arra, hogy vásároljon egy komplett sereget a helyi Walmartban. Egy hadsereg alapjában véve gazdaságtalan, a legjobb esetben is drága pluszköltség, így valószínű, hogy a földrajzi védelem egy szabad társadalomban néhány tucat nukleáris fegyverre korlátozódna, hogy elriasszanak minden potenciális támadót. Így ha lehetőségében állna, akkor sem segítene sokat Billnek, ha venne egy atombombát, mivel képtelen volna arra használni, hogy legyőzze az összes többi védelmi szervezetet.

Mi a helyzet a konvencionálisabb fegyverekkel? A védelmi szervezetek által biztosított szolgáltatás része volna a garancia arra, hogy minden tőlük telhetőt megtesznek, hogy megakadályozzák egy független hadsereg megjelenését – legyen az sajátjuk vagy bárki másé. A fegyvergyártóknak így szigorúan el kellene számolniuk mindennel, amit legyártottak és eladtak, annak biztosítása végett, hogy nem értékesítenek fegyvereket valami titkos hadseregnek Mon-

tana hegységeiben. Ha az emberek valóban tartanának annak eshetőségétől, hogy valaki felállít egy magánsereget, akkor csak azzal a védelmi szervezettel kötnének szerződést, aki garantálja, hogy nyilvános és legitim fegyverkereskedőtől vették a fegyvereiket – természetesen függetlenül ellenőrizhető módon.

Tehát amikor megjelenne Bill és megpróbálna felvásárolni 500 millió dollárnyi fegyverzetet és felbérelni több tízezer katonát, az egyik kérdés az volna: *honnan a fenéből jönnének ezek?* A fegyvergyártók nem ülnének 500 millió dollárnyi készleten az efféle termékek iránti korlátozott kereslet, valamint legyártásuk és raktározásuk költségei miatt. Így a fegyvergyáraknak jelentősen fel kellene turbóznuk a termelésüket, amit nem lehetne elrejtteni a lakosság vagy a védelmi szervezetek elől, akiket közvetlenül veszélyeztetne az efféle extra termelés. Ahhoz, hogy legyártsák az összes extra fegyverzetet, a gyártóknak kölcsönhöz kellene folyamodniuk, hogy bővítsék a termelésüket. Honnan szereznék ezt az extra pénzt? A bankjaik minden bizonnyal nem finanszíroznának egy ilyen veszélyes vállalkozást, azonnal értesítenének minden védelmi szervezetet, akivel szerződésben állnak, és eltávolítanák az ügyfeleik sorából a zsvány fegyvergyárat. A védelmi szervezetek és az ügyfeleik úgyszintén nem üzletelnének többet egy efféle veszélyes fegyvergyártóval, amivel csődbe taszítanák a céget.

Egyetlen gyártó sem volna képes bővíteni a termelését egy egyszeri vásárlás miatt, ahogyan te se vennél egy autót egyetlen utazáshoz. Továbbá – miért értékesítene halálos fegyvereket egy fegyvergyártó valakinek, akiről tudja, hogy képes volna arra használni a fegyvereket, hogy kirabolja a gyártót?

Másodjára, ha Bill valahogy meg is tudná szerezni a szükséges fegyvereket, honnan jönne az a több tízezer katoná? Egy állam nélküli társadalomban a katonaság nem

igazán volna ugyanaz a „keresett” karrier, mint napjainkban. Ahhoz, hogy összeállítson egy több tízezer főből álló hadsereget, Billnek hirdetni és toboroznia kellene, fizetést és kiképzést kellene biztosítania nekik stb. Ezt lehetetlen volna elrejteni. Mivel teljesen nyilvánvaló lenne, hogy Bill hadsereget állít össze, mit tehetnének az emberek a társadalomban, hogy megállítsák őt?

Mindenekelőtt, ha ez potenciális kockázat volna, a bankja belefoglalna egy kikötést a szolgáltatási szerződésébe, ami feljogosítja arra, hogy ne teljesítse azokat a tranzakciókat, amik nyilvánvalóan egy magánsereg finanszírozására hivatottak. Továbbá egyetlen vitarendező szervezet sem üzletelne Billel – vagy a katonáival – abban a pillanatban, hogy világossá válik, mit forgat a fejében. Ez azt jelentené, hogy Bill egyik katonája sem lehetne biztos abban, hogy megfizetik őt, az élelmiszerboltok nem értékesítenének nekik ételeket, az áramszolgáltatók felmondanák a szerződésüket, a benzinkutak nem szolgálnák ki őket stb. Amikor a teljes társadalom be akarja szüntetni a veled való üzletelést, felettébb megnehezedik a túlélés.

A nyereség kérdése

Emlékezzünk, hogy azzal a premisszával kezdtük ezt a szakaszt, hogy valaki azért szeretne magának egy hadsereget, hogy pénzt szerezzen. Lássuk, hogy elérhető-e ez a cél, ha sikerülne is valahogy megoldani az összes fenti akadályt.

Tételezzük fel, hogy első barátunk, Bob valahogyan képes felállítani a hadseregét – a kérdés az, hogy nyereségessé tudja-e tenni?

Emlékezzünk, hogy Bobnak öt év alatt 500 millió dollárba került a hadsereg összeállítása – tételezzük fel, hogy a következő öt év során további 1 milliárd dollárba kerül

meghódítani egy észszerű méretű területet a csatákban elvesztett életek és felszerelések miatt. Miféle pénzügyi megtérülésre számíthat Bob?

Ha biztosra tudod, hogy Bob serege két hét múlva a házadhoz ér, és semmilyen mód nincsen a megállításukra, akkor az orosz stílusú „felperzselt föld taktikáját” alkalmaznád, igaz? Magaddal vinnél mindent, ami értékes, és talán elpusztítanál mindent, amit nem tudsz elvinni. Mit tudna tehát végül irányítása alá vonni Bob serege? Nem sok mindent.

Azonban képzeljük el, hogy Bob serege valahogy képes volna lefoglalni olyan vagyontárgyakat, amik érnek is valamit. Mennyit kellene rabolniuk, hogy nyereséget termeljenek?

Mindenekelőtt vizsgáljuk meg az alternatívát, avagy Bob seregének *alternatív költségét*.

Bobnak minden évben százmillió dollárt kell befektetnie, hogy összeállítsa a seregét – mennyibe kerül ez neki összesen?

Ha Bob ehelyett a vitarendező szervezetébe fektette volna azt a százmilliót, valószínűleg 10%-os megtérülést hozott volna a befektetése. Öt évnyi kamatos megtérüléssel számolva az 832,61 millió dollár.

Aztán pedig Bobnak be kell fektetnie *további* egymilliárd dollárt a következő öt év alatt, miközben megszáll egy sor szomszédságot. Mennyibe fog ez neki ténylegesen kerülni? 1665,22 millió dollár, avagy 1 milliárd dollár, 10% megtérüléssel számolva 5 éven át. De ez nem minden – a fenti 832,61 millió dollár *úgyszintén* hozott volna neki évi 10% megtérülést a következő öt évben, ami összesen 1340,93 millió dollárt jelentett volna.

Tehát Bob öt évnyi előkészülete, majd öt évnyi katonai tombolása több mint 3 milliárd dollárba került neki. Figye-

lembe véve az efféle vállalkozással járó hatalmas kockázatok, a befektetők valószínűleg minimum húsz az egyhez megtérülést várnának el – a szoftverpiachoz hasonlóan. Így Bobnak jóval több mint *60 milliárd dollárt* kellene összerabolnia, ha azt is belevesszük, hogy egy részét magának is meg akarja tartani.

Honnan jönne ez a 60 milliárd? A leégett házakból? Az otthagyt autókból? Nehéz elképzelni, hogy sokat érne bármi, amit Bob képes volna megszerezni.

(A történelmi bizonyíték támogatja ezt a következtetést. Gazdasági szempontból az imperializmus katasztrófa mindenki számára, azokat leszámítva, akik a legközelebbi kapcsolatokot ápolják az állam kényszerítő hatalmával.)

Bob továbbá elpusztította a gazdaságot, ami lehetővé tette számára, hogy évi 10%-os megtérülést keressen a befektetésein – ha sikerül is milliárdokat összelopnia, az *még mindig* kevesebb volna, mint amennyit kereshetett volna az életés során, ha egyszerűen csak visszafektette volna a pénzt! A visszafektetés azzal a jelentős előnnyel is jár, hogy nem teszi ki Bobot a háborún vagy orgyilkosságon keresztüli halál kockázatának.

Mi van akkor, ha Bob váratlanul szeretne rátámadni a polgárokra, hogy megadóztassa őket? Ismét, az összes többi vitarendező szervezet elvesztené mindegyik ügyfelét ennek következtében, így megtennének minden szükséges lépést, hogy megakadályozzák azt. Innovatív „fékek és ellensúlyok” megoldásokat kellene biztosítaniuk a potenciális ügyfeleknek, hogy elnyerjék a bizalmukat, és kollektíven ébernek kell lenniük az efféle váratlan támadások ellen. Továbbá tekintve, hogy egy állam nélküli társadalomban nincsenek határok, azok, akiket Bob serege célba vett, elmenekülnének az éj leple alatt, elkerülve a fosztogatását.

Ha azonban valahogyan sikerülne is leküzdeni az összes fenti problémát, és lehetséges és nyereséges volna egy állam létrehozása egy szabad társadalomban, egyszerű a megoldás erre a veszélyre. A védelmi szervezeteknek egyszerűen meg kellene vásárolniuk az ügyfelek bizalmát annak elvállalásával, hogy bármilyen potenciális katonai nyereségnél magasabb büntetést fizetnek, amennyiben kiderül, hogy egy hadsereget próbálnak felállítani. Ahogy az fentebb említésre került, a szervezetek rábíznának egy bizalmi vagyongazdálkodóra több millió dollárt, ami kifizethető volna bárkinek, aki képes bizonyítékot találni arra, hogy titkos hadsereget állítanak össze. Probléma megoldva.

Amikor megvizsgáljuk a lépéssorozatot, ami gazdaságilag nyereségesé tenné egy titkos hadsereget, azt látjuk, hogy az elképzelés annyira valószínűtlenné válik, hogy az gyakorlatilag lehetetlen. Ha feltételezzük, hogy a nyereségmaximalizálás gazdasági ösztönzője késztetne valakit arra, hogy fontolóra vegye ezt az utat, könnyen láthatjuk, hogy az elkerülhetetlen magánzsarnokságoktól való félelem pusztán képzeletbeli.

A „helyettes állam” mitológia csak egy újabb lidércmese, amit azért alkottak meg, hogy olyan ketrecekben tartsanak bennünket, amelyek a rácsai teljességgel képzeletbeliek.

IRRACIONÁLIS TÖRVÉNYEK?

Egy másik kérdés, ami folyamatosan felmerül az anarchista társadalomszervezettel kapcsolatban, hogy milyen mértékben fognak igazságtalan vagy irracionális szabályokat alkotni vagy fenntartani a különböző közösségek. Mi állítana meg egy iszlamista közösséget, hogy kikényszerítse a saría törvényt, vagy egy csoportot, akik kommunálishan szeretnék felnevelni a gyermekeiket, vagy többnejűséget szeretnének, vagy be akarnák tiltani a piros ruha viselését?

Ez természetesen lehetséges, de egy anarchista társadalomban számos tendencia uralkodik, amelyek hosszútávon elbátortalanítják és eltörlik az efféle korlátolt gyakorlatokat.

Mindenekelőtt azonban fontos megérteni, hogy erre nincsen semmilyen valódi megoldás egy államista társadalomban – feltételezve, hogy az nem egy diktatúra. Amíg nem alkalmazunk agressziót egymás ellen, ha néhány barátommal összeköltözök egy hatalmas házba, megosztjuk minden tulajdonunkat és valamiféle poligám hippy húsmasszáként élünk, ebben semmi illegális nincs egy államista társadalomban. Amennyiben etetjük a gyermekeinket, gondoskodunk róluk és oktatjuk őket, mindannyian választhatjuk azt, hogy kommunában éljünk és kollektíven neveljük a gyermekeinket.

Hasonlóképp, ha egy csoport muszlim a saría szabályok szerint kíván élni, és mindenki önként elfogadja ezeket a szabályokat és szabad akaratából követi őket, ezzel sem tud sokat kezdeni egy államista társadalom. Mivel az államok csak az erőszakhoz és a propagandához folyamodhatnak uralmuk fenntartásához, csakis kommandós csapatokat küldhetnek a kommunák felosztatásához, vagy tankokat és helikoptereket a vallási csoportok feldarabolásához – de

nagyon kevesen fogadnánk ezt el a társadalmon belüli eltérő hitrendszerek kihívására adott észszerű és pozitív válaszként.

Egy állam nélküli társadalom fundamentális jellemvonása gazdasági szempontból az, hogy *az egyes csoportok képtelenek erőszakkal másokra hárítani saját preferenciáik költségeit.*

Ha például abba a csoportba tartozol, ami szeretné megszállni Irakot, meg kell találnod a módját annak, hogy te magad finanszírozd azt – nem fogsz tudni pénzt nyomtatni vagy megadóztatni másokat, hogy finanszírozzák a preferenciádat. Komolyan elhiszi bárki, hogy a jelenlegi politikai adminisztráció nyúlászívű háborús héjái akkor is az iraki népesség lemészárlása mellett döntöttek volna, ha ők kapták volna kézhez gonoszáguk költségeinek sokbillió dolláros számláját? Finanszírozott-e valaha bármilyen szintisztán magán pénzintézet egy ilyen szörnyűséges megszállást? Természetesen nem – adóztatás nélkül lehetetlen a háború.

Gazdaságilag a leghatékonyabb jogrendszer az, ami észszerű mértékben áldoz erőforrásokat arra, hogy megelőzze a problémákat, mielőtt megjelenének – aztán tétlenül vár, amíg valaki panaszt nem tesz egy igazságtalanság miatt.

A vitarendezői rendszer csodálatosan képes megelőzni a problémákat, mivel természeténél fogva mindenféle jelzéssel látja el a potenciális bűnözői viselkedést, ahogy az fentebb kifejtésre került. De mit értek azalatt, hogy valószínűleg tétlenül fog várakozni?

Vizsgáljuk meg a szerencsejátékozást egy példa gyanánt.

A szerencsejátékozás – bár nyilván potenciálisan addiktív – egy önkéntes tranzakció felnőttek között. Semmilyen észszerű jogrendszerben nem bűncselekmény az, ami beleegyezéssel történik. Egy ember panaszkodhat, amiért megkopasztották a rulettasztalnál, de nem állíthatja, hogy erőszak és csalás áldozata volt.

Ha ezt megértjük, láthatjuk, hogy hatalmas különbség van egy *proaktív* és egy *reaktív* jogrendszer között. Egy reaktív jogrendszer türelmesen vár, amíg panaszt nem kap valami igazságtalanságról – aztán cselekvésbe lendül, hogy igazságot szolgáltasson.

Egy *proaktív* jogrendszer sorra küldi ki a fegyveres embereit, szimatolva és kutakodva a társadalom minden szegletében, hogy elkapják és megbüntessék az önkéntes és békekapcsolatot folytató felnőtteket. Az efféle jogrendszer rendszerint vallásos eredetű, a spanyol inkvizíció ocsmány mostohagyereke és az agresszív erkölcsi puritanizmus hisztérikus formájának eredménye. Az efféle jogrendszerben nem elég tartózkodni az erőszaktól és a csalástól, hogy az ember elkerülje az erkölcsi megvetést, bebörtönzést és büntetést. Ezek az „önkéntes bűncselekmények” rendszerint a tudatmódosító anyagokat, a szerencsejátékozást és a prostitúciót érintik, és egy államista társadalomban gyakran azok a nők küzdenek ezek tilalmáért, akik ráébredtek arra, hogy rossz férfit választottak férjüknek.

Azokat a tevékenységeket, amik utálatosak bizonyos emberek szemében, nem azért üldözik és büntetik, mert annak gyakorlóit gonosznak vagy erkölcstelennek tartják, hanem azért, mert mások annak tartják őket. Az ember, aki elszív valami növényt, eljátssza némi pénzét vagy szexért fizet, nyilván nem az, aki panaszt tesz – ahogyan az sem, aki eladja neki a füvet, a kaszinó zsetont vagy a szexet. Azok tesznek panaszt, akik szeretnék kitölteni az erkölcsi haragjukat ezeken a vétkeken.

Mencken egyszer azt írta: „Puritanizmus: A gyötrő félelem, hogy valahol valaki talán boldog.” Filozófusként nem tanácsolom vagy hiszem, hogy a drogok, a szerencsejátékok vagy a prostituáltak látogatása elősegíti a hosszútávú boldogságot és bölcsességet – de úgyszintén megértem, hogy

nem lehet az erőszak kezdeményezésével megoldani a balga vagy megfontolatlan tetteket.

Ennek a „harmadik félnek” – az entitásnak, ami anélkül emel vádat, hogy egy tranzakcióban részt vevő bármelyik egyén panaszt tett volna – a jogrendszerbe való beillesztése nagyon-nagyon költséges. El tudod képzelni, milyen költségekkel járna egy számítástechnikai cégnek, hogy kiküldjön hozzád valakit minden alkalommal, amikor szeretnél feltelepíteni egy programot, hogy ellenőrizzék, biztosan jól csinálod-e? Hasonlítsuk ezt össze az átlagos *reaktív* telefonos ügyfélszolgálattal; százszorosán, ha nem ezerszeresen drágább lenne.

Sokan vannak, akik módfelett kifogásolhatónak tartják, hogy mások élvezik a tudatmódosító szerek fogyasztását – mennyien volnának közülük hajlandók maguk finanszírozni az erkölcsi felháborodásuk valódi költségét?

Az Egyesült Államokban a Kábítószer-ellenes Hivatal költségvetése 2007-ben több mint 2,3 *milliárd* dollár volt. Ha feltételezzük, hogy van 25 millió amerikai adófizető felnőtt, akik lázasan kábítószer-ellenesek, vajon ugyanannyira lázasan elleneznék a drogokat, ha mindannyiuknak be kellene fizetnie évente egy 100 dolláros csekket? És ha hozzávesszük azt az évi körülbelül 100 dollárt, amibe az elítéltek bebörtönzése kerül, valamint a rendőrség 100 dolláros költségét? A kábítószerek elleni háború mindent összevetve évente 20 *milliárd* dollárba kerül – 800 dollár fejenként mind a 25 millió adófizető felnőttre, akik annyira kifogásolhatónak találják a drogokat.

Mennyien volnának ezek közül az emberek közül mágius módon képesek egy „élni és élni hagyni” attitűdöt tanúsítani a kábítószér-fogyasztás iránt, ha minden évben kiküldenének nekik egy 800 dolláros csekket? El tudnánk képzelni, hogy 50 százalékuk felhagyna az ellenzéssel? Ha igen, akkor a maradék 12,5 milliónak egy 1600 dolláros

csekket küldenének ki – hányan visszakoználak ebben az esetben? A felük? Rendben, akkor a maradék egy 3200 dolláros csekket kapna, és így tovább, míg az utolsó ember, akinek évente kiküldenek egy több mint 20 milliárd dolláros csekket, a kifizetés elkerülése végett valahogyan ráelne a szívében a toleranciára és az együttérzésre.

A „kábitószeres elleni háború” (ami természetesen emberek, nem pedig kábítószeres elleni háború) elkerülhetetlenül összeomlana, ha ténylegesen azoknak kellene állniuk az erkölcsi felháborodásuk költségét, akik annyira kifogásolhatónak találják a kábítószereseket.

Hasonlóképp, a saría törvény kikényszerítése ugyanilyen proaktív jogrendszert követel meg, ami rettenetesen költséges egy reaktív jogrendszerhez képest. Meddig tartana az efféle vallásos hajthatatlanság, ha maguknak a fanatikuskoknak kellene fizetniük a mániájukért, illetve tökéletesen működőképes jogrendszerek versengésével találnák szembe magukat, amelyek tizedakkora árakkal üzemelnek?

A proaktív jogrendszerek annyira költségesek, hogy az ellehetetleníti őket, hacsak nem lehet erőszakkal másokra hárítani a költségeit. Ennélfogva biztosan tudjuk, hogy a proaktív jogrendszerek nagyon rövid életűek volnának egy állam nélküli társadalomban, és a reaktív jogrendszerek természetes igazságossága válna egyhamar a normává.

Más szóval, amit rendszerint „kultúrának” neveznek, az a leggyakrabban alig több, mint az erőszakkal pénzelt és irracionális előítéletek gyűjteménye.

TANKSZABÁLYOZÁS

Két másik kérdés, ami gyakran felmerül az anarchia kapcsán, a „tank a kertben” probléma, valamint a fegyverszabályozás kérdése. Ezek a kérdések a könyv „érvelés” szekciójába kerültek, mivel a válaszaik nagyon sok másik kérdésre is vonatkoznak.

Tank a kertben

Ez az ellenvetés valahogy így hangzik:

„Tegyük fel, hogy van egy szomszédod, aki a katonai felszerelések megszállottja lesz, és elkezdi felépíteni egy tankot a hátsó kertjében. Nagyon élethű tanknak tűnik és még lövedékeket is szerez hozzá. Azután előre-hátra vezeti a tankot a kertjében és egyenesen a te házadra irányítja az ágyúját. Ez rád nézve nyilván nem jó helyzet, de a szomszédod csak a saját tulajdonjogát gyakorolja, így mi jogod lenne beavatkozni a tanképítésébe? Kétségtelen, reagálhatsz, ha véletlenül lerobbantja a háztetődet, de nem kellene ezt megvárni, hogy beavatkozhass – ha kell, akár erővel is.”

Ha azt hisszük, hogy az anarchizmus egy szabályok vagy törvények nélküli társadalom, akkor ez valóban zavaró probléma volna. Egy államista társadalomban egyszerűen törvények tiltják a magán tanktulajdonlást és meg van oldva a probléma!

Azonban – ahogy azt fentebb kifejtettük – az anarchizmus nem egy szabályok vagy törvények nélküli társadalom, hanem egy társadalom, amiben olyan szervezetek sokasága tevékenykedik, amelyek teljességgel az előrelátható problémák megelőzésére kötelezték el magukat. Bizonyos problémák komplikáltak és nehezen lehet meglátni őket – de a „tank a kertben” nem ilyen. Továbbá ha annyira tartunk attól, hogy katonai felszereléseket használjanak ellenünk,

aligha tűnik bölcs megoldásnak állig felfegyverezni egy államot és azzal arányos mértékben lefegyverezni magunkat.

Ha az emberek tartanak a „kerti tanktól,” csupán gondoskodniuk kell arról, hogy a vitarendezői szerződésük részét képezze a védelem a jól felfegyverzett szomszédok ellen. Hogyan lehet ezt elérni? Nos, amikor a feleségemmel megvásároltuk a házunkat, aláírtunk egy szerződést, ami kikötötte, hogy öt éven keresztül nem fogjuk kívülről átfesteni azt. Kétségtelen, hogy nem haboztunk volna aláírni a szerződést, ha a harckocsik, nukleáris fegyverek és anyahajók tilalmát is magába foglalta volna.

Ha valaki megszegi a vitarendezői szerződését és ilyen fegyvereket épít, a vitarendező szervezet alkalmazhatja az összes fentebb kifejtett kizárási és kiközösítési büntetést.

Fegyverszabályozás

Néhányan olyan szomszédságban szeretnének élni, ahol nincsenek fegyverek, mások ott, ahol mindenkinek van fegyvere – egyeseket pedig nem igazán érdekli a kérdés. Az anarchizmus tökéletesen kielégíti mindenki preferenciáját e tekintetben. Ha ingatlanfejlesztő vagy és egy új szomszédságot építesz, megkövetelheted minden házvásárlótól, hogy írjon alá egy szerződést, amiben megfogadja, hogy tartózkodni fog a fegyverbirtoklástól. Ezt számtalan módon végre lehet hajtani, de nem kell tolakodónak lennie – ha egy vitarendező szervezetet üzemeltetnék és szeretném megakadályozni a fegyverbirtoklást, egyszerűen felmondanám a szerződésemet bárkivel, aki fegyvert használt vagy mutatott a szomszédságban – az önvédelmet is beleértve.

Másrészről azonban olyan szomszédságot is építhetnék, ami megköveteli, hogy mindenkinek legyen fegyvere, és tudja is, hogyan kell használni – mint ahogy az Svájcban

működik. Ha úgy hiszem, hogy a fegyverbirtoklás pozitívum, ebben a szomszédságban vásárolnék házat.

Oh, de mi van akkor, ha van egy fegyver az autód keztyűtartójában, te pedig átutazol a szomszédságokon? Nos, ez esetben csak vállalod annak kockázatát, hogy ha felfedeznek, a vitarendező szervezeted felmondhatja a szerződésedet, épp úgy, mintha törvénytelenül fegyvert viselnél egy államista társadalomban. Vagy talán nem fogják érdekelni őket az áthaladó autók.

Általánosságban nagyon valószínűnek tűnik, hogy kevés vagy semennyi fegyverszabályozás volna egy állam nélküli társadalomban. A bűnözési ráta *legalább* 90%-kal alacsonyabb lenne, mint napjainkban; a gyerekek boldogabban nőnének fel, jobb oktatásban részesülnének és nagyobb biztonságot élveznének – és természetesen nem kell neked is ténylegesen fegyvert birtokolnod, hogy élvezd a fegyverbirtoklás védelmi előnyeit. Egy tolvaj, aki be akar törni a házádba, nem tudhatja előre, hogy van-e fegyvered – ha a törvény mindenkit lefegyverez, akkor egészen biztos lehet abban, hogy nincs. Azonban egy állam nélküli társadalomban nincsenek „törvények” a fegyverbirtoklás ellen, leszámítva azokat a szerződéseket, amikbe önként lépnek az emberek. Ha valahogy számos rabló rájönne, hogyan tevékenykedjen egy anarchista társadalomban, elkerülhetetlenül azokba a szomszédságokba mennének, amiket fegyverellenes szerződések szabályoznak, így kisebb kockázattal rabolhatnak. Ha fellendül az efféle bűnözés, akkor a véletlenszerű fegyvertulajdonlás lenne a legoptimálisabb megoldás – ha ezek a bűncselekmények roppant ritkák maradnának, ami a legvalószínűbb, és csak a mentálisan betegek próbálkoznának meg velük, akkor a fegyverbirtoklás szükségtelen pluszköltség volna és valószínűleg szinte teljesen eltűnne. Még mindig volnának, akik tartanak fegyvereket, de az csak

a külön gyűjtők kis csoportja volna, mint azok, akik gyűjtik a középkori kardokat – egy brutális múlt ereklyéit, ami rég történelemmé vált.

3. RÉSZ: PÉLDÁK

ÁLLAM NÉLKÜLI UTAK

Az utak kérdése mindig felmerül az állam nélküli társadalommal szembeni fő kifogásként – ami bizonyos szempontból tökéletesen érthető, mivel ez a köztulajdonlás azon formája, amit mindannyian közvetlenül megtapasztaltunk, és mivel nehéz elképzelni, hogyan is néznének ki egy állam nélkül.

Az államilag finanszírozott utak alternatíváját rendszerint fizetős utaknak gondolják. Ezt katasztrofális megoldásnak tartják, hiszen mégis ki akar megállni minden kanyarban, hogy bedobjon egy érmét egy automatába?

Emlékezzünk azonban a fenti metodológiára: elengedhetetlen, hogy egy útfejlesztő fejével gondolkodjunk, aki annak a tárgyalóasztalnak a másik oldalán ül és próbálja eladni *nekünk* az útjához való hozzáférést.

Képzeld el, hogy beleölted az összes megtakarításodat abba, hogy felépíts egy összetett úthálózatot. Ha nem sikerül magadhoz csábítani az autósok, akik hajlandóak fizetni azért, hogy használják az útjaidat, véged – a gyermekeid éhesen és sírva fognak álomba szenderülni.

Amikor kiállsz a potenciális vásárlók – autósok – egy csoportja elé, hogy prezentációt tarts nekik, komolyan azt fogod mondani nekik, hogy ahhoz, hogy utazhassanak egy kilométert egy kiló kenyérért, meg kell majd állniuk néhányszor, hogy érméket rakjanak az automatákba?

Persze hogy nem.

Szóval hogyan fogod rávenni az autósokat, hogy használják az útjaidat?

Akik nem áldoztak semennyi vért és időt a vállalkozói létbe, azok talán nem tudják, hogy pontosan így finanszíroznak szinte minden céget. Elviszed az üzleti tervedet egy csoport befektetőhöz, akik egy nagyon komoly „ördög ügyvédje” játékot játszanak és megpróbálnak lyukakat találni benne.

Ha kockára teted a teljes vagyonod, hogyan válaszolnád meg ezeket az ellenvetéseket? Ha nem tudsz jó választ adni, sosem sikerül eladnod az úthálózatodat.

Nem vagyok építőipari szakértő – a szoftvervilágban voltam vállalkozó – de adhatok néhány lehetséges választ, amit előkészítenék egy ilyen meetingre. És egyiknek sem része az, hogy az autósoknak meg kell állniuk ötpercenként, hogy aprót dobjanak egy automatába.

Ha keservesen szeretnék utakat építeni egy állam nélküli társadalomban, először felkeresném az építőipari cégeket, akik házakat vagy plázákat terveznek építeni olyan területeken, amikhez jelenleg nem vezetnek utak. Ha szeretnél építeni egy plázát a városon kívül néhány kilométerre, valószínűleg nem fogsz meggyőzni sok befektetőt, hacsak nem része az üzleti tervednek a plázához vezető út, mivel kevesen élveznék annak lehetőségét, hogy túrázzanak egyet a boltba és vissza.

Ha egy házcsoportot akarsz felépíteni, ugyanezzel a követelménnyel találkoz szembe magad – igaz, hogy úthozzáférés nélkül is el lehet adni házakat, de nem fogod tudni eladni őket az építési költségnél magasabb áron.

Tehát kétféle útról beszélhetünk két különböző környezetben: autópályákról és városközi utakról, valamint már létező és új utakról.

Új utak

Könnyen megérthetjük, hogy építeni fognak új helyekre vezető autópályákat a szabadpiacon, annál az egyszerű oknál fogva, hogy ha nem tudsz építeni egy új helyre vezető autópályát, akkor az az új hely sosem fog létrejönni. Továbbá pedig nincs sok értelme felépíteni egy autópályát egy újonnan felépített szomszédsághoz anélkül, hogy ne építenének utakat, amik az autópályától elvezetnek a házakhoz és azok között.

Tehát csak akkor fognak felépíteni bármilyen új dolgot, ha egyidőben utakat is építenek a hozzáféréshez.

Ha szeretnék venni egy új házat valahol a városon kívül, és a vágyam kielégítéséhez építenek egy új autópályát és új utakat, kétségtelenül rendkívül érdekelt leszek a felépített utak hosszútávú minőségében, mivel az ingatlanom értéke hatalmas mértékben a könnyű és kényelmes hozzáférésen múlik.

Tehát ezeknek az utaknak a hosszútávú minősége jelentős – talán döntő – tényező lesz a döntésében, hogy megvásároljam-e a házat. Az útminőség épp olyan fontos, mint a ház minősége, ami az ingatlan értékének meghatározását illeti. Mennyit fizetnél egy milliódolláros kastélyért az Amazonas közepén, ha nem vezet hozzá út? Feltételezve, hogy nem Howard Hughes a neved, valószínűleg semennyit.

Mi a helyzet annak veszélyével, hogy valaki elad nekem egy házat, majd az egekbe emeli az útfenntartás költségét?

Ennek a kockázatnak tudatában, amikor lakáshitelért folyomodok, gondoskodnék arról, hogy annak részét képezze az útfenntartás rögzített költsége; emellett ragaszkodnék ahhoz, hogy a szerződés megújításakor nyilvános licitálás útján kerüljön kiválasztásra az útfenntartást végző szolgáltató.

Mindannyian megérthetjük, hogy az új épületek – kereskedelmi vagy lakóingatlanok – felépítése és fenntartása csak akkor lehetséges, ha azok jó minőségű úthozzáféréssel rendelkeznek. (Ezt a jelenséget kisebb formában láthatjuk abban a tényben, hogy szinte egyáltalán nem építenek plázákat parkolók nélkül, vagy házakat kocsibeállók és garázsok nélkül.)

Tehát az utépítés és útfenntartás kérdése – amennyiben az kihívást jelent egy állam nélküli társadalomnak – csakis a *már létező* utakat érinti, nem az újakat.

Az államista póni

Képzljünk el valami kommunista országot, ami a közpénztárcából minden kislánynak biztosít egy pónilovat a 16. születésnapjára. Most pedig képzeljük el, hogy megjelenik valami örült kapitalista gondolkodó és azt mondja, hogy az országnak a kommunizmusról a szabadpiacra kellene átváltania.

Természetesen szinte mindenki azt követelné: „De akkor hogyan fog minden lány pónit kapni a 16. szülinapján?”

A válasz természetesen az, hogy nem fognak – de akár azt a kérdést is feltehetnénk, hogy tényleg annyira abszolút szüksége van-e minden lánynak a pónira.

Az állami utak pont ilyen „államista pónik” – elképesztő pazarlások, rosszul vannak megtervezve és allokálva, valamint elősegítenek mindenféle veszélyes és hatékonytalan viselkedést, mint a világ összes többi kormányprogramja. Tehát semmi esély sincsen arra, hogy az utak szabadpiacsi rendszere pont ugyanúgy fog kinézni, mint az államista rendszer – mivel az autósoknak közvetlenül kellene fizetniük az úthasználatért ahelyett, hogy az adófizetőkre hárítanák a teljes költséget.

Tehát amikor elképzeljük az utak szabad rendszerét, az a kérdés, hogy *miért fizetnének szívesen az autósok.*

Kétségtelenül fizetnénk a biztonságért, amit jelenleg nem kapunk meg. Jelenleg egyetlen és pazarló közlekedési lámpákat kapunk a gyengéd és gördülékeny körforgalmak helyett. Végtelen fosztogató bírságokat kapunk egy útrendszer helyett, ami elősegítené a biztonságot. Végtelen építkezést kapunk, ami nem az éjszaka közepén zajlik, hanem a kínzóan lassú csúcsforgalom idején. Tizennyolc kerékű kamionok harsogását kapjuk a kis személygépkocsik mellett. Nem látjuk, hogy az üzletek hozzáigazodnának a csúcsforgalom monetáris és társadalmi költségeihez, mivel nem szembesülnek az abból fakadó magasabb bérkövetelésekkel, hogy drágább csúcsforgalomban utazni. Így mindenkinek reggel kilenc körül kell elindulnia.

Mint az összes többi kormányprogram, az utakat és a forgalomirányítást érdekcsoportok – elsősorban építőipari cégek, szakszervezetek, bürokraták és rendőrök – nyeresége érdekében irányítják, nem pedig a végfelhasználó, az autósok érdekében. A több tízezer haláleset – és a több százezer sebesülés – ami évente történik az utakon csak az Egyesült Államokban, teljességgel elfogadhatatlan szám volna bármilyen magániparban. Az olyan kísérletek, mint a körforgalmak, a közlekedési jelzőlámpák és sávok levétele, magasabb díjak felszámítása csúcsforgalom idején, és így tovább – kísérletek, melyekről mindről bebizonyosodott, hogy megnövelik a hatékonyságot és a biztonságot – egyszerűen nem terjednek el a rendszerben, ahogyan a lazac steakek sem jelentek meg az átlagos sztálinista boltban.

A már létező városi utak

Bármi is történjen általánosságban az autópálya-rendszerrel, azt mindannyian elfogadjuk, hogy a városi utak fenntartásra szorulnak. Hogyan lehetne ezt megvalósítani anélkül, hogy automaták legyenek minden kanyarban?

Ha megnézünk egy átlagos belvárost, azt javarészt boltok és üzletek alkotják. Tényleg meghaladná az emberi gondolkodás korlátait elképzelni, hogy egy adott városrész boltjai és üzletei képesek volnának összeülni és összegyűjteni egy viszonylag szerény összeget a környező utak és járdák fenntartásához – főleg akkor, amikor többé nem kell ingatlan- és nyereségadót fizetniük az államnak?

Ha úgy hisszük, hogy ez lehetetlen, akkor ismét ugyanazzal a problémával találjuk szembe magunkat, amibe a demokrácia kapcsán ütköztünk. A demokrácia központi gondolata, hogy a polgárok képesek félretenni a piti személyes önérdéküket és a lelkiismeretük szerint szavazni, figyelembe véve a társadalom kollektív javát. Ha elfogadjuk, hogy az emberek képesek így szavazni, akkor nyilván azt is el tudjuk fogadni, hogy képesek berakni néhány dollárt egy közös kasszába, hogy finanszírozzák az utakat, amik elvezetik hozzájuk a vásárlókat és a dolgozókat. Ha nem gondoljuk, hogy az emberek képesek maguk megszervezni a gondoskodást néhány száz méter útszakaszról, ami közvetlenül az érdeküket szolgálja, akkor sosem lesznek képesek a közjót figyelembe véve politikai jelöltekre szavazni és el kell törölni a demokráciát.

Akárhogy is, egy állam nélküli társadalmat kapunk.

Természetesen megannyi más módon is lehetséges az utak finanszírozása egy szabad társadalomban. A GPS követőrendszerek gond nélkül követhetik az autók mozgását, majd ki lehet küldeni nekik egyetlen csekket, a bevételt pe-

dig részarányosan ki lehet osztani az érintett útvállalatoknak. Továbbá a veszélymentes reklámok is nagyon könnyen állhatják az utak költségeit – egy lehetőség például a rádiós reklámok, amiket az adások közben játszanak le a jármű tartózkodási helye alapján, így nem okoznak vizuális figyelemelterelést.

Ragadozó útmonopólium?

Oké, mondhatnád, de mi a helyzet azzal a ténnyel, hogy az autópályák – és a városi utak – rendkívül nem-kompetitív helyzetben vannak, mivel senki sem fog megépíteni egy autópályát egy másik mellé, hogy versenyezzen azzal?

Ez valamelyest igaz, bár fontos az, hogy pontosan tisztázzuk, mit is jelent a „verseny” kifejezés.

Brad Pittnek monopóliuma van Brad Pitt fölött – legalábbis volt, amíg meg nem házasodott. Azonban Brad Pitt még mindig versenyhelyzetben van – nem csupán más színészekkel, hanem minden mással is, amit az emberek csinálhatnak ahelyett, hogy megnéznének egy Brad Pitt filmet. Versenyben áll a bowlingozással, a szexszel, a szunyókálással, az anarchiáról szóló könyvek olvasásával – mindezzel, ami elképzelhető. Tehát bár monopóliuma van Brad Pitt fölött, nincs monopóliuma *fölötted*. (Ez a különbség az állam és a szabadpiac között – az államnak igenis monopóliuma van fölötted, mivel az erőszak használatát kezdeményezi ellened.)

Ugyanígy, megeshet, hogy egy bizonyos autópályának monopóliuma van az A-ból B-be való eljutás fölött a leg-egyenesebb vonalban – de ez nem jelenti azt, hogy kényszerítő és kizárólagos irányítással bír mindenki teljes döntéshozatali folyamata fölött.

Vegyük egy Jacques nevű „gonosz tőkés autópálya-tulajdonos rablóbaró” példáját, aki úgy dönt, hogy hatalmas

árakat fog követelni mindenkitől, aki az autópályáját használja.

Mindenekelőtt, Jacques nem vákuumban fogja meghozni ezt a döntését. Miután privatizálják az utakat, mindenki, aki vásárol egy házat, ami egy bizonyos autópályától függ, teljességgel tisztában lesz a jövőbeli megnövekedett autópályadíjaknak való kiszolgáltatottságával. Építőipari vállalkozóként azzal próbálnám magamhoz édesgetni az embereket, hogy ráveszem Jacques-ot arra, hogy írjon alá egy húsz éves időtartamú garanciát, miszerint nem fogja évente 1-2 százalékpontnál többel megemelni az árait. (Ez ismét rámutat az állam nélküli társadalom megértésének egy roppant kulcsfontosságú elemére, nevezetesen arra, hogy a nyilvánvaló félelmeket mindig előzetesen kezelni és csillapítani fogják. Ha az emberek félnek attól, hogy valaki az egekbe fogja emelni az utak árait, egyszerűen előzetesen fognak megállapodni egy rögzített díjszabásban – ami természetesen a lakáshitelek és a gépjárműtörlesztések alap-eleme.)

Azonban tételezzük fel, hogy semmilyen kötelező erejű szerződés nem korlátozza Jacques képességét arra, hogy megemelje az árait, és egy nap bejelenti, hogy azok megháromszorozódnak. Mi történik ekkor?

Nos, az emberek valószínűleg nem fognak elköltözni, mert megemelkedtek az utazási költségeik, szóval ez nem igazán fog gondot okozni – amit azonban tenni fognak, az az lesz, hogy odamennek a főnökhöz és azt mondják nekik, hogy fizetésemelésre van szükségük.

A főnökök – miután egyszer én is az voltam – hírhedten szűkmarkú emberek, akik egy fityinggel sem akarnak többet fizetni az eddiginél azért, amit akarnak. Ha én volnék a főnök ebben a helyzetben, más alternatíva után néznék a béremelés helyett. Felajánlhatnék például heti egy-két nap

otthoni munkavégzést. Alternatív módon, mivel kétségtelen, hogy Jacques árai magasabbak csúcsforgalom idején, rugalmasabb munkaidőt ajánlanék azoknak, akik szeretnének élni a lehetőséggel, hogy ne kelljen plusz díjat fizetniük azért, hogy egy bizonyos időben munkába jöhessenek.

Ha másféle vállalkozó lennének, felállítanék egy weboldalt egy telekocsi szolgáltatáshoz, hogy végső soron kevesebbet kelljen fizetniük az embereknek. A járművenkénti megnövekedett költség továbbá talán gazdaságossá teszi, hogy buszokat üzemeltessenek az autópályán.

Így Jacques ideiglenesen talán megnövelheti a bevételeit, de a fogyasztók egyszerűen hozzáigazodnának a megnövekedett áraihoz úgy, hogy ez a növekedés ne lehessen jelentős és permanens.

Más szóval Jacques csak annyit ér el a drasztikus áremeléssel, hogy megtanítja az embereket, hogyan találjanak alternatívákat az autópályája használatára. Kiképzí őket arra, hogyan kerüljék ki a szolgáltatását – és ennek a gyakorlatnak az egyik szörnyű oldala az, hogy amint az emberek hozzászoknak az otthoni munkavégzéshez vagy a telekocsizáshoz, nem fog mindegyikük visszatérni a régi szokásukhoz, ha visszacsökkentik az árait.

Jacques úgyszintén megteremt egy jelentős kockázatot, amit könnyen figyelmen kívül hagynak a tapasztalatlan szemek. Azzal, hogy megnöveli az autópályadíját, Jacques sokkal nagyobb mértékben csökkentette a teljes szomszédság vagyonát, mint amennyire megnövelte a sajátját. Természetesen senki sem várja el, hogy Jacques-ot a társadalmi vagyon iránti elvont aggodalom motiválja, de ennek ellenére egy igen veszélyes helyzetet teremt.

Szinte minden szomszédságban van egy Vállalkozók Egyesülete, ahol a tagok összegyűlnek, hogy megbeszéljenek különböző kollektív ügyeket. Ez az Egyesület kétségtelenül össze fog ülni – és *nem* fogja meghívni Jacques-ot –

egy-két nappal azután, hogy felemeli az árait, hogy eldöntésék, mitévők legyenek. Valószínűleg úgy fognak dönteni, hogy kiközösítik Jacques-ot, ami kétségtelenül negatív hatást fog gyakorolni a képességére, hogy könnyen mozogjon és profitot keressen az üzleti világban, mivel nagyon sok üzletet előzetesen fennálló kapcsolatokon keresztül ütnék nyélbe.

Nagyon valószínű, hogy az efféle üzleti kiközösítés többre fog kerülni Jacques számára, mint amit kereshet az áremelésével, főleg az elkerülhetetlen fogyasztói alkalmazkodást követően.

Jacques-ot talán nem érdeklik ezek az üzleti kapcsolatok, ez azonban nem számít, mert az üzletkötési képessége így is visszavonhatatlan károkat szenvedett. Akivel Jacques ezek után üzletelni szeretne, az teljességgel tisztában lesz a ténnyel, hogy szokása felháborító módon és figyelmeztetés nélkül az egekbe emelni az árait. Ennélfogva ha választhat, el fog állni az üzlettől.

Aki mégis szeretne üzletelni vagy ténylegesen üzletel vele, annak sokkal elővigyázatosabbnak kell lennie és sokkal több jogi hercehurcán kell végigmennie, hogy megnyugtassa Jacques káros és kiszámíthatatlan üzleti praktikáival kapcsolatos félelmeit.

Tehát roppant valószínűtlen, hogy az áremelése permanens pozitív hatást fog gyakorolni Jacques nyereségeire.

Azonban – hogy elvigyük az érvet a legszélsőségesebb esetekig – tételezzük fel, hogy Jacques-nak valahogy *sikerül* permanens és hatalmas nyereségre szert tenni ezzel.

A tettei megteremtettek számos üzletembert, akinek közvetlen érdekében áll ismét lecsökkenteni azokat az árakat – értjük itt mindazokat, akiknek az ingatlanának az értékét és az üzleti kiadásait negatívan befolyásolta Jacques áremelése.

A Vállalkozók Egyesületének tagjai felettébb ösztönözve lennének arra, hogy megterveljék és megvalósítsák Jacques autópálya-vállalkozásának felvásárlását, hogy visszaállítsák saját ingatlanjaik és vállalkozásaik értékét. Bármilyen tartozásokba is bonyolódjanak eközben, azt kétségtelenül ellensúlyozni fogja az ezzel szerzett értéknövekedés. Mivel Jacques személyes nyeresége továbbra is sokkal kevesebb, mint a kollektív költség, amivel a többieket sújtja, roppant kiszolgáltatott lesz egy felvásárlási árajánlat eshetőségére, akár ellenséges szándékú [a menedzsment megkezdésével történő felvásárlás], akár baráti.

A Vállalkozók Egyesületének tagjai természetesen valószínűleg nem lesznek szakavatottjai egy autópálya üzemeltetésének, így valószínűleg befektetőként lépnének fel, hogy finanszírozzanak egy versengő autópályát vagy egy felvásárlást azzal a feltétellel, hogy az új vállalat garantálja az eredeti díjszabásra való visszatérést, valamint kezeskedik az észszerűbb hosszútávú áremelésekről.

Tehát általánosságban véve egyáltalán nem lesz kifizetődő a hirtelen és hatalmas áremelés az általa előidézett instabilitás, a fogyasztók elidegenítése, a kiközösítés és a végtelen versenykockázat miatt, és az valójában fenyegetni fogja a teljes vállalkozás életképességét. A fenti példában leegyszerűsítettük a forgatókönyvet annak színlelésével, hogy Jacques egyedül hozhatná meg ezeket a döntéseket, ami soha nem történhetne meg egy szabadpiacon. Minden iparág, ami potenciálisan monopóliummá válhat, hatalmas tőkebefektetést és menedzsmentet követel meg, ami részvényesekkel, befektetőkkel és igazgatótanáccsal jár. Jacques nem rendelkezne a joggal vagy képességgel ahhoz, hogy jelentős döntéseket hozzon az árakat illetően az érdekelt részvényesek többségének támogatása nélkül – akik mindannyian úgy tekintenének az áremelésre – még hozzá

jogosan – mint ami túlságos fenyegetést jelent befektetésük hosszútávú értékére.

Elképzelnénk egy olyan forgatókönyvet, amelyben Jacques képes saját zsebből megépíteni egy 500 millió dolláros autópályát, mert milliárdokat örökölt, vagy valami hasonló – de nagyon valószínűtlen, hogy a vállalkozása hosszútávon sikerrel járna, mivel az emberek habozva lépnének üzleti kapcsolatba valakivel, aki mellett nem áll számos másik érdekelt fél, akik helyesbítenék az ítéletét, valamint aki diktatórikus irányítást gyakorol a saját szervezete felett. Az emberek például nem akarnak komoly kapcsolatba lépni egy olyan vállalattal, aminek nincs utódlási terve, és egy egyedüli „diktátor” jelenléte nem jelent jót a vállalat hosszútávú sikerére nézve. Ha Jacques nem keresi és képzi aktívan az utódjait, és ha aztán elüti őt egy busz, senki sem fog tudni a helyébe lépni, a cége pedig becsődöl. Ez a kockázati szint túl magas volna a legtöbb másik vállalatnak, mivel sok évbe telne felépíteni az autópályát, Jacques cége pedig bármikor összeomolhat, így nem fizetnék ki a számlákat és nem teljesítenék a rendeléseket. Ha Jacques ragaszkodna ezekhez a feltételekhez, mindössze saját üzleti ítélőképességének hiányára vetne fényt, amelynek következtében elkerülnék őt a tapasztaltabb üzletemberek. Tehát módfelett valószínűtlennek tűnik, hogy Jacques képes volna felépíteni egy ennyire tőkeintenzív szerkezetet úgy, hogy közben diktatórikus irányítás alatt tartja a cégét.

Elnézést kell kérjek a fenti magyarázat részletes és valamelyest technikai mivoltáért, de úgy gondolom, hogy elengedhetetlen megérteni, hogy két fél vesz részt minden tárgyalásban. Egy szabad társadalomban szinte végtelen számú opció áll rendelkezésre annak békés kezeléséhez, ami mások szemszögéből szuboptimális üzleti praktikanak minősülhet.

Gépjármű-biztosítás

Végül pedig vessünk egy pillantást, miként befolyásolja az utak biztonságát a gépjármű-biztosítás.

A legtöbb nyugati országban kötelező a gépjármű-biztosítás. Úgy gondolom, ugyanez volna a helyzet a gyakorlatban – ha nem is elviekben – egy szabad társadalomban.

Sokkal szívesebben használnám valaki útját, ha biztosan tudnám, hogy az összes többi autó is rendelkezik biztosítással. Tehát nagyon valószínű, hogy mindenkitől megkövetelnék a biztosítást ahhoz, hogy használhassák az utat. (Hogyan lehetne ezt kikényszeríteni? Számos opció felmerülhet, mint például az, hogy a pénzügyesek nem dolgoznák fel az üzemanyag vásárlás tranzakcióját, ha az biztosítatlan sofőröktől származik.)

Természetesen minél kevesebb autóbaleset történik, annál több nyereséget termelnek a gépjármű-biztosítók. Ez a közvetlen korreláció a biztonság elérésének egyik központi alapja egy állam nélküli társadalomban. Ha mondjuk Jacques útjai nem biztonságosak, akkor a gépjármű-biztosítók különdíjat fognak felszámolni azoknak, akik használni akarják őket – ezzel jelentősen lecsökkentve Jacques nyereségét. Ez arra fogja ösztönözni Jacques-ot, hogy útjavításokba fektessen.

A biztosítócégek jelenleg nem gyakorolhatnak közvetlen irányítást az állami útpolitikára, így ezek a cégek csak az árakban versenyezhetnek, az útbiztonság proaktív elősegítésében pedig nem. Ha azonban a privatizáció következtében felhevül az utak közötti verseny – és emlékezzünk, hogy a verseny nem csak a különböző útrendszerek között zajlik, hanem az utak használata és nem-használata között is – a biztosítócégek arra fognak kényszerülni, hogy versenyezzenek a lehető legbiztonságosabb utak megalkotásában, hogy a lehető legalacsonyabban tartsák az árakat.

Amikor az utak költségeit közvetlenül az autósok állják, az előnyök megdöbbenőek és szinte végtelenek. Ha képtelenek más adófizetőkre externalizálni az utak költségeit, az autósok sokkal tájékozottabb és racionálisabb döntéseket hozhatnak a vezetés költségeiről és előnyeiről. Hol éljenek, mennyit utazzanak, vezessenek-e csúcsforgalomban, használják-e a tömegközlekedést, telekocsizzanak-e, dolgozzanak-e otthonról – mindezeket a döntéseket alapvetően a költségek irányítják, de egy államista társadalomban ezek a döntések szinte mindig katasztrófába torkollnak, mivel nem engedik működésbe lépni az ármechanizmus egyszerű és racionális hatékonyságát, aminek az eredménye az erőforrások felélése és károkozás a környezetben, valamint szó szerint emberek százmillióinak az életében.

A magánutak példája

Ha azt mondanám, hogy az utakat nem csak a szabadpiacnak kellene biztosítania, hanem tetőt kellene építeni föléjük, nyáron hűteni, télen fűteni kellene őket, hogy minden lépcsőnek valójában liftnek kellene lennie, minden sarkot növényekkel és szökőkutakkal kellene díszíteni és biztonsági öröknek kellene járőrözniük – kétségtelenül azt mondanád, hogy ez egy teljesen elrugaszkodott elvárás lenne, amit sosem lehetne elérni egy szabadpiacon.

Nos – pontosan így néz ki egy pláza.

Sose becsüld alá, mit képes nyújtani a szabadpiac.

ÁLLAM NÉLKÜLI EGÉSZSÉGÜGY

Az egészségügyi szolgáltatások biztosítását vagy támogatását tartják az államhatalom egyik legalapvetőbb igazolásának, számos látszólag meggyőző okból.

Először is, az egészségügyi kiadások lehetnek egyszerre váratlanok és hatalmasak. Másodjára, az emberek, akik akut egészségügyi vészhelyzeten esnek át, aligha vannak abban a pozícióban, hogy tárgyaljanak, alkudozzanak és várjanak. Ha elütött egy busz és épp elvérzel, nem fogsz elkezdni egyezkedni azzal, aki megérkezik, hogy ellássa a sérüléseidet. Harmadjára, az egészségügyi szolgáltatókról rendszerint úgy tartják, hogy nehéz helyzetben vannak abban a tekintetben, hogy szinte soha nem utasítják el annak a kezelését, aki megjelenik a sürgősségin, akár tud fizetni, akár nem. Negyedjére, az emberek bizonyos fenntartásokkal vagy félelemmel tekintenek az egészségügyi tanácsok megbízhatóságára, szóval biztosítani akarják a kapott utasítások minőségét és következetességét. Végül, mivel az orvosok, a gyógyszergyárak és más egészségügyi szolgáltatók jelenleg a betegségből profitálnak, nem pedig az egészségből, úgy tartják, hogy e téren fordítottak az ösztönzők, azaz például a gyógyszercégek érdeke, hogy orvosságot nyújtsanak, nem pedig az, hogy felfedezzék az orvosságok alternatíváját vagy megelőzzék a problémát.

A „megoldás” a fenti gondokra szinte mindig az államhatalom megteremtése és terebélyesítése volt orvoslás területe fölött. Az Egyesült Államokon kívül az összes nyugati demokráciában ez az orvoslás államosítását eredményezte, vagy egy alapjában véve kommunista monopólium megteremtését, amit a szabadpiac hatékonysága és produktivitása által kitermelt adókkal finanszíroznak. Az egészségészeket

fegyveres fenyegetéssel kényszerítik a betegek pénzelésére. Az állam továbbá szabályozza az egészségügyi szolgáltatók engedélyezését, amivel jelentős belépési korlátokat állít az orvosok, ápolók és más szakemberek elé.

Úgy tartják, hogy olyannyira igazolja az állami erőszak használatát az egészségügyi ellátás biztosításának imperatívusza – az axióma, miszerint mindenkinek „joga” van hozzá, hogy az felülír lényegében minden más megfontolást. Még azok is vonakodnak támogatni a gondolatot, hogy az egészségügyi szolgáltatásoknak egy nyereségorientált iparágnak kellene lennie, akik hajlandók volnának magán jótékonyssággal helyettesíteni az állami segítyezést, mivel attól félnek, hogy *„a gazdagok egészségesek maradnak, a betegek szegények maradnak.”*

Minden empatikus ember a legnagyobb mértékben együttérez egy ártatlan gyermekkel, aki valamiféle orvosolható születési rendellenességgel jött világra – talán szegény szülőkkel – akinek több tízezer dollár költségű orvosi ellátásra lenne szüksége, hogy korrigálható legyen a probléma. Az efféle balsors totális véletlenszerűsége őszintén szimpátiát ébreszt bennünk, mivel megértjük, hogy akár mi vagy a mi gyermekünk is ugyanígy járhatott volna.

Hasonlóképp, azokat, akik valamiféle genetikai vagy veleszületett rendellenességtől szenvednek, úgyszintén „igazságtalanul” sújtják plusz egészségügyi költségek a saját hibájukon kívül. Egy gyermek, akinek ferdén nőttek ki a fogai, több ezer dollárral több fogászati ellátást igényel, mint a gyermek, akinek éppenséggel egyenesek a fogai.

Amikor valakire lesújt egy váratlan vagy elkerülhetetlen betegség – ahogyan az mindannyiunkkal meg fog történni a halálunk órájában – szörnyű elképzelni, hogy el kellene kezdeniük számolgatni a költségeket és hasznokat. Főleg a szülők esetén brutálisnak és embertelennek tűnik, hogy választaniuk kelljen a legjobb orvosi ellátás között, és

aközött, amit meg tudnak fizetni a beteg gyermekük számára. Michael Moore *Sicko* című dokumentumfilmje egy olyan ember történetével kezdődött, akinek – állítólag – választania kellett aközött, hogy az egyik vagy másik ujját pótolják, de nem engedhette meg mindkettőt.

Úgy érezzük, nem kellene kombinálni a kiszolgáltatottságot és a félelmet, ami a jelentős egészségügyi sorscsapások velejárója, rideg költség-haszon számításokkal. Választania kellene egy rákos betegnek a kemoterápia és az étel között? Egy igazságos és együttérző társadalomnak kétségtelenül mindent meg kellene tennie, amire csak képes, azt elkerülendő, hogy ilyen szörnyű döntési helyzetbe kényszerítse a polgárait.

Továbbá mivel az orvos tanácsa ténylegesen élet-halál kérdése lehet, egy együttérző társadalomnak minden lehetséges lépést meg kellene tennie annak biztosításához, hogy az egészségügyi szakemberek szigorú képzésen és felmérésen essenek át. Ismét, az egészségügyi döntésekkel járó kiszolgáltatottságot és félelmet nem kellene azzal a félelemmel tetézni, hogy az egészségügyi szakemberek önérdeke nem egyezik közvetlenül a páciens önérékével.

Az anarchizmus és az orvosi ellátás

Kétségtelen, hogy az emberek nem szentek természetüknél fogva. Az orvosok lehetnek udvariatlanok, kapzsik, hazugok és álnokok. Egy páciens is lehet nehéz eset, akadékoskodó, engedetlen, pereskedő és hipochondriás. Színlelhetnek sérüléseket, hogy jogtalan előnyökre tegyenek szert, ráfűgghetnek bizonyos orvosságokra, mint a fájdalomcsillapítókra, és veszélyesen manipulatívak lehetnek.

Az anarchizmus elismeri az emberi korrupció empirikus valóságát úgy, ahogyan az államizmus egyszerűen nem. Az

anarchisták látják, hogy a hatalom megront, míg az államisták mindörökké úgy hiszik, hogy a hatalom a *gyógyír* a korrupcióra. Az anarchisták megértik, hogy az emberi korrupció elleni küzdelem egyetlen helyes és bevált módja az önkéntes kapcsolatok és a verseny – az államisták úgy hiszik, hogy az emberi korrupció elleni küzdelem egyetlen módja az erőszakos hatalom fölötti monopólium megteremtése.

Az anarchisták alapján véve úgy hiszik, hogy az erényt az önkéntes kapcsolatok alkotta piac eredményezi – az államisták úgy hiszik, hogy az erény egy diktatórikus kényszer, amit fegyverrel tartanak fenn.

A politikai meggyőződésedtől függetlenül, ideális esetben mindannyian elismerhetjük, hogy az orvosi ellátásnak:

1. A megelőzésre kellene fókuszálnia a gyógyítás helyett;
2. A lehető legolcsóbbnak kellene lennie;
3. A lehető legkompetensebbnek kellene lennie;
4. A lehető legelérhetőbbnek kellene lennie;
5. Egyeznie kellene a páciens érdekeivel.

A jelenlegi rendszerek

A közgazdaságtan egy alapvető ténye, hogy amit támogatásban részesítesz, az növekedik; és amit megadóztatsz, az csökken.

Az államista egészségügyi rendszerek azt az alapvető modellt követik, amelyben az orvost nem akkor fizetik, amikor egészséges vagy, hanem csak akkor, ha beteg vagy.

Más szóval, az orvosnak nincsen semmilyen közvetlen gazdasági ösztönzője arra, hogy megelőzze a betegségeket, viszont minden ösztönző arra készteti, hogy kezelje azokat.

Az államista egészségügyi rendszerekben az orvos páciensenként kapja a fizetését, nem pedig a sikeres gyógyítá-

sokért. Így az orvosok nem a betegek *meggyógyításából* kapják a pénzüket, hanem a betegek *fogadásából* – tehát minden ösztönző arra készíti őket, hogy a lehető legrövidebbre fogják a konzultációkat és kiszervezzenek minden komplikált kezelést.

Továbbá az államosított egészségügyi rendszerekben valójában *illegális* információt gyűjteni és publikálni az orvosok minőségéről és sikerarányáról. Ha kiderül, hogy prosztatarákod van, nem tudhatom meg, melyik orvos rendelkezik a prosztatarák legjobb gyógyítási sikerarányával. (Ami még fontosabb, ha a családi kórtörténetemben jelentkezett a prosztatarák, nem tudhatom meg, melyik orvos járt a legnagyobb sikerrel annak *megelőzésében*.)

Ha belegondolsz, ez egyszerűen megdöbbentő – abszolút megdöbbentő.

Illegális élelmiszert eladni a tápértékre vonatkozó információk feltüntetése nélkül. Illegális céget üzemeltetni a pénzügyi információid publikálása nélkül. Illegális eladni egy autót az üzemanyag-hatékonysága feltüntetése nélkül. Sőt még egy ruházati cikket is illegális eladni anélkül, hogy feltüntetnéd, hol készült.

Minden ostoba és irreleváns információt megkövetel a *törvény* – de az orvosok sikerarányát nem csak nem követeli meg, hanem egyenesen *börtönbe zárnak*, ha összegyűjtöd és publikárod ezt az információt!

Miért van ez?

Az információt két egyszerű oknál fogva tiltják be erőszakkal a legtöbb országban – mindenekelett ez az információ minden államosított egészségügyi rendszerben azt eredményezné, hogy a betegek tömegesen megrohamoznák a leghatékonyabb orvosokat. Mivel az orvoshoz való hozzáférést nem lehet az árakon keresztül irányítani, a jó orvosok várólistája exponenciálisan megnövekedne, míg a rossz orvosok jövedelme csökkenne. A szavazók megőrülnének, ha

nem férhetnének hozzá a legkompetensebb orvosokhoz, és a rendszer azonnali megváltoztatását követelnék. Egy szocialista egészségügyi rendszerben sajnos az egyetlen módja annak, hogy korlátozzák a hozzáférést bizonyos orvosokhoz, ha megengedik, hogy azok az orvosok megemeljék az áraikat – ezzel eltörölve a rendszer kommunista vonását.

A második ok, amiért nem elérhető ez az információ a legtöbb egészségügyi rendszerben az, hogy bizonyos emberek nagyon jól ismerik az adatokat és hangsúlyozottan *nem* akarják, hogy a nyilvánosság számára is elérhetőek legyenek.

„Kétszintű” egészségügy

Minden alkalommal, amikor felmerül a privatizált egészségügy „kísértete,” a világ összes véleményformálója sipitózni kezd a „kétszintű” egészségügyi rendszer gonoszsága miatt. Lényegében attól félnek, hogy ha bevezetik a privatizáció elemeit egy állami egészségügyi rendszerbe, minden jó orvos átvándorol a magánszektorba és egy lepusztult közegészségügyet hagynak maguk után.

Ennek a rémmesének az igazán érdekes oldala az, hogy ugyanezek a véleményformálók őszintén azt hiszik, hogy az államosított környezetben nem áll fenn máris ez a „kétszintű” egészségügyi rendszer.

Valójában négy szintből áll az államosított egészségügy; az elsőt a gazdag és előkelő emberek alkotják, mint a politikusok, a médiaszemélyiségek, véleményformálók stb. – akik nem akarják kivárni a várólistát, hogy átessenek egy MRI-vizsgálaton vagy konzultálhassanak a terület legjobb szakembereivel. Ezek az emberek a „látványgyógyászat” egyfajta „Patyomkin-falvaiban” élnek és sosem engedik nekik, hogy bezuhanjanak az alsóbb szintekre, nehogy leírják vagy bemutassák a rendszer valódi arcát. A

beavatottak a legkompetensebb egészségügyi szakemberekhez fogják irányítani ezeket az embereket és gondoskodni fognak arról, hogy anélkül hozzáférhessenek a magán konzultációhoz, hogy át kellene esniük a váróteremben való megalázó üldögélésen. Ezek a páciensek azután a várólista legelejére kerülnek és teljesen meg lesznek elégedve az állami egészségügyi rendszerrel, mivel nem kell ténylegesen igénybe venniük, helyette élvezhetik a tényt, hogy mindenki más finanszírozza az elit magán orvosi ellátásukat.

A második szintet azok alkotják, akik az egészségügyi szakmában – vagy legalábbis annak közelében – vannak. Ismerek egy pszichológust, akivel közölték a rossz hírt, hogy édesapjának vastagbélrákja van. Mivel viszonylag közel állt az orvosi szakmához, felhívhatta a barátait és azonnal kideríthette, ki a betegség legjobb szakembere a városban. Aztán bemutatkozott ennek az orvosnak, elmondva, hogy ő ennek meg ennek a barátja, így elkerülhetetlenül a várólista élére került – és az édesapja is egész végig ebben a különleges bánásmódban részesült a diagnózisa és a kemoterápiája során. Mindig a legjobb orvosokat kapta és ritkán kellett várnia. Ez nem azért van, mert az orvosok gonoszak vagy természetüknél fogva korrumpáltak vagy bármi ilyesmi – sokkal inkább azért, mert nagyon kellemetlen dolog megtartani egy szívességet egy baráttól – és igazából sokkal könnyebb megtartani a barátaidat, ha szívességeket tehetsz nekik, mert akkor ők is szívességeket fognak tenni neked.

A harmadik szintet a politikai vagy orvosi kapcsolatok nélküli gazdag emberek alkotják, akik elutazhatnak külföldre, az Egyesült Államokba vagy másik, piacibb alapon működő egészségügyi környezetbe orvosi ellátásért.

A negyedik szintet azok alkotják, akik nem előkelőségek, nincs hatalmuk, nem gazdagok és nincsenek kapcsolataik az egészségügyi szakmában. Ezek a szerencsétlen lelkek

végigverekedik magukat az állami egészségügy labirintusán, folyton beelőzik őket azok, akiknek nagyobb a hatalmuk, képtelenek a legkisebb információmorzsát is megszerezni az ellátásuk minőségéről, reményvesztve várnak, hogy részesítse őket a rendszer egy időpont, egy röntgen, egy kezelés, egy tanács kegyelmében – elveszve, kiszolgáltatva, rémülten és tudatlanul – miközben nincs több „joguk,” mint egy antibiotikumra váró, bódéban felejtett ténnek.

Mivel egy orvost azért fizetnek, hogy a lehető legtöbb embert fogadjon, türelmetlenül át fogja sűrgetni őket a rendelőjén, az adatok szerint átlagosan 18 másodpercet szentelve arra, hogy meghallgassa a tüneteiket – és messze a leggyakoribb kezelési eljárás az lesz, hogy felír neki egy receptet vagy elküldi egy specialistához.

Három fő oka van annak, hogy receptet ír fel; az első, hogy ezzel a lehető leggyorsabban kitéssékelheti a páciens a rendelőjéből, miközben a potenciális felelősség legnagyobb részét a gyógyszercégre hárítja. A második, ami közvetlenül kapcsolódik az elsőhöz, hogy a gyógyszercégek ajándékokkal, utazásokkal és szemináriumokkal halmozzák el, hogy az ő orvosságaikat javasolja. A harmadik ok pedig az, hogy nagyon gyorsan lehet tudni egy páciens, ha csak azért ugrik be, hogy az orvos felírjon neki egy újabb adagot – „Még mindig ugyanazok a tünetek? Akkor tessék, vizlát.” – ezzel biztosítva a folyamatos magas volumenből fakadó fizetséget.

Természetesen azzal is nagyon gyorsan meg lehet szabadulni egy páciens, ha elküldöd egy specialistához, ezzel fenntartva a magas teljesítményarányos béreket.

Ami nem az anarchista megoldás

Képzeld el, hogy a következőt ajánlom annak megoldásaként, hogy miként biztosítsuk az egészségügyi ellátást egy állam nélküli társadalomban:

Úgy gondolom, a következőképpen működhetne: az egyik vitarendező szervezetnek fel kellene halmoznia elég fegyvert ahhoz, hogy kikényszerítse az összes többi az egészségügyi piacról. Ennek a szervezetnek azután el kellene vennie mindenki jövedelmének körülbelül húsz százalékát – és el kellene rabolnia vagy le kellene lőnie őket, ha nem adják át a pénzüket – majd belátása szerint kellene nyújtania az egészségügyi ellátást. Ugyanennek a szervezetnek úgyszintén teljesen irányítása alá kellene vonnia, hogy hány orvos lehet, hogyan képezzék az orvosokat és hogyan fizessék őket. Ismét, ha valaki megpróbál orvos lenni anélkül, hogy betartaná a szervezet részletes és terjedelmes szabályait, elrabolható vagy lelőhető. Ennek a szervezetnek a vizitek számának arányában kellene fizetnie az orvosokat, azt biztosítandó, hogy az orvosok minden nap ellássák a lehető legtöbb pácienset – és gondoskodnia kellene arról, hogy az orvosokat nem fizetik meg a sikeres gyógykezelésekért, és nem is büntetik a sikertelenekért. Az orvosok semennyi pénzt ne kapjanak a betegségek megelőzéséért, hanem helyette azért kapják a fizetségüket, hogy a lehető legtöbb betegséget kezeljék a lehető leggyorsabban.

Továbbá ennek a monopóliumnak képesnek kellene lennie arra, hogy lelőjön vagy elraboljon bárkit, aki össze meri gyűjteni és nyilvánosságra meri hozni

az orvosainak sikerarányával kapcsolatos információt.

Annak biztosítása végett, hogy ez a szervezet nyitott legyen a polgárok visszajelzésére, lehetőséget kell adni a polgároknak, hogy minden egynéhány évben küldhessenek egy választott képviselőt az igazgatótanácsba. Akit választanak, azt a szervezet által irányított orvosoknak kellene finanszírozniuk, vagy a gyógyszeripari cégeknek.

Tovább is részletezhetnénk ezt az példát, de azt hiszem, látod a „megoldás” nevetségességét. Ha ezt javasolnám, a hitetlenkedő és megvető emailek elképesztő áradatát kapnám, amik afelől érdeklődnének, hogy milyen drogok hatása alatt voltam, amikor ezt ajánlottam az egészségügyi ellátás biztosításának lehető legjobb megoldásaként.

Elkerülhetetlenül – és ismét, nevetséges módon – ugyanezek az emberek úgyszintén el fognak árasztani hitetlenkedő és megvető emailekkel, amikor az egészségügyi ellátás privatizációját javaslom.

Az államosított egészségügy egy hasonlata

Az államosított egészségügyi rendszerben – mint bármilyen államosított vagy kommunisztikus rendszerben – a *fogyasztók* nem a *vásárlók*. Erről már beszéltem az akadémia esetén az előző könyvemben, az *Anarchia a mindennapokban*, ez azonban sokkal súlyosabb következményekkel jár az egészségügy birodalmában.

Ha a gépkocsigyártókat a politikusok, nem pedig a fogyasztók finanszíroznák, könnyű elképzelni, milyen következmények jelentkeznének. Mivel a fogyasztók lényegében

semennyivel nem járulnának hozzá, a fogyasztók szükségletei és preferenciái szinte semennyire nem befolyásolnák azt, hogy mi kerül legyártásra.

Ha ez az államista monopólium úgyszintén támogatná és védelmezné a közalkalmazottak monopolista szakszervezetét, el tudjuk képzelni, milyen hatékonyságot és produktivitást tanúsítanának ezek a dolgozók?

Mi volna akkor, ha ezeket az autógyártókat a legyártott kocsik száma alapján fizetnék, nem pedig az egyes kocsik minősége alapján? El tudjuk képzelni, mi történne a kerekkel, ha megpróbálnánk elindulni velük?

Mi volna akkor, ha az autógyártókat úgyszintén jelentős összegekkel támogatná az olaj- és benzinipar – ezek a támogatások pedig egyenesen arányosak lennének az autók üzemanyag-fogyasztásának hatékonyságával? Vajon energiahatékony autókat gyártanának vagy hatékonytalan autók építésével szeretnék növelni a bevételüket?

Van bárki, aki azt javasolja, hogy államosítsuk az autógyártást? Pedig autók – vagy legalábbis mentőautók – nélkül ellehetetlenül az egészségügyi rendszer, mivel kocsik nélkül semmilyen egyszerű módja nem volna az orvosok, gyógyszerek vagy páciensek szállításának.

(Könnyen megfogalmazhatnánk ugyanezt az érvet a szoftveriparról és számítógép-iparról, ennél is rettenetesebb következményekkel!)

Nehéz elképzelni, miért akarnánk egy ilyen szörnyű rendszer mentén megszervezni az egészségügyet, miközben nevetségesnek és hatékonytalanak tartva elutasítjuk az autógyártás esetén.

Az egészségünk bizonyára fontosabb, mint a kocsink.

Minden alkalommal, amikor egy kényszerítő szervezet beavatkozik a fogyasztó érdekében, az a kényszerítő szerve-

zet azonnal és permanensen a fogyasztóvá *válik*, és a tényleges fogyasztók szükségleteit és vágyait szinte teljesen eltörlik a képletből.

Hogyan fog működni

Amióta Blaise Pascal felfedezte a valószínűség törvényeit, megjelent egy emberi intézmény, hogy segítsen az embereknek a megjósolhatatlan kockázatok kezelésében – a *biztosítás*.

A biztosítás egyszerűen az átlagok törvényének kihasználása a kiszámíthatóság megteremtése céljából. Ha száz emberből egyre véletlenszerűen le fog sújtani egy 10 000 dolláros számla, észszerű, ha mindenkinek lehetőségében áll befizetni egy bizonyos pénzösszeget, hogy biztosítja magát egy ilyen számla ellen.

(Vegyük figyelembe, hogy itt a szabadpiaci biztosítócégekről beszélek, nem pedig napjaink merkantilista, fél-államista szörnyetegeiről.)

Azért csodálatos dolog a biztosítás, mert a fogyasztók érdekei szinte teljesen egybeesnek a biztosítók érdekeivel, mivel mindkettőjüket a kockázatcsökkentés vágya vezérli.

Ha egészségbiztosítást vásárlak a dohányzás veszélyei ellen, a biztosítócégnek csak akkor kell fizetnie, ha megbetegedek a dohányzástól – a biztosító így mindenképp csökkenteni fogja a biztosításom díját, ha leteszem a cigit. Ugyanígy, ha biztosítást vásároltam a cukorbetegség veszélye és költségei ellen, a biztosítóm kevesebbet fog elkérni tőlem, ha lefogyok.

(Hogy valamivel pontosabbak legyünk, a biztosítócég nem éppen azt akarja, hogy leszokjak a dohányzásról, hanem szeretne pénzt keresni azzal, hogy biztosítást nyújt nekem. Egy biztosítócég könnyen profitálhat a dohányosok

biztosításából épp úgy, mint a nemdohányzók biztosításából – a biztosítók azonban tudják, hogy nagyobb valószínűséggel tarthatják meg az ügyfeleiket, ha csökkenthető a biztosításuk díja, így ösztönzőket kell teremteniük a dohányzásról való leszokáshoz.)

Minden épeszű ember előnyben részesíti egy betegség megelőzését annak utólagos gyógyítása helyett – és pontosan ez az a motiváció, ami a biztosítócégeket is vezérli, mivel az egészséges emberekből termelhetik a legtöbb profitot, nem pedig a betegek közül.

Tehát egy szabad társadalomban két kulcsfontosságú szolgáltatást nyújtanak a biztosítócégek – az egyikért fizetned kell, a másikat megkapod ingyen.

A szolgáltatás, amit ingyen megkapsz, az a különböző életstílusok kockázatainak objektív és részletes elemzése. Ha szeretnéd tudni, mennyire veszélyes a sárkányrepülés, csak annyit kell tenned, hogy kérj egy biztosítási árajánlatot, mondd meg nekik, hogy szoktál sárkányrepülni, aztán figyeld meg, mi történik a biztosítási díjaiddal. Nem kell leszerződöd ahhoz, hogy részletes információt kapj a szokásaiddal és hobbijaiddal járó kockázatokról – csak árajánlatot kell kérned. A biztosítócégek a viszonylagos kockázatok felbecsülhetetlen információforrásaként szolgálnak, mivel a teljes megélhetésük a kockázatok racionális és fenntartható felbecslésén múlik.

A szolgáltatás, amiért fizetned kell, az a kockázat csökkentése annak elosztásával.

(Ez egy hatalmas téma, de röviden megjegyezném, hogy a szabadpiaci egészségügyi ellátással – és főleg a biztosítócégekkel – kapcsolatos minden beszélgetésben kétségtelenül párhuzamot fognak vonni az Egyesült Államokban jelenleg működő rendszerrel. Ennek a rendszernek nagyon kevés köze van a szabadpiachoz, tekintve, hogy minden egészség-

ügyi célra elköltött dollárból több mint ötven centet az állam fizet, ami erőszakkal védelmezi az American Medical Association nevű monopolisztikus orvosi szakszervezetet, valamint agyonszabályozza az egészségügyi szférát szó szerint több százezer törvénnyel, szabállyal, előírással és követelménnyel. A magánprofit ösztönzőjének kombinációját a közpénztárcából származó korrump ajándékokkal technika-
ilag „fasizmusnak” nevezik, nem pedig szabadságnak.)

Az egészségügy esetén tehát biztosak lehetünk abban, hogy a biztosítócéged a lehető legegészségesebben akar majd tartani téged. A gazda, aki teheneket árul, érdekelt azok hosszútávú egészségében úgy, ahogy a hentes, aki felvágja őket, nem.

Ennek a motivációnak a következtében a magán biztosítócégek észszerű proaktivitást fognak tanúsítani és megpróbálják megakadályozni az egészségügyi problémák kialakulását ahelyett, hogy mindössze meggyógyítanak őket azután, hogy jelentkeztek. Ügyelni fognak arra, hogy mindenekelőtt a megelőzésért fizessenek az orvosoknak, majd csak azután a sikeres kezeléseikért, nem pedig pusztán azért, mert gyorsan végigmennék a lehető legtöbb páciensen.

Bármilyen helyzetben, ahol az életviteli döntések enyhíthetik az egészségügyi problémákat, azokat fogják választani a végtelen gyógykezelés helyett. Nem kerül semmi pénzbe a biztosítócégnek, ha elmész sétálni vagy csinálsz pár felülést; az viszont igen, ha az egész hátralevő életedben inzulint kell használnod.

És ehhez hasonlóan, a gyógyszerek rendszerint olcsóbbak, mint a műtétek – minden más tényező változatlansága esetén – így gyakrabban fognak arra törekedni, hogy kikütsassák, kifejlesszék és felírják a hatásos gyógyszereket az invazív és veszélyes műtétek helyett

Egészségügyi információ

Valószínűleg az a leginkább költséghatékony befektetés, amit valaha tenni fogsz, ha egy drága orvosra költesz. A leghatékonyabb orvosok azok, akik a leghatásosabban gyógyítanak – és kétségtelen, hogy a legtöbb ember, aki egészségbiztosítást vásárol, ugyanattól a cégtől venne életbiztosítást is, így minden katasztrófába fulladt „gyógykezelés” hatalmas pénzbe kerülne a cégnek.

Ugyanígy, ha visszaállítják egy ügyfél egészségét, az nem csak garantálja az ügyfél jövőbeli egészségügyi fizetségeit, hanem a haláleseti juttatások kifizetési köteleességét is késlelteti. Így a biztosítócég önérdelke közvetlenül megegyezik az ügyfél érdekével, aki kétségtelenül nem akar se beteg, se halott lenni. Ha az orvos emellett a megelőzésért, kezelésért és életben tartásért kapja a fizetséget, akkor mindhárom félnek ugyanaz a célja, ami szöges ellentétben áll bármelyik államista rendszerrel.

Tehát amikor valaki elkezd felmérni, hogy melyik egészségbiztosítót válassza, mindegyik cég egymáson bukdácsolva nyújtana függetlenül ellenőrzött statisztikákat az ügyfeleik hosszútávú egészségéről – a megelőzött, azonosított és meggyógyított betegségek számáról; az átlagos várható élettartamról; sikeres terhességekről és szülésekről és így tovább. Ezek a cégek az *egészséget* értékesítenék neked ahelyett, hogy repetitív kezelésekkal sújtanának, ami az álmósított egészségügyben történik.

A proaktív és elkötelezett partnerség a biztosítócég és az ügyfél között – ami mindkét fél önérdékét hivatott szolgálni – roppant pozitív és megelőzés-alapú egészségügyi szemléletmódot teremtene. Ugyanúgy, ahogy azok a cégek, akik fogászati biztosítást értékesítenek, megkövetelik, hogy menj el fél évente kivizsgálásra, a proaktív biztosítócégek is

megkövetelnék a rendszeres orvosi vizsgálatot. (A karrierem során ezt közvetlenül megtapasztaltam. A legtöbb befektető megköveteli, hogy a senior menedzserek rendelkezzenek betegségbiztosításokkal, hogy óvják a befektetésüket – ahhoz, hogy megfeleljek ennek a követelménynek, át kellett esnem egy teljes körű orvosi vizsgálaton egy magánügynőkségnél, ami ellenőrizte a vérképeimet, a betegségétörténetemet és elvégzett sok különböző tesztet.)

Így az orvos önérdéke – akit jelenleg a kezelésért, nem a gyógyításért fizetnek – és a páciens önérdéke – aki előnyben részesíti a megelőzést a kezelés helyett – produktív módon összeegyeztethető.

Az egészségügy és a szegények

Ez sokak számára nem a legkényelmesebb téma, de a jótékonyosság egy nagyon összetett és akár veszélyes dolog is lehet.

Kétségtelenül szeretnénk segíteni a bajbajutottakon, de nem akarjuk elősegíteni és támogatni a rossz döntéseket – ez csak része mások megsegítése komplexitásának – amit egy államista társadalom teljesen képtelen megkülönböztetni vagy kezelni.

Ha a társadalom megadna egy szegény embernek mindent, amire csak szüksége lehet a kényelmes élethez, az aligha csökkentené a szegények számát, hanem inkább jelentősen megnövelné azt. Másrészről pedig a szegények gyermekei aligha felelősek bármilyen rossz döntésért, amit a szüleik esetleg meghoztak – ha azonban a jótékonyságok temérdek pénzt adnak a gyerekes szegény háztartásoknak, több szegény ember lesz hajlamos több gyereket vállalni, ami csak megnöveli a szegénységet.

Ez az egyensúlyozás a valódi jótékonyosság egyik hatalmas és összetett kihívása – és egy *újabb* ok arra, miért nem fog

egy erőszakos monopólium soha bármennyire jelentős vagy permanens módon segíteni a szegényeknek.

Ami az egészségügyet illeti, kétségtelen, hogy az emberek többsége fontosnak tartja az egészségügyi ellátás biztosítását azoknak, akik nem tudják megengedni. Egy kórházban, ahol a közelmúltban jártam, láttam egy plakátot a falon, amin megköszönték az ötezer önkéntesnek, aki segített üzemeltetni az intézetet.

Az orvosok összességében mindig kezelni fognak valakit, aki megjelenik egy azonnali sérüléssel, akár tud fizetni, akár nem. Ha feltételezzük, hogy a ténylegesen segítségre érdemes és rászoruló szegények orvosi ellátása a teljes egészségügyi kiadások körülbelül 10%-át teszi ki, akkor teljesen biztosak lehetünk abban, hogy ezt az összeget adományként felajánlanák az aggódó egyének, akár pénzben, akár időben. Biztosak lehetünk ebben, mivel ismerünk számos vallásos szervezetet, ami elkéri az emberek teljes jövedelmének 10%-át – igazából 20%-át, mivel ez a bruttó jövedelem – és az emberek örömmel megfizetik.

Tehát a szegények egészségügyi szükségleteiről egy szabad társadalomban teljesen gondoskodnának a jótékonyágon és *pro bono* önkénteskedésen keresztül. A jótékonyágok úgyszintén versenyeznének egymással a szegényekről való leghatékonyabb gondoskodásban, hogy ők kapják a legtöbb adományt. Én magam kétségtelenül jobb szeretném olyan szervezetnek adni a pénzemet, ami a leginkább képes fenntartható egészségügyi praktikákat és orvosi ellátást teremteni és biztosítani a szegényeknek.

Így nem csak az orvosok, biztosítócégek és ügyfelek önérdeke egyezik meg – hanem az adományozók, a jótékonyágok és az általuk szolgált szegények érdeke is.

Egy állam nélküli társadalomban a szegényeket egy sokkal jobb rendszer fogja szolgálni, amit azok alkotnak, akiknek az önérdeke közvetlenül megegyezik a szegények egészségével.

Ahogy az újra meg újra bebizonyosodott a történelem során és a világ minden táján, a jó szándékú önérdek – megerősítve a szabad társulás és az önkéntes versengés által – az egyetlen módja a fenntartható együttérzés megteremtésének a társadalomban.

Tisztában vagyok azzal, hogy nem válaszoltam meg az összes lehetséges ellenvetést a kérdésre, hogy miként biztosíthatja egy szabad társadalom az egészségügyi ellátást. Úgyszintén tudom, hogy mindig fennáll annak a lehetősége, hogy az embereket „hátrahagyja a rendszer,” ahogy követhetnek el hibákat a jótékonyaságok és pénzselhetik a rossz embereket vagy elmulasztatják megsegíteni azokat, akiket kellene.

Ismét, a korrupció és/vagy a hiba lehetőségét gyakran az anarchia elleni súlyos érvnek gondolják, amikor az valójában súlyos érv az anarchia *mellett* és az államizmus ellen.

A verseny és az önkéntes együttműködés az az egyetlen ismert módszer, amivel orvosolhatók és leküzdhetők az elkerülhetetlen hibák és korrupciók, amelyek folyton beszívárognak az emberi kapcsolatokba. Annak a ténye, hogy az emberek követhetnek el hibákat – és mindig képesek a korrupcióra – pontosan *az oka* annak, hogy miért nem szabad soha monopolisztikus, erőszakos hatalmat adni a kezükbe.

Amikor egy vállalkozó – akár jótékonyasági, akár nyereségűző – hibát követ el és elmulasztja az értékteremtést, a többiek azonnal odasereglenek, hogy biztosítsák az elmulasztott előnyt. A kihívás és verseny állandó folyamata az, ami lehetővé teszi, hogy folyton megleljék és felfedezzék a legjobb megoldásokat egy minduntalan változó világban.

ÁLLAM NÉLKÜLI BÖRTÖNÖK

Az anarchista filozófia egyik nagy kihívása a *börtönök*, avagy az erőszakos bűnözők fizikai megfékezésének kérdése. Vizsgáljuk meg a büntető mechanizmusokat, amelyek egy kényszerítő államrendszer hiányában létezhetnének.

Először feltételezhetjük, hogy egy állam hiányában a vitarendező szervezetek szükségszerűen összefognak, hogy megtagadják a modern gazdasági élet előnyeit azoktól az emberektől, akik rettenetes módon ártanak a polgártársaiknak. Az olyan szükségcikk, mint egy bankszámla, hitelek, személyszállítás, szállás, étel stb. mind visszatartathatók azoktól, akik bizonyítottan erőszakos bűncselekményeket követtek el. Egy állam nélküli társadalomban továbbá – mivel nem létezik „köztulajdon” – az erőszakos bűnözőknek igen nagy gondot okozna eljutni bárhova, mivel az utak, parkok, erdők stb. mind magántulajdonban állnának. Akik segítséget vagy menedéket nyújtanak egy elítélt erőszakos bűnelkövetőnek, azoktól esetleg saját vitarendező szervezete vonná meg a védelmet és a szolgáltatást, így elkerülnék a segítségnyújtást.

Azonban ez az megoldás önmagában nem elegendő néhányaknak, akik még mindig úgy érzik, hogy a szociopata és erőszakos bűnözőket fizikailag meg kell fékezni vagy be kell börtönözni, hogy biztonságos legyen a társadalom.

Mielőtt elbánnánk ezzel a kérdéssel, szeretnék rámutatni arra, hogy ha az erőszakos szociopata problémája hatalmas méreteket ölt, akkor az állam létezése nyilvánvalóan *annál inkább* elveszíti bármiféle erkölcsi igazolását. Ha a társadalom tömve van gonosz emberekkel, akkor ezek a gonosz emberek kétségtelenül irányításuk alá fogják vonni az

államot, a rendőrséget, a katonaságot és kedvük szerint fogják kizsákmányolni a törvény által lefegyverzett polgárokat. Ha azonban nagyon kevés gonosz ember van, akkor kétségtelenül nincs szükségünk az államra, hogy megvédjen egy ilyen apró problémától. Más szóval, ha sok a gonosz ember, *nem engedhetjük meg* az államot, ha pedig kevés, *nincs szükségünk* az államra.

Továbbá amikor a büntető intézkedéseket taglaljuk, felmerül az igazságtalan büntetéstől való félelem. Mi van akkor, ha egy vitarendező szervezet olyasvalaki ellen lép fel, akit *hibásan* ítélték el egy bűncselekményért? Nos, a szokásos módszerünknek megfelelően emlékeznünk kell arra, hogy ne valami tökéletes utópiához hasonlítsuk az állam nélküli társadalmat, hanem a létező államista társadalmakhoz. Küldenek jelenleg igazságtalanul börtönbe embereket? Mérget vehetsz rá. Bebörtönözik az erőszakmentes kábítószer-fogyasztókat? Igen, milliósámra. Vannak olyanok, akik beismerő vallomást tesznek egy kevésbé súlyos bűncselekményről, mivel szörnyűséges büntetéssel fenyegetik őket, ha nem teszik? Természetesen. Gyártanak hamis bizonyítékot a rendőrök? Igen. A bűnmegelőzésért vagy az elítélésért jutalmazták a rendőröket? Az utóbbi.

Valamint elítélik-e a tömeggyilkosságokért az olyan háborús bűnösöket, mint George Bush? Természetesen nem. Nyugdíjat kapnak és beszédekert mondanak.

Ha egy rettenetesen elhízott országban élünk, finoman szólva is irracionális azt mondanunk, hogy nem érdemes a fogyókúrázással törődnünk, mert néhány sovány ember is lehet cukorbeteg.

Az erőszaktevő

Játsszunk el a gondolattal, mi történne egy állam nélküli társadalomban egy nemi erőszaktevővel. Minden általános

vitarendezői szerződés magába foglalná a “nemi erőszak elleni biztosítást,” hiszen a vitarendező szervezetek szeretnék elkerülni az ügyfelüknél felmerülő orvosi, pszichológiai és jövedelmi költségeket. A “nemi erőszak elleni biztosítás” része volna a jelentős anyagi kártérítés az áldozat számára. (A nőket, akik nem tudják finanszírozni a “nemi erőszak elleni biztosítást”, jótékonyági szervezetek segítenék – vagy ügyvédek képviselnék őket *pro bono* a kártérítés egy részéért cserébe.)

Ha egy nőt megerőszakolnak, jelentkezik a vitarendező szervezeténél kártérítésért. A szervezet ezután előkeríti az elkövetőt – a legkorszerűbb elérhető kriminalisztikai technikákat alkalmazva – és elküldi hozzá egy ügynökét, aki bekopogtat az ajtaján.

„Jó napot, uram,” mondja majd az ügynök udvariasan. „Önt nemi erőszakkal vádolták meg, én pedig azért jöttem, hogy tájékoztassam a lehetőségeiről. Igyekszünk a lehető legfájdalommentesebben és legkevésbé tola­kodóan lebonyolítani az eljárást, ezért a tárgyalást a legkorábbi, önnek is megfelelő időpontra ütemezzük be. Ha nem jelenik meg ezen a tárgyaláson, hamisan tanúskodik vagy megkísérel elszökni, jelentős szankciók bevezetésére kényszerülünk, amelyek a fennálló vitarendezői szerződésében kerültek lefektetésre. Egyezségünk a bankjával lehetővé teszi vagyontárgyai befagyasztását – leszámítva az alapvető megélhetési és jogi kiadásait – abban a pillanatban, hogy erőszakos bűncselekménnyel vádolják meg. Szintén vannak egyezségeink légitársaságokkal, út-, busz- és vasúti szolgáltatókkal, illetve benzinkutakkal, hogy megakadályozzuk a távozását addig, amíg ez az ügy tisztázásra kerül.”

„Képviselheti önmagát ezen a tárgyaláson, választhat a mi ügyvédjeink közül, vagy kifizetünk bármilyen más ügyvédet, akit szeretne, a piaci árfolyamon. A fennálló szerződésünk értelmében szintén jogosultak vagyunk hozzáférni

a házához a nyomozás érdekében. Megtagadhatja tőlünk ezt a hozzáférést, de ebben az esetben fel kell tételeznünk, hogy ön bűnös, és életbe kell léptetnünk szerződésbe foglalt, felvázolt szankciókat.”

„Ha önt ártatlannak találják, 20 000 dollárt fizettetünk ki önnek azzal a hölgygel, aki nemi erőszakkal vádolta önt. Ingyenes pszichológiai tanácsadást is biztosítunk, hogy a jövőben el tudja kerülni a hasonló vádlókat.”

A tárgyalás ekkor megindul és észszerű időn belül meghozzák az ítéletet. (Valószínű, hogy hazugságvizsgáló gépek is rendelkezésre állnak majd, mivel több mint 90%-ban pontosak, ha helyesen használják őket, ami megbízhatóbbá teszi őket a legtöbb szemtanúnál. Jelenleg azért nem alkalmazhatóak, mert csökkentenék az ügyvédi szolgáltatás értékét, illetve lelepleznék, hogy milyen mértékben hazudik az állami rendőrség.)

Ha a férfit bűnösnek találják, újabb látogatás következne a vitarendezői képviselőjétől.

„Jó napot, uram,” mondja majd az ügynök. „Önt bűnösnek találták nemi erőszak vádjában, én pedig azért jöttem, hogy tájékoztassam a büntetéséről. Kölcsönös egyezségben állunk a bankjával, amely zárolta a számláit és korlátozott hozzáférést biztosított számunkra. A nyomozás és a tárgyalás költségeinek dupláját fogjuk levonni, valamint átutalunk félmillió dollárt a nőnek, akit megerőszakolt. Tisztában vagyunk azzal, hogy önnek nincsen elég pénze az egyenlegén, ami fedezné ezt a költséget, amire hamarosan kiterünk. Szintén kölcsönös megegyezésünk van a szolgáltatókkal, akik elektromos árammal és vízzel látják el az otthonát, és ezeket a szolgáltatásokat ezennel megvonjuk. Ezen felül egyetlen benzinkút sem fog önnek gázolajat eladni, és egyetlen légi- vagy busztársaság sem ad el önnek jegyet. Megállapodást kötöttünk a helyi boltokkal, akik ezen túl nem szolgálják ki önt sem személyesen, sem online. Ha

kilép a házából a magántulajdonban lévő utcára, fizikailag eltávolítják birtokháborításért. A felesége és a gyermekei bármikor elmehetnek. Ha nincs hova menniük, álljuk a költözési költségeiket és önre terheljük őket.”

„Természetesen fellebbezhet ez ellen a döntés ellen, és amennyiben sikerrel jár, a költségeinket a vádló nőre terheljük és megtérítjük a kényelmetlenséget, amit önnek okoztunk. Ha azonban megbukik a fellebbezése, ön adósunk lesz az összes többletkiadással.”

„Nyíltan kijelenthetem, hogy amennyiben az itt maradás mellett dönt, nem lesz képes huzamosabb ideig túlélni. Élelem- és vízkészlete el fog fogyni. Megpróbálhat persze elszökni a házából, hátrahagyva minden tulajdonát. Amennyiben sikeresen elszökik, tudnia kell, hogy regisztráltuk egy központi adatbázisba, és egyetlen jóhírű vitarendező szervezet sem fogja többé képviselni önt. Továbbá minden vitarendező szervezet, amellyel kölcsönös megállapodást kötöttünk – azaz a vitarendezők elsőprő többsége – megvonja szolgáltatásait saját ügyfeleitől, amennyiben azok bármilyen terméket vagy szolgáltatást biztosítanak önnek. Az élete hátralévő részében szinte lehetetlenné válik önnek bakszámlát nyitni, központosított valutát használni, bankkártyát vagy autót birtokolni, utat – vagy bármilyen más közlekedési eszközt – használni, az étel, a víz és a szállás felkutatása pedig állandó rémálommá válik. Az egész életét menekülve, bujkálva és könyörögve kell leélnie, és sehol nem lel majd békét, megnyugvást vagy kényelmet.”

„Ám van egy másik lehetősége is. Ha most velem jön, elviszem egy munkahelyre egy tíz éves periódusra. Ez alatt az idő alatt nekünk fog dolgozni olyan pozícióban, amelyet képességei határoznak meg. Ha semmilyen értékesíthető képessége nincs, betanítjuk. A bére hozzánk kerül, mi pedig levonjuk belőle bebörtönzésének költségét, plusz min-

den más költséget, amit korábban felvázoltam és amire létező megtakarítása nem elegendő. Egy kisebb adagját félretesszük, hogy új életet tudjon belőle kezdeni a szabadulása után. Ameddig velünk van, mindent meg fogunk tenni, hogy segítsük önt, mivel nem akarunk ismét kérésztülmenni magával mindezen. Órákat vesz majd erkölcsstanból és dühkezelésből. Pszichológiai tanácsadáson is részt kell vennie. A munkaidőszakot sokkal jobb emberként fogja befejezni. És amikor valóban jobb emberként lép ki innen, minden jogát visszaállítjuk és ismét képessé válik a társadalom gazdasági és szociális életében való részvételre.”

„Önnek van egy választási lehetősége, én pedig szeretném, ha megértené azt annak teljes komplexitásában. Ha most velem jön, ez a legjobb ajánlat, amit önnek nyújthatok. Ha úgy dönt, hogy az otthonában marad és később gondolja meg magát, a büntetés sokkal súlyosabb lesz. Ha megszökik és később meggondolja magát, a büntetés még tovább súlyosbodik. Tapasztalatunk szerint az otthon maradási vagy a szökést választók 99.9%-a végül meggondolja magát és sokkal rosszabbul jár. A fennmaradó 0.01%? Ők öngyilkosságot követnek el.”

„A döntés az öné. Döntsön helyesen. Döntsön bölcsen. Jöjjön velem.”

El tudjuk képzelni, hogy valaki tényleg a házában maradási választaná, hogy szomszédja haljon úgy, hogy még a WC-jét sem tudja lehúzni? El tudnánk képzelni, hogy valaki a menekülés, a rejtőzködés és a koldulás életét választja? Még ha az erőszaktevőt nem is érdekli a jobb emberré válás, a fentebbi lehetőségek költség-haszon aránya bizonyára meggyőzőné.

Mindig lesz néhány ténylegesen gonosz vagy örült ember a társadalomban. Sokkal jobb módja is van azonban a velük való elbánásnak, mint a jelenlegi dehumanizáló, bru-

tális és pusztító állami gulágrendszer, ami általában csak fokozza a bűnös szándékot, képességeket és ismeretségeket. Az is megjegyzendő, hogy a jelenlegi állami börtönök viszonylag kevés ténylegesen őrült vagy gonosz embert tartanak bezárva. A börtönlakók többsége erőszakmentes szabálysértő rabláncokra verve, amiért szórakozásból drogot használt, prostituálthoz ment, nem fizette be az összes adóját vagy hasonló ártatlan nonszenszt követett el – netán bűnözéshez fordult, mert a “káros szenvedélyek” állami tiltalma olyan nyereségessé tette a bűnözést, míg őt képzetlenül hagyta az állami oktatás.

Tehát választhatunk egy rendszer között, amely kivonja a gonosz emberek apró kisebbségét a társadalomból, rehabilitálja őket, amennyiben ez lehetséges, és produktív munkára fogja őket, amivel finanszírozzák saját bebörtönzésüket – vagy egy állami rendszer között, amely idejének és energiájának döntő többségét ártatlanok rabszolgasorba taszítására fordítja, miközben futni – vagy elnökké válni – hagyja az őszintén őrült és gonosz embereket.

PÉNZ

Az állam létezésének egy másik fő igazolása a stabil és egyetemes monetáris rendszer szükségessége. Úgy szól az érv, hogy az árak és értékek meghatározásának általános rendszere hiányában megtorpan a gazdasági aktivitás, mivel a pénz és az árak nélkül egyedül az önellátás, a barter és/vagy valamiféle hatékonytalan parancsgazdaság lehetséges.

Ha az állam felhagyna a pénzmennyiség meghatározásával és kezelésével – mondják – a pénz megszűnne létezni, a gazdaság pedig összeomlana. Minden csoport megalkotná a saját pénzét és a plázában olyanokkal kellene egyezkedned, akik gyémántot, aranyat, cápafogat, sót, fűszereket, DVD-ket és fene tudja micsodát használnak pénz gyanánt.

A gazdasági életünk így végeláthatatlan ide-oda szaladgálássá változna, ahogy megpróbáljuk összeegyeztetni a számos különböző valutát a különböző termékekkel; a fizetésünk értéke lecsökkenne – vagy talán eltűnne – annak a munkamennyiségnek a fényében, amit megkövetel, hogy találjunk valakit, aki elfogadná a „valutánkat.” Továbbá a „valuták” hatalmas sokasága mellett egy állam nélküli társadalomban sosem tudhatnánk, hogy nem-e próbál valaki épp átverni minket, miközben arról győzköd, hogy 12 cápafog ténylegesen egyenlő a zacskónyi fahéjunkkal – és a legnagyobb borzalmunkra amikor hazaérünk, kiderülhet, hogy azok a cápafogak hamisítványok voltak!

(Remélem, hogy mostanra elegendően előrehaladott a megértésünk ahhoz, hogy felismerjük az apokalipszis érvet, amikor találkozunk vele!)

Mint az állam nélküli társadalom ellen szóló megannyi érvet, a fenti hozzáállást is úgy definiálhatjuk, mint az „idi-

óták óvodája” érv. Eszerint a nézet szerint a társadalom javarészt retardált felnőttekből áll, akik lehetetlennek találják a kölcsönös előny céljából való együttműködést, helyette pedig összevissza rohangálnak, mint a fejetlen csirkék, akik megragadnak és elmarnak bármi lehetséges érték-tárgyat, gyanúval és ellenségességgel méregetik egymást, és valószínűleg ragasztót esznek és gyurmát tömködnek az orrukba.

A kulcsfontosságú dolog, amit meg kell érteni a pénzről hogy az egy árucikk, épp úgy, mint egy iPod, egy autó vagy egy telefonvonal.

Egy telefonvonalat arra terveztek, hogy elősegítse a kommunikációt egy „sok-a-sokhoz” környezetben – aki megfizeti a hozzáférési díjat, az beszélhet bárki mással, aki úgyszintén megfizette azt. A fogyasztó szemszögéből a telefonvonal egy „láthatatlan” beszélgetésközvetítő eszköz bárkik között.

Ugyanígy, a pénz egy „láthatatlan” cserésközvetítő eszköz a piaci rendszerben. A pénzre csak azért van szükség, mert az emberek cserébe kívánnak elegyedni – rendszerint nem határozom meg a „piaci árát” a zöldségeknek, amiket a saját fogyasztásomra termeszték a kertemben. (Bár az időmnek természetesen van egyfajta „ára.”)

A pénz a javak és szolgáltatások iránti *cselekvőképes* kereslet méretét tükrözi – *cselekvőképes*, mivel talán mindannyian szeretnénk egy Lamborghinit, de nagyon kevesen rendelkezünk a pénzzel ahhoz, hogy ténylegesen vegyünk is egyet.

A pénz szó szerint egy módja annak, hogy összehasonítsuk az almát a körtével. Mennyi az ára egy tucat körtének a gazdaságilag produktív időmben kifejezve? Mennyi körtét ér egy tucat alma? Pénz nélkül az egyetlen alternatíva a közvetlen csere, ami rettenetesen hatékonytalan annál a nyilvánvaló oknál fogva, hogy ha szeretnénk almákat körtékre

cserélni, találnom kell valakit, aki a körtéit almákra akarja cserélni.

Mint minden árucikknek, a pénznek is van ára – ezt az árat pedig „kamatnak” nevezik. Ha szeretnék kibérelni egy kocsit ahelyett, hogy megvásárolnám, nem kell kifizetnem az autó teljes tőkekölségét, helyette csak kölcsönvehetem a kocsit (ami igazából a kocsi tőkekölségének kölcsönvételeét jelenti, mivel valaki más már kifizette azt) és elég mindössze bérleti díjat fizetnem.

Ugyanígy, ha szeretnék pénzt kölcsönözni, fizetnem kell egy „bérleti díjat,” ami a *kamat*, ami megegyezik azzal a mennyiséggel, amennyit hajlandó vagyok fizetni, hogy inkább hamarabb jussak hozzá valamihez, mint később. A kamat azért létezik, mert az *idő* a legbecsesebb dolog, amivel rendelkezünk, mivel sosem lehet azt utánpótolni.

Ha attól félünk, hogy egy állam nélküli társadalom képtelen lesz megalkotni vagy fenntartani bármiféle objektív monetáris rendszert, akkor valójában azt mondjuk, hogy az emberek nem lesznek hajlandóak együttműködni még akkor sem, ha az együttműködésük hiánya a gazdasági rendszer, valamint magas életszínvonaluk alapjának teljes összeomlását jelenti.

Könnyen elképzelhetjük, hogy pénz nélkül a gazdasági vagyon és növekedés körülbelül 95%-kal összeomlana. Tegyük fel, hogy egy fejlett gazdaság egy főre eső átlagos éves jövedelme körülbelül 35000 dollár – amikor elutasítjuk az állam nélküli társadalmat attól felve, hogy képtelen fenntartani egy monetáris rendszert, valójában azt mondjuk, hogy az emberek inkább elfogadnák az éves jövedelmük zuhanását 35000 dollárról 1750-re ahelyett, hogy együttműködjenek.

Másképp fogalmazva, ha hajlandó volnék évi 33250 dollárt fizetni neked – a különbséget aközött, hogy egy sárkunyhóban és egy kényelmes házban élj, az éhezés és a több

mint elegendő étel között, a szennyvízvezeték és a kertibudi között – azért cserébe, hogy együttműködj másokkal, vajon nemet mondanál?

Természetesen nem.

Ha az embereket nem készítené eléggé a racionális önérdék arra, hogy elfogadják jövedelmük hússzoros megnövekedését valami észszerű monetáris rendszerben való részvételért cserébe, akkor teljességgel lehetetlen volna bármiféle filozófia, orvoslás és társadalom, te pedig képtelen volnál elolvasni ezt, mivel azt mondtad volna, hogy nem éri meg az erőfeszítést, hogy megtanulj olvasni.

Elnézésemért kérem, ha talán túlságosan is próbálom tisztázni a kérdést, de egy másik módja annak, hogy ezt megértsük, ha elképzeljük a következő forgatókönyvet.

Az anarchista hitelkártya

Tegyük fel, hogy évente 35000 dollárt keresel, és egy napon kapsz egy levelet az Anarchista Hitelkártya Vállalattól.

Kedves [Ön]:

Egy roppant izgalmas ajánlatot szeretnénk nyújtani önnek! Ha kiváltja az Anarchista Hitelkártyáját és vásárlásainak legalább 80%-a során használja azt, minden évben 700 000 dollárt fogunk elhelyezni a számláján díjmentesen, amit szabadon felhasználhat! Emellett mindössze évi 1%-os kamatot számolunk fel...

Felkeltené az érdeklődésedet egy ilyen ajánlat? Évente 700 000 dollár ingyen pénz csak azért, hogy feliratkozz és egy bizonyos hitelkártyát használj?

Nos, pontosan ez az anarchista ajánlat!

Figyelembe véve az önkéntes monetáris rendszerben való részvétel hatalmas ösztönzőit, biztosak lehetünk abban, hogy az örülteken kívül mindenki kapva kapna az alkalmon.

A vállalkozók, akik képesek az embereknek azonnali és permanens, 20-szoros jövedelemnövekedést ajánlani, nem fognak hiányt szenvedni ügyfelekben, akik készek igénybe venni a szolgáltatásukat.

Tehát abszolút és teljesen biztosak lehetünk abban, hogy egy állam nélküli társadalom stabil és előnyös monetáris rendszerrel fog bírni.

Most szentelhetünk némi időt annak megvizsgálására, hogy miként fog működni.

Milyen problémát próbálunk megoldani?

Mindig roppant érdekes látni azt, amit Ayn Rand „blank out”-nak¹ nevezett, ami akkor történik, amikor az emberek a fennálló államista pénzrendszert védelmezik.

A gazdaságon való állami prédálás a valuta feletti állami monopólium segítségével az államista társadalom egyik legbrutálisabb és legpusztítóbb eleme.

A túlzott pénznyomtatás, amit az érdekcsoportok lefizetésére használnak, inflációt eredményez, azaz a vásárlóerő csökkenését, ami abból fakad, hogy túl sok dollárral próbálnak megvenni túl kevés jószágot és szolgáltatást.

Ha szeretnék elindítani egy hitelkártya vállalatot és kiküldök egy üzleti tervet a befektetőknek, amiben kifejtem, hogy a céloom gondoskodni arról, hogy a fogyasztók minden évben 5%-kal többet fizessenek minden vásárlásuk alkalmával, ami a nyereségem alapját képezné, örültségnek és nevetségnek tartanák. „Ki használna ilyen vámpírszerű

¹ Az *Atlas Shrugged* magyar fordításában 'kitörlés.' (A ford.)

hitelkártyát?” kuncognának, és valószínűleg körbeküldözgetnék egymásnak vicc gyanánt.

Aztán ugyanezek a befektetők találkoznak egy anarchista-val és védelmükbe veszik a fennálló államista pénzrendszert anélkül, hogy észrevennék az égbekiáltó ellentmondást.

Ez a világ igazi furcsasága, amit csakis az anarchisták látnak.

Az infláció egy brutális támadás a szegények ellen; az államháztartási hiány és a hitelből való állami költekezés úgyszintén megdöbbentő élőködés a még meg nem születetteken, ami a pénzügyi megfelelője annak, amikor egy gazda hitelt vesz fel, amiért cserébe odaígéri a még meg nem született haszonállatait.

Az oka annak, hogy az államista monetáris rendszer mindig az összeomlásig inflálódik, az egyszerű pénzügyi képlet, ami a legmélyén rejlik.

Az oka annak, hogy „működnek” a maffia védelmi üzletei az, hogy a végrehajtás költségei sokkal kisebbek, mint a megfélemlítésből származó jutalom. Ha havi 1000 dollárt követelsz egy étterem-tulajdonostól „védelem” gyanánt, de csak havi 100 dollárba kerül felbérelni egy verőlegényt, hogy megfenyegesse őt, a gazdasági haszon nyilvánvaló. A verőlegény bérét gyakorlatilag közvetlenül az áldozatai fizetik, a hatalmas profitok pedig a vezetőséghez kerülnek.

A szervezett bűnözés nyereségét a verőlegények és az étterem-tulajdonosok közötti hatalmi egyensúly korlátozza. Ha túlhatalmasodik a maffia prédálása, a tulajdonosok egyszerűen eladják az éttermüket és máshol alapítanak üzletet. Alternatív megoldásként felbérelhetik saját biztonsági őröket, hogy védjék az éttermüket, amivel kiéheztethetik a maffiát – vagy felbérelhetik a saját verőlegényeiket, hogy

azok fenyegezzék meg a maffia verőlegényeit. (A „Keresztapában” például egy fiatal Corleone úgy döntött, hogy inkább megöl egy verőlegényt ahelyett, hogy fizetne neki.)

Az államokat azonban nem köti semmi ilyen „korlát.” A Brooklyn-ból való kiköltözés egy dolog; az Egyesült Államokból való elköltözés egy egészen más, tekintve az azzal járó időt és költségeket. Továbbá nem oldja meg az adóztatás problémáját, ha az ember egy másik országba költözik, mivel a „védelmi pénzt” erőszakkal ki fogják csikarni belőled, akárhol is élj.

A polgárok továbbá nem bérelhetnek fel biztonsági őrköt, hogy védjék őket a rendőrök és a katonaság ellen, mivel azok hatalmas túlerőben vannak. Így az elkerülés vagy ellentámadás által kiszabott korlátok egyszerűen nem léteznek egy államista társadalomban.

Az államok emellett az idő előrehaladtával elkezdtek egyre kisebb mértékben támaszkodni a közvetlen és azonnali adóztatásra, mivel a pénznyomtatásra és a jövőbeli adóztatással visszafizetendő hitelek felvételére való képességük csökkenti annak szükségét, hogy lenyúzzák az adófizetőket a jelenben.

Tehát azt látjuk, hogy a maffia csak akkor növekedne folyamatosan, ha valahogy képesek volnának megteremteni a következő helyzetet:

1. Az étterem-tulajdonos sosem költözhet el.
2. Az étterem-tulajdonos sosem védheti meg magát.
3. A maffia felvehet törvényes kölcsönöket, amiket a jövőbeli védelmi pénzből fizetnének vissza.
4. A maffia annyi pénzt nyomtathat, amennyit csak akar, amikor csak akarja, és sosem bukkanna fel semmilyen „pénzhamisító” versenytársa.
5. A maffiát jól megfizetik azért, hogy begyűjtse ezt a védelmi pénzt.

Ez a helyzet a maffia méretének és hatalmának daganat-szerű megnövekedéséhez vezetne, mivel a rövidtávú nyereségek és a hosszútávú veszteségek közötti jelentős egyensúlytalanság olyan hatalmas volna, hogy sosem történne meg az azonnali profitok elhalasztása épp úgy, ahogy arra sem számíthatunk, hogy egy egyedülálló, gyermektelen fiatal férfi, aki tudja, hogy csak két hete van hátra az életéből, azzal töltené azokat az utolsó heteket, hogy a nyugdíjas éveit tervezgesse és befektessen abba.

Teljességgel természetes és elkerülhetetlen, hogy az állam erényesként definiálja a saját cselekedeteit, és *ugyanazokat a tetteket* gonosznak és bűncselekménynek, ha mások csinálják. A pénznyomtatás egy elengedhetetlen és éretnyes állami feladat; a *magán* pénznyomtatás a „pénzhamisítás” gonosztette – bár mindkettő a rendeleti pénz megteremtése a semmiből bizonyos egyének magánnyeresége céljából.

Ha kedved van némi intellektuális szórakozáshoz, mindig élvezetes kipróbálni a következő módszert, amikor egy anarchista társadalom mellett érvelsz: *írd le, hogyan kellene működnie egy anarchista társadalomnak, de csempéssz államista elveket a leírásodba, és figyeld meg, hogy észreveszik-e az emberek a cserét.*

A valuta esetében valami ilyesmit mondanék:

„Azt hiszem, úgy működne a pénzrendszer az állam nélküli társadalomban, hogy egy bizonyos magánügynökségnek rendelkeznie kellene a joggal ahhoz, hogy annyi pénzt nyomtasson, amennyit csak szeretne, amikor csak szeretne – és arra kellene használnia ezt a pénzt, hogy finanszírozzon egy hadsereget, amit aztán arra használna, hogy lelőjön bárkit, aki versengő valutákat próbál nyomtatni. Ennek az ügynökségnek jogosultnak kellene lennie arra, hogy hitelek legyen fel azok rovására, akik még meg sem születtek, és akkora díjat számoljon fel a lakosságnak, amennyit csak

szeretne, miközben a jövőben elrabolt pénzt használja fedezetként arra, hogy a jelenben költekezzen!”

Az emberek természetesen megdöbbennek, amikor egy ilyen rendszert javaslok. Korruptnak és gonosznak tartják, hogy így teremtsék meg és terjesszék el a pénzt, és azonnal felhoznak számos példát a javasolt rendszerem végtelen és erkölcstelen következményeire.

Aztán pedig minden alkalommal védelmükbe veszik a központi bank rendszerét.

Az efféle fordított érvelés „sokkterápiájának” legalább csekély esélye van arra, hogy keservesen szükséges racionalitásba rázza az emberek lelkiismeretét és segítsen nekik végre meglátni a brutális mennyiségű propagandát, amit elszenvettek.

[...]

A GYERMEKEK MEGMENTÉSE

AZ ÁLLAM NÉLKÜLI TÁRSADALOM ÉS A GYÁMOLTALANOK VÉDELMEZÉSE

Minden moralistának, akinek fontos a társadalmi fejlődés, meg kell válaszolnia a legalapvetőbb kérdéseket az emberi motiváció kapcsán és be kell mutatnia, hogy miként fogják a javasolt megoldásai megteremteni az ösztönzők, büntetések és jutalmak racionális keretrendszerét, ami elősegítené az általánosságban jónak elfogadott erkölcsi célok elérését. A 20. század világosan bemutatta, hogy egy ideológia képtelen megteremteni egy „eszményi embert,” és minden erre irányuló próbálkozás rendszerint pokollá változtatja a földet. Az utópista gondolkodóknak el kell fogadniuk az embert olyannak, amilyen, erre kell építkezniük és el kell ismerniük az önérdék, valamint az ösztönzőkre való reagálás elkerülhetetlenségét, ami az emberi lélek jellemzője.

Az előző, állam nélküli társadalomról szóló fejezetekben bemutattam, miként működhet a társadalom egy központi állam nélkül. Egy kérdés, ami újra meg újra felmerült válaszként ezekre a lehetőségekre, a következő:

Hogyan lehet megelőzni, vagy legalábbis minimalizálni a gyermekbántalmazást az állami rendőrség és törvény/bíróság rendszere nélkül?

Amikor etikai kérdéseket taglalunk, kulcsfontosságú, hogy foglalkozzunk azzal, ami talán a legnagyobb gonosz az emberi társadalomban: a gyermekek bántalmazásával a szülei vagy elsődleges gondviselőik által. Ha meg tudunk teremteni egy társadalmat, ami jobban bánik a gyermekekkel, mint ahogyan jelenleg bánnak velük, azzal megalkottunk egy célt vagy célállomást, amiért érdemes megtenni a megvalósításához szükséges jelentős erőfeszítést.

Általában minden társadalomban, ami meghaladta a törzsi létet, igen rejtetté válik a családi élet. Roppant gonoszságokat lehet elkövetni a családon belül, a társadalom látószögén kívül, a gyermekek pedig természetüknél fogva szinte semmit nem tehetnek, hogy megvédjék magukat. Az állami ügynökségek ritkán avatkoznak be, a súlyos vagy nyilvánvaló fizikai sérüléseket leszámítva – és amikor mégis, egyáltalán nem nyilvánvaló, hogy a beavatkozásuk jobb helyzetet eredményez a bántalmazott gyermek számára.

Ahogy azt a totalitárius rezsimekből tudjuk, minden olyan helyzet, ami kombinálja a szélsőséges hatalmi egyenlőtlenségeket a hatalmon levők felelősségre vonhatóságának hiányával, rendszerint megnöveli az abúzusokat. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy minden szülő bántalmazó, azonban rámutat arra, hogy azokban a helyzetekben, ahol bántalmazó tendenciák állnak fenn, a szülők és a gyermekek közötti hatalomkülönbség, annak tényével kombinálva, hogy nagyon kevés szülő szenved bármilyen jogi vagy közvetlen pénzügyi következményeket a bántalmazásukért, hajlamos meghosszabbítani és súlyosbítani a gyermekbántalmazást.

Emiatt a helyzet miatt nehezen mondhatnánk azt, hogy a fennálló rendszer maximalizálja a gyermekek védelmezését és biztonságát. Bár nem létezik tökéletes utópia, ahol minden gyermeket szeretnek, gondoznak és védelmeznek, bármilyen társadalom, ami erős pozitív ösztönzőkkel készíti a jó gyermeknevelést, hatalmas előrelépés a jelenlegi helyzethez képest. Mivel a gyermekek messze a legkiszolgáltatottabb tagjai a társadalomnak, ha egy állam nélküli társadalom képes jobban védelmezni őket, mint egy államista társadalom, talán az volna a legnagyobb erkölcsi előny, amit az anarchizmus nyújthat az emberiség számára.

Mielőtt megtárgyalnánk, hogy miként képes sokkal jobban védelmezni a gyermekeket egy állam nélküli társadalom, tekintsük meg először azt, miként teremtenek problémákat a fennálló társadalmak a gyermekeknek.

- A jóléti állam létezése közvetlenül hozzájárult az egyszülős családok elterjedéséhez. A bántalmazás rendszerint nagyobb mértékben fordul elő az egyszülős családokban.

- A kábítószeres elleni háború szélsőségesen instabil, labilis és erőszakos társadalmi környezetet teremtett.

- Az állami lakásprojektek egy helyre gyűjtötték az instabil egyedülálló anyákat és az instabil drogdílereket (ami azt illeti, ezeket a lakásprojekteket néha az ilyenek számára fenntartott „barátnő-farmnak” szokták nevezni), amivel roppant diszfunkcionális példaképeket állított a gyermekek elé.

- A közoktatási rendszer gyakran instabil és veszélyes környezetet teremt a gyermekek számára, ahol különösen a fiatal gyerekek könnyű prédák a bántalmazók számára.

- Az adóztatás növekedése addig a pontig csökkentette a hazavihető jövedelmet, hogy sok családban mindkét szülőnek dolgoznia kell. Ez kiszolgáltatotta a gyermekeket a kívülálló gondviselők általi bántalmazásnak – és gyakran túlságosan sok felügyelet nélküli időt hagy a gyerekeknek a kamaszkor kezdeti éveiben.

- Az állami szociális szervek épp annyira képtelenek védelmezni a gyermekeket, amennyire bármi más állami szerv nem képes védelmezni a környezetet, segíteni a szegényeken, meggyógyítani a betegeket vagy elvégezni bármelyik felvállalt „küldetést,” amit a bürokraták kitűznek maguknak.

- Ha egy rosszul felnevelt gyermek bűnözővé válik, a szülők nem felelősek közvetlenül a felmerülő társadalmi, orvosi, jogi vagy tulajdonban okozott költségekért.

- Ha a rossz nevelés eredményeképp a szülők elidegenítik maguktól a gyermekeiket, sokkal kevesebb pénzügyi gondokkal találják szembe magukat az állami társadalombiztosítási juttatások következtében.

Nyilvánvaló tehát, hogy a jelenlegi rendszerben finoman fogalmazva van mit javítani. Hogyan ösztönzi tehát egy állam nélküli társadalom a jó gyermeknevelést?

Mindenekelőtt, egy állam nélküli társadalomban vitarendező szervezetek töltik be a közvetítő szerepet az emberek közötti konfliktusokban. Van-e bármilyen mód arra, hogy egy vitarendező szervezet nyereségesen beavatkozzon azokban a helyzetekben, amikor rosszabbodik a kapcsolat a szülők és a gyermekek között, vagy amikor a gyermeket közvetlenül bántják?

A vitarendező szervezetek létezésének egyik elsődleges oka, hogy óvják a polgárokat az elfogadhatatlan mértékű kockázatokkal szemben. Ha egy szabad társadalomban egy gyermek rossz útra tér és elkezd bántani másokat vagy károkat okozni mások tulajdonában, a vitarendező szervezetek a szülőket fogják felelősségre vonni. Hogy egy igazán katasztrófális forgatókönyvet vegyünk, ha a gyermeked lebénít egy másik gyermeket, szülőként téged fognak terhelni az életen át tartó orvosi számlák, a rehabilitáció és a segédeszközök költségei. Figyelembe véve azt, hogy a gyermekkor – még rosszakarattal is – egy fizikailag kockázatos időszak, kevés szülő volna hajlandó elfogadni annak kockázatát, hogy ne rendelkezzenek semmi védelemmel a lehetséges sérülésekkel szemben, amiket a gyermekük elkövethet vagy elszenvedhet.

Mint minden biztosítótársaság, a vitarendező szervezetek csökkentenék azoknak a gyermekeknek a díjait, akik kisebb kockázatnak vannak kitéve. Egy biztosítótársaság azt szeretné, hogy aktív életet éljenek a gyermekek – különben

azok az egészségügyi problémák terhelnék őket, amik az inaktivitásból fakadnak – ugyanakkor azt is, hogy ne legyenek agresszívek, főleg más gyermekekkel szemben. Olcsóbb lenne biztosítani azokat a gyermekeket, akik megtanulták, hogyan kell produktív módon egyezkedni – vagy legalábbis nem ütöttek és támadtak meg, dobáltak vagy lökdöstek más gyerekeket. A szülőknek, akik agresszív gyermekeket neveltek fel, sokkal nagyobb biztosítási díjat számolnának fel, mint azoknak, akik békés utódokat neveltek.

A gyermekbántalmazás bizonyos formái rendszerint nem másokra irányuló ártó hajlamokat eredményeznek, hanem önkárosító magatartásokat. Az anorexia nervosa, az öncsonkítás, a túlzott pirszingek és hiperveszélyes viselkedések mind annak jelei, hogy a gyermek bizonyos fajta – rendszerint szexuális természetű – bántalmazást szenvedett el. Tekintve, hogy a vitarendező szervezetek úgyszintén nyújtanának egészségbiztosítást, valószínűnek tünne, hogy mindent megtennének annak érdekében, hogy megelőzzék és észrevegyék az efféle viselkedéseket, mivel aligha profitálnak az önpusztító magatartásból.

Ezen a ponton talán arra gondolsz, hogy a rossz szülők aligha maradnának benn a vitarendezői rendszerben, mivel roppant drága volna biztosítani a gyermekeiket. Ez egy természetes válasz, azonban helytelen.

A legtöbb szülő például jobb szeretné, hogy a gyermeke oktatásban részesüljön – még azok a szülők is, akik bántalmazzák a gyermekeiket. A legtöbb iskola kétségtelenül szeretné, hogy a tanulók rendelkezzenek vitarendezői képviseléssel, mivel veszélyesebb volna beengedni a „biztosítatlan” gyermekeket. Így ahhoz, hogy oktatást biztosítsanak a gyermekeiknek, a szülőknek rendelkezniük kellene egy vitarendező szerződéssel, ami védelmezi őket. Ha rossz szülő

vagy, szinte lehetetlen lesz elkerülni a rád háruló, jelentős költségeket.

Továbbá elvárnám, hogy a vitarendező szervezetem ne nyújtson biztosítást szülőknek anélkül, hogy a gyermekeiket is biztosítanák, mivel mélységesen törődök a gyermekek egészségével és jólétével.

Biztos vagyok abban, hogy ezzel a vággal nem vagyok egyedül.

Proaktív védelem

Jelenleg, amikor egészségbiztosítást igényelsz az Egyesült Államokban, át kell esned kismillió teszten, hogy megállapítsák az egészségi állapotodat és annak alapján a jövőbeli egészségügyi kockázataidat. Hasonlóképp, az életbiztosítási költségek rendszerint egészségügyi indikátoroktól függenek, mint a dohányzás, a vérnyomás és a koleszterinszint. Továbbá minél hamarabb kötsz biztosítást, annál kisebbek lesznek a kezdeti díjaid.

Tehát feltételezhetjük, hogy számos különböző vitarendező szervezet fogja megkörülni a szülőket számos különböző biztosítási ajánlással, melyeket mindet arra terveztek, hogy védelmezzék a gyermekeiket.

Ezek a versengő vitarendező szervezetek arra fognak törekedni, hogy a lehető legolcsóbb árajánlatot tegyék a szülőknek. Hogyan érhetik el ezt? Amikor egy fiatal ember először igényel autóbiztosítást, a biztosítócég rendszerint figyelembe veszi a vezetői tanfolyamokat, amiken részt vett. Hasonlóképp, a vitarendező szervezetek alacsonyabb árat fognak ajánlani azoknak a szülőknek, akik részt vesznek bizonyos képzéseken, amik felkészítik őket arra, miként neveljék fel a legjobban a gyermekeiket, hogy a társadalom békés, egészséges és biztonságos tagjaivá váljanak. A vitarendező szervezetek úgyszintén keményen fognak dolgozni

annak kiderítésén, hogy milyen gyermeknevelési praktikák teremtenek a legnagyobb valószínűséggel efféle boldog gyerekeket.

A gyermekek roppant konkrét útmutatásra és szülői képességekre szorulnak a fejlődésük más-más szakaszaiban. Tekintve, hogy a szülők valószínűleg szeretnék megtartani a gyermekük biztosítását addig, amíg be nem töltik a 18-at – és hogy a vitarendező szervezeteknek felettébb érdekében áll hosszútávon megelőzni a problémákat – úgyszintén valószínűnek tűnik, hogy a vitarendező szervezetek készek lesznek továbbra is olcsó biztosítást nyújtani, ha a szülők időről időre felfrissítik a gyermeknevelési képességeiket.

Más jelenős indikátorok is jelzik azt, hogy a gyermeknevelés problémássá válik. A szülői szerhasználat például gyakorlatilag garantálja, hogy a gyermekeket bántalmazni vagy elhanyagolni fogják. A vitarendező szervezetek sokkal alacsonyabb árakat fognak biztosítani azoknak a szülőknek, akik vagy sosem mutattak ilyen hajlamot, vagy, ha mégis, hajlandók rehabilitáción és véletlenszerű teszteken átesni, hogy bizonyítsák a tisztaságukat. Emlékezzünk, hogy ezek a tesztek egyáltalán nem tolakodóak – a szülők bármikor elutasíthatják őket és egyszerűen elfogadhatják a következményeket.

Mi a helyzet a gyerekekkel? Mivel a megelőzés messze menően a legjobb megoldás, akkor maradnak a legalacsonyabbak a biztosítási díjaik, ha észrevehető a potenciális problémák, mielőtt azok költséges antiszociális viselkedésben öltenek testet. Főleg a fiatalok esetén, a korai beavatkozás a megoldás. Hogyan tudnák alacsonyan tartani ezeknek a gyermekeknek a költségeit a vitarendező szervezetek? Jó kezdet volna az időnként ismétlődő pszichológiai és magatartásbeli felmérés a proaktív gyermeknevelési tanfolyamok mellett. Természetesen egyetlen szülő sem volna köteles alávetni a gyermekeit efféle felméréseknek – csupán

ki kellene fizetniük a magasabb költségeket, ha nem tenék.

Ha egy gyermek súlyosan problémás viselkedést tanúsít, a vitarendező szervezetek megfenyegetnék a szülőket a család biztosításának teljes felbontásával, ha nem hajlandók elfogadni az intervenciót.

A kutatás, a pénzbeli ösztönzők és a folyamatos naprakészség három partnert teremt a gyermeknevelésben: a szülők, akik szeretnék boldoggá tenni a gyermekeiket és elérni a lehető legkisebb biztosítási költségeket, a vitarendező szervezetek, akik szeretnék megelőzni a problémákat ahelyett, hogy az utólagos helyretételükért kelljen fizetniük, valamint a szakemberek, akik folyamatosan kutatják és kommunikálják a szülőkkel a legjobb gyermeknevelési praktikákat.

A szülők, akik rossz nevelésben részesültek, gyakran nem ismerik saját gyermekeik felnevelésének legjobb módját. Az objektív információhoz és a legjobb praktikákhoz való hozzáférés hiányában gyakran ugyanazokat a hibákat követik el, amiket ők is elszenvedtek. A szülőket, akik jelenleg vonakodnak szembenézni saját gyermeknevelési és családi körülményeikkel, erős és pozitív pénzbeli ösztönző készítené arra egy állam nélküli társadalomban. Azok a szülők, akik nem hajlandók semmilyen vitarendezői képviselőt biztosítani a gyermekeiknek – vagy elutasították az észszerű intervenciót a gyermeknevelésük javítása érdekében – a vitarendezői rendszer negatív reakciójával találnák szembe magukat, amit fentebb már hosszasan tárgyaltunk. Tehát igen valószínűnek tűnik, hogy egy állam nélküli társadalom számos különböző társadalmi érdeket teremtene, ami mind arra fókuszál, hogy javítsa a gyermekek nevelését és biztosítsa, hogy olyan nevelést kapnak, ami a lehető legbékésebbé, legboldogabbá és legproduktívabbá teszi őket.

Egy tanmese a gyermeknevelésről

Van egy régi tanmese, ami valahogy így szól: A Nap és a Szél arról vitatkoznak, hogy melyikük az erősebb. A Szél azal dicsekszik, hogy képes kicsavarni a fákat, leszakítani a háztetőket és az áramvezetékeket. A Nap szkeptikusan hallgatja a dicsekvést. Ahogy vitáznak, épp egy férfi sétál alattuk egy kietlen úton. „Ó,” mondja a Szél. „Fogadok, hogy le tudom tépni a köpönyeget annak az embernek a hátáról!” „Hajrá,” mosolyog a Nap. A Szél leereszkedik és rátámad az emberre, hogy megpróbálja leszedni köpenyét. A férfi per sze egyszerűen szorosabbra húzza azt, a Szél pedig nem talál rajta fogást; végül feladja, és fáradtan visszavonul. „Hadd mutassam meg, hogyan is kell ezt csinálni,” mondja a Nap. Felfénylik teljes ragyogásával, hatalmas hőt kezd termelni, a férfi pedig izzadni kezd. A vándor néhány perc múlva sóhajt egyet, megtörli a homlokát – és lassan leveszi a köpönyegét.

Ez a tanmese egy roppant erős üzenetet tartalmaz a különbségről az állam nélküli társadalom, valamint a társadalom között, amit egy központi állam ural. Az állam mindig kényszeríteni próbálja az embereket, hogy tegyék ezt vagy azt, ami csak megnöveli az ellenállásukat és a titkolózásukat az államhatalommal szemben. Az emberi társadalom azonban csak akkor halad előre, amikor a versengő, önkénes szervezetek sokasága teremti meg és tartja fenn a körülményeket, amelyek valóban megjutalmazzák az erényt és megtorolják a bűnt. Ez a szabadpiac találó leírása – annak a leírása, ahogyan egy állam nélküli társadalom folyamatosan dolgozni fog a gyermekek biztonságának és boldogságának javításán.

A TRAGÉDIA MEGELŐZÉSE

AZ ABORTUSZ ANARCHISTA ELEMZÉSE

Az abortusz mindig tragédia és az egyik legszomorúbb esemény ezen a földön. Az állami „megoldások” úgyszintén mindig katasztrófálisak, így nehéz megérteni, miként eredményezhetne bármiféle pozitív kimenetelt egy tragédia és egy katasztrófa kombinálása. Az arzén és a higany összekeverése nem oldja meg a mérgezés problémáját – és az állam erőszakos hatékonytalanságának kombinálása az abortusz tragédiájával nem oldja meg a családtervezés problémáját.

Azoknak, akik szeretnék csökkenteni az abortusz előfordulását – kétségtelenül minden racionális és szenzitív lélek – meg kell érteniük, hogy amikor felruházzák az államot a hatalommal arra, hogy küzdjön az abortusz ellen, akkor azzal a hatalommal is felruházzák, hogy elősegítse az abortuszt, ahogyan most teszi förtelmes mértékben. Az abortusz előfordulását a legjobban úgy lehet csökkenteni, ha eltöröljük az arra adott állami támogatásokat és engedjük, hogy érvényesüljenek a gazdasági és társadalmi következmények azokkal szemben, akik szexuálisan kockázatos módon viselkednek.

Az abortusz megtörténének csökkentése nem túlságosan komplikált dolog, mivel a kereslet és kínálat egyazon törvényei szerint működik, mint az összes többi emberi tevékenység. Egyszerűen fogalmazva: minden, amit támogatnak, növekedni fog, és minden, amit megadóztatnak, csökken. Csak akkor fog csökkenni az abortuszok száma, ha többé nem részesítik azt támogatásban – és amikor nem adóztatják meg többé a felelős családtervezést.

Az abortusz nagyon ritka a stabil házasságokban, és rendszerint csak szélsőséges pénzügyi vagy egészségügyi gondok esetén történik. Az abortuszok elsöprő többségét

egyedülálló vagy instabil kapcsolatban levő nők hajtják végre. Különösen az elmúlt mintegy ötven év során, a szexualitás szerepét erőszakkal elválasztották a házasságtól és az utódnemzéstől. Ez egy teljesen megjósolható – ámbár teljességgel rettenetes – fejlemény, tekintve az Állam által játszott szerepet a stabil családszerkezetek elpusztításában.

Az abortusz állami támogatása

Általában minden program, ami támogatja a terhességet egy stabil családszerkezet hiányában, úgyszintén ösztönözi fogja az abortuszt. Különösen az állami támogatások, amelyek ösztönzik a szexuális örömök hajszolását az erény, a pénzügyi stabilitás (vagy legalábbis lehetőség) és a személyes felelősség hiányában, úgyszintén növelni fogják az abortuszok számát. Amikor a terhesség pénzügyi és társadalmi következményeit állami programok enyhítik, elkerülhetetlenül meg fognak sokasodni a kockázatos szexuális viselkedések – ami mind a terhességek, mind az abortuszok növekedését eredményezi.

A nem kívánatos terhességek pénzügyi következményeinek irányítása vagy csökkentése közvetlenül megváltoztatja, milyen döntéseket hoznak a nők a szexuális viselkedésüket és partnereiket illetően. A házasságon kívüli gyermekvállalás az egyik legkölségesebb döntés, amit egy nő hozhat, abban a tekintetben, hogy az hajlamos jelentősen akadályozni tanulmányi, érzelmi és szakmai fejlődését. A fizikai lehetetlensége annak, hogy egyszerre pénzt keresen és gondoskodjon egy csecsemőről, a legtöbb egyedülálló anyát a dependenciával, kimerültséggel és szegénységgel teli életbe taszítja. A gyermek csökkenti az esélyét annak, hogy találjon magának a nő egy jó férfit és egy jó házasságot. Nem csak egy babával és jelentős költségekkel jár,

hanem emellett valószínűleg igen kevés képességekkel rendelkezik, amik hasznosíthatók a piacon. Emellett nehéz randizni, amikor szoptatsz. Ezek és számos más okok miatt az egyedülálló anyák gyakran instabil, megbízhatatlan férfiakkal kötnek ki, hogy legyen mellettük akármilyen férfi. Ezzel elkerülhetetlenül megnövekedik egy újabb baba vállalásának az esélye – sajnos a kapcsolat stabilitásának ezzel párhuzamos emelkedése nélkül.

Ezért volt az, hogy a múltban a társadalom jelentős erőfeszítést szentelt annak biztosítására, hogy a nők ne essenek teherbe házasság előtt. Az elkötelezettség nélküli gyermekvállalással járó súlyos pénzügyi veszteségek rendszerint az új nagyszülőkre hárultak, így ők voltak azok, akik mindent megtettek a katasztrófa elhárítása érdekében. Ez a szükség – amiben általánosságban minden szülő osztozott – megteremtette a szexuális felügyelet szinte áthatolhatatlan hálóját. (A társadalom általi önfegyelem az egyéni ösztönzők mentén az egyetlen mód, amivel valaha stabilan megoldhatóak voltak – vagy megoldhatóak lesznek – a társadalmi problémák.)

Jelenleg körülbelül 250 000 dollárba kerül felnevelni egy gyermeket születéstől 18 éves koráig a jelenlegi rendszerben. Egy szabadpiaci környezetben, teljesen privatizált és jótékonyág által támogatott oktatással, egészségüggyel, lakhatással stb., ez az összeg természetesen csökkenne (mivel minden adóztatás eltűnne és megnövekedne a verseny) – de még mindig jelentős volna.

Röviden, a babák költségesek. Azonban amikor belép a képletbe a jóléti állam, minden fentebb felvázolt tényező megváltozik. Ha ezután egy fiatal nő házasságon kívül teherbe esik, egész jól megélhet. Valószínűleg sosem lesz gazdag – talán középosztálybeli sem – de képes lesz megélni a sok száz különböző állami támogatás valamelyik kombinációján, amelyek közvetlenül a szegény anyákat segítéyzik.

A szokásos módokon – segély, ingyenes egészségügy, gyermekgondozási támogatás, ételjegy – számos másik módja van annak, hogy az államra támaszkodjon. Amikor felnő a gyermeke, az oktatását úgyszintén az állam fogja fizetni. Buszoznia kell? Azt is támogatják. Le kell adnia a gyerekét a könyvtárba egy kis időre? Azt is. Az óvodát úgyszintén államilag támogatják, ahogyan a lakását is lakbérszabályozással vagy állami lakásokkal. Fogproblémák? Semmi baj – a támogatások gondoskodnak a legtöbb, ha nem minden költségről. Megdöbbenő a pénz és az erőforrások mennyisége, amit az állam biztosít az egyedülálló anyáknak. És amikor megöregszik? Aggodalomra semmi ok, ha nem tudott takarékoskodni vagy elidegenítette a gyermekeit – a társadalombiztosítás gondoskodni fog róla!

Mivel a házasságon kívüli terhesség többé nem „élet-halál” probléma, egy fiatal nőt sokkal kevesebb ösztönző készlet arra, hogy ügyeljen a méhére addig, amíg meg nem jelenik a jó férfi. Gazdaságilag nem fog gondtalan életet élvezni, de egész jól meg fog élni – és úgyszintén remekül elkerülheti azt, hogy szolgáskorba álljon valami alacsony szintű munkahelyen. Ha hosszú éveken át tartó gyorséttermi munkának nézhetsz elébe, mielőtt bármiféle rendes karrierbe kezdhetsz, a „B mint Baba Terv” egész vonzónak kezdhet tűnni!

Az efféle államilag kikényszerített támogatásokon keresztül önpusztító döntésekbe csábítják a fiatal nőket, és a dependens és veszélyes életmód alvilágába taszítják őket. Ha lányaik vannak, azok a lányok instabil férfikkal körülvéve fognak felnőni, hűséges apai szeretet és útmutatás nélkül. Mekkora az esélye annak, hogy az ilyen lányok szexuálisan felelős felnöttekké váljanak? Nem nulla, de kétségtelenül nem is elég nagy.

A rossz szexuális döntések egyre növekvő állami támogatásával előkészítették a terepet az abortuszok növekvő

számának – és mivel egy szükségtelen abortusz a legsörnyűbb példája annak, amikor előnyben részesítenek egy rövidtávú előnyt egy hosszútávú előnnyel szemben, a hiba támogatása aligha a legjobb megoldás a nagyobb racionalításra való ösztönzésre.

A családtervezés megadóztatása

Nagyon nehéz jó döntéseket hozni, amikor körülötted mindenki rossz döntéseket hoz. Vagy velük együtt menetelsz bele a hibák gödrébe, vagy visszakozol, amivel ki-provokálsz a társadalmi kiközösítést, és gyakran a nyílt ellenségeskedést. Amikor a végtelen állami támogatás ösztönzője mellett elérnek egy bizonyos mennyiséget a tervezetlen terhességek, normává válnak, amit „nem szabad kritizálni.” A fiatal nők, hogy megtartsák a barátaikat és elkerüljék, hogy megtámadják őket, amiért „felsőbbrendűsödnek,” gyakran a szexuálisan kockázatos viselkedés mellett döntenek. Amikor ezt a fentebb felvázolt pénzügyi ösztönzőkkel kombináljuk, a „társadalmi elfogadás” motivációja túlságosan leküzdhetetlennek bizonyul számos nő számára.

Milyen alternatívák érhetőek el azoknak a fiatal nőknek, akik úgy döntenek, hogy elkerülik a kockázatos viselkedéseket? Milyen lehetőségek várnak rájuk odakint? A minimálbérek, az állami monopóliummal bíró szakszervezetek, a túlszabályozás, a bénító adóztatás, az agyzsibbasztó tanoncprogramok és ezer másik politikai tényező gyakorlatilag elpusztította a szegények és a szakképzetlenek minden álláslehetőségét. A munkahelyek ritkák, az adók magasak és a karrierek szinte lehetetlenek. Az állami iskolák képtelenek voltak bármi hasznosat tanítani a szegény fiataloknak, a felsőoktatás pedig valószínűleg úgyszintén kizárt. Tehát egészen biztosan mondhatjuk, hogy a produktív és

becsületes életmódokat akadályozzák, míg ösztönzik a felelőtlenséget és az azonnali kielégülést.

A férfiak

Ez idáig csakis a nőkről beszéltünk – de mi a helyzet a férfiakkal? Hogyan befolyásolta a férfi viselkedés ezt az alapvető fordulatot a társadalmi értékekben? Nos, ahogy a szexuális indiszkrécio negatív hatásai egyre kisebbek és kisebbek lettek, a férfiak úgyszintén elkezdtek úgymond „rövidtávú” interakciókra számítani a szebbik nemmel. Ahogy egyre több és több nő dönt úgy, hogy kockázatos szexuális kapcsolatokba elegendik az elköteleződés követelménye nélkül, az iskolázottság, az integritás és a kemény munka értéke ezzel arányosan lecsökkent a férfiak szemében. Ahogy elértéktelenedtek a férfierények, más, sötétebb és sekélyesebb értékek vették át a helyüket. A nők inkább választják a „dögös pasikat,” vagy azokat, akiknek sok pénzük van, vagy akik rendelkeznek a bandatagságból származó ragadozó státusszal. A szexuális vonzalom és a stabil családfenntartás teljes ökoszisztémája a feje tetejére állt, és azok a férfiak lettek a győztesek, akiket egykor lúzereknek tartottak – és *vice versa*.

Tehát amikor egy nő „jó” férfit keres, az efféle eszményi kijelöltek hatalmas hiányával találja szembe magát – és talán még társai gúnyolódásával is, ha egy stréberes családfenntartót választ magának egy sunyi csődör helyett. A „jó férfiak” egyre ritkábbak és egyre kigúnyoltabbak lesznek. A női vonzerő, ami egykor a fizetség volt, amivel megváltották a férfihűséget, immár a sekélyes, instabil és éretlen, csupán egyéjszakás kalandokra vágyó férfiúkat bevonzó mágnesség lett.

Az abortuszhoz hasonló problémák olyan összetettek, hogy nem lehet megoldani őket anélkül, hogy ne hivatkoznánk a jutalmak és büntetések változására, amit a folyton növekvő és erőszakos Állam idézett elő. Mint a legtöbb társadalmi probléma esetén, a megoldásnak önkéntesnek kell lennie, ami a biológia és a közgazdaságtan pénzügyi, társadalmi és erkölcsi realitásain alapul.

AZ ANARCHIZMUS ÉRTÉKE

Gyakran megkérdezik tőlem, hogy mi a fenéért kellene valakinek érdeklődnie az anarchizmus iránt, amikor gyakorlatilag semmi esélye nincs annak, hogy az életünk során vagy az előrelátható jövőben megalakuljon egy állam nélküli társadalom.

Ez egy roppant érdekes kérdés és egy bizonyos mértékben roppant személyes a válasz, amit adhatok rá, így remélem, hogy megbocsátod, ha átugrom az egynéhány fura szillogizmust és közvetlenül a szívemből szólok.

A jövő

Az emberi erkölcs fejlődésének történetét szinte teljes mértékben olyanok írták, akik nem éltek meg az általuk szeretett világ megvalósulását. Azok, akik előtt apró fénysugárként megjelent az állam és az egyház szétválasztásának eszméje a vallásháborúk lángoló horizontján, nem éltek addig, hogy lássák, ahogy a filozófia ereje szétválasztotta őket.

Azok, akik elsőként álmodtak egy rabszolgaság nélküli világról, csupán a rabszolgaság súlyosbodását és rosszabbodását látták, nem pedig annak csökkenését és összeomlását.

Azok, akik a rációról, bizonyításról és tudományról álmodtak a középkor végén, végignézték, ahogy az álmuk szertefoszlik a végtelen lángok ölelésében – ahogy az gyakran az ő sorsuk is volt a keresztény „megváltás” perzselő irgalmasságának máglyatüzén.

Azoknak, akik békés vitáról álmodtak a kardcsapások helyett, a keserű bürokrácia jutott a győzelem édes nektárja helyett.

A tehetetlenség és a korrupció elkerülhetetlen következménye, hogy azok, akik egy jobb világról álmodnak,

szinte mindig meghalnak, mielőtt megvalósulnának az álmaik. A gonoszság és a kizsákmányolás begyöpösödött és fellengzős önelégültsége mindig arra törekszik, hogy minden lopott erőforrásával hiteltelenítsen bármilyen támadást. A fennálló családi, szakmai, gazdasági és politikai kapcsolatok korrupciója olyan, mint a mitológiai hidra, amit ezer ember ezer karddal sem tud egy nemzedék alatt legyőzni.

De – mondhatnád – ha ez igaz, miféle altruista örület képes megszállni minket addig a pontig, amíg hajlandóak vagyunk feláldozni a jelenlegi világ megannyi kényelmét annak érdekében, hogy biztosítsunk egy jobbat azoknak, akikkel soha nem is fogunk találkozni? Miért kellene törődnöm azokkal, akik 200 évvel később fognak élni, vagy azzal, hogy milyen véleménnyel lesznek rólam és azokról, akik velem együtt küzdenek egy háborúban, amelynek a zsákmányát csak a meg nem születettek fogják megkapni? Ha meg is köszönik és szobrokat állítanak nekünk, azzal mégis mire megyünk mi a jelenben? Miért kellene feladnunk a vak konformitás összes kényelmét és elutasítanunk, hogy megadjuk magunkat a kulturális áradat végtelen momentumának, hogy szeretet és béke nélkül maradjunk, helyette pedig szándékos értetlenséget és rosszindulatú rágalalmazást kapjunk a jelenben?

Néhányakat közülünk többnyire talán egy olyan jövő iránti szeretet motivál, amit sosem fognak látni. Lehetnek köztünk olyanok, akik hajlandóak a sötétben üldögélve zöldellő mezőkről szóló meséket mondani tomlöctársainknak, hogy az unokáink gyermekei, kiknek vérvonalát a falakon túli szabad világról szóló ragyogó mesék tartották fenn, kiléphessenek a börtönük romjai alól a napfényre, amit elképzelték és megjósoltak, de nem láttak hosszú évtizedeken át.

És ez a mi világunk lesz, a jövő világa, amit sosem élhetünk át. A jelenlegi világ gonoszágai és kicsinyességei le fognak hullani a felemelkedő ideáljainkról, mint a szükségtelen gyorsítórakéták az űrhajóról, ami átszeli a sztratoszférát és elindul a csillagok közé. A szépség, bőség, nagylelkűség, béke és jóakarát világába vezető ajtót csakis a filozófia, a bölcsesség kulcsa nyithatja ki. Én magam a lehető legnagyobb megtiszteltetésnek tartom, hogy kivehetem a részem ennek az aranykulcsnak a megkovácsolásában. Egyfajta rendíthetetlen harcos vagyok, és sokkal inkább érzem magam otthon ebben a háborúban, a jövőért vívott háborúban, mint amennyire a jövő világában tenném, ahol minden ellenséget és gonoszt legyőztek. Egy természetes harcos örömét lelheti abban, hogy háború idején született – én is ilyen született küzdő vagyok, akit hatalmas büszkeséggel és meglepéssel tölt el, ha szembenézhetek és megpróbálhatom megfékezni az emberi elme gonoszságait és hazugságait. Mint kiderült, annál nagyobbra dagad a lelkem, minél nagyobbak az ellenségeim, a bölcsesség és az erény ellenségei. Korunkban, amikor ennek a világnak a felfedezése javarészt véget ért, más világok felfedezése azonban még nem kezdődött el, nyugtalan, küzdelemre és felfedezésre vágyó természetem a láthatatlan démonokkal való mentális birkózásban találja meg valódi, természetes otthonát és lehető legnagyobb célját.

Tehát őszintén mondhatom, hogy a legkevésbé sem kívánnám, hogy bárcsak másmikor születtem vagy éltem volna. Az azonnali kommunikáció ezen új univerzuma a természetes közegem, és a gondolatok, érzések, álmok és meglátások végtelen, felfedezetlen földjei lehetőséget adtak a lelkemnek, hogy nagyobbra táguljon, mint amit valaha lehetségesnek hittem. Remélhetőleg valamennyivel nagyobb vagyok, mint az ellenfeleim mérete; és kétségtelesen sokkal kisebb, mint a világ, amit felfedezek.

Számomra tehát jelentéktelenné zsugorodnak a társadalmi konformitás apró örömöcskéi a dicsőség mellett, hogy rohamot indíthatok egy ilyen háborúban, az új kapcsolatok kikövetkeztetésének izgalma mellett, elmém és mások elméjének felvillanyozó felvilágosítása mellett. Átélni a mindössze néhány év alatt lezajló, jelentős evolúció erejét a saját elmémben, a saját lelkemben, a saját életemben, számomra egy megdöbbentő és példátlan ajándék, amiért cserébe szívesen fizetnék ezer évnnyi társadalmi kényelmetlenséggel.

Tehát számomra pótolhatatlan kiváltság, hogy azt tehetem, amit tesztek, ebben a történelmi korban. Engem a navigáció hoz izgalomba, nem a szállítmány lerakódása. A felfedezésért élek, nem a letelepedésért és a nyugalomért. A küzdelemért élek, nem az ügyintézésért.

De teljesen megértem, hogy az én örömöm nem mindenkinek az öröme. Ha téged éppenséggel nem hoz lázba az én fétisem az elvont küzdelmek végtelen kardcsattogtatása iránt, mi a fenéért érdekeljen egy olyan világ felfedezése és megértése, amiben sosem fogsz élni?

Az anarchia és a kapcsolatok

Az elménkben a személyes történelmünk miatt létezik – jobb kifejezés híján – egyfajta „halott zóna,” az elfeketült lelki heg, ami a gyermekként elszenvedett, végtelen diktatórikus parancsok nyomán keletkezett.

Ezek a parancsok talán a családon belül is léteztek, de kétségtelenül elszenvedted őket az iskolában. Amikor kisgyermek voltál, aki felnyitja és felfedezi a saját elméjét – a tanáraid – és meghatalmazójukként a szüleid – sosem kérdezték meg, mi az, amit a leginkább szeretnél felfedezni és megtanulni.

Helyette bekényszerítettek a kis padokba, szorosan a többi gyerekekkel, miközben a tanárod csikorgó krétával firkált egy régi táblára. Nem tisztelték és fedezték fel az individualitásodat; nem használták ki és tágitották az elméd természetes és egyedi útirányát; nem csalogatták ki és bővítették teljes, csodálatos méretűkké lappangó tehetségeidet és képességeidet.

Ez egy diktatórikus, szinte teljesen egyoldalú „kapcsolat” volt – és ez a „kapcsolat” bukkant fel az iskolában, a templomban, és nagy valószínűséggel otthon is. Kit érdekelt igazán, hogy mit is gondolsz? Kit érdekelt igazán, hogy mit szeretnél csinálni? Nem úgy kezeltek rendszerint otthon, az iskolában és a templomban, mint egy általában engedetlen és javarészt kényelmetlenkedő háziállatot? Beszélgettek veled az emberek, kérdezgettek, leültettek és segítettek megismerni magad – vagy etettek, ruháztattak, mosadattak, *kezelték*? A gyermekkorod talán nem az apró parancsok és „javaslatok” többé-kevésbé végtelen sorozata volt – tedd azt le, vedd azt fel, ne menj oda, gyere ide, osztozkodj, légy jó, ne emeld fel a hangod, olvass el egy könyvet, kapcsolj az ki, menj el fogat mosni, csináld meg a háziadat, ne használd azokat a szavakat, ne színlelj, nyugodj le, menj aludni, kelj fel – ezek a fogcsikorgató és piti parancsolatok veszik körbe a gyermekkorodat, mint egy végtelen, zümmögő szünyogfelhő, amit sosem lehet leütni, mindig éhes marad és sosem lehet elmenekülni előle.

Talán nem egyfajta üres, eltompult és haraggal teli konformitást tanúsítunk mások – kiváltképp a tekintélyszemélyek – szükségleteivel és preferenciáival szemben? Amikor mások ingerültek lesznek velünk – főleg a személyes kapcsolatainkban – talán nem haragra gerjedünk vagy haraggal visszahúzódnunk? Talán nem visszatámadunk vagy megadjuk magunkat és terveket szövünk?

Amikor felfedezzük az anarchizmus elméleti eszméjét, lassan, biztosan – és fájdalmasan – elkezdjük felszámolni ezt a „halott zónát.” Mint az utolsó ember egy városban, aki küszködve próbálja elindítani a generátort, hogy újra életre keltse, amikor folyton újra-elképzeltük, hogy milyen is volna annak a tárgyalóasztalnak a másik oldalán ülni, úgy-mond visszánövesztjük a haragos konformitás és az eltompult engedelmeskedés elhalt idegvégződéseit.

Az államista paradigmában csakis Istenre hallgatunk és az ő parancsait követjük.

Az anarchista paradigmában Isten úgyszintén meghallgat minket és egyenlő felekként tárgyalunk.

Amikor mentálisan gyakoroljuk, hogy a tárgyalóasztal másik oldalán ülünk, ismét megtanulunk egy leckét, amit réges-rég kivertek belőlünk – az empátia és a kölcsönösen előnyös tárgyalás leckéjét. Amikor elképzeltük magunkat egy vitarendező szervezet cégvezetőjeként, aki próbálja értékesíteni a szolgáltatását a közösségnek, azzal kérdőre vonjuk és felszámoljuk a kikerülés vagy a tekintélynek való engedelmesség mentális szokásait.

Messze a legnépszerűbb videó, amit valaha csináltam, egy spontán előadás volt arról, miként lehet a legjobban felkészülni egy állásinterjúra. Ebben a videóban nyíltan anarchista alapelveket követtem olyan értelemben, hogy emlékeztettem az embereket arra, hogy bár őket interjúvolják meg, valójában ők is meginterjúvolják a másik felet és megítélik a személyt, aki megítéli őket. Ugyanígy, amikor első randid van valakivel, ha csakis amiatt aggódsz, hogy neki mi a benyomása rólad ahelyett, hogy kíváncsi lennél arra, hogy neked mi a benyomásod róla, akkor valójában nem kapcsolat van közöttetek, hanem az önfeladást és valaki más szükségleteinek és preferenciáinak való engedelmességet gyakorlod.

Amikor felfedezed az emberi kapcsolatok anarchista paradigmáját, folyton elképzeled, hogy a tárgyalóasztal másik oldalán ülsz és próbálsz előnyöket ajánlani magadnak.

Az államista paradigmában egy kényszerítő és egyoldalú monopólium alatt küszködünk. Sosem gyakoroljuk, hogy annak az asztalnak a másik oldalán ülünk, mert épp annyira nincs másik oldala, amennyire a rabszolgák sem folytathatnak bértárgyalást. Némelyeket a harag, másokat a patriotizmus hisztérikus „stockholm szindrómája” tölt el, de épp annyira nem gondolunk arra, hogy *tárgyaljunk* a politikai mestereinkkel, ahogyan arra sem gondolunk, hogy megpróbáljuk fizikailag irányítani repülőt, amikor összezsúfolva ülünk a turista osztályon.

Amikor a brutális és kényszerítő utasítások elszenvedői vagyunk, az önbecsülésünk, maga a *lelkünk* elhalványodik, szertefoszlik és összeomlik. Nem gondolhatunk magunkra úgy, mint aki értékes, mert sosem bánnak velünk úgy, mint aki önmagában véve értékes. A tanáraink folyton ingerülten bánnak velünk, a szüleink folyamatosan korrigálnak és kezelnek minket, a lelkipásztoraink pedig folyamatosan emlékeztetnek a bűneinkre.

Az önbizalomhoz nagyban hozzájárul a hit (vagy legalábbis a megértése annak), hogy önmagunkban véve értékesek vagyunk, és hogy az érzéseink és gondolataink érdekesek arra, hogy figyelembe vegyék őket. Annyira elenyésző mértékben bánnak velünk így a gyermekkorunk során, hogy nagyon is úgy hiszem, úgy nővünk fel, hogy alapjában véve megsérült a képességünk arra, hogy felfogjuk a saját független értékünket.

Például a gyermekkoromból egyedül egyetlen olyan esetet tudok felidézni, amikor leülhettem egy felnőttel – egy táborszervezővel 13 éves koromban – és fesztelenül beszélgethettem – és kaphattam kérdéseket – bármennyi

ideig. Nem tudtam aludni, szóval leültünk a kabinunk teraszára, bámultuk a csillagokat és önfeledten beszélgettünk a gondolatainkról. (Tisztán emlékszem, amikor azt mondta nekem, hogy mindenki azt hiszi, Frankenstein a szörnyeteg, amikor valójában az annak a doktornak a neve, aki megalakította – és tudom, hogy a családdal kapcsolatos teljesen világos okok miatt emlékszem rá. Akit érdekel, ezt a beszélgetést használtam fel alapként a *The God of Atheists* regényemben a két lány közötti pizsamaparti-beszélgetéshez.)

Amikor újra meg újra elképzeljük egy anarchista társadalom természetes „nyertes-nyertes” kapcsolatait, tudattalanul emlékeztetjük magunkat, hogy érdemesek vagyunk arra, hogy tárgyaljanak velünk, és hogy az embereknek értéket kell nyújtaniuk nekünk, ha szeretnének kapcsolatba lépni velünk – hogy nem egyszerűen csak azért létezzünk, hogy teljesítsük mások kapzsi szükségait.

Ez a mentális gyakorlat megdöbbentő előnyöket nyújt a személyes kapcsolatainknak – és ez a legbiztosabb és legstabilabb téglá, amivel megépíthető a jövőbe vezető híd. Ha egyszer megszokjuk a gondolatot, hogy érdemesek vagyunk a tárgyalásra, és hogy másoknak értéket kell hozniuk az életünkbe ahhoz, hogy értékesek legyenek számunkra, az önbecsülésünk azzal arányosan megnövekedik.

Ezzel gyakran szembesülök a másokkal való beszélgetéseim során a különböző fórumokon. Az emberek fárasztóak, negatívak, ellenségesek vagy köntörfalaznak – és *őszintén* azt hiszik, hogy nekem kötelességem továbbra is beszélgetni velük.

Ez alapvetően egy államista pozíció, olyan értelemben, hogy ezek az emberek nem hiszik azt, hogy következetesen és összességében értéket kell nyújtaniuk másoknak ahhoz, hogy megkapják mások erőforrásait. A múltban, mielőtt anarchista lettem és elkezdtem gyakorolni ezt a gondolkodást, nagyon fogékony voltam erre a jogosultság-érzésre és

manipulációra. Most azonban szinte vicces, ha látom mások megdöbbenését, amikor próbálnak „leláncolni” azzal, hogy a saját értékeimre apellálnak („Azt hittem, fontos neked a vita!”); vagy ha kitiltom őket, mert ténylegesen ellen-szenvesek vagy bántalmazók, gőgösen közlik velem, hogy „cenzúrázom” őket, ellentmondok az „anarchizmusomnak,” elutasítom az értékeket („szabadság”) amiket *a saját oldalamon* hirdetek, és így tovább.

Az igazság az, hogy az anarchista elvekkel tökéletesen összhangban viselkedek akkor, amikor *nem vagyok hajlandó kapcsolatba lépni olyanokkal, akik nem nyújtanak nekem értéket.* Az a tény, hogy ők képtelenek „leülni a tárgyalóasztal másik oldalára” és együttérezni azzal, hogy én hogyan tapasztalom meg a velük való beszélgetést, csak azt mutatja, hogy sokat kell még haladniuk az úton, amin megértik, mit is jelent valójában az önkéntelenség. Az a gondolat, hogy én – vagy bárki más – „tartozok” nekik bármiféle interakcióval, lényegében teljességgel államista. Az a hit rejlik mögötte, hogy az értéket nem kell viszonzni, hogy az egyik oldal diktálhatja a feltételeket a másiknak – valamint, ami a legalapvetőbb és a legrejtettebb, hogy az „értékeknek,” amiket a kihasznált személy vall, arra kellene kényszeríteniük őt, hogy továbbra is részt vegyen az interakcióban. („Nem szereted az országodat?”)

Amikor úgymond megszokjuk a tárgyalóasztal mindkét oldalát, annál nehezebbé válik, hogy kihasználjanak minket és belevigyenek abba, hogy kiszolgáljuk mások neurotikus védelmeit, szükségleteit és vágyait. Szokásunkká válik ellenőrizni az érzéseinket, hogy megnézzük, élvezetünket leljük-e egy bizonyos interakcióban – és ha nem, teljesen szabadnak érezzük magunkat arra, hogy kilépjünk. Nem „tartozunk” az embereknek idővel, energiával vagy erőforrásokkal – el kell „érniük” a figyelmünket a pozitívitásukkal épp úgy, ahogy egy vállalkozónak is el kell „érnie,”

hogy nála vásároljunk azzal, hogy értéket nyújt a számunkra.

Amikor felemeljük a mércénket, kétségtelenül igaz, hogy sokan meg nem értéssel (és néha ellenségességgel) fognak reagálni, mert egy nagyon is valós értelemben újraírjuk a társadalmi szerződésünket a körülöttünk levőkkel. Előtte számíthattak arra, hogy megadjuk nekik azt, amit akartak, és nem kellett azzal fáradozniuk, hogy figyelembe vegyék, *mi* mit akarunk. Amikor elkezdjük megkövetelni a viszonyosságot a kapcsolatainkban, az emberek hajlamosak haragra gerjedni, mert valójában felhívjuk a figyelmet az ő nárcisztikus jogosultság-érzésükre.

Hogy egy apróbb példával illusztráljam, a műsoromban a hallgatókkal szoktam elbeszélgetni, amit aztán podcast formában ingyenesen publikálok az interneten, ha a beszélgetőpartnerem beleegyezik. Az emberek többsége udvariasan kéri, hogy beszéljünk – azonban egy nem egészen jelentéktelen méretű kisebbség egyszerűen közli velem, hogy „készen állnak” egy beszélgetésre. Ez mindig meglepő számomra – a gondolat, hogy valahogy „tartozok” nekik egy beszélgetéssel, mivel „elköteleztem magam” a filozófia és a mentális egészség mellett. (Ez a jogosultság-érzés még megdöbbentőbb, amikor előre közlik, hogy nem szeretnék, hogy publikáljam a beszélgetésünket podcast formában – és még csak azt sem ajánlják fel, hogy adományt küldenek cserébe!)

Roppant bonyolult és nehéz dolog segíteni az embereknek megérteni azt, hogy értéket kell nyújtaniuk a kapcsolataikban – de sokkal egyszerűbb azok esetén, akik őszintén és mélyen felfedezték az anarchizmust és az önkéntelvétséget, különösen saját személyes kapcsolataikban.

Amint az emberek megértik, hogy ha nem nyújtanak értéket a kapcsolataikban, akkor valójában *nincsenek is* kapcsolataik, hanem csak kizsákmányoló módon használnak

másokat, akkor nekiállhatnak helyrehozni a károkat, ami a családjuktól, iskolájuktól, egyházuktól származó örökségből fakad, miszerint vagy te veszel el másoktól értéket, vagy te nyújtasz értéket másoknak – de nem lehetséges a kölcsönös értékcsere. Vagy lopsz, vagy meglopnak – aligha ez a legjobb paradigma ahhoz, hogy erősen, mélyen és érzelmi szinten megértsük a „kapcsolatok szabadpiacát,” ami az anarchista világnézet legfőbb jellemvonása.

Így az anarchia felfedezése fel fog szabadítani téged *itt és most*, a világban, amiben ténylegesen élsz, a szakmai, családi és társadalmi kapcsolataid világában. Ha megtanulod, hogyan kell egyezkedni a tárgyalóasztal mindkét oldalán, az erőteljesebb és hatékonyabb alkalmazottá, jobb és szeretőbb házastársná, boldogabb és hitelesebb szülővé fog tenni – el fogja hozni neked egy szabad társadalom összes boldogságát és szabadságát még akkor is, ha súlyos adók és szabályozások igája alatt szenvedsz.

Végül – és nem jelentéktelen módon – minél inkább meg tudjuk tanítani az embereknek, közvetlenül vagy példamutatással azt, hogy a kapcsolatoknak kölcsönösen előnyösnek kell lenniük ahhoz, hogy pozitívnak lehessen tekinteni őket, annál inkább meg fogjuk tanítani az embereknek azt, hogy az állam gonosz, mivel az egyoldalú, erőszakos és kizsákmányoló.

A világ akkor fog megszabadulni az államtól, amikor végre látni fogjuk, hogy az állam alsóbbrendű, mint az összes személyes és szakmai kapcsolatunk. Amikor teljesen megszokjuk, hogy kölcsönös előnyökben gondolkodjunk, végre nyilvánvalóvá fog válni számunkra az állam erőszakos kizsákmányolása, és az szerte fog oszlani.